

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

פסק דין והחלטות (חלק 3 מתוך 4 חלקים)

חלק שני: דיון: הנושאים הכלליים המשותפים לכל התיקים

כז. חלק הדיון – מבנה

1922. עברנו עד כה כברת דרך לא קצרה.
1923. לאחר שהסברתי את הצורך (הן על פי המשפט הישראלי והן על פי המשפט העברי) להציג את כתבי התביעה וכתבי ההגנה של 17 התיקים (פרק ב לעיל), סקרתי את כתבי התביעה וכתבי ההגנה של 17 התיקים (פרקים ג-יט) ולאחר מכן הבאתי את סיכום התכונות השוות והשונוות של 17 התיקים (פרק כ) – הצגתי את הפלוגתאות המרכזיות העולות מכתבי התביעה וההגנה (פרק כא).
1924. בפרק כב הובאו תמצית ההליכים והחלטות הביניים שניתנו לאורך השנים הרבות שתיקים אלה התנהלו, ובמסגרת זו גם סקרתי את בקשות רשות הערעור שהוגשו לבית המשפט העליון ואת ההחלטות שניתנו בבית המשפט העליון. לאחר מכן, בפרק שלאחריו (פרק כג) ניתן מבט על של הראיות.
1925. הקדשתי את הפרקים כד-כו לסיכומי הצדדים. אכן, מדובר בהיקף לא מבוטל (מאות עמודים של כל צד) של סיכומים שהוגשו לבית המשפט, אשר חייבו הצגתם בצורה רחבה. לעיתים, לבל תתעורר מחלוקת מה בדיוק טען אותו צד ובאיזה סגנון השתמש, נטלתי לעצמי חירות לצטט סעיפים שלימים מסיכומי הצדדים, דבר שהאריך את הדברים עד כה; אך, אולי, יקצר (במידת מה) בעת כתיבת חלק הדיון שלהלן.
1926. יריעת המחלוקת בין הצדדים רחבה ביותר, כפי שניתן לראות, הן מן הפלוגתאות שכבר עלו בכתבי התביעה וההגנה (פרק כא), וביתר שאת מפירוט טענות הצדדים (פרקים כד-כו).
1927. חילקתי את הדיון לשתי רמות (בדומה לסיכומי הצדדים): תחילה, החלק הכללי העוסק בנושאים המשותפים ל-17 התיקים (החלק השני של מסמך זה); לאחר מכן, החלק הפרטני המחייב כתיבת 17 פרקים, פרק לכל תיק (החלק השלישי של מסמך זה).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 במסגרת החלק הכללי יש לדון, ראשית כל, בהיקף הנושאים שעליי להכריע בהם (פרק
2 כח), שכן נקודה זו היא הקובעת את מידת התפרסותי לכל הנושאים ההיסטוריים
3 והעקרוניים, אשר לשיטת ב"כ התובעים חובה עליי לדון בהם, ולשיטת ב"כ הנתבעים
4 אסור לי לדון בהם.
- 5 1929. מאחר ובתיק נזיקין עסקינן, עוד בתיק קודם (ת.א. 3361/09 פרשת בן שלום), כדי
6 לקרב את הקורא וכדי לנסות להבין כיצד ניתן להפעיל דוקטרינות נזיקיות על
7 סיטואציה של פיגועי טרור שהופעלו על ידי האנשים, כאשר לטענת התובעים הרש"פ
8 ואש"ף אחראים לכך אחריות שילוחית, השתמשתי במשל בית החולים, כאשר
9 בסיכומים בתיק זה החליט ב"כ התובעים להרחיב את המשל, ולעומתו ב"כ הנתבעים
10 חלק על עצם ההשוואה ועל המשל. לעניין משל בית החולים אקדיש את הפרק שלאחר
11 מכן (פרק כט).
- 12 1930. נושא מקדמי נוסף, אשר מקומו בחלק הכללי – עוסק בשאלת נטל הראיה: תחילה
13 אבדוק את השאלה האם על פי המשפט הבינלאומי הפרטי חלים על דיני הראיות
14 עקרונות שיטת המשפט הישראלית (פרק ל.2); האם היו הודאות בעל דין של הנתבעים
15 (פרק ל.3); האם הובאו על ידי התובעים ראשית ראיה, אשר בשל כך עובר נטל הראיה
16 לנתבעים; היש משמעות לכך שהנתבעים החליטו להגיש ראיות פרטניות רק לתיק
17 אחד (הלינץ' ברמאללה – ת.א. 2538/00), ובמודע, ועל אף הזדמנויות שניתנו להם בחרו
18 שלא להביא ראיות פרטניות ביחס ל-16 התיקים האחרים, והאם מוצדקת עמדת
19 התובעים בדבר היפוך נטל הראיה, כאשר הנתבעים בוחרים שלא להביא ראיות או
20 עדים הנמצאים בידיעתם או בשליטתם (פרק ל).
- 21 1931. במסגרת הנושאים המקדמיים אתייחס בפרק לא לכלל "הדבר מדבר בעד עצמו".
- 22 1932. בפרק שלאחריו (פרק לב) אדון בנושאים שונים מתחום דיני הראיות, המתייחסים
23 לראיות מיוחדות לתיק זה: החומר המצוי בתיקי בתי המשפט הצבאיים והאזרחיים
24 הפליליים וכן בחקירות המשטרה שקדמו להם, אשר בעקבותיהם הורשעו מבצעי
25 הפיגועים – האם ניתן להגיש את כל המסמכים ומהו משקלם הראייתי; מסמכי שלל
26 שהוגשו על ידי התובעים במסגרת דו"ח נווה או כנספחים לחוות הדעת של המומחים
27 מטעם התובעים; המשקל שיש לתת לחוות דעת המומחים, כאשר לחלקם יש עבר
28 ביטחוני או מעין ידע אישי כעיתונאי וחלקם חוקרים בתחום האקדמי.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1933. לגוף העניין, בחלק הכללי יש לדון בכל אחת ואחת מטענות התובעים היוצרת –
לשיטתם – חבות בנזיקין; ומאידך גיסא, לנתח כל אחת ואחת מטענות ההגנה, אשר
מבחינת הנתבעים מהווה מחסום (דיוני או משפטי) שתוצאתו תהיה קביעת העדר
אחריות בנזיקין של הרש"פ ואש"ף.

כח. היקף הנושאים שעליי להכריע בהם

1934. ב"כ התובעים, עו"ד סגל, בפתח סיכומיו, ביקש כי בית המשפט יכריע, "לא רק בדבר
אחריות הנתבעים לפיגועים הספציפיים, אלא יתבקש לקבוע כי הנתבעים 1 ו-2
אחראים לכל מעשי הרצח והפיגועים מאז הקמתה של הרשות הפלסטינית ובעיקר
ככל שהדבר נוגע לאינתיפאדה השנייה (המכונה: 'אנתאפדת אלאקצא')" (סעיף 1
לסיכומי התובעים, מצוטט לעיל במלואו בתת פרק כד.1.2).

1935. ב"כ הנתבעים, עו"ד ארנון, אינו מוכן לקבל את גישת התובעים לפיה בית המשפט
יקבע את אחריות הרש"פ לכל מעשי הרצח והפיגועים אשר ארעו באינתיפאדה
השנייה.

1936. במחלוקת זו – צודק עו"ד ארנון, ב"כ הנתבעים.

1937. את המתחם של המחלוקת קובעים כתבי התביעה וכתבי ההגנה, כפי שהסברתי בפרק
ב, וזאת הן על פי המשפט הישראלי (תת פרק ב.2) והן על פי המשפט העברי (תת פרק
ב.3).

1938. עיון בסיומת של כל אחד מכתבי התביעה ("לפיכך מתבקש בית המשפט") כולל בקשה
מעשית פרטנית – בכל תיק ותיק, לפי נסיבותיו ותוכנו – לחייב את הנתבעים בסכומי
הפיצויים להם עותרים התובעים בכתב תביעתם באותו תיק. מטבע הדברים, גלומה
בכל תביעה שבסיומה מתבקש בית המשפט לחייב נתבע בפיצויי נזיקין, גם בקשה (אף
שלא נכתבה במפורש) להכריע קודם לכן כי הנתבעים אחראים מבחינה משפטית בגין
המעשים שפורטו בעילת התביעה.

1939. ב-17 התיקים שבפניי, יש הסכמה דיונית לפיה יהיה פיצול בין שלב האחריות לשלב
הנזק, כאשר השלב השני יתקיים רק אם יוכרע בחיוב השלב הראשון בדבר החבות או
האחריות של הרש"פ ו/או אש"ף למעשי הנזיקין המפורטים ב-17 התיקים.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 1940. בכל מקרה, אין כל עתירה בכל 17 התיקים שבפניי (ואף לא בהסכמה הדיונית
2 האמורה), לפיהם בית המשפט יקבע את אחריות הרש"פ ו/או אש"ף לכל מעשי הרצח
3 והפיגועים מאז הקמת הרש"פ, בכלל, וככל הנוגע לאינתיפאדת אל אקצא, בפרט.
- 4 1941. ממילא, בקשת ב"כ התובעים בראשית סיכומיו כמצוטט לעיל – לא יכולה להתקבל;
5 שכן, הסיכומים נועדו לשכנע את בית המשפט לקבל את הטיעונים שבכתב התביעה,
6 ולא להמציא עילת תביעה חדשה.
- 7 1942. לא זו אף זו. צודק ב"כ הנתבעים, עו"ד ארנון, כי בקשה כזו של ב"כ התובעים, עו"ד
8 סגל, יש בה מעין סממן של בקשה למניפסט היסטורי או מדיני. דבר זה חורג מתפקידו
9 של בית המשפט, בכלל, ובתיק נזיקין, בפרט.
- 10 1943. אולם, גם אם צודק ב"כ הנתבעים בטענתו לגבי נקודה זו, עדיין, יש מן הצדק, באיסוף
11 הראיות הרבות והצגתן, מטעם התובעים, שאולי נועדו לשכנע את בית המשפט בטענה
12 רחבה יותר מזו הנדרשת בתיק פלוני או אלמוני; אך, בכל מקרה, הראיות שהוגשו
13 מטעם התובעים חיוניות, לשיטת ב"כ התובעים, כדי לקבוע אחריות ביחס לתיקים
14 שבפניי. מאליו ברור, כי ב"כ התובעים לא יכול לחזות מראש מה תהיה התוצאה על כן
15 בחר בדרך של הצגת ראיות רבות בכמה מישורים כולל הבאת מומחים, פסקי דין
16 ומסמכי שלל, והעדתם של המפגעים עצמם (מטבע הדברים, לא הובאו התובעים
17 כעדים, שכן ברוב המקרים מדובר בעזבונות של אנשים שנרצחו, וגם הפצועים אינם
18 יכולים לתרום מידע חיוני משפטי על האירוע שבו נפגעו; אם תיקבע אחריות, ויהיה
19 שלב של ראיות לעניין גובה הנזק, חזקה על ב"כ התובעים שישקול האם להביא את
20 אותם תובעים כעדים, ואם לא יעשה כן, יהיה רשאי ב"כ הנתבעים להביאם כעדים,
21 אם הוא סבור כי הדבר יסייע לו).
- 22 1944. כפי שהערתי לעיל, אם ב"כ התובעים סבור כי קבלת עמדתו ביחס ל-17 התיקים
23 שבפניי, לעניין החבות והאחריות של הרש"פ תסייע לו בעניינים אחרים, אין בית
24 המשפט יכול למנוע זאת ממנו.
- 25 1945. לא מן הנמנע כי על פי כללי מעשי בית דין או פלוגתא פסוקה יכולים ממצאים או
26 קביעות עובדתיות ב-17 התיקים שבפניי ליצור מחסום דיוני הכובל את הרש"פ. לא
27 ארחיב בעניין זה, ואם וכאשר תעלה השאלה בתיקים אחרים – היא תידון ותוכרע.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 1946. בכל מקרה, גם אם אקבל את טענות התובעים בנקודה זו או אחרת, בתיק זה או אחר,
2 לא אוכל להיעתר לבקשתו של ב"כ התובעים וליתן פסק דין המתייחס לכל אחריות
3 הרש"פ.
- 4 1947. אליבא דאמת, גם לאחר דברים כלליים אלה של עו"ד סגל, כפי שצוטטו לעיל בפתח
5 סיכומיו, מה שקובע הוא השורה האחרונה והיא סעיף 866 לסיכומיו שבו נכתב:
6 **"לאור כל האמור והמקובץ לעיל מתבקש בית המשפט הנכבד להיעתר**
7 **לתובענות ולקבוע כי הנתבעים כולם חייבים בנזיקין מכוח העוולות**
8 **המתוארות לעיל וכן לחייב את הנתבעים כולם, ביחד ולחוד, בהוצאות משפט**
9 **שהוציאו התובעים בשלב האחריות"**.
- 10 1948. ניתן לסכם פרק מבוא זה, במילים אלה:
11 בקשת ב"כ התובעים כי יינתן פסק דין עקרוני ורחב שבו ייקבע כי הרש"פ ואש"ף
12 אחראים לכל מעשי הרצח והפיגועים מאז הקמת הרש"פ, בכלל, ובעיקר ככל שהדבר
13 נוגע לאינתיפאדה השנייה, בקשה זו – נדחית, ומתקבלת עמדת הנתבעים.
- 14 מאידך גיסא, לא ננעלת הדלת מלשמוע את הראיות ולנתח אותן, לעניין קביעת
15 אחריותה רש"פ ואש"ף; ואם תיקבע, או לא תיקבע, אחריות כזו בחלק הכללי, כוחה
16 יפה והיא תיושם ביחס ל-17 התיקים הנפרדים, כל אחד על פי נסיבותיו.
- 17 1949. על כל פנים, לא ניתן להבין את פסק הדין ללא נקודת מוצא התחלתית, לפיה מדובר
18 באינתיפאדה, ולא באירועים פרטניים.
- 19 1950. המומחים משני הצדדים התייחסו לאינתיפאדה, זה בכה וזה בכה.
- 20 1951. ראיתי לנכון, להביא במסגרת פרק זה את הדרך שבה ראה בית המשפט העליון את
21 האינתיפאדה ואשר מובאת במספר פסקי דין של בית המשפט העליון בפרק המבוא או
22 בתיאור ההיסטורי, כאשר בית המשפט העליון סבר שיש צורך בכך, כדי להבין את
23 פסק דינו.
- 24 1952. במקרה הראשון התחיל בית המשפט העליון (הנשיא פרופ' אהרן ברק) את הדיון בבג"ץ
25 7015/02 כיפאח מחמד אחמד עג'ורי נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, פ"ד נו(3)
26 352 בעמ' 358 (2002), בתיאור הרקע ההיסטורי, כאשר הנושא שבו עסק בית המשפט
27 העליון, בהרכב תשעה שופטים, היה האם ניתן להוציא "צו תיחום מקום מגורים"

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 שמכוחו קרוביהם של מחבלים מתאבדים שהיו מעורבים בפעילות חבלנית באזור
2 יהודה ושומרון יידרשו להתגורר בשנתיים הקרובות באזור חבל עזה. בית המשפט
3 העליון קיבל את העתירה והפך את הצו למוחלט.
- 4 1953. וכך נאמר בפרק הרקע באותו פסק דין :
- 5 "1. מאז סוף חודש ספטמבר 2000 מתנהלת באזורי יהודה והשומרון וחבל
6 עזה לחימה קשה. אין זו פעילות משטרית. זהו סכסוך מזוין.
7 במסגרתו בוצעו כ-14,000 פיגועים נגד החיים, הגוף והרכוש של
8 אזרחים ותושבים ישראלים חפים מפשע ובהם זקנים וילדים, גברים
9 ונשים. למעלה מ-600 אזרחים ותושבים של מדינת ישראל נהרגו.
10 למעלה מ-4,500 נפצעו, חלקם באורח קשה ביותר. המוות והפגיעות
11 היו גם מנת חלקם של הפלסטינים. רבים מהם נהרגו ונפצעו מאז
12 ספטמבר 2000. זאת ועוד, בחודש אחד בלבד – הוא חודש מארס 2002
13 – נהרגו 120 ישראלים בפיגועים ומאות נפצעו. מאז מארס 2002 ועד
14 לכתיבתו של פסק-דין זה נהרגו 318 ישראלים ונפצעו למעלה
15 מ-1,500. השכול והכאב שוטפים אותנו.
- 16 "2. לחימתה של ישראל סבוכה היא. הצד הפלסטיני משתמש, בין
17 השאר, בפצצות אדם מונחות. מתאבדים אלה מגיעים לכל מקום
18 שמצויים בו ישראלים (בתחומי מדינת ישראל ובתחומי היישובים
19 היהודיים באזורי יהודה והשומרון וחבל עזה). הם זורעים הרג ודם
20 בערים וביישובים. אכן, הכוחות הנלחמים בישראל הם טרוריסטים;
21 הם אינם נמנים על צבא סדיר; הם אינם לובשים מדים; הם
22 מסתתרים בתוך האוכלוסייה הפלסטינית האזרחית באזור, לרבות
23 במקומות קדושים; הם זוכים לתמיכת חלק מהאוכלוסייה האזרחית,
24 בכלל, וכן לתמיכתם של בני משפחה וקרובים, בפרט. מציאות חדשה
25 וקשה ניצבת בפני מדינת ישראל, הנלחמת על ביטחונה ועל ביטחון
26 אזרחיה. מציאות זו מצאה לא פעם את דרכה לבית-משפט זה...".
- 27 1954. בתיק אחר, שעסק בגדר ההפרדה (בג"ץ 2056/04 מועצת הכפר בית סוריק נ' ממשלת
28 ישראל, פ"ד נח(5) 807, בעמ' 814-815 (2004)), כתב הנשיא ברק בפרק הרקע את
29 הדברים הבאים :

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

"הרקע

- 1
- 2 1. מאז שנת 1967 מחזיקה ישראל בשטחי יהודה ושומרון (להלן –
- 3 האזור) בתפיסה לוחמתית. בשנת 1993 החלה ישראל בתהליך מדיני
- 4 עם אש"ף, ובמסגרתו נחתמו הסכמים אחדים שהעבירו את השליטה
- 5 בחלקים מהאזור לידי הרשות הפלסטינית. ישראל ואש"ף הוסיפו
- 6 לנהל ביניהם משא ומתן מדיני בניסיון לפתור את הבעיות שנוותרו על
- 7 הפרק. המשא והמתן, שהתנהל בשלבי הסיום שלו בקמפ-דייוויד
- 8 שבמרילנד, ארצות-הברית, כשל ביולי 2000.
- 9 מתצהיר התשובה של המשיב למדנו כי זמן קצר לאחר כישלון
- 10 השיחות בקמפ-דייוויד הגיע הסכסוך הישראלי-פלסטיני לשיאים
- 11 חדשים של אלימות. בספטמבר 2000 עבר הצד הפלסטיני למתקפת
- 12 טרור קשה על ישראל ועל הישראלים. פיגועי הטרור מתרחשים הן
- 13 באזור הן בישראל. הם מופנים נגד אזרחים וחיילים, גברים ונשים,
- 14 זקנים וטף, אזרחים מהשורה ואנשי ציבור. פיגועי הטרור מבוצעים
- 15 בכל מקום ואתר, ובכלל זה בתחבורה הציבורית, במרכזי קניות
- 16 ובשווקים, בבתי קפה ובמסעדות. ארגוני הטרור נוקטים אמצעים
- 17 שונים ומגוונים, ובהם פיגועי ירי, פיגועי התאבדות, ירי פצצות
- 18 מרגמה, ירי קטיושות ושימוש במכונות תופת. מאז ספטמבר 2000
- 19 ועד תחילת אפריל 2004 בוצעו בתחומי ישראל למעלה מ-780
- 20 פיגועים. באותה תקופה בוצעו באזור למעלה מ-8,200 פיגועים.
- 21 העימות המזוין גבה (עד לאפריל 2004) את חייהם של 900 אזרחי
- 22 ישראל ותושביה. למעלה מ-6,000 נפצעו, חלקם בפצעים קשים
- 23 שהפכו אותם לנכים קשים. גם בצד הפלסטיני גרם העימות המזוין
- 24 להרוגים ולפצועים רבים. השכול והכאב שוטפים אותנו".
- 25 1955. בתיק אחר, שעניינו בדיקת החוקתיות של חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת
- 26 שעה), התשס"ג-2003, שנידון לפני 11 שופטים (בג"ץ 7052/03 עדאלה המרכז המשפטי
- 27 לזכויות המיעוט הערבי נ' שר הפנים (2006)), תחת הכותרת "הרקע הביטחוני", אומר
- 28 הנשיא ברק את הדברים הבאים:

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 "בספטמבר 2000 פרצה האינתיפאדה השנייה. מתקפת טרור עזה נחתה על
2 ישראל. מרבית פיגועי הטרור הופנו כלפי אזרחים. הם פגעו בגברים ובנשים,
3 בזקנים ובטף. משפחות שלמות איבדו את יקיריהן. הפיגועים נועדו לפגוע
4 בחיי אדם. הם כיוונו לזרוע פחד ובהלה. הם ביקשו לשבש את אורח החיים
5 של אזרחי ישראל. פיגועי הטרור מבוצעים בתוככי ישראל ובאזור. הם
6 התרחשו בכל אתר ואתר. הם פגעו במשתמשים בתחבורה הציבורית, במרכזי
7 קניות ובשווקים, בבתי קפה ובתוככי בתים וישובים. היעד העיקרי של
8 הפיגועים הוא מרכזי הערים בישראל. כן מכוונים הפיגועים כלפי הישובים
9 הישראליים באזור, וכלפי צירי התנועה. ארגוני הטרור עושים שימוש במגוון
10 אמצעים. בהם פיגועי התאבדות ("פצצות אדם מונחות"), מכוניות תופת,
11 הנחת מטעני חבלה, השלכת בקבוקי תבערה ורימונים, פיגועי ירי, ירי פצצות
12 מרגמה וירי רקטות. מספר ניסיונות לפיגועים ביעדים אסטרטגיים נכשלו.
13 מאז תחילת פעולות הטרור הללו ועד לינואר 2006, בוצעו בתחומי מדינת
14 ישראל למעלה מאלף וחמש מאות פיגועים. למעלה מאלף ישראלים קיפחו
15 את חייהם בתחומי מדינת ישראל. כששת אלפים וחמש מאות ישראלים
16 נפצעו. רבים מהפצועים הפכו לנכים קשים. גם בצד הפלסטיני גרם העימות
17 המזוין להרוגים ופצועים רבים. השכול והכאב שוטפים אותנו..."
- 18 1956. בהרחבת יתר, ובתיאור מפורט יותר, מובאים הדברים הבאים בחוות דעתו של המשנה
19 לנשיא בדימו' ד"ר מישאל חשין, תחת הכותרת "על המאבק המזוין שמנהלים
20 הפלסטינים כנגד ישראל והישראלים" (פסקאות 15-6; ההדגשות במקור):
- 21 "6. בחודש ספטמבר 2000 החלה מכה במדינת ישראל ובתושביה
22 מיתקפת טרור רצחנית שמקורה בשיטחי יהודה, שומרון וחבל עזה,
23 מיתקפה שמתכנניה ומבצעה הם, רובם ככולם, פלסטינים תושבי
24 האזור. מאבקים החמוש של הפלסטינים נגד מדינת ישראל ותושביה
25 לא חדל, ובשעה זו שבה כותבים אנו את פסק הדין מוסיפים אזרחי
26 ישראל לחיות באיום הטרור הרצחני המופנה נגדם. כבר עתה יודעים
27 אנו כי המדובר הוא באחת המיתקפות הקשות ביותר שעברו עלינו.
28 עשרות אלפי פיגועי טרור שמקורם באזור היכו ללא הבחן וללא רחם
29 בילדים, בקשישים, בנשים ובגברים – רובם המכריע אזרחים תמים
30 שעסקו בשיגרת יומם – וגרמו למותם של למעלה מאלף ישראלים

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ולפציעתם של אלפים אחרים. רכוש רב ניזוק ונהרס. כלכלת המדינה
2 נפגעה באורח קשה. חיי היום יום במדינה שובשו. אזרחים רבים
3 החלו חוששים ממעשי שיגרה דוגמת נסיעה באוטובוס, ביקור
4 בקניון, סעודה במסעדה. בעיני העולם נצטיירה ישראל כמדינה
5 נגועת טרור שיש להימנע מלבקר בה.
- 6 הבה נעמוד על מיקצת נתונים שניתן לכנותם נתונים יבשים, אך .7
7 לאמיתם של דברים רוויים וספוגים הם בדם רב. מאז חודש ספטמבר
8 2000 ביצעו הפלסטינים 26,448 פיגועי טרור ובהם רצחו 1,080
9 אזרחים ישראלים ופצעו 7,416 אזרחים. מניין פיגועי הטרור מקיף
10 את כלל אירועי הטרור שבוצעו בישראל ובשטחים, וכולל הוא סוגים
11 שונים של אירועי פח"ע (פעילות חבלנית עוינת) החל בפיגועי תופת
12 רבי-נפגעים בתוך המדינה, המשך בפיגועי ירי באזור ועד לירי רקטות
13 קאסם ונשק קל (נק"ל) אל-עבר ישראל. אשר לענייננו, נמקד עצמנו
14 בפיגועים שבוצעו בישראל פנימה, דהיינו: בפיגועים שלביצועם
15 נדרשת דרך כלל עזרתם של מי שמתגוררים בישראל בהיתר,
16 וביכולתם לעקוף מכשולים שמציבה ישראל בפני טרוריסטים
17 המגיעים משיטחי האזור. בתוככי מדינת ישראל – בתוך הבית ממש
18 – ביצעו הפלסטינים 1,596 פיגועי טרור, ובכלל אלה 148 פיגועי
19 התאבדות. 626 אזרחים ישראלים נרצחו סמוך לביתם – בעודם
20 יושבים במסעדה, נוסעים באוטובוס, קונים בקניון או ממתינים
21 לחצות מעבר-חצייה עם ילדיהם הקטנים. 6,446 ישראלים – גברים
22 ונשים, ילדים וקשישים – נפצעו, חלקם פציעות קשות ביותר
23 שיותירו בהם צלקות לכל ימי חייהם. בפיגועי ההתאבדות לבדם רצחו
24 הפלסטינים 505 ישראלים ופצעו אלפים. זוהי המציאות שאנו חיים
25 בה. אלו הן תוצאות המלחמה שאסרו עלינו הפלסטינים. ולעת הזו לא
26 נדע מה ילד יום.
- 27 להגנה על תושבי המדינה נלחמת ישראל בטרור מלחמת חורמה. אלא .8
28 שמלחמה זו אינה פשוטה כל-עיקר. גם אין היא דומה למלחמות של-
29 עבר, אותן מלחמות שעיצבו את נורמות המלחמה המקובלות במשפט
30 הבין-לאומי. מלחמת הטרור הפלסטינית אינה נעשית בידי צבא

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 מאורגן של לובשי מדים, אף אין היא נערכת בשדה הקרב. זוהי
2 מלחמת טרוריסטים שאינם נושאים תג המבחין אותם מיתר
3 התושבים, והמכוונים את התקפותיהם נגד אזרחים העוסקים
4 בשיגרת יומם. הטרוריסטים נטמעים ומשתלבים באוכלוסיה
5 האזרחית הפלסטינית עד-כי אין ניתן לדעת מיהו תושב פלסטיני
6 תמים, מיהו פעיל טרור ומיהו תושב פלסטיני העלול לסייע לטרור.
7 השתלבות זו של אירגוני הטרור באוכלוסיה האזרחית אינה מקרית.
8 הטרוריסטים מסתתרים בתוכה של האוכלוסיה האזרחית, ולעיתים
9 עושים הם שימוש באוכלוסיה התמימה כ'מגן אנושי' מפני פעולות
10 צה"ל. יתר-על-כן: פעילי הטרור זוכים לתמיכה ולסיוע של חלקים
11 באוכלוסיה האזרחית. אכן, לא זו בלבד שתושבי האזור אינם עושים
12 להפסקת הטרור, אלא שרבים מהם אף תומכים בו ומסייעים לו. חלק
13 גדול מן הטרוריסטים זוכה לעידוד ולסיוע של הסביבה הקרובה
14 ומידי בני משפחה. רבים רואים בביצוע פעולת-טרור ובסיוע לטרור
15 אמצעי להבטחת עתידה הכלכלי של המשפחה. אחרים עושים
16 כמאוימים ומסייעים לארגוני הטרור מחשש כי אם לא יסייעו יבולע
17 להם או לבני-משפחתם. אף הרשות הפלסטינית עצמה אינה עושה
18 די למיגור הטרור, ובמקרים אחדים נמצא כי הרשות פלסטינית או
19 גורמים השייכים למנגנוניה סייעו לפעולות טרור או נטלו בהן חלק
20 ישיר. תמיכה זו היא, בין השאר, פועל יוצא של הסתה כבדה וקשה
21 הקוראת לביצוע מעשי אלימות נגד ישראל ותושביה. הסתה זו
22 נמשכת שנים ארוכות וברי כי מחלחלת היא לכל שדרות החברה
23 הפלסטינית. בית-משפט זה נדרש בעבר למציאות הביטחונית
24 הקשה והסבוכה שאנו נמצאים בה, ונביא דברים שכתב הנשיא ברק
25 לפני כשלוש שנים וחצי (ביום 3.9.2002) בבג"צ 7015/02 עג'ורי נ'
26 מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, פ"ד נו(6) 352, 358:
27 'לחימתה של ישראל סבוכה היא. הצד הפלסטיני משתמש,
28 בין השאר, בפצצות אדם מונחות. מתאבדים אלה מגיעים לכל
29 מקום בו מצויים ישראלים (בתחומי מדינת ישראל ובתחומי
30 הישובים היהודיים באזורי יהודה ושומרון וחבל עזה). הם

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 זורעים הרג ודם בערים וביישובים. אכן, הכוחות הלוחמים
2 בישראל הם טרוריסטים; הם אינם נמנים על צבא סדיר; הם
3 אינם לובשים מדים; הם מסתתרים בתוך האוכלוסייה
4 הפלסטינית באזור, לרבות במקומות קדושים; הם זוכים
5 לתמיכת חלק מהאוכלוסייה האזרחית, בכלל, וכן לתמיכתם
6 של בני משפחה וקרובים, בפרט'.
- 7 במקום אחר עמד בית-המשפט על הלוך הרוח השורה בחברה
8 הפלסטינית ועל העידוד שמעניק חלק מן האוכלוסייה הפלסטינית
9 למלחמתם של אירגוני הטרור במדינת ישראל (ע"פ 2131/03 סעדי נ'
10 מדינת ישראל, ... מפי השופט לוי):
- 11 ... די להפנות למספרם הגדול של הפיגועים שבוצעו ולרבים
12 האחרים שנמנעו, ובעיקר נכון להפנות למצהלות השמחה
13 בעקבות מעשי הרג ביהודים, ו'ימי המשתה' עליהם מכריזים
14 בני-משפחותיהם של אלה המוגדרים 'שאהידים' לאחר
15 שנודע למשפחות על מות בניהם. להשקפתי, יש באלה כדי
16 להבהיר עד כמה מעודדת האוכלוסייה בשטחים המוחזקים
17 על ידי ישראל את מעשיהם של המפגעים-המתאבדים,
18 ומכאן גם מובן מספרם ההולך וגדל של אלה המוכנים לשמש
19 'פצצות-חיות'. במצב זה הצורך לתור אחר גורמי הרתעה לשם
20 צמצום מעגל ההרג, הוא צורך קיומי שאין נעלה ממנו ...'.
- 21 ומי שלא ראה אִם המשפחת את בנה שהתאבד כפצצה-חיה כדי
22 לרצוח ישראלים – ומי מאיתנו לא ראה מחזות-זוועה אלה על מסך
23 הטלוויזיה – לא ראה מחזה סוריאליסטי מימיו. אלה הם אויבייך
24 ישראל.
- 25 .9 הוכחה ברורה ומפורשת להלוך רוחו של הציבור הפלסטיני זכינו
26 לקבל בבחירות שנערכו ברשות הפלסטינית ביום 25.1.2006.
27 בבחירות אלו זכה אירגון החמאס לרוב מושבים בפרלמנט הפלסטיני,
28 ובעקבות זכייתו זו אף הרכיב את ממשלת הרשות. דומה כי אין צורך
29 שנרחיב דברים על דמותו של אירגון החמאס אשר כבר ביום

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 לפני כשבע-עשרה שנים, הוכרז בידי ממשלת ישראל
2 להיותו אירגון טרור כהגדרתו בפקודה למניעת טרור, תש"ח-1948.
3 החמאס הוא אירגון טרור רצחני, מן הקיצוניים והמסוכנים
4 שבאירגוני הטרור, ומטרתו המוצהרת והברורה היא מלחמת ג'יהאד
5 שתמחה את ישראל מעל פני האדמה. על מישנתו של אירגון החמאס
6 ניתן ללמוד מאמנת האירגון, בה ניתן ביטוי מפורש לאידיאולוגיה
7 המובילה אותו הדרך. אמנה זו, המהווה את מיסמך היסוד של
8 החמאס, מגלה תפיסת עולם קיצונית הקוראת למלחמת ג'יהאד בלתי
9 מתפשרת נגד ישראל והציונות. ארגון החמאס רואה עצמו חולייה
10 במלחמת קודש נגד הפלישה הציונית, וקורא הוא לכלל האומה
11 המוסלמית, בעיקר לעם הפלסטיני, לקחת חלק במלחמה זו שתביא
12 להַאבְדָתָה של מדינת ישראל. אמנת אירגון החמאס מחזיקה עמודים
13 רבים, ואנו נביא (בתרגום שהעמידה המדינה לעיוננו) רק מיקצת
14 עיקרים שבה, ועל קצה המזלג. בראשיתה של האמנה מצוטטת
15 האמירה הבאה המיוחסת לחסאן אלבנא, מייסד תנועת האחים
16 המוסלמים במצרים:

17 'ישראל תקום ותוסיף להתקיים עד שהאסלאם ימחה אותה,

18 כפי שמחה את מה שקדם לה.'

19 זו ראשיתה של האמנה וזו הרוח הרעה והקשה המפעמת בה לכל
20 אורכה.

21 בהמשך קובעת אמנת החמאס כי 'פלסטין היא אדמת ואקף
22 איסלאמי', ופועל יוצא מכך הוא ש'אסור להפקיר אותה או חלק ממנה
23 או לוותר עליה או על חלק ממנה'. הואיל וארגון החמאס שולל כל
24 פיתרון הכרוך במסירת אדמות פלסטיניות – קרא: שולל כל פיתרון
25 שאינו כרוך בהכחדתה של מדינת ישראל – קובעת האמנה במופגן
26 ובמוצהר כי אירגון החמאס שולל מכל-וכל פיתרון של שלום, שכן
27 פיתרון של שלום פירושו ויתור על אדמות פלסטין המקודשות.
28 החמאס מאמין כי הפיתרון האחד והיחיד 'לגזילת פלסטין בידי
29 היהודים' הוא פיתרון של מלחמה. לא אך מלחמה אלא מלחמת קודש
30 איסלאמית שתמחה את מדינת ישראל מעל פני האדמה. ברוח זו

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 קורא ארגון החמאס למוסלמים בכלל ולפלסטינים בפרט להתגייס
2 לשורות לוחמי הג'יהאד (המוג'אהדין) במלחמתם בישראל, וכן קורא
3 הוא לחכמי הדת המוסלמית להפיץ את רוח הג'יהאד ולטפח תודעה
4 איסלאמית בבני האומה כולה (סעיפים ארבעה-עשר וחמישה-עשר
5 לאמנה):

6 '... [שחרורה] של פלסטין] הוא חובה אישית על כל מוסלמי
7 בכל מקום שבו הוא נמצא. [אך ורק] על יסוד זה יש להתייחס
8 ל[אופן פיתרון] הבעיה [הפלסטינית], ועל כל מוסלמי להבין
9 זאת היטב.

10 ...

11 ביום שהאויבים גוזלים חלק מאדמת המוסלמים, הג'יהאד
12 [הופך] לחובה אישית על כל מוסלמי. בנוגע להתמודדות עם
13 גזילת פלסטין על-ידי היהודים, אין מנוס מהנפת דגל
14 הג'יהאד, דבר המחייב הפצת תודעה אסלאמית בקרב
15 ההמונים במישור המקומי, הערבי, והאסלאמי, ואין מנוס
16 מהפצת רוח הג'יהאד בקרב האומה [האסלאמית], מלהתעמת
17 עם האויבים ומלהצטרף לשורות לוחמי הג'יהאד [מג'אהדין].'

18 לא למותר לציין, כי בהמשך הדברים מוטחות בישראל וביהודים
19 האשמות אנטישמיות קשות ודמיוניות, לרבות האשמה ש'הם עמדו
20 מאחורי המהפכה הצרפתית, המהפכה הקומוניסטית ורוב המהפכות
21 שעליהן שמענו ואנו שומעים פה ושם'; היהודים הם שגרמו למלחמת
22 העולם הראשונה שנועדה להרוס את החליפות העת'מאנית;
23 היהודים הקימו אירגונים חשאיים ברחבי העולם והם השולטים
24 בהם; היהודים הקימו את אירגון האומות-המאוחדות – שבא תחת
25 חבר הלאומים – כדי שיוכלו לשלוט בעולם; היהודים משתמשים
26 בכסף ובמשאבים כדי לשלוט בעולם ולהבטיח את הקמתה ואת
27 וקיומה של מדינת ישראל (סעיף עשרים ושניים לאמנה). אכן, יש
28 להם לפרוטוקולים של זיקני ציון צאצאים נאמנים.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

10. הנה היא, אפוא, מישנתו של אירגון החמאס, הנה הן מטרותיו, ולמגינת הלב עשה החמאס – וממשיך הוא לעשות – למימוש מישנתו ומטרותיו. מאז הוקם, לוחם החמאס מלחמת טרור קשה ורצחנית בישראל ומכה הוא בתושביה ללא רחם. מאות נהרגו ואלפים נפצעו בפיגועי התאבדות מבית-מדרשו של האירגון, ודרכו זו פשטה לאירגונים פלסטיניים אחרים ומהם לארגונים מוסלמיים בעולם כולו. דם רב נשפך, והחמאס בדרכו ילך.
11. והנה, חרף עמדותיו הקיצוניות זכה החמאס והציבור הפלסטיני בחר בו להיות לו לראש. הציבור הפלסטיני בחר באירגון החמאס לשילטון, ובעקבות בחירתו זו הקים החמאס ממשלה ברשות הפלסטינית. אנשי החמאס מכהנים בראשות הממשלה וכשרים בה, שולטים הם בתקציבי הרשות ומתווים הם את דרכה. אנשי אירגון החמאס הם דוברי הרשות, הם המנחים את אמצעי התקשורת בה והם המנהלים את מדיניותה כלפי מדינות העולם וכלפי ישראל. אירגון החמאס והרשות הפלסטינית – למיצער מנגנוני השילטון ברשות הפלסטינית – היו לאחדים.
12. בין ישראל לבין הפלסטינים מתקיים עימות מזוין הנמשך שנים לא מעטות. עימות זה גבה מחיר כבד משני הצדדים, וראינו את היקף הפגיעה המאסיבי בישראל ובתושביה. הציבור הפלסטיני נוטל חלק פעיל בעימות המזוין. בציבור הפלסטיני שוררת איבה לישראל ולישראלים. חלקים נרחבים מן הציבור הפלסטיני – ובכללם גם מי שנמנים עם מנגנוני הרשות הפלסטינית – תומכים במאבק המזוין בישראל ומשתתפים בו השתתפות פעילה. אירגוני הטרור ופעיליהם נטועים היטב בכל שדרות הציבור הפלסטיני וזוכים לסיועו, למיצער בשתיקה ובאי-מניעת פעולות טרור. הציבור הפלסטיני בחר באירגון הטרור חמאס לשלוט בו, וידענו מהי דמותה ומישנתה של המפלגה השלטת ברשות הפלסטינית. כל אלו עובדות הן שאינן שנויות במחלוקת, והמסקנה הנדרשת מהן היא, שהרשות הפלסטינית היא ישות מדינית עוינת לישראל. כנדרש מכך, תושבי האזור – אזורי יהודה, שומרון וחבל עזה – הם בבחינת נתיני-אויב. אמת נכון הדבר:

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 בין ישראל לבין הרשות הפלסטינית מתקיימת מערכת יחסים
2 מורכבת וסבוכה שאינה אך מערכת יחסים שבמלחמה, וברי כי רבים
3 מתושבי האזור אינם נוטלים חלק בטרור ואף מגנים אותו. אך אנו
4 ענייננו הוא בכלל, ולעת שמדברים אנו בכלל – ברשות הפלסטינית
5 ובציבור הפלסטיני – התמונה המצטיירת היא תמונה של איבה
6 ועוינות. הרשות הפלסטינית עוינת את ישראל. ממקומות
7 שבשליטתה, ובידיעתה – אפשר אף ביוזמתה ובעידודה – מתנהל
8 מאבק מזוין נגד ישראל ותושביה, ופצצות-אדם מן האזור זורעים
9 הרג והרס בישראל. יחסיהן של ישראל והרשות דומים ליחסים בין
10 מדינות הלוחמות זו-בזו.

הרקע הביטחוני לחקיקתו של חוק האזרחות והכניסה לישראל

11
12 13. מדינת ישראל וכוחות הביטחון עשו כמיטבם למיגורו של גל הטרור
13 ששטף את המדינה, ונקטו בצעדים מרחיקי לכת שחלקם הביא –
14 למרבה הצער וככורח המציאות – לפגיעה באוכלוסיה פלסטינית. כך,
15 בין השאר, נערכו פעולות צבאיות – חלקן רחבות-היקף – בשטחים
16 הנמצאים בשליטת הרשות הפלסטינית. במיבצעים אלה נטלו חלק
17 כוחות רגלים, כלי-נשק כבדים – טנקים ונגמ"שים – מסוקי-קרב
18 ומטוסים. כוחות הצבא נכנסו לערים ולכפרים הפלסטיניים, ניהלו
19 בהם לחימה עזה ועצרו חשודים רבים. הצבא הטיל סגרים וכתרים
20 על אזורים שונים ועל ערים אחדות ביהודה ובשומרון. מחסומים
21 הוצבו בכבישים ובדרכים באזור. מדינת ישראל החלה במדיניות של
22 סיכול ממוקד – על הקרקע ומן האוויר – ובמקרים אחדים הביאה
23 בשוגג לפגיעה באוכלוסיה אזרחית שבקירבה הסתתרו פעילי הטרור
24 שכנגדם כוונה הפעולה. במקביל לפעולות לוחמה אלו, ומשנמצא כי
25 אין בהן מענה מספיק למיתקפת הטרור, החלה מדינת ישראל בבניית
26 גדר הביטחון אשר נועדה להוות חיץ פיסי שימנע חדירתם של
27 טרוריסטים אל-תוך מדינת ישראל.

28 14. פעולותיה הצבאיות של מדינת ישראל – רובן ככולן – נתקפו בבית-
29 המשפט בטענה כי פוגעות הן באזרחים שאינם שותפים לטרור,
30 ואולם דעתו של בית-המשפט היתה עקבית וברורה: זכותה של

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 המדינה להגן על עצמה ועל תושביה מפני מיתקפת הטרור, וכך גם
2 במחיר הפגיעה האקראית והבלתי מכוונת באוכלוסיה אזרחית
3 שאינה מבקשת להרע למדינת ישראל. הזכות לחיים ולקיום – חייהם
4 וקיומם של תושבי ישראל, חייה וקיומה של המדינה – הכריעו אפוא
5 זכויות חשובות אחרות, וקולו של בית-המשפט נשמע צלול וברור.
6 ראו, למשל: בג"צ 2056/04 מועצת הכפר בית סוריק נ' ממשלת
7 ישראל, פ"ד נח(5) 807, 815; בג"ץ 7957/04 מראעבה נ' ראש ממשלת
8 ישראל; בג"ץ 3239/02 מרעב נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה
9 והשומרון, פ"ד נז(2) 349; בג"ץ 3278/02 המוקד להגנת הפרט נ'
10 מפקד כוחות צה"ל באזור הגדה המערבית, פ"ד נז(1) 385; בג"ץ
11 8172/02 אברהים נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, טרם
12 פורסם; בג"ץ 4764/04 רופאים לזכויות אדם נ' מפקד כוחות צה"ל
13 בעזה; השוו: בג"ץ 1730/96 סביח נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה
14 ושומרון, פ"ד נ(1) 353. אותן פרשות עסקו אמנם בפעילות המדינה
15 בשטח המוחזק בתפיסת לוחמה ובכך שונות הן מהפרשה שלפנינו.
16 בה-בעת, נוכל ללמוד מאותם מקרים לעניין איזוני-זכויות שגם אנו
17 נדרשים להם, שעה שמן הצד האחד מתייצבות זכויות היחיד ומן הצד
18 האחר חובתה של המדינה למנוע פעילויות טרור ולהגן על חייהם של
19 תושבי המדינה.

20 15. חרף כל פעילויותיה ומאמציה של ישראל לא נבלמה מיתקפת הטרור,
21 ומשנמצא אמצעי שצימצם את יכולתם של הטרוריסטים לפגוע
22 בישראל, עשו ארגוני-הטרור מאמצים רבים להתגבר על אותו אמצעי.
23 כך היה לאחר שהוחל בבנייתה של גדר הביטחון. אירגוני הטרור
24 נתקלו באמצעי הגנה שנתקשו להכריעו, ובמטרה לעוקפו החלו
25 מסתייעים בתושבי האזור שעברו הליכים של 'איחוד משפחות' וזכו
26 בהיתרים להיכנס לישראל ולנוע בה באורח חופשי. 'תעודות הזהות
27 הישראליות אשר ניתנו לתושבי האזור [בעקבות קישרי נישואין עם
28 אזרחים או עם תושבים של ישראל] אפשרו להם תנועה חופשית בין
29 שטחי הרשות לישראל, והפכו אותם לאוכלוסיה מועדפת על ארגוני
30 הטרור לביצוע פעילות עוינת בכלל, ובשטח ישראל בפרט' (דברי

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 הסבר להצעת חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה)
2 (תיקון), תשס"ה-2005, ה"ח תשס"ה, 624). כך נוצרה מציאות
3 חדשה 'שבה התגלתה מעורבות גוברת והולכת בעימות, של
4 פלסטינים שהם במקור תושבי האזור אשר נושאים תעודות זהות
5 ישראליות בעקבות הליכי איחוד משפחות עם בעלי אזרחות או
6 תושבות ישראלית, ואשר ניצלו את מעמדם בישראל לשם מעורבות
7 בפעילות טרור ובכלל זה סיוע לביצוע פיגועי התאבדות' (שם).

8 פרטים ממוקדים יותר ביחס לפיגועים ספציפיים יובאו בפרקים הפרטניים (מג-נח).

9 **כט. משל בית החולים**

10 1958. במהלך טיעוניהם של הצדדים, בתיק זה, לצרכים כאלה או אחרים, ניסה כל צד, כאשר
11 הדבר התאים לטיעונו, לאפיין את האירועים נושא תיק זה כשוניים מתיק נזיקין רגיל,
12 ולעניינם אחרים, דבק אותו צד או הצד שכנגד, בדיני הנזיקין הטכניים המשפטיים,
13 והכל כפי שעולה בהרחבה מהסיכומים של הצדדים (פרקים כה-כז).

14 1959. במהלך הדיונים או במסגרת החקירות של העדים, ניסיתי להביא השוואות מדיני
15 הנזיקין ביחס לאחריות שניתן להטיל על בית החולים בגין פעולה רשלנית של רופא,
16 וזאת כפי שכבר כתבתי בפרשת בן שלום (החלטת חבות, מיום כז באלול תשע"ד
17 (22.9.14)).

18 1960. עו"ד ארנון, הן בפרשת בן שלום, והן בתיקים אלו, סבור שאין לעשות השוואה כזו.

19 1961. אינני מסכים לדברים אלה. משבחרו התובעים להגיש תביעת נזיקין, ומשזה "שדה
20 המערכה המשפטי", יש לפעול על פי הכללים, ומבחינה זו, "אין לו לדין אלא מה
21 שעניו ראות" (תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף ו, עמ' ב; מסכת בבא בתרא, דף קלא,
22 עמ' א; מסכת נידה דף כ, עמ' ב).

23 1962. וכך הבאתי את המשל בפרשת בן שלום (פסקה 68):

24 "כדי שיקל עלינו לראות את התמונה הנזיקית, אבחר להביא משל מתחום
25 הרפואה והרשלנות: בשנת 1968, הוקם ארגון העוסק ברפואה ובניתוחים,
26 ששמו פצינטים, תרופות, חולים (להלן – "פת"ח").

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 בנוסף לארגון זה, היו באותו מקום ארגונים נוספים שעסקו ברפואה
2 וניתוחים.
- 3 בשנת 1993, הוקמה רשות, שאיחדה מתחתיה גופים שונים העוסקים
4 ברפואה (להלן – "הרשות"), כאשר עיקר כוח האדם ברשות הם עובדי פת"ח.
5 בראש הרשות ניצב ראש הפת"ח.
- 6 בשלב מאוחר יותר, בראשית שנות ה-2000, החליטו חלק מעובדי הפת"ח
7 להקים מרפאות וחדרי ניתוח, מחוץ למתחם שבו פעל הפת"ח. העובדים
8 באותן מרפאות וחדרי ניתוח החדשים, חלקם, קבלו שכרם מן הרשות באופן
9 סדיר, וחלקם קבלו סכומי כסף שונים על פי החלטת ראש הרשות, באופן
10 אינדיבידואלי.
- 11 בחודש אוגוסט 2001, הובהלה משפחה פצועה לאחד מאותן מרפאות וחדרי
12 ניתוח חדשים. הטיפול שם לא צלח: שלושה בני משפחה מתו ושני תינוקות
13 נפצעו, כאשר הסיבה לכך היא שימוש לא נאות בתרופות ובסכיני ניתוח שלא
14 חוטאו, סכינים אותם קיבלו מפעילי המרפאות החדשות מאת הרשות.
- 15 הרשות, לאורך פעילותם של אותם מרפאות וחדרי ניתוח חדשים, שבחו את
16 פעולתם. במקרים מסוימים אף קראו על שמם של המנתחים, רחובות.
17 המשפחה הבינה כי לא תצליח לקבל פיצויים מאותם רופאים ואחיות, שפעלו
18 במרפאות וחדרי ניתוח החדשים, והגישו תביעתם נגד הרשות".
- 19 1963. בפרשת בן שלום, לאחר הבאת הדברים הללו כתבתי (פסקה 69): "משל זה יכול לעזור
20 לנו לקרב, מבחינה קונספטואלית את הנתונים המיוחדים של תיק זה לתיקי הנזיקין
21 המוכרים לנו יותר".
- 22 1964. בסיכומים בכתב, ביקש ב"כ התובעים, עו"ד סגל, לשכלל את משל בית החולים הנ"ל,
23 תוך שימוש בראשי תיבות הקרובים לנושא שלפנינו, בכותבו את הדברים הבאים
24 (סעיף 172 לסיכומי התובעים מיום 31.12.17, עמ' 70-69):
- 25 "בפרשת בן שלום הביא בית המשפט הנכבד את 'משל בית החולים'. אנו
26 נשכלל משל זה כדלקמן:

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 בשנת 1968, הוקם ארגון העוסק ברפואה ובניתוחים, ששמו פְּצִינְטִים,
2 תְּרופות, חֹלִים (להלן – 'פת"ח'). בנוסף לארגון זה, היו באותו מקום ארגונים
3 נוספים שעסקו ברפואה וניתוחים.
- 4 בשנת 1993, הוקמה רשות, שאיחדה מתחתיה גופים שונים העוסקים
5 ברפואה (להלן – 'הרשות'), כאשר עיקר כוח האדם ברשות הם עובדי פת"ח.
6 בראש הרשות ניצב ראש הפת"ח.
- 7 בשלב מאוחר יותר, החליטו חלק מעובדי הפת"ח להקים מרפאות וחדרי
8 ניתוח, מחוץ למתחם שבו פעל הפת"ח. העובדים באותן מרפאות וחדרי
9 הניתוח החדשים, חלקם קבלו שכרם מן הרשות באופן סדיר, וחלקם קבלו
10 סכומי כסף שונים על פי החלטת ראש הרשות, באופן אינדיבידואלי.
- 11 הרשות קיבלה החלטה אסטרטגית ופומבית אשר על פיה אם יגיעו למרפאות
12 חולים חסרי ישע [יהודים שאינם ערבים] (להלן: 'יש"ע'), אזי חובה לטפל
13 בהם בתרופות קלוקלות ובסכיני ניתוח שלא חוטאו כדי שהטיפול באותם
14 חולים ייכשל ואלו ימותו או ייפצעו. בהתאם לכך הנחתה הרשות את כל עובדי
15 המרפאות מכל מין וסוג שהוא לפעול על פי הנחייתה. הרשות אף עודדה את
16 אותם רופאים ועובדי מרפאות לערוך ביקורי בית אצל יש"ע ולעשות שימוש
17 באותם ביקורי בית בתרופות קלוקלות ובסכיני ניתוח שלא חוטאו.
- 18 כדי להיערך לכך, רכשה הרשות אלפי טונות של תרופות קלוקלות וסכינים
19 לא מחוטאות ועוד מרעין ביטחון אחרים וציידה בהם את אותם רופאים ועובדי
20 מרפאות. היא אף העבירה סכומי עתק לצורך ייצור עצמי של אותן סכינים
21 מזוהמות ותרופות קלוקלות.
- 22 במהלך אותה תקופה, הובהלו משפחות פצועות רבות מיש"ע לאותם מרפאות
23 וחדרי ניתוח, פעמים למרפאות הרשות עצמה ופעמים למרפאות החדשות
24 ופעמים לא היה צורך בכך מפני שהרופאים ועובדי המרפאות עשו ביקורי בית
25 בלתי צפויים. הטיפול כמובן לא צלח: מאות בני משפחה מתו ואלפי בני
26 משפחה נפצעו, כאשר הסיבה לכך היא שימוש בתרופות קלוקלות ובסכיני
27 ניתוח שלא חוטאו והכל בהתאם למדיניות המוצהרת של הרשות.
- 28 הרשות, מטבע הדברים ולאורה של ההחלטה האסטרטגית שקיבלה, לאורך
29 פעילותם של אותם מרפאות וחדרי ניתוח חדשים, שבחה את פעולתם.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 במקרים מסוימים אף קראו על שמם של המנתחים, רחובות, כיכרות
2 ומוסדות חינוך.
- 3 ואולם הרשות לא הסתפקה בכך. כאשר אותם רופאים ועובדי מרפאות נתפסו
4 בקלקלתם ונשלחו לבית האסורים, היא קידמה אותם בדרגה תוך כדי
5 ישיבתם בכלא, שילמה להם משכורות עתק וכאשר השתחררו המשיכה
6 להעסיק אותם בשורותיה ולמי שלא נמצאה תעסוקה היא שילמה שכר נאה.
7 המשפחות שיקיריהן נרצחו ונפצעו הבינו כי לא יצליחו לקבל פיצויים מאותם
8 רופאים ואחיות, שפעלו במרפאות וחדרי הניתוח החדשים, והגישו תביעות
9 נגד הרשות".
- 10 1965. עמדת הנתבעים היא כי אין מקום למשל זה, ובמסגרת תשובת הנתבעים למשל זה של
11 התובעים, נכללת ביקורת על בית המשפט, ונטען כי הוא שבוי בקונספציה (סעיף 301
12 לתשובת הנתבעים מיום 22.7.18; כמצוטט לעיל בתת פרק כד.11.2), וכי יש להתבונן
13 על הרש"פ באופן אחר: כריבון המפעיל סמכויות שלטוניות לטובת אזרחיו (סעיף 304
14 לתשובת הנתבעים).
- 15 1966. אינני דן בשלב זה בתוכן תשובת הנתבעת, ולכך אדרש לכל אורך פרקי הדיון הנמצאים
16 בחלק זה של המסמך, כאשר אבדוק האם הרש"פ קרובה יותר לישות מדינית
17 המפעילה ריבונות (כטענת ב"כ הנתבעים), או, האם הרש"פ ואש"ף הם ארגוני טרור,
18 שמטרתם להרוג יהודים וישראלים, כפי שטוען ב"כ התובעים. בכל מקרה, בפרק זה
19 אני דן רק בנושא אחד: האם המשל יכול לסייע לנו להבנת תיק זה.
- 20 1967. אני סבור כי כוחו של המשל הוא רב, שכן הפעלת דוקטרינות מתחום דיני הנזיקין
21 ובהם: אחריות שילוחית, שליחות, אשרור וכדו', שמבקש ב"כ התובעים להפעיל כלפי
22 הרש"פ ואש"ף ביחס לפיגועים דומים הם – מבחינה משפטית – לאחריות של הנהלת
23 בית חולים, כאמור לעיל.
- 24 1968. פסק דין אינו רק צירוף של דוקטרינות משפטיות טכניות. מן הראוי שהאמור בפסק
25 הדין יהיה מובן לקורא, ויהיה קרוב לעולמו המשפטי והכללי.
- 26 1969. לפיכך, בנקודה זו של המשל האמור, אמשיך בקו שהתחלתי בפרשת בן שלום, ואשר
27 אותו הציע עו"ד סגל, ב"כ התובעים, גם בתיקים אלה, ובמקרה הצורך, כאשר הדבר

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 יסייע להבנת דוקטרינות משפטיות או להצגה נכונה יותר של עובדות וטענות, אשוב
2 למשל בית החולים הנ"ל.
- 3 **ל. נטלי הראיה**
- 4 **ל.1 כללי**
- 5 1970. כפי שנאמר לעיל, 17 התיקים המאוחדים, עניינם תביעות נזיקין.
- 6 1971. בתיק נזיקין יש להוכיח את העובדות אשר יוצרות את החבות או האחריות של
7 הנתבעים. תיקים רבים בתחום הנזיקין (ויש שיאמרו שרובם המכריע), קמים או
8 נופלים על פי דיני הראיות. במילים אחרות: אם התובעים הביאו את הראיות
9 הנדרשות לטענותיהם העובדתיות כי יש חבות בנזיקין, יקבע בית המשפט את אחריות
10 הנתבע, ולאחר מכן יקבע את גובה הנזק. מאידך גיסא, אם התובעים לא הצליחו
11 להביא ראיות מספיקות, ועל פי דיני הראיות ונטלי הראיה, יקבע בית המשפט
12 ממצאים עובדתיים לפיהם אין אחריות של הנתבע או די בכך שיקבע שהתובעים לא
13 הרימו את הנטל להוכיח את תביעתם מעבר למאזן ההסתברות (51%), כי אז תידחה
14 התביעה.
- 15 1972. מכאן, שיש חשיבות בכל תיק לפני גישה לראיות פרטניות לקבוע מהם כללי הפעלת
16 דיני הראיות.
- 17 1973. לפני הדיון בתוכן הכללים הקובעים את נטלי הראיה, יש לדון איזו שיטת משפט חלה
18 ביחס לדיני הראיות, על פי כללי המשפט הבינלאומי הפרטי (פרק ל.1 להלן).
- 19 1974. לתובעים בתיקים שבפני יש טענה ראשונית לפיה הנתבעים, למעשה, הודו באחריות
20 (כמפורט בפרק ה לסיכומיהם, שתמציתו הובאה לעיל, בתת פרק כד.2.2), ועל כן,
21 לשיטת התובעים אין כמעט צורך בהבאת ראיות נוספות. על כך חולק ב"כ הנתבעים.
- 22 1975. מעצם מהות העלאת טענה כזו, יש מקום וחובה לדון בה כטענה ראשונה במסגרת פרק
23 זה של נטלי הראיה, ולשם כך יוקדש תת פרק ל.3 להלן.
- 24 1976. בין אם התוצאה תהיה כזו או אחרת לגבי הודאת בעל דין, יש לבדוק טענה חלופית של
25 התובעים לפיה די בכך שיביאו ראשית ראיה כדי שנטל הראיה יועבר על שכם
26 הנתבעים. גם בעניין זה סבורים הנתבעים כי אין מקום להפעלת כלל ראיתי זה וכי

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 נטל התביעה רובץ מא' עד ת' על שכס התובעים כמו בכל תביעה אזרחית אחרת. לעניין
2 זה יוקדש תת פרק ל.4 להלן.
- 3 1977. נושא שעובר כחוט השני בסיכומי שני הצדדים, הוא – הבאת ראיות הנתבעים רק ביחס
4 ללינץ' ברמאללה, ואי הבאת ראיות מטעם הנתבעים ביחס ל-16 התיקים האחרים.
5 מה משמעות הדבר? בכך אדון בתת פרק ל.5 להלן.
- 6 1978. ברצוני להבהיר כי פרק זה – פרק ל – עוסק בחלק המקדמי של דיני הראיות, דהיינו:
7 סיווג הנטלים, כמוסבר לעיל.
- 8 1979. רק לאחר סיומו של פרק זה, בפרק לא, אדון בנושאים השייכים ללב דיני הראיות
9 ואתייחס לסוגי הראיות השונים שבאו בפניי.
- 10 **2. משפט בינלאומי פרטי – איזו שיטת משפט חלה ביחס לדיני הראיות**
- 11 1980. לנושא זה הקדשתי את פרק יד.2 להחלטת החבות בפרשת המשת"פים (ת.א. 5074/03
12 ע.ג. ו-17 אח' נ' הרשות הפלסטינית מיום כח בניסן תשע"ז (24.4.17)).
- 13 1981. הצגתי באותה החלטת חבות את עמדת פרופ' סיליה פסברג ויינשטיין, בספרה משפט
14 בין-לאומי פרטי, כדלקמן, וכתבתי (שם, פסקאות 518-521):
- 15 "518. פרופ' פסברג, עוד בתחילת הספר, במסגרת השער הראשון של מושגי
16 היסוד וברירת הדין, כותבת את הדברים הבאים: 'כלל ברירת הדין
17 היחיד שמפנה אל דין הפורום ככזה הוא כלל ברירת הדין בענייני
18 פרוצדורה... כלל זה קבע... שבענייני פרוצדורה חל רק דין הפורום.
19 ככל כללי ברירת הדין היה כלל זה רב-צדדי. פירושו היה שכלל
20 פרוצדורלי של הפורום יחול בלי קשר להרכב העובדות של האירוע,
21 ושכלל זה בעל אופי פרוצדורלי לא יחול לעולם, בלי קשר לקרבת
22 העניין מבחינה עובדתית לשיטה שבה מעוגן הכלל' (פסברג, בין-
23 לאומי פרטי, כרך א, עמ' 138)".
- 24 519. מה הטעם לכך?
- 25 תשובת פרופ' פסברג, היא זו (פסברג, בין-לאומי – פרטי, כרך א, עמ'
26 : (138-139):

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 'ההסבר הענייני לכלל זה ברור ומובן. בית משפט אינו יכול
2 לשנות את סדרי הדין שלו רק משום שהמקרה שבא לפניו
3 אינו מקומי על טהרתו, ואינו יכול לסגל לעצמו דרכי עבודה
4 חדשות לפי ההרכב האקראי של עובדות המקרה. אמנם
5 פרוצדורה משפיעה על התוצאה המהותית, אך אילוצים
6 מעשיים מחייבים להשלים עם האפשרות של השפעה זו.
- 7 .520 כלל זה של ברירת הדין בדבר תחולת הדין של משפט הפורום על
8 נושאים פרוצדורליים ודיני ראיות, חל מיידית והוא נוקשה ואינו בר
9 פשרה. כך כותבת פרופ' פסברג (בין-לאומי-פרטי, כרך א, עמ' 147):
10 'דיני הפרוצדורה של הפורום חלים על כל התדיינות בפורום ואין
11 אפשרות להחיל דין פרוצדורלי זר.'
- 12 .521 פרופ' פסברג מסבירה כי לכלל זה תחולה מיידית, וכותבת את הדברים
13 הבאים (פסברג, בין-לאומי-פרטי, כרך א, עמ' 452-453; ההדגשה
14 במקור):
- 15 'דוגמה בולטת לתופעה זו מצויה בהבנה שרק דיני
16 הפרוצדורה של הפורום חלים. כללים בעלי אופי פרוצדורלי
17 אינם כוללים הוראת תחולה כלשהי, ובכל זאת מקובל על
18 הכול שבענייני פרוצדורה חל דין הפורום בלי קשר למעורבות
19 של גורמים זרים בעניין הנדון או לאפשרות שבשאלות
20 המהותיות יחול דין זר. ראינו שכלל זה מצטייר ככלל ברירת
21 דין רב-צדדי. אבל הוא אינו כלל רב-צדדי רגיל שכן הוא נותן
22 העדפה מוחלטת לדין הפורום ככזה. ואכן הוא הביא לא רק
23 לידי שלילת תחולתו של כלל פרוצדורלי זר אלא אף גרר
24 הרחבה מסיבית של הקטגוריה 'פרוצדורה' כדי להרחיב את
25 תחולתו של דין הפורום בסוגיות הכפופות לדין זר על פי כללי
26 ברירת הדין הרגילים. היום מקובל בישראל, כבמדינות
27 אחרות, שתכולת הקטגוריה של עניינים פרוצדורליים היא
28 מצומצמת, שסיווגו של עניין כדיוני או כמהותי הוא עניין של
29 מדיניות, ושלפיכך כלל זה הוא למעשה כלל חד צדדי. בתור
30 שכזה הוא מחייב שיחולו כללים של הפורום בלבד רק כאשר

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 הסטייה מהם עושה את המלאכה השיפוטית בלתי אפשרית,
2 והוא אינו פוסל בהכרח את תחולתם של דינים זרים בעלי
3 אופי דיוני. אולם שינויים אלה – צמצום תכולת הקטגוריה
4 והפירוש החד-צדדי של הכלל – מבוססים על התובנה
5 שאותם כללים דיוניים שמהם הפורום אינו יכול להרשות
6 לעצמו לסטות הם כללים בעלי תחולה מיידית. תחולתם אינה
7 יכולה להימסר למשחק העיוור של כללי ברירת דין; היא
8 נובעת מתפקידם וחשיבותם במערכת. לפיכך אין מדובר בכלל
9 ברירת דין, רב-צדדי או חד-צדדי, ואף לא בכללים ישראליים
10 בעל הגדרת תחולה חד-צדדית מורחבת, אלא בכללים
11 ישראליים בעלי תחולה מיידית, אוניברסלית".

12 1982. ובהמשך, לאחר התייחסות לשני נושאים ממוקדים שביחס אליהם הקדשתי פרקים
13 נפרדים להלן (הכלל "הדבר מדבר בעד עצמו" ו"סוגיית ברירת הדין"), המשכתי
14 וכתבתי בפרשת המשת"פים את הדברים הבאים ביחס ליישום דיני הראיות על ידי
15 בית המשפט של הפורום כדלקמן (שם, פסקה 527):

16 "527. הכלל של המשפט הבינלאומי הפרטי בדבר תחולת דין הפורום על
17 עניינים פרוצדורליים ודיני ראיות, יושם במשפט הישראלי לא רק
18 בהתנגשות בין מערכות משפט של מדינות שונות, אלא גם בשאלת
19 תחולת הדין, כאשר מצד אחד ניצב הדין הדתי ומצד שני הדין האזרחי
20 [לא בכדי, הקורס באוניברסיטה, במקצוע זה, קרוי "משפט בינלאומי
21 פרטי ובין דתי"]].

22 הדוגמה הבולטת לכך היא אמרתו של כב' השופט – לימים ממלא
23 מקום הנשיא – פרופ' משה זילברג, בע"א 238/53 אהרן כהן ובלה
24 בוסליק נ' היועץ המשפטי לממשלת ישראל, פ"ד ח(4), בעמ' 19, בין
25 האותיות ב-ז (1954); ההדגשות במקור:

26 '...לא הרי דיני ישראל הנידונים בבית המשפט האזרחי,
27 כהרי דיני ישראל הנידונים בבית הדין הדתי. שונה הגישה,
28 שונות דרכי הדיון, ושונה לפעמים גם התוכן הממשלי של
29 הפסק. למשל: בבית המשפט האזרחי הכל כשרים לעדות,

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 ואפילו בעל הדין גופו. בבית הדין הדתי – לא כל אדם כשר
2 (ראה, למשל, את פסולי העדות המרובים שנמנו בשו"ע
3 חו"מ, סימנים ל"ג עד ל"ז). בדיני ישראל 'תרי כמאה', ואם
4 מאה עדים אומרים מת (הבעל), ושנים אומרים לא מת, הרי
5 זו (האשה) לא תינשא, כי היא עדיין ספק אשת איש, ואם
6 נישאה לאחר – תצא (שו"ע אה"ע סי' י"ז סעי' מ', באר היטב
7 שם, ס"ק קכ"ז), ובית הדין הדתי בשום אופן לא יצהיר על
8 כשרותם המוחלטת של הנישואין השניים; ואילו בית משפט
9 אזרחי, אילו נזדמן לו (לפני צאת החוק החדש) לדון בשאלה
10 כגון זו, היה ודאי מכריע לצד המאה, והיה פוסק כי הנישואין
11 השניים כשרים.

12 ולא רק בשל השוני בדיני הראיות, אלא גם בשל הגישה
13 המשפטית השונה אל עצם הנושא המטריאלי הנדון, לא יהא
14 פסק דינו של בית המשפט האזרחי עולה תמיד בקנה אחד עם
15 פסק דינו של בית הדין הדתי. אף על פי שלכאורה דנים
16 שניהם בעניין על פי דיני ישראל. הסיבה לכך היא, בין
17 1השאר, בשוני העמדה שלהם כלפי העקרונות המקובלים
18 בתורת המשפט הבינלאומי הפרטי, המחייבים להכיר בתקפן
19 של פעולות משפטיות אשר נעשו בעבר, מחוץ לתחומי
20 המדינה, תחת שלטון חוק זר, כמו: החוק הלאומי של בעלי
21 הדין, חוק מקום המושב שלהם וכו' וכו'. בית הדין הדתי
22 רואה עצמו פטור לגמרי מן הכללים 'הכובלים', הללו ופורש
23 את מצודתו של החוק הדתי – למפרע. וללא כל סייג – גם על
24 מעשים שנעשו בעבר, ע"י נתינים זרים, מחוץ לגבולות
25 המדינה, והוא רשאי לנהוג כן (...). ואילו בית המשפט האזרחי
26 ודאי חשב יתחשב בכללים הללו, לפחות עד שיעור מסויים,
27 גם בדונו בעניין עקרונית, על פי דיני ישראל.
28 (וראה ההתייחסות הקצרה של פרופ' פסברג לפסק דין זה במסגרת
29 ניתוח כללי ברירת הדין בדיני משפחה ובדיני מזונות, ראה: פסברג,
30 בין-לאומי-פרטי, כרך א, עמ' 927, בהערה 62.)

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 דברים אלה של השופט זילברג צוטטו על ידי כב' הרב אליעזר
2 גולדשמידט, דיין בבית הדין הרבני הגדול, בביד"מ 1/60 אפרים
3 וינטר נ' אלה מסיה בארי, פ"ד טו 1457, בעמ' 1484, מול האות ב
4 (1961), כאשר קודם לכן כותב הדיין כי 'בית המשפט יהיה חייב
5 איפוא לקבוע את טובת הילד ביום הדין באשר הוא שם, לפי דרכי
6 השיפוט שלו ולפי דיני הראיות הנהוגים אצלו' (שם, שם, מול האות
7 א).

8 מסקנת האמור, היא כי בית המשפט רשאי להתאים לכל מקרה את
9 דיני הראיות ואת כללי הפרוצדורה הרלבנטיים לו, כאשר נקודת
10 המוצא היא העדפת דין הפורום בענייני סדרי דין וסדרי ראיות, שהם
11 לחם חוקו של השופט היושב בדין, גם אם הוא מיישם, במסגרת הדין
12 המהותי, את הדין הזר".

13 1983. מכאן, ברור שיש להחיל את דיני הראיות הישראליים, ודבר זה יהיה גם רלבנטי לעניין
14 תיקון סעיף 42 לפקודת הראיות שבו אדון בנפרד.

15 ל.3 האם הודו הנתבעים באחריותם

16 ל.3.1 מבוא

17 1984. בכתבי ההגנה (שנסקרו בהרחבה לעיל בפרקים ג-יט) הכחישו הנתבעים הן את
18 הפיגועים עצמם (כאשר נוסח ההכחשה הוא "מחוסר ידיעה"), והן את אחריות הרש"פ
19 ו/או אש"ף לאותם פיגועים.

20 1985. יתרה מזו, ברוב כתבי ההגנה נכתב על ידי ב"כ הנתבעים, עו"ד יוסף ארנון, כי הרש"פ
21 ואש"ף, לא רק שאינם אחראים לפיגועים, אלא שהם עשו פעולות רבות למנוע את
22 הפיגועים, התנגדו להם וביצוע הפיגועים אינו מתיישב עם המדיניות של אש"ף והרש"פ
23 לפעול בדרכי שלום.

24 1986. על בסיס פלוגתאות עמוקות אלה בין הצדדים, טרח ב"כ התובעים והביא ראיות רבות
25 וזאת לאורך עשרות ישיבות (ראה פרטים על היקף הדיונים בתת פרק כב.12).

26 1987. אולם, במסגרת סיכומיו, ביקש ב"כ התובעים, עו"ד סגל, כי בית המשפט יסיק מראיות
27 הנתבעים עצמם כי הם הודו, בבחינת הודאת בעל דין, באחריותם לפיגועים (ראה פרק
28 ה לסיכומי התובעים כפי שתומצתו בדבריי לעיל בפרק כד.2.2).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ל.2.3 תמצית ראיות התובעים לעניין "הודאת בעל דין"
- 2 1988. אביא עתה, את אותם אמרות (בנאומים, בכתבים או בסרטונים), של ראשי אש"ף
3 והרש"פ, אשר מהם מבקש עו"ד סגל, ב"כ התובעים, להסיק כי הנתבעים הודו
4 באחריותם לפיגועים.
- 5 1989. הדברים הראשונים הם דברי אבו מאזן לטלוויזיה הפלסטינית, שאותם אישר אשרף
6 עיד מוחמד עג'רמי, מי שכיהן כשר לענייני אסירים ברשות הפלסטינית, בישיבת בית
7 המשפט מיום 1.11.17.
- 8 1990. וכך אמר אבו מאזן באותו ראיון (הסרטון צורף כנספח י"ק/4 לחוות דעתו של
9 קופרווסר וכן לסעיף 51 לחוות דעתו של דחוח הלוי; ההדגשות הוספו על ידי ב"כ
10 התובעים שציטט את הקטע בסעיף 26 לסיכומיו):
- 11 **"אני דורש את שחרור האסירים מכיוון שהם בני אדם, שביצעו פעולה**
12 **שאנחנו – אנחנו פקדנו עליהם לבצע, אנחנו כרשות הפלסטינית. אי אפשר**
13 **להעניש אותם כשאנחנו יושבים סביב שולחן אחד ועורכים משא ומתן. זאת**
14 **מלחמה. ובמלחמה אתה [ישראל] פקדת על חייל להרוג, ואני פקדתי על בני,**
15 **או אחי, או על מישהו אחר שיבצע את חובת ההתנגדות [האלימות] זה הרג**
16 **וזה הרג. אז מדוע, ידיו של אדם הזה מגואלות בדם, ואסור לשחרר אותו**
17 **מהכלא".**
- 18 1991. ראוי לציין כי ניתנה הזדמנות למר עג'רמי להסביר את הדברים והוא התייחס לכך
19 בחקירתו הנגדית (עמ' 3398-3399 לפרוטוקול, מיום 1.11.17).
- 20 1992. כאשר נשאל העד הנ"ל, בחקירתו הנגדית על ידי עו"ד סגל, ביחס לדברי אבו מאזן
21 הנ"ל, האם הוא כמנהיג לוקח אחריות ואומר שצריך לשחרר את האסירים שביצעו
22 פעולות מפני "שאנחנו הרשות שלחנו אותם לבצע פעולות כחלק מהמאבק" (עמ' 3398,
23 שורות 2-3), משיב העד, לשאלות המפורשות של ב"כ התובעים, את הדברים הבאים
24 (עמ' 3398, שורה 6 – עמ' 3399, שורה 9):
- 25 **"ש: רק רגע, תקשיב, תן לי להשלים, הוא [אבו מאזן] אומר: לרשות**
26 **הפלסטינית יש אחריות, מפני שהם ביצעו את המעשים האלה**
27 **עבורה, אנחנו שלחנו אותם לעשות את זה. עכשיו, יש לו [לאבו מאזן]**
28 **אינטרס לשקר? אני שואל אותך.**

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1   **ת:** לא, הוא לא משקר, הוא מדבר דברים שהוא בעצם פליטת פה. שהוא
2   אמר 'רשות', הוא לא מדבר על הרשות הפלסטינית. תשמע, אבו מאזן
3   לא טיפש.

4   **ש:** לא, אני מכבד את אבו מאזן לא פחות ממך,

5   **ת:** לא, הוא לא טיפש אבו מאזן, אני אגיד לך, אני שמעתי אותך הרבה,
6   תשמע אותי. אני אגיד לך אבו מאזן יש לו מדיניות חד משמעית. הוא
7   מדבר מול אנשי פת"ח, מול אנשי חמאס, מול הישראלים בכלי
8   התקשורת בחדרי חדרים נגד האלימות. אבו מאזן, כי ראש אש"ף
9   [כנראה צ"ל: כראש אש"ף] מרגיש שאחריות אש"ף ההנהגה
10   הפלסטינית משחררת את האסירים, שהם היו חלק מאש"ף, והם
11   עשו מעשה על פי הסכמת אש"ף. באינתיפאדה השנייה לא הייתה
12   אש"ף מעורבת. היו כל מיני אנשים קבוצות: אירן, חיזבאללה,
13   חמאס, אני לא יודע מה. תשמע, גם כאשר מבחינה עקרונית אנחנו
14   כאשר אנחנו מדברים על הסכם שלום עם הישראלים, אנחנו נדרוש
15   שחרור כל האסירים, וזה חלק מהסכם שלום. אם אתה רוצה לסיים
16   לעשות שלום, אתה צריך לסגור את כל הדפים שקשורים לסכסוך,
17   וגם לשחרר את כל האנשים, ולהחזיר מגורשים, והכל זה חלק
18   מהסכם שלום. אבו מאזן אומר: אנחנו דרשנו, זה בני אדם, אנחנו
19   דרשנו את שחרורם, כי אנחנו אחראים עליהם. לא מדבר על התקופה
20   שלו, הוא לא מדבר על הרשות הפלסטינית. אפילו כאשר הוא אמר
21   על הרשות, הוא לא מדבר על זה. אבו מאזן נגד, אבו מאזן עוצר אנשים
22   שהם משתמשים באלימות.

23   ...

24   **עו"ד אבי סגל:** ...בוא נתחיל: אתה אומר, שמה שאבו מאזן אומר כאן, הוא
25   מתכוון לשחרר את האסירים רק מלפני הסכם אוסלו?

26   **העד, אשרף אג'רמי:** זה מה שהוא דרש מהישראלים, לפני ההסכם. עכשיו
27   אבל,

28   **ש:** אתה לא מקשיב לשאלה שלי. אבו מאזן היום, אתה מכיר את אבו
29   מאזן?

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ת: כן.
- 2 ש: הוא רוצה לשחרר את האסירים, שנכלאו לפני הסכם אוסלו?
- 3 ת: זה מה שדורש אבו מאזן עכשיו, אבל כן, כן, בשביל שלום.
- 4 ש: הוא רוצה לשחרר את כל האסירים.
- 5 ת: בהסכם שלום – כל האסירים, אבל עכשיו בינתיים הוא רוצה לשחרר
6 את האסירים שנעצרו,
- 7 ש: לכן, כשהוא אומר: אנחנו כרשות שלחנו אותם, אתה אומר: הוא
8 התבלבל הוא לא מתכוון כרשות הוא מתכוון,
- 9 ת: נכון, נכון.
- 10 ש: הבנתי. טוב. אוקי...".
- 11 1993. קטע נוסף הוא סרטון, שבו אמר אבו מאזן את הדברים הבאים (מצוטט בסעיף 30
12 לסיכומי עו"ד סגל, ההדגשות בסיכומיו):
- 13 "ביום השנה לפריצת המהפכה של הפת"ח, אנו מחדשים את ההבטחה
14 לשהידים המבורכים שלנו, נשמת אפינו, להמשיך בדרכו של השהיד האח
15 אבו עמר [יאסר ערפאת], חבריו, ואחיו המנהיגים מכל הכוחות הלוחמים, כל
16 השהידים. אזכיר מביניהם את השהיד אבו ג'יהאד – חליל אל ואזיר, השהיד
17 אבו איא, השהיד אבו עלי איאד, השהיד אבו סברי סיידם, השהיד אבו יוסף
18 אל נג'אר, השהיד אבו אל וליד – סעד סאיל, השהיד שייח' אחמד יאסין,
19 השהיד עבד אל-עזיז אל רנתיסי, השהיד איסמעיל אבו-שנב, השהיד פתחי
20 שקאקי, השהיד ג'ורג' חבש, השהיד עומר אל-קאסם, השהיד אבו עלי
21 מוסטפא, השהיד אבו על-עבאס, שאללה ירחם עליהם כולם, זאת בנוסף
22 לעשרות אלפי שהידים וגיבורים. כעת חייבים להזכיר את החלוצים, המופתי
23 הראשי של פלסטין חאג' אמין אל-חוסייני, נזכיר גם כן את אחמד אל-
24 שוקיירי מייסד אש"פ, נזכיר גם את יחיא חמודה ראש הוועד הפועל של
25 אש"פ, ולא נשכח את מצית המרד ב-1936 השהיד עז אל-דין אל קסאם. הם
26 ציוו אותנו להמשיך בדרך, כדי להשיג את המטרות הלאומיות ולהשיג את
27 הניצחון".

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 קטע שלישי עליו מתבסס ב"כ התובעים הוא נאומו של אבו מאזן לאחר הכרזת נשיא
2 ארה"ב על ירושלים כבירת מדינת ישראל.
- 3 שני מסמכים נוספים עליהם התבסס ב"כ התובעים, שהוגשו במסגרת הראיות
4 הנוספות, הם שני נאומים שנשא אבו מאזן בסוף שנת 2018, כדלקמן (מצוטט מסעיפים
5 368-369 לסיכומי התשובה של התובעים):
- 6 "368. כך נאמר שם, בין היתר (נאום מיום 6.12.2018):
- 7 ברכות לשהידים ברי הלבב שלנו ולמשפחותיהם, לאסירים
8 הגיבורים ולפצועים אמיצי הלב שלנו, אשר הקריבו קרבנות
9 למען פלסטין ולמען ירושלים."
- 10 369. ובנאום השני, אומר היו"ר, בין היתר:
- 11 'לא נרשה לאף אדם באשר הוא לפגוע בזכויותינו ובעקרונות היסוד
12 שלנו. זוהי דרכם של יאסר ערפאת, של עבד אל-קאדר אל-חוסייני,
13 של עז א-דין אל-קאסם, של ג'ורג' חבש, של אחמד יאסין, ועוד
14 לפנייהם של החאג' מוחמד אמין אל-חוסייני, המופתי הגדול של
15 פלסטין, ושל עמיתיהם, המנהיגים והשאהידים של העם
16 הפלסטיני... תהילה וניצחון לשאהידים שלנו, חופש לאסירינו
17 האמיצים, החלמה מהירה לפצועים הגיבורים..."
- 18 1996. מכאן מסיק ב"כ התובעים את המסקנות הבאות (סעיף 370 לסיכומי הנתבעים):
- 19 "370. כפי שאמרנו לעיל דברי אבו מאזן מדברים בעד עצמם ומשמעותם
20 ברורה ונהירה לכל בר בי רב, לאמור, אבו מאזן, חוזר שוב על
21 הצהרותיו והצהרות בכירים בנתבעים 1 ו-2 במספר הזדמנויות (ואלו
22 הוצגו בפני בית המשפט הנכבד ועליהם הרחבנו בסיכומים):
- 23 א. השהידים הם ברי לבב והם מבורכים.
- 24 ב. האסירים שביצעו פיגועי טרור הם גיבורים ואמיצים.
- 25 ג. הפצועים שנפגעו תוך כדי פיגועי טרור הם אמיצי לב
26 וגיבורים.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ד. כל אלו עשו את פעולותיהם (ובין היתר פיגועי טרור) למען
2 פלסטין ולמען ירושלים."
- 3 1997. סרטון נוסף של אבו מאזן שאף אותו אישר מר עג'רמי, הוא זה (אף הוא צורף כנספח
4 י"ק/4 לחוות דעתו של קופרווסר; ההדגשות הוספו על ידי עו"ד סגל בסיכומיו בסעיף
5 : (33)
- 6 "אני מביע הערכה וכבוד לכל האסירים והאסירות בבתי הכלא של הכיבוש,
7 הכיבוש, בראש ובראשונה לותיקי, ובראשם זקן האסירים, סעיד אל-עתבה,
8 ומנהיגים פוליטיים בכלא: מרואן ברגותי ואחמד סעדאת, עזיז דוויק, ג'מאל
9 חויל, חסן יוסף, ג'מל אל-טיראווי, ברכות לכם מבני עמנו".
- 10 1998. מקור נוסף מעבר לדברי אבו מאזן הוא דברים שהשר עג'רמי עצמו (מי שהעיד בפניו),
11 אמר במסגרת ראיון בטלוויזיה הפלסטינית, ואשר אותו אישר (מצוטט בסעיף 37
12 לסיכומי התובעים, כאשר ההדגשות במקור):
- 13 "אדון ההתנגדות החמושה, ללא ספק וללא עוררין הוא השהיד יאסר ערפאת.
14 אפילו האינתיפאדה הזאת שחמאס ניסתה – בעוול, בעושק, בשקר ובזיוף –
15 להניף את דגלה, דגלה של האינתיפאדה שייך ליאסר ערפאת בלבד.
16 המנגנונים האלה [מנגנוני הביטחון של הרש"פ] שילמו מחיר כבד
17 באינתיפאדה השניה, בין אם כשהידים ובין אם כאסירים. מספר האסירים
18 הגדול ביותר הוא מהסקטור של מנגנוני הביטחון, הם מבין אלה אשר נשאו
19 נשק וביצעו את הפעולות הגדולות ביותר והחשובות ביותר נגד הכיבוש
20 הישראלי ובמיוחד נגד החיילים, מבין הפעולות המפורסמות בגדה
21 המערבית, עין עריכ, ואדי אל חרחמייה, סורדא ואחרים. הן בוצעו על ידי
22 גיבורי כוחות הביטחון הפלסטיניים, שהגנו על המולדת ועל האינטרס
23 הלאומי, בזמן שחמאס צפתה מהצד במשך חודשים ארוכים לפני שהיא
24 החלה לבצע פיגועים."
- 25 1999. טענה נוספת של ב"כ התובעים לעניין הודאת בעל דין, היא זו: בנוסף לעדים שהם אנשי
26 הרש"פ (אבו מאזן ועג'רמי), גם המומחה מטעם הנתבעים, פרופ' מנחם קליין, אישר
27 כי המדיניות של ערפאת, הרש"פ והפת"ח היו לבצע פיגועים ב"גדה המערבית",
28 הכוללות הן את יהודה ושומרון והן את מזרח ירושלים.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשטינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1   2000. לעניין זה מן הראוי להביא את דברי פרופ' קליין בעדותו, גם אם הדבר יאריך את פסק
2   הדין. וכך הוא אמר בעדותו (בפרוטוקול הדיון מיום 21.6.17, עמ' 2933, שורות 20-23,
3   כאשר השאלה התייחסה לדברים שנכתבו בהכרעת הדין בפרשת ברגותי:
- 4   "ש.   השאלה היא האם זה נכון שהעמדה של הרשות הפלסטינית והפת"ח
5   ושל ערפאת ושל מר ברגותי הייתה, או הקו שלהם היה שיש
6   להתמקד בפיגועים כנגד צה"ל והמתנחלים?
7   ת.   זה מה שכתוב כאן".
- 8   2001. בהמשך, לאחר שנטען על ידי עו"ד יונתן ארנון כי דברי העד לא הובנו וכי הוא מתייחס
9   רק לדברי פסק הדין לעניין ברגותי ולא לעמדתו שלו, נשאל העד פעם נוספת מהי
10   עמדתו שלו וכיצד הוא הבין את מדיניות הפיגועים בתחילת האינתיפאדה, וכך ענה
11   (בעמ' 2924, שורה 21 – עמ' 2925, שורה 13):
- 12   "כב' השופט משה דרורי: בהנחה שזה מה שכתוב שם, האם מה שכתוב
13   בקטע המצוטט או נכון או לא נכון?
- 14   ת.   למיטב ידיעתי או למיטב המחקרים אני לא, זאת אומרת אני נשען
15   על טקסטים. ההנחה שהייתה היא זאת שהאינתיפאדה צריכה
16   להתמקד נגד הכיבוש ולא נגד יעדים בתוך מדינת ישראל. זה, והם
17   עשו הבחנה, ...
- 18   ת.   והם עשו גם הבחנה, כללו את כל מי שנמצא, וכמו שכתוב כאן, נתמקד
19   בפיגועים כנגד צה"ל והמתנחלים. זה מה שאני יודע. ואני מצטט
20   מתוך הכרעת הדין את מה שכתוב.
- 21   כב' השופט משה דרורי: עוד הפעם. אני מצטער שאני לא הבנתי. אז מה
22   ערפאת והרשות הפלסטינית והפת"ח, מה הם רצו, שהפיגועים
23   איפה יהיו?
- 24   ת.   רק בגדה המערבית. שהפיגועים יתנהלו אך ורק בגדה המערבית ולא
25   בתוך מדינת ישראל. וזה ההבדל בינם לבין ג'יהאד אסלאמי וחמאס,
26   וזה הבדל גדול בדוקטרינה. אז השאלה האם הם הצליחו לשמור
27   לאורך זמן, כלומר האם ההנחיה הזאת נשמרה גם כשהיא יורדת
28   למטה.

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 **כב' השופט משה דרורי: תודה.**
- 2 ת. שזאת שאלה אחרת.
- 3 **כב' השופט משה דרורי: עכשיו, כשאתה אומר גדה מערבית, מה דינה של**
- 4 **ירושלים?**
- 5 ת. ירושלים, מזרח ירושלים היא חלק מהגדה המערבית אליבא הרשות
- 6 הפלסטינית והקהילה הבינלאומית, אבל לא מערב ירושלים."
- 7 2002. לאחר מכן נשאל העד, פרופ' קליין: כיצד יש להתייחס לפי הדוקטרינה המוצגת על ידו
- 8 לפיגוע בקו אוטובוס 2, היוצא משכונת מאה שערים לכיוון הכותל המערבי וחלק
- 9 מהדרך – עד מעבר מנדלבאום – הוא נוסע במערב ירושלים, וחלק מהדרך לכיוון
- 10 הכותל המערבי במזרח ירושלים, האם מותר לבצע את הפיגוע רק לאחר מעבר
- 11 מנדלבאום (עמ' 2925, שורות 19-16), תשובת פרופ' קליין היא זו (עמ' 2925, שורה 24
- 12 – עמ' 2926, שורה 3):
- 13 "ת. קשה לי, שוב, קשה לי להאמין שניתנה לו, שיוצאים, יש תדרוך
- 14 למפגע, למחבל,
- 15 **כב' השופט משה דרורי: כן. כן.**
- 16 ת. ואומרים לו אתה תעשה את זה רק החל מתחנה מסוימת. אני לא, זה
- 17 לא מגיע לרמות האלה בכלל מבחינת כושר הביצוע והתפקוד, הם
- 18 רחוקים מאוד מהדבר הזה והידע. זה די אמורפי. זאת אומרת
- 19 ההנחיה,
- 20 **כב' השופט משה דרורי: זאת אומרת שאם יהיה פיגוע בקו 2 ביציאה שלו**
- 21 **ממאה שערים, אדוני אומר שזה כן פיגוע שהיה הרשות**
- 22 **הפלסטינאית תמכה בו?**
- 23 ת. אני לא יודע".
- 24 2003. מיד לאחר מכן, מציע העד, פרופ' קליין, מיוזמתו, הצעה להצגת טיעוניו על ידי דוגמה
- 25 של פיגוע שהתרחשה מספר ימים לפני עדותו, שהייתה ביום 21.6.19 (שם, עמ' 2926,
- 26 שורות 18-4):
- 27

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1   **ת. כבוד השופט, ברשותך אתן משהו מהשבוע האחרון.**
- 2   **כב' השופט משה דרורי: כן.**
- 3   **ת. למיטב זכרוני או מה שקראתי, הפיגוע ביום שישי שנהרגה**
4   **השוטרת,**
- 5   **כב' השופט משה דרורי: בשער שכם.**
- 6   **ת. בשער שכם, לא יצאה עד עכשיו, כפי שאני מבין, הודעת גינוי**
7   **מפורשת רשמית מטעם הרשות.**
- 8   **כב' השופט משה דרורי: כי הם תומכים בזה.**
- 9   **ת. כי זה היה, כי זה היה חיילת מג"ב באזור שהוא לא, נחשב מעבר**
10   **לקווי 67.**
- 11   **כב' השופט משה דרורי: הבנתי.**
- 12   **ת. עכשיו, [לא ברור], אבל אני בספק האם יש את, הרזולוציות הם לא**
13   **כאלה. אם יש לך, כמו שמרואן ברגותי מתאר בחקירתו, והמסמך**
14   **הוגש גם לבית המשפט, הוא נתן איזושהי הנחיה כללית תעשו רק**
15   **בגדה המערבית."**
- 16   2004. וזו שיטת פרופ' קליין, כפי שהבין את מדיניות הרש"פ ואש"ף, בתשובה לשאלות ביחס
17   לפיגועים הקונקרטיים נשוא תיק זה (שם, שורות 19-30):
- 18   **"כב' השופט משה דרורי: עכשיו בוא נחזור לעניין ירושלים המערבית. מה**
19   **ירושלים המערבית ביניהם? כי יש לנו מתוך ה-17 מקרים פיגועים**
20   **שהיו בירושלים המערבית. מה עמדתם?**
- 21   **ת. עמדתה של הפת"ח היא שבהסכם קבע שהם מקבלים ריבונות על**
22   **מזרח ירושלים, הם מכירים במערב ירושלים כבירת ישראל.**
- 23   **כב' השופט משה דרורי: אדוני זוכר את השאלה שלי? שאלתי אותך מה, מה**
24   **עמדתם,**
- 25   **ת. כן. מה עמדתם לגבי פיגועים?**

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 **כב' השופט משה דרורי:** זה השאלה. אנחנו לא דנים עכשיו בעמדתם
2 הפוליטית. מה עמדתם לגבי פיגועים?
3 ת. לא. זה חלק ממדינת ישראל שלא צריך לעשות,
4 **כב' השופט משה דרורי:** זאת אומרת שאסור לעשות שם פיגועים.
5 ת. אסור לעשות שם".
- 6 2005. לטענת ב"כ התובעים, הודאה זו של פרופ' קליין, מהווה הודאה של הנתבעים עצמם,
7 שכן הוא עצמו אמר שהנתבעים 1 ו-2 הנחו לבצע פיגועים לרבות פיגועי התאבדות, נגד
8 נשים, ילדים וחיילים בגדה המערבית (סעיפים 52-53 לסיכומי התובעים כמובא בפרק
9 כד.2.2 לעיל).
- 10 2006. בנוסף לכך לטענת התובעים, יש הודאת בעל דין מפי עוזרו הבכיר של ערפאת פואד
11 חג'אזי שובכי, אשר הודה במשטרה ובמשפטו ואף העיד בפניי, ומדבריו עולה כי
12 בהוראת ערפאת נרכשו אמל"ח בהיקף של לפחות 1,000 טון, וכי אמל"ח זה נרכש כדי
13 שישמש לפיגועים, וזאת בנוסף להודאתו של שובכי (שהיה גם אחראי הכספים) הרש"פ
14 שילמה משכורות ל- 268 חברי ארגון גדודי חללי אל אקצא (סעיפים 63-64 לסיכומי
15 התובעים, שאף הם צוטטו בסיכומים הנ"ל).
- 16 **ל.3.3 תמצית הטענות המשפטיות של התובעים לעניין "הודאת בעל דין"**
- 17 2007. לטענת ב"כ התובעים, הן ההודאות של אבו מאזן, הן ההודאות של שר האסירים
18 עג'רמי, הן ההודאות של פרופ' קליין, והן ההודאות של שובכי, כולן נחשבות כ"הודאות
19 בעל דין".
- 20 2008. לטענת התובעים, הנתבעים העלימו נתונים אלה בדבר ההודאות האמורות וגרמו
21 להארכת הדיונים, בגלל הצורך של התובעים להביא ראיות שכיום – לאחר שמיעת
22 ראיות הנתבעים – יתכן והם מעבר לצורך.
- 23 2009. לא זו אף זו, טענה משפטית נוספת של הנתבעים ברוח זו, היא כי יש להפעיל את כללי
24 "הודאה והדחה" (סעיפים 56-58 לסיכומי ב"כ התובעים כמצוטט בתת פרק כד.2.2
25 הנ"ל).
- 26 2010. המשמעות המשפטית והראייתית של טענה זו, לשיטת ב"כ התובעים, היא כי מאחר
27 והנתבעים הודו שפקדו על מבצעי הפיגועים לעשותם, היו צריכים הנתבעים להביא

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ראויות "מדיחות". מאחר ולא עשו כן, יש לקבוע את אחריותם לפיגועים נשוא הדיונים
2 בתיקים שלפנינו.
- 3 2011. בעקבות ובהמשך לטענות האמורות, מבקשים ב"כ התובעים כי הדבר יבוא לידי ביטוי,
4 לא רק בעצם קביעת אחריות הרש"פ ואש"ף, אלא גם בקביעת הוצאות משפט ושכ"ט
5 עו"ד (ראה סעיף 71 לסיכומי התובעים כפי שצוטט לעיל בתת פרק כד.2.2).
- 6 **ל.3.4 תמצית התייחסות הנתבעים לראיות התובעים לעניין "הודאת בעל**
7 **דין"**
- 8 2012. ב"כ הנתבעים, עו"ד ארנון, הקדיש לנושא הודאת בעל דין סעיפים רבים, אשר סוכמו
9 ותומצתו על ידי בתת פרק כה.12.4.
- 10 2013. אתייחס תחילה, על פי סדר הצגת התובעים, קודם לראיות ולאחר מכן לטיעונים
11 המשפטיים (אם כי עו"ד ארנון כתב בסדר הפוך).
- 12 2014. ככל שמדובר בדברים של אבו מאזן ושל העד עג'רמי, נטען על ידי ב"כ הנתבעים כי
13 מדובר בהקלטות של קטעי סרטונים שניתנו או שודרו שנים רבות לאחר האירוע, דבר
14 המפחית ממשקל הדברים.
- 15 2015. כמו כן, מציינ עו"ד ארנון כי באחד מהתרגומים נפל שיבוש והתרגום הנכון הוא לא
16 "אני פקדתי עליהם" אלא "אנחנו שלחנו אותם" (סעיפים 223-224 לסיכומי הנתבעים
17 כמובא בתת פרק כה.12.4.2).
- 18 2016. לטענתו של עו"ד ארנון, כוונת אבו מאזן הייתה לאסירים הוותיקים היושבים בכלא
19 מהתקופה שלפני הסכמי אוסלו, דבר שאינו רלבנטי לתיקים שבפנינו, שהרי לדברי העד
20 עג'רמי אבו מאזן ידוע כמי שמתנגד לאלימות ומאמין בדרך השלום (סעיף 228 לסיכומי
21 הנתבעים).
- 22 2017. הנתבעים הוסיפו ואמרו כי מצופה ממנהיג כמו אבו מאזן לטפל בסוגיית האסירים
23 שהיא מורכבת ורגישה, באופן שיעשה ככל שביכולתו להביא לשחרור האסירים, אחרת
24 לא יזכה לתמיכת הרחוב. אין להסיק מכאן כי מדובר באחריות משפטית (סעיף 231
25 שצוטט לעיל בתת הפרק הנ"ל). ובהמשך כתב עו"ד ארנון: "קיים הבדל גדול בין
26 לקיחת אחריות ציבורית לבין הטלת אחריות משפטית" (סעיף 231 לסיכומי הנתבעים
27 שצוטט כנ"ל).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשטינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 הטענה האמורה כתובה בצורה חדה יותר בסעיף 242 לסיכומי הנתבעים, שאביא אותו
2 פעם נוספת:

3 "עדי הנתבעים כולם, שלא נכחו זה בעדותו של זה, הסבירו וטענו במפורש כי
4 הנתבעים התנגדו לפיגועים וכי הפיגועים גרמו נזק לתהליך השלום ולרשות
5 הפלסטינית עצמה והביאו למיטוט מוסדותיה. אולם מעמד השהידים
6 ותפיסת האסירים בחברה הפלסטינית, כפי שהם מתבטאים גם בתקשורת
7 הפלסטינית – נעוצים עמוק בשרשי ההיסטוריה של העם הפלסטיני. מעמד
8 ותפיסה אלו אינם מלמדים כי הרש"פ תמכה בפיגועים. כל מסקנה וכל
9 פרשנות אחרת יהיה בהן משום 'הלבשת' נורמות החשיבה של בית המשפט
10 על אלו של הפלסטינית. אין לבית המשפט רשות לעשות כן".

11 2019. וביתר הדגשה, בסעיף 247 לסיכומי הנתבעים (ההדגשות והקווים במקור):

12 "לסיכום, דברי היו"ר מחמוד עבאס שהוצגו לעיל וכן דברים נוספים שנשמעו
13 בתקשורת הפלסטינית והוצגו לעד אינם יכולים להיחשב בגדר הודאה שיש
14 בה כדי להביא למסקנה שאש"פ והרש"פ אחראיות לפיגועים נשוא
15 התובענות (כטענת התובעים בסעיף 39 לסיכומיהם). אין בדברים התייחסות
16 לאירועים נושא התביעות ואף תוכן הדברים עצמם אינן בגדר הודאה
17 באחריות הנתבעת לארועים נושא התביעות. אין בדברים משום תמיכה
18 במעשים או עידוד למעשים דומים כלל וכלל. כאמור, מדובר בנאומים
19 פוליטיים המיועדים לאזני העם כפי שהדבר נהוג גם במקומותינו ולא ניתן
20 לראות בהם משום הודאה בעובדות כלשהן ביחס לארועים נושא התביעות
21 שבפנינו. את תוכן הדברים עצמם יש לראות באספקלריה רחבה יותר של
22 החברה הפלסטינית, תפיסת הסכסוך ומעמד האסירים החשוב מאוד
23 בחברה, כמו גם את הצורך של מחמוד עבאס לזכות בתמיכת כל חלקי החברה
24 הפלסטינית ליצירת תקווה לשאיפות הלאומיות הפלסטיניות, ועל מנת
25 שניתן יהיה להשיגן בדרכים בלתי אלימות – כפי שחזר והתבטא מחמוד
26 עבאס בכל הזדמנות.

27 את כל אלו הסביר באריכות העד מר עג'רמי, שהיה עד מהימן ביותר ומכיר
28 את הנושאים מקרוב.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 כפי שפורט לעיל גם עד הנתבעים ד"ר אלמסרי השיב לשאלות ביחס
2 לנאומים של אבו מאזן המזכירים את האסירים באופן זהה, על אף ששני
3 העדים לא היו נוכחים בחקירת רעהו".
- 4 2020. אשר לטענת התובעים, כי פרופ' קליין הודה במדיניות הפיגועים של הנתבעים, כותב
5 עו"ד ארנון כי דברי ב"כ התובעים הם הטעיה שכן הוא רק התייחס לציטוט מתוך
6 הכרעת הדין בעניין ברגותי, ואלה לא דברי המומחה עצמו. לשיטת הנתבעים, המומחה
7 פרופ' קליין הדגיש כי כאשר אנשי כוחות הביטחון היו מעורבים בפיגועים, הדבר נעשה
8 מיוזמתם שלהם, ללא הכוונה או הנחיה מלמעלה (ראה: פירוט הטענה בתת פרק
9 כה.2.3.12.4).
- 10 2021. לעניין דברי שובכי, נטען כי הוא איננו נתבע בתיקים ולכן אין לקבל את דבריו (סעיף
11 261 לסיכומי הנתבעים, כמצוטט בתת פרק כה.4.12.4).
- 12 2022. טענה נוספת לעניין דברי שובכי היא זו: "עצם רכישת אמל"ח על ידי הנתבעת – אין
13 בה דבר. היא מותרת, ואף אם לא הייתה מותרת – דבר שלא הוכח על ידי התובעים
14 – אין לה שום קשר עם האירועים נושא התביעות" (סעיף 263 סיפא לסיכומי
15 הנתבעים, כמצוטט בסוף תת פרק כה.4.12.4).
- 16 **ל.5.3 תמצית התייחסות הנתבעים לטיעונים המשפטיים של התובעים**
17 **לעניין "הודאת בעל דין"**
- 18 2023. עמדת ב"כ הנתבעים, עו"ד ארנון היא כי אין לראות בדברי עדים הודאת בעל דין (ראה:
19 פירוט הטענות בסעיפים 217-213 לסיכומיו, כפי שצוטטו לעיל בתת פרק כה.1.12.4).
- 20 2024. עיקר הטענה היא כי יש להבדיל בין הודיה פורמלית לבין הודאה מחוץ לכותלי בית
21 המשפט. כל הדברים שנאמרו על ידי עדים אינם בגדר הודיות פורמליות וגם אינם בגדר
22 הודאות חוץ ולכן המשקל שיש להן הוא נמוך מאוד.
- 23 2025. לכך יש להוסיף כי יש הבדל בין דברי אבו מאזן, שר האסירים עג'רמי והעד שובכי
24 שהם כולם אנשי מנגנוני הרש"פ ואש"ף, לעומת פרופ' קליין שהוא מומחה חיצוני ולכן
25 גם אם אמר מה שאמר, אין לראות בכך הודאת בעל דין, שכן אינו בעל דין (ראה תת
26 פרק כה.1.3.12.4).

27

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ל.6.3 תמצית תשובות התובעים לטענות הנתבעים לעניין "הודאת בעל דין"
- 2 2026. בתת פרק כו.7.2 הבאתי את תמצית פרק ו לסיכומי התשובה של התובעים.
- 3 2027. לעניין טענת הנתבעים כאילו לא הובנו דברי העדים מטעמים – תשובת התובעים היא
- 4 כי הדברים ברורים ואינם זקוקים לפרשנות.
- 5 2028. במישור המשפטי – טענת התובעים היא כי יש הודאת בעל דין גם במסגרת עדי ההגנה,
- 6 גם אם פורמלית היא לא הודאת בעל דין, כאשר בכל מקרה, הודאה כזו של בעל דין
- 7 מביאה לכך שהנטל עובר לשכמי הנתבעים.
- 8 2029. ככל שמדובר בדברי שובכי, תשובת התובעים היא כי יש מקום לקבל את פסק הדין
- 9 בעניינו גם אם הוא אינו נתבע פורמלי (סעיף 111 לתשובת התובעים, כמצוטט בתת
- 10 פרק כו.7.2).
- 11 ל.7.3 דיון בעניין "הודאת בעל דין"
- 12 2030. אומר מיד כי לא מקובלת עליי גישת הנתבעים כאילו צריך "משקפים פלסטיניות" כדי
- 13 להבין דברים פשוטים, שאמרו אבו מאזן או עג'רמי או שובכי.
- 14 2031. אבו מאזן, גם לאחר שהוא יודע שתיק זה תלוי ועומד, ממשיך לנאום ולהגיד שהרש"פ
- 15 היא זו ששלחה את השאהידים.
- 16 2032. אין כל רמז בדברי אבו מאזן, כפי שמנסה לפרש אותו עג'רמי, כאילו דברי אבו מאזן
- 17 חלים רק על מחבלים שביצעו את עבירותיהם לפני הסכמי אוסלו.
- 18 2033. ברור לכל המאזינים לנאומים או לצופים באותם נאומים, כי מדובר במדיניות עקבית
- 19 של הרש"פ לתמוך בשאהידים, להכיר באחריותם למעשיהם, וכן לממן תשלומים
- 20 לאסירים ולבני משפחותיהם (בשני הנושאים האחרים ידובר בפרקים להלן).
- 21 2034. דווקא הנאום האחרון של אבו מאזן בעניין החלטת הנשיא טרמפ להעביר את שגרירות
- 22 ארה"ב לירושלים, מוכיח כי במסגרת נאום שעוסק בנושא א (מעבר השגרירות), מזכיר
- 23 אבו מאזן וחוזר ומזכיר את מחויבותו לשאהידים שהרש"פ שלחה.
- 24 2035. בקשת עו"ד ארנון כי אקבל את עמדתו של עג'רמי, לפיה אבו מאזן מצהיר הצהרות
- 25 מטעמים פלסטיניים פנימיים, או כדי למנוע מתושבי הפלסטינים הנמצאים באזור

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 יהודה ושומרון לעבור מהשראת הרש"פ להשראת גופים קיצוניים (כמו החמאס
2 הג'יהאד האסלאמי והאירנים), ראויה להידחות בשתי ידיים.
- 3 2036. קבלת גישתו של עו"ד ארנון, משמעותה היא זו: בית המשפט בישראל צריך להניח
4 שכאשר אדם (מנהיג הרש"פ) אומר שהוא תומך בשאהידים, מעודד אותם ורואה עצמו
5 כמי ששלח אותם למשימותיהם, הוא אדם שאומר דברים שאינם אמת, או שמבחינה
6 ציבורית נוח לו לומר דברים שאינם אמת, כאשר דעתו הפנימית היא שונה, וכדברי
7 העד עג'רמי, אבו מאזן שוחר שלום. לא ניתן לתפוס את המקל בשתי קצותיו. אם אכן,
8 לשיטת עו"ד ארנון, הרש"פ היא "ישות מדינית", כיצד ניתן להעלות על הדעת כי נאום
9 של מי שעומד בראש אותו גוף יפורש בניגוד למה שנאמר בו באופן מילולי.
- 10 2037. הטענה כי בית המשפט בישראל אינו מכיר מספיק טוב את המנטליות הפלסטינית –
11 מקוממת. דברים אלה נכתבו רק כדי לנסות למלט את הרש"פ מאחריותה המשפטית
12 במסגרת דיני הנזיקין. דברי אבו מאזן ברורים וחד משמעיים ולא ניתן לפרשם אחרת.
- 13 2038. אשר לשובכי – מבחינה משפטית צודק ב"כ התובעים כי ניתן לעשות שימוש בפסק
14 הדין הפלילי שבו הורשע שובכי, שכן מדובר באדם שחדרו היה ליד לשכתו של ערפאת
15 ונחשב כמי ששייך לחוג המקורבים הקרוב ביותר אליו. אם שובכי אומר שבהשארת
16 ערפאת ובהוראתו נקנו אמל"ח בשווי מיליוני דולרים ובמשקל טונות רבות – יש לקבל
17 את הדברים.
- 18 2039. אין בסיס משפטי ועובדתי לטענת עו"ד ארנון כאילו מותר לרש"פ לקנות אמל"ח וכי
19 אמל"ח זה ישמש לצורך פיגועים כדי להרוג יהודים בישראל. הסכמי אוסלו ברורים
20 בעניין זה. אם שם היו מגבלות מדוייקות על מספר רובים ומיקום מדוקדק של תחנות
21 משטרה, לא ניתן להעלות על הדעת כי פרשנות הסכמי אוסלו היא שהרש"פ תוכל
22 לקנות אמל"ח בהיקף של קארין A וכי נשק זה ישמש לרציחת יהודים וישראלים.
- 23 2040. ההודאות של שובכי ניתנות לייחוס כלפי הרש"פ, שכן אין כל טענה ששובכי אינו בעל
24 המעמד כפי שנכתב עליו בפסק הדין שבו הוא הורשע.
- 25 2041. אשר לדברי פרופ' מנחם קליין: צודק עו"ד ארנון, כי מבחינת דיני ההודאות, עד זה
26 אינו "בעל דין" אלא מומחה חיצוני.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אולם, דבריו של עד זה "מחייבים" את הצד שהעיד מטעמו. אם פרופ' קליין, שהוא
2 חוקר החברה הפלסטינית והוא זה שנבחר על ידי עו"ד ארנון להיות עד המומחה
3 המרכזי מטעם הנתבעים, אמר שמדיניות אש"ף והרש"פ היא לבצע פיגועים ולהרוג
4 גברים, נשים וטף ביהודה ושומרון ובירושלים המזרחית, לא יוכל עו"ד ארנון בסיכומיו
5 לומר שדברים אלה אינם ראייה מספקת כדי לחייב את הנתבעים הללו.
- 6 2043. הניסיונות לפרש את דברי פרופ' קליין רק כמפרש טקסטים של פסק דין עניין ברגותי,
7 נדונים לכישלון. ציטטתי לעיל בהרחבה את דברי פרופ' קליין, כאשר בחלק מהמקרים
8 הדברים היו בתשובות לשאלות ממוקדות של בית המשפט. אני הוא זה ששמעתי אותו
9 במו אוזניי, כל פרשנות אחרת שמייחס ב"כ הנתבעים עו"ד ארנון לפרופ' קליין – אינה
10 עומדת במבחן הביקורת.
- 11 2044. השאלה המשפטית העולה מניתוח זה היא זו: האם כאשר נתבע במשפט מכחיש
12 במסגרת כתב הגנתו טענה מסוימת (ואין חולק שהנתבעים לכל אורך כתבי הגנתם
13 הכחישו את אחריות אש"ף והרש"פ לפיגועים; ראה: התמצות של כתבי ההגנה
14 בפרקים ג-יט לעיל, וכן בפרק כא העוסק בהצגת הפלוגתאות המרכזיות העולות מכתבי
15 התביעה וההגנה), האם כאשר במסגרת ראיות ההגנה עדי ההגנה מודים למעשה
16 בטענות שבכתב התביעה, שהנתבע הכחיש אותם בכתב הגנתו?
- 17 2045. האם במקרה זה מדובר בהודאת בעל דין? נעיין בסוגיה זו, הן במשפט הישראלי והן
18 במשפט העברי.
- 19 **ל. 1.7.3 עמדת המשפט הישראלי בעניין "הודאת בעל דין"**
- 20 2046. ראוי לפתוח את הדיון בכך שאביא ואצטט את דברי שופט בית המשפט העליון, המנוח,
21 ד"ר יעקב קדמי, בספרו על הראיות, חלק שלישי (מהדורה משולבת ומעודכנת, תל
22 אביב, תש"ע-2009), אשר מסביר, בסימן שלישי, "הודאת בעל דין כראיה", את הכלל
23 וטעמיו (עמ' 1392):
- 24 **1". הכלל וטעמיו**
- 25 **א. הכלל**
- 26 הודאת בעל דין מהווה ראיה קבילה לאמיתות תוכנה, ובית-
27 משפט רשאי להכריע בתביעה אזרחית על-פי הודאת בעל דין
28 כעדות יחידה. זאת בתנאי – שההודאה תהא מהימנה עליו

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 וינתן לה מלוא המשקל הראייתי. בתור שכזה, הודאת בעל דין
2 הינה ראיה עצמאית העומדת על רגליה היא, וטענה של עושה
3 ההודאה כי 'אינו זוכר' שעשאה, אינה פוגמת בקבילותה.

4 **ב. הטעמים לכלל**

5 הגישה המקובלת גורסת, כי הודאת חוץ של אדם מתקבלת
6 כראיה לחובתו – כחריג לכלל הפוסל עדות מפי השמועה –
7 בשל כך, שהיא עומדת בניגוד לאינטרס שלו; וההנחה
8 הבסיסית היא – שאין אדם אומר דברים בניגוד לעניינו, אלא
9 אם כן הוא מאמין, בעת האמירה, שהם נכונים.

10 עם זאת, מן הראוי להבהיר:

11 (1) אין זה תנאי לקבילותה של הודאה כראיה, שבעת
12 עשייתה עמד תוכנה בניגוד לאינטרס של המודה.
13 אכן, ברוב המקרים זה יהיה מצב הדברים. ברם –
14 אימרת מודה תתקבל כראיה לחובתו גם אם בעת
15 אמירתה לא הייתה בניגוד לאינטרס שלו והפכה
16 להיות כזו רק בשלבים מאוחרים יותר.

17 (2) נראה כי הודאת בעל דין, יכול ותתקבל כראיה לזכותו,
18 אם בעת עשייתה עמדה בניגוד לאינטרס של המודה;
19 וזאת – דרך השוואה לאימרת נפטר בנוגדת את
20 האינטרס הממוני שלו (ראה: ע"א 373/54).

21 2047. בהמשך מסביר ומדגיש קדמי, כי יש להבדיל בין הודאה אישית של בעל הדין (שלגביה
22 יש דיון ארוך מעמ' 1393 ואילך) לבין "הודאה שילוחית שנעשית על ידי אחר עבורו"
23 (סעיף ג.1 בעמ' 1393), אשר עניינה מוסבר בסימן הרביעי, שכותרתו "הודאה
24 שילוחית", כאשר יש התייחסות לזיקה של חליפות בין בעלי הדין (עמ' 1408-1409),
25 או הודאה שילוחית על בסיס זהות אינטרסים (עמ' 1409) ועל בסיס יחסי שליחות או
26 הודאת עובד כנגד מעביד (עמ' 1410-1412).

27 2048. אין ספק כי על פי דוגמאות אלה, הודאה על אבו מאזן, שהוא יו"ר, הן של אש"ף והן
28 של הרש"פ, מהווה הודאה מספקת לפי כל אמות המידה הללו.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 2049. אשר לכוחה הראייתי של ההודאה (כותרת הסימן החמישי בספרו של קדמי הנ"ל),
2 נכתב כדלקמן (שם, עמ' 1415-1414):

3 **1" ההודאה ראייה מספקת לאמיתות תוכנה**

4 **א. ראייה לאמיתות תוכנה – כיצד?**

5 הכלל הוא – כפי שקובעת המג'לה – כי 'אדם נתפס על
6 הודאתו' (מג'לה, סעיף 79); ו'פירוש הדבר, שאם רוצה להיות
7 פטור ממנה – עליו חובת הראיה'.

8 משמעותו של כלל זה היא: שאם הוכח עצם עשייתה (קרי:
9 דבר קיומה) של הודאה – הריהי מחייבת את המודה (קרי:
10 משמשת ראייה לאמיתות תוכנה), כל עוד הוא אינו מוכיח
11 (ועליו, כאמור, נטל השכנוע), שאין ליתן להודאה את המשקל
12 הראייתי המתחייב ממנה, כמפורט בסימן זה.

13 ויודגש שוב: הוכחת עצם עשיית ההודאה מוטלת על המבקש
14 להגישה כראיה ו'ליהנות' הימנה; ומשהוכח כי לא נעשתה
15 כזאת – כגון: 'שכתב ההודאה לא נמסר לתובע כחוק' – שוב
16 אין ההודאה קיימת.

17 **ב. ראייה מספקת – מאי משמע?**

18 הכלל הוא, שהודאה עשויה לשמש ראייה יחידה לאמיתות
19 תוכנה, לאמור: בית-המשפט רשאי לקבוע ממצאים לחובת
20 המודה על-פי הודאתו כראיה יחידה; שבעקרון – אין הודאת
21 בעל דין טעונה 'תוספת'.

22 וכך באו הדברים כלל ביטוי בהלכה הפסוקה:

23 'ברור מסעיף זה שאין כל צורך בהוכחה אחרת, נוסף על
24 ההודאה עצמה, אלא שההודאה משמשת כהוכחה מלאה,
25 פרט לזכותו של המודה להטיל את השבועה המכרעת על הצד
26 שכנגד, או הזכות לחקור את הצד שכנגד בשבועה, במטרה
27 להוציא מפיו אישור שההודאה הייתה כוזבת..."; וכן –
28 העדויות אשר הושמעו... אשר לא היו מהימנות... נתחזקו

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 בהוכחה ממשית שאין כל יסוד להרהר אחריה, הוכחה זו היא
2 הודאתם של המשיבים במשפט הפלילי שהוגש נגדם על
3 מעשי ההשחחה הנדונים".

4 קבילות ומשקל ג.

5 קבילותה של הודאה כראיה, אינה קובעת, אפוא, את כוחה
6 הראייתי. כפי שכבר נאמר, כוח זה כפוף להוכחת 'גורמים
7 שוללים' העשויים לכרסם במשקלה הראייתי של ההודאה
8 עד כדי ביטולו לחלוטין; וזאת – אם בשל הוכחה שההודאה
9 אינה עמדת ב'תנאיה', אם מחמת הוכחה שהיא כוזבת, ואם
10 על בסיס הוכחת קיומו של הסבר המשמיט את הבסיס מתחת
11 להיותה כזאת.

12 קבילות לחוד – ומשקל ראייתי לחוד. הקבילות נעוצה
13 בהוכחת עצם עשייתה של ההודאה על-ידי מי שכשר
14 לעשותה; ואילו המשקל הראייתי – נקבע על-ידי בית-
15 המשפט, על-פי הראיות הנפרשות לפניו במהלך הדיון".

16 2050. מכאן עולה כי יש לקבל את ההודאות של דברי אבו מאזן ודברי השר עגרימי ודברי
17 שובכי, כהודאות מחייבות של בעל הדין שהוא הרש"פ ואש"ף (וכן מחייבות את ערפאת
18 באותם תיקים שערפאת הוא נתבע אישי).

19 2051. אני מסכים לדברי עו"ד ארנון, שדבריו של פרופ' קליין אינם בגדר הודאת בעל דין אך
20 עדיין יש להם משקל משמעותי במסגרת מבט כולל של הראיות.

21 2052. אם אקבל את מלוא דברי קדמי לפיהם הודאה כזו יכולה להיות ראיה מספקת
22 כמצוטט בעמ' 1414-1415 לספרו, משמעות הדבר היא כי יש בידי התובעים ראיה
23 ניצחת.

24 2053. אולם, אינני סבור שיש להכריע בגורל תיק "כבד" כזה, על פי כלל טכני של דיני הראיות
25 ועל כן די בכך שההודאות האמורות ישמשו לכך שבעקבותיהם הנטל עובר לשכמי
26 הנתבעים כדי לשכנע את בית המשפט לקבל את עמדתם (לעניין זה יוקדש פרק נפרד).

27

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ל.2.7.3 עמדת המשפט העברי בעניין "הודאת בעל דין"
- 2 2054. עוד בתקופת התנאים נקבע העיקרון המשפטי: "הודאת בעל דין כמאה עדים"
3 (תוספתא, מסכת בבא מציעא, פרק א, הלכה י), והוא התקבל להלכה (ראה המקורות
4 הרבים המופיעים בערך "הודאת בעל דין", אנציקלופדיה תלמודית, כרך ח, טור תד,
5 הערה 1).
- 6 2055. מבחינת המשפט העברי הפנימי, התייחסות לבעל דין כעד, שדבריו מהווים הודאה
7 שהיא שוות ערך למאה עדים, סותרת לכאורה לכלל אחר של דיני הראיות במשפט
8 העברי, לפיו אחד מתנאי הכשירות של עד, הוא שאסור שיהיה נוגע בדבר, כמו קרוב
9 או פסול, בין לזכות בין לחובה, ובעל דין עצמו הרי הוא הנוגע בדבר. דנתי בעניין
10 במאמרי, "הודאת בעל דין בענפי המשפט האזרחי, הפלילי ודיני המשפחה – משפט
11 עברי ומשפט ישראלי", שו"ת ועוד – עלון המשפט העברי, הוצאת לשכת עורכי הדין
12 בישראל, גיליון מס' 20 (ניסן תשע"ט – אפריל 2019), עמ' 1, שם הבאתי שתי גישות
13 העונות לשאלה האמורה (הובאו ב קצות החושן, חושן משפט, סימן לד, סעיף קטן ד):
- 14 א. בשם תשובת מהר"י ן' לב, מוסבר כי בעל הדין כשר לחוב את עצמו, "מתורת
15 חיוב ומתורת מתנה; כיון דיכול אדם לחייב עצמו, כשאינו חייב, וזה שמודה
16 שחייב, הוי כאילו אמר: 'חייב אני לך מנה ויכול לחייב עצמו'..."
- 17 ב. קצות החושן מסביר אחרת: "... ולכן נראה, דהא דנאמן אדם על עצמו, אעפ"י
18 שהוא קרוב אל עצמו, היינו: משום גזירת הכתוב שיהא אדם נאמן על עצמו,
19 בכל הפסולין שיש בו... כי היכי דהאמין התורה שני עדים על אחרים, כן
20 האמין התורה לכל אדם על עצמו, אע"ג דהוא קרוב לעצמו; דקרוב לא פסלה
21 התורה אלא על אחרים' אבל על עצמו - נאמן, משא"כ [מה שאין כן] לזכות,
22 דבא להעיד על אחרים, משום הכי אינו נאמן." ומביא אסמכתא את דברי
23 הש"ך (ש"ך על שולחן ערוך, חושן משפט, סימן לז, ס"ק א, שם מובאים גם
24 מקורות נוספים), המסביר מדוע אדם נאמן על עצמו: "דהיכא דיש לו הנאה,
25 ומקרי 'נוגע' – חשיב כקרוב. אבל היכא דמעיד לחוב – לאו נוגע הוא, ולא
26 חשיב כקרוב". ועיקר הטעם, כלשון קצות החושן הוא: "דהתורה לא פסלה
27 אלו הפסולים אלא על אחרים, אבל על עצמו – האמינו תורה, ונתן לו נאמנות
28 כמאה עדים".

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מבחינת המשפט העברי, יש סוגי הודאות שונות של בעל הדין: בפני עדים
2 (אנציקלופדיה תלמודית, שם, סעיף ב); בפני בין דין (שם, סעיף ג); בכתב (שם, סעיף
3 ד); בלי תביעה (שם, סעיף ה); הודאה מתוך כפירה (שם, סעיף ו); שחב לאחרים (שם,
4 סעיף ז); ועוד.
- 5 2057. אחת הבעיות במשפט העברי היא לבדוק האם הודאת בעל דין היא רצינית אם לאו.
6 יש מקרים שבהם אין מקבלים את ההודאה והמודה יכול לומר: "**משטה אני בד**"
7 כשהודיתי לך (הביטוי "**משטה אני בד**" מופיע רבות בספרות המשפט העברי, ואין כאן
8 המקום להאריך. על כל פנים להלכה נפסק כך בטור חושן משפט, הן בסימן עה והן
9 בסימן פא, כמובא באנציקלופדיה התלמודית, שם, ליד הערה 25).
- 10 2058. אם ניישם את המבחן האמור לתיק שבפנינו, לא ניתן לומר שאבו מאזן הצהיר על
11 אחריות הרש"פ לשליחת השהידים, ודבריו היו בגדר "**משטה אני בד**", שכן הדברים
12 נאמרו במסגרת נאום פומבי שפורסם באמצעי התקשורת, בתוקף תפקידו כראש
13 אש"ף, ראש הרש"פ וראש הפת"ח.
- 14 2059. גם דברי השר עגירמי נאמרו ברצינות ולא ניתן לכלול אותם במסגרת "**משטה אני בד**".
- 15 2060. אשר לשובכי – הוא אמר את הדברים במסגרת חקירתו במשטרה ולאחר מכן בהודאתו
16 במשפט פלילי שבעקבותיו נידון לשנות מאסר רבות. גם דברים אלה לא ניתן לסווג
17 כ"**משטה אני בד**".
- 18 2061. לא כל שכן, שדברי המלומד פרופ' מנחם קליין, איש אקדמי ברמה גבוהה שכתב חוות
19 דעת מלומדות והעיד בבית המשפט, אינם מתקרבים אפילו לאותו פטור של המשפט
20 העברי לדניי ההודאה, במסגרת "**משטה אני בד**".
- 21 **ל.3.8. ההכרעה בעניין "הודאת בעל דין"**
- 22 2062. בסוגיית הודאת בעל דין, הכרעתי היא כי יש לקבל את עמדת התובעים, ברובה
23 המכריע.
- 24 2063. הגעתי למסקנה כי דברי אבו מאזן, עגירמי ושובכי, פרשנותם המילולית והטבעית היא
25 כי הם – בתוקף מעמדם הרשמי הגבוה במסגרת אש"ף והרש"פ, הודו – למעשה –
26 בטענה הבסיסית של התובעים כי אש"ף והרש"פ שלחו את השהידים לביצוע משימות
27 הפיגועים שבהם נרצחו יהודים ישראלים ונפצעו, וכי בשליחות ערפאת נרכשו אמצעי

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 לחימה בשווי של מיליונים רבים של דולרים ובהיקף של טונות המסוגלים להרוג
2 ולפצוע אלפי יהודים וישראלים.
- 3 2064. לא ניתן לומר, כטענתו הדיונית של עו"ד סגל, כי מדובר בהודאת בעל דין פורמלית
4 החורצת את גורל התיק במובן זה שאין צורך בראיות נוספות; אבל יש לקבל את טענתו
5 החלופית של עו"ד סגל, כי מדובר בראשית ראיה או ראיה לכאורית כבדה מאוד
6 המטילה נטל משמעותי על הנתבעים (אש"ף והרש"פ), להסיר מעליהם את הראיות
7 הלכאוריות האמורות.
- 8 **ל.4 האם מוצדק בתיקים אלה לקבל את טענת התובעים בדבר היפוך נטל**
9 **הראיה?**
- 10 **ל.4.1 תמצית טענות התובעים**
- 11 2065. בפרק התשיעי של סיכומיו (כפי שתומצת לעיל בפרק כד.5.2), יש לשנות את נטל
12 הראיה ולהעמיסו על כתפי הנתבעים, בניגוד לכלל הרגיל שעול הראיה מוטל על
13 התובעים.
- 14 2066. לעניין זה מתבסס ב"כ התובעים בין היתר על פסק הדין של בית המשפט העליון
15 בפרשת מנטין.
- 16 2067. "עילה" נוספת להיפוך נטל הראיות היא בשל הימנעות הנתבעים מהבאת ראיות
17 מצדם, פרט לראיות לעניין הלינץ' ברמאללה. לטענת התובעים (פרק עשירי
18 לסיכומיהם; מובא בתמצית בתת פרק כד.6.2), מצדיק מצב זה את היפוך הנטל, שכן
19 המידע נמצא בידי הנתבעים ומשבחרו שלא להביאו בפני בית המשפט יש להם מה
20 להסתיר, ובשל כך יש לקבל את טענת התובעים.
- 21 2068. במסגרת זו ניתן משקל מיוחד לאי העדתו של מרואן ברגותי שהוא נתבע בחלק מן
22 התיקים, והוא זה שהגדיר עצמו כאחראי לכל פעילות הפת"ח בגדה מעצם היותו
23 מזכ"ל הארגון בגדה, ואף תיאר עצמו כמפקד של אותם מבצעי פיגועים, באומרו שהם
24 חושבים אותו לסמל שלהם, והוא זה שעמד בראש התנזים, אחת מהקבוצות שביצעה
25 את הפיגועים (ראה במיוחד: סעיף 134 לסיכומי התובעים כפי שצוטט בתת פרק
26 כד.6.2).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 גם עדים של הנתבעת שהתבקשו לבסס את טיעוניהם באמצעות מסמכים – לא הביאו
2 אותם. לשיטת ב"כ התובעים, זו סיבה נוספת להיפוך הנטל (סעיף 157 לסיכומי
3 התובעים, כמצוטט בתת פרק כד.6.2 הנ"ל).

4 בהקשר זה מציין ב"כ התובעים כי העד המומחה מטעם הנתבעים, פרופ' קליין, אישר
5 שלא כתב ולא חקר את הפעילות המבצעית (סעיף 158-161 לסיכומי התובעים),
6 ומשבחרו התובעים שלא להביא עדים אחרים, היה זה בכוונת מכוון, שכן חששו שאם
7 אלה יבואו להעיד, דבריהם, בפועל, יתמכו בעמדת עדי התביעה המומחים: קופרווסר,
8 דחוח הלוי, שקד ושפיצן.

9 ל.2.4 תמצית טענות הנתבעים

10 2071. תשובת הנתבעים היא, כי אין להפוך את נטל הראיה, כאשר לעניין פסק הדין מנטין
11 מדגיש ב"כ הנתבעים כי מדובר בעובדה ספציפית אחת שהיא תוכן מחנה האימונים
12 שיוחס לרש"פ, ולא קביעה כללית (סעיף 281 לסיכומי הנתבעים, אשר צוטט לעיל בתת
13 פרק כה.3.13.4).

14 2072. לעניין אי הבאת מסמכים, טענת הנתבעים היא כי המידע ביחס לאירועים נמצא בידי
15 מדינת ישראל וכי המסמכים שהיו בידי הנתבעים אינם ניתנים לאיתור לאחר שבמבצע
16 חומת מגן פעלה ישראל להרוס את מבני מנגנוני הביטחון של הרש"פ ולקחה שלל את
17 כל הארכיונים של הנתבעים (סעיף 287-288 לסיכומי הנתבעים, כמצוטט בתת פרק
18 כה.4.13.4).

19 2073. ב"כ הנתבעים מאשר שמרואן ברגותי לא העיד. לדבריו, הדבר נובע מהחלטה עקרונית
20 שלו, שהוסברה על ידו במילים הבאות (סעיף 294 לסיכומי הנתבעים, כמצוטט לעיל
21 בתת פרק כה.4.14, אשר מן הראוי להביאו שוב):

22 "ביחס לטענת התובעים לפיה יש ליתן משקל לאי העדתו של מרואן ברגותי,
23 הרי מן המפורסמות הוא כי מרואן ברגותי מסרב באופן עקרוני להעיד בבתי
24 המשפט בישראל, כפי שעשה במסגרת ההליכים הפליליים נגדו והדבר עולה
25 מהכרעת הדין בעניינו. מרואן ברגותי כפר בסמכותן של הערכאות
26 הישראליות לדון בעניינו ולשפוט אותו ואף סרב בסמכותן של הערכאות
27 הישראליות לדון בעניינו ולשפוט אותו ואף סרב להעיד במסגרת תביעות
28 אזרחיות נוספות בהן נתבע באופן אישי, כך למשל בעניין בן שלום, בנסיבות

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 אלו אין דין היעדרותו כדין היעדרות של עד רגיל ומשקל הטענה כי הימנעותו
2 מעלה חשד כי עדותו הייתה פועלת לחובתו – נמוך בהרבה במקרה זה.
3 ממילא, אגב, מרואן ברגותי נתבע אישית רק בתיק אחד מתוך 17 התיקים".
4 2074. בתשובה לטענת התובעים, מדוע הנתבעים לא הביאו עדים בכירים מטעם הרש"פ
5 ואש"ף, רואה בכך ב"כ התובעים קושי רב, שלא לומר חוצפה. לדבריו עצם העובדה
6 שהתובעים מניחים טענה שקיימת מדיניות טרור של הנתבעים, מחייבת את הנתבעים
7 "ליישר קו" ולהביא עדים כדי להציג את מדיניות הרש"פ. לדברי הנתבעים, בית
8 המשפט אינו מוסמך ואינו ראוי שיבחן את המדיניות של הרש"פ, שבעיניו היא
9 "מדיניות של רשות ריבונית זרה" (סעיף 296 לסיכומי הנתבעים שצוטטו במלואם
10 בתת פרק כה.14.4)

ל.4.3 תמצית תשובות התובעים לטענות הנתבעים

11 2075. ב"כ התובעים חוזר על כך שבפרשת מנטן נקבעה קביעה כללית ועקרונית ביחס
12 למעורבות הנתבעים בטרור ועל הנתבעים היה להביא ראיות נגדיות (ראה תמצית
13 הדברים בפרק כו.8.2).
14 2076. לעניין שובכי – עמדת התובעים היא כי כאשר עד מטעם הנתבעים מודה שהנתבעים
15 רכשו 1,000 טון אמל"ח, לצורך ביצוע פיגועי טרור, הרי שעל הנתבעים מוטל הנטל
16 להוכיח לאן נותב האמל"ח ואיזה פיגועים בוצעו באמצעותו ואיזה לא (סעיף 122
17 לסיכומי התשובה, אשר הובא לעיל בתת פרק כו.8.2).

ל.4.4 עמדת המשפט הישראלי

18 2077. הרעיון העומד ביסוד היפוך נטל הראיה, כאשר בידי צד יש מידע והוא בוחר שלא
19 להביאו בפני בית המשפט, הוסבר על ידי בהרחבה במספר תיקים, כאשר עיקר טעמי
20 הדברים מובאים בספרו של השופט המנוח קדמי, על הראיות.
21 2078. אביא דברים שכתבתי בהחלטת חבות בתיק אחר נגד הרש"פ, פרשת בן שלום, עוד לפני
22 כ-4 שנים וחצי, מיום 22.9.14, וזאת מאחר וב"כ הנתבעים בתיק זה, עו"ד ארנון, ייצג
23 את הרש"פ גם בתיקים שיצוטטו להלן, ומכאן שידע את עמדתי המשפטית, ואף על פי
24 כן בחר שלא להביא עדים, או להביא ראיות כנגד ראיות התובעים, על אף שהמידע
25 היה צריך להיות מצוי בידי הרש"פ ואש"ף.
26
27

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2079. כך כתבתי בפרשת בן שלום, בפרק ח של החלטה, שכותרתה "בחירת העדים והבאת
2 הראיות", את הדברים הבאים (פסקאות 56-62):
- 3 "57. בית המשפט העיר, לא אחת, במהלך הדיונים כי במדינת ישראל חלה
4 השיטה האדוורסרית, אשר על פיה בית המשפט אינו נותן עצות לצד,
5 כיצד להוכיח את טיעוניו, וכי משימה זו של הבאת ראיות מוטלת על
6 כתפי הצדדים.
- 7 57. התובעים והנתבעים, כל אחד בנפרד, היה מיוצג על ידי צוות עורכי
8 דין: שלושה עורכי דין ממשפחת כהן (עזרא כהן, חנה כהן ואלידע
9 כהן) – ייצגו את התובעים; עורך דין יוסף ארנון, ביחד עם עורכי הדין
10 יפעת גרנות ויונתן ארנון – ייצגו את הנתבעים.
- 11 58. חזקה על כל אחת ואחד מבין עורכי הדין האמורים, כי כלכל מעשיו
12 במיומנות ובמקצועיות, ושקל – עד תומה – כל החלטה, בין זו של
13 הבאת ראיה או עד, ובין זו של הימנעות מהבאת ראיה או עד.
- 14 59. עדיין, נותר הפער בין המידע המועט והחלקי הנמצא בידי התובעים,
15 ואשר עליהם לטרוח ולהשיגו, כולל: בדרך של פניה למוסדות
16 ממשלתיים או למומחים פרטיים, כאשר מולם ניצבים הנתבעים,
17 שמאחריהם עומדת הרשות הפלסטינאית, עם אלפי עובדיה ומאגר
18 המידע שצברה.
- 19 60. לפיכך, כאשר אשקול האם ניתן היה להוכיח עובדה פלונית על ידי
20 הבאת ראיה נוספת או עד נוסף, ומי הוא זה אשר יישא בתוצאה של
21 אי הבאת אותו עד או ראיה, אביא בחשבון, פרט לכלל הרגיל, של
22 "המוציא מחברו עליו הראיה", את הכללים המשניים שהוזכרו לעיל,
23 ובהם: הכלל הדבר מדבר בעד עצמו, וכללי הנזק הראייתי, ואת פערי
24 הכוחות והיכולת שבין התובעים לבין הנתבעים.
- 25 61. לכל אלה יש להוסיף את הדברים שכתב שופט בית המשפט העליון
26 בדימוס, יעקב קדמי, בספרו, על הראיות (מהדורה משולבת
27 ומעודכנת, תש"ע – 2009), בחלק הרביעי, פרק 21, שכותרתו, "על
28 מהימנות ומשקל", בסימן השביעי, אשר כותרתו היא זו: "התנהגות
29 היריב במהלך הדיון – הימנעות מהעיד/ הימנעות מהבאת ראיה /

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 הימנעות מחקירת עדים", כדלקמן (עמ' 1889-1891; לנוחיות
2 הקורא, לא הובאו האזכורים של פסקי הדין, עליהם מתבססים
3 הדברים, וניתן למוצאם בהערות, שם; ההדגשות במקור):
4 "אי הבאתו של עד רלוונטי מעוררת, מדרך הטבע, את החשד שיש
5 דברים בגו, וכי בעל הדין שנמנע מהבאתו, חושש מעדותו ומחשיפתו
6 לחקירה שכנגד' ... 'כלל נקוט בידי בתי-המשפט מימים ימימה,
7 שמעמידים בעל דין בחזקתו שלא ימנע מבית-המשפט ראייה, שהיא
8 לטובתו, ואם נמנע מהבאת ראייה שהיא בהישג ידו ואין לכך הסבר
9 סביר, ניתן להסיק, שאילו הובאה הראייה הייתה פועלת נגדו... הן
10 במשפטים אזרחיים והן במשפטים פליליים, וככל שהראייה יותר
11 משמעותית, כן רשאי בית המשפט להסיק מאי הצגתה מסקנות
12 מכריעות יותר וקיצוניות יותר, נגד מי שנמנע מהצגתה'.
13 'צודק המערער... כי הלכה היא, הן במשפט פלילי והן במשפט
14 אזרחי, שאם נמנע בעל דין מהצגת ראייה רלוונטית שהיא בהישג ידו,
15 ללא הסבר סביר, ניתן להסיק, שאילו הובאה... הייתה פועלת כנגד'
16 [פסיקה]... אולם, ככל הנחה, אף הנחה זו ניתנת לסתירה ...
17 וזאת גם זאת: '...משלא הובאה ראייה מומחית מטעם קנג, [על אף
18 שבא כוחם... הצהיר כי תובא חוות דעת נגדית; ובנסיבות העניין
19 'מוטב היה לו הובאה חוות דעת כזו...'] קמה ההנחה כי אין בידם
20 ראייה כזו העשויה לסייע לתביעתם.
21 יש והדרך שבה מנהל בעל דין את ענינו בבית המשפט הינה בעלת
22 משמעות ראייתית, אילו הייתה זו ראייה נסיבתית. כך ניתן להעניק
23 משמעות ראייתית: לאי הבאת ראייה, לאי השמעת עד, לאי הצגת
24 שאלות לעד או להימנעות מחקירה נגדית של מי שעדותו הוגשה
25 בתעודה בכתב שהוגשה על ידו.
26 התנהגות כזו, בהעדר הסבר אמין וסביר, פועלת לחובתו של הנוקט
27 בה; באשר על פניה, מתחייבת ממנה המסקנה, שאילו הובאה הראייה
28 או הושמע העד, או הוצגו השאלות או קוימה החקירה הנגדית – היה
29 בכך כדי לתמוך בגרסת היריב.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 הימנעות מהבאת ראיה – במשמעות הרחבה של המושג כמוסבר לעיל
2 – מקימה למעשה לחובתו של הנמנע חזקה שבעובדה, הנעוצה בהגיון
3 ובניסיון החיים, לפיה: דין ההימנעות כדין ההודאה בכך שאילו
4 הובאה אותה ראיה, הייתה פועלת לחובת הנמנע. בדרך זו ניתן
5 למעשה משקל ראייתי לראיה שלא הובאה; ו'הלכה מושרשת היא כי
6 הדברים מקבלים משנה תוקף כאשר מדובר בהימנעות בעל דין. במצב
7 דברים זה, רשאי היה בית משפט מאז ומתמיד להעניק ל'שתיקתו
8 של בעל דין' משקל ראייתי לחובתו [וכאמור משקל זה מוגבר כאשר
9 מדובר בבעל הדין עצמו]."
10 62. בדרך זו הלכתי וכך פסקתי לא אחת; ראה, למשל, ת.א. 3064/01
11 אמנון להב נ' חברת ביטוח מגדל בע"מ, (2006) שצוטט בפסיקה, הן
12 של בית המשפט המחוזי (ראה, למשל, ת.א. (י-ם) 5039/03 אלפיקי
13 נ' טוקמן (השופט יוסף שפירא); ת.א. (חיפה) 805/99 הדי ביצני נ'
14 איילון חברה לביטוח בע"מ (השופט ר. גרג'ורה) והן של בית משפט
15 השלום (ראה, למשל, ת.א. (י-ם) 6331/05 חיים דנוס נ' ישיר איי די
16 איי חברה לביטוח בע"מ, (השופט ארנון דראל). וראה על כל הנ"ל,
17 כולל פסקי דין נוספים, את הדברים שכתבתי בפסק דיני בת.א.
18 3171/01 מוצרי האני נ' מדינת ישראל – משרד הביטחון, בפסיקה
19 60; ראה לאחרונה את אשר כתבתי בחוות דעתי בעמ"ש - 23688-07-
20 14 פלוני נ' פלונית (2014), פסקאות 13-17."

21 ל.4.5 עמדת המשפט העברי

22 2080. בתיק אחר נגד הרש"פ (ת.א. 5074/03) התייחסתי לעמדת המשפט העברי ביחס לסוגיה
23 זו של דיני הראיות, דהיינו, מהו המשקל והתוצאה של הימנעות צד מהבאת עדים או
24 הצגת ראיות הנמצאים בידיו או בשליטתו (פרק יד.9, החל מפסקה 700-680).

25 2081. ראיתי לנכון לצטט את הדברים במלואם, שכן כוחם יפה גם לתיק זה:

26 "680. כבר הזכרתי לעיל, בתחילת הדיון את הכלל של המשפט העברי
27 'המוציא מחברו עליו הראיה' [...]

28 681. פרופ' מנחם אלון מביא את דברי הגמרא כי ניתן להגיע לכלל זה של
29 המוציא מחברו עליו הראיה, הקבוע במשנה, ללא צורך בפסוקים

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אלא, מכוח הסברה, שכן הכלל הבסיסי של דיני ראיות 'המוציא
2 מחברו עליו הראיה', מבוסס על המקור המשפטי של הסברה,
3 דהיינו: 'ההיגיון שבחשיבתם של נושאי ההלכה וחכמיה. הסברה,
4 בפעולתה כמקור ליצירתה של הלכה מסוימת, ניזונת מחדירה שכלית
5 למהותם של עקרונות הלכתיים ומשפטיים, מהתרשמות מתכונות
6 בני אדם ביחסיהם החברתיים ומן העיון בתופעות שבמציאות
7 וגילוייה' (מנחם אלון, המשפט העברי: תולדותיו, מקורותיו,
8 עקרונותיו (מהדורה שלישית, ירושלים, תשמ"ח) עמ' 805).
- 9 682. בכל מקרה, לא ניתן לסמוך על דברי המשנה בלבד, שקבעה את הכלל
10 'המוציא מחברו עליו הראיה', אלא יש צורך לעיין בכל מקורות
11 המשפט העברי. עוד בתקופת המוראים, נכתב כי 'בעלי תלמוד
12 אומרים לבעלי משנה שהם 'מבלי עולם' (תלמוד בבלי, מסכת סוטה,
13 דף כב, עמ' א), ולכן לא למדין הלכה מן המשנה, אלא יש צורך לעיין
14 בתלמוד ובמקורות שלאחריהן.
- 15 683. גם אם עול הראיה מוטל על התובע, אם יש סתירה בין העדים מטעם
16 התובע, אין משמעות הדבר שתביעתו נדחית, שכן יש הבדלים לעניין
17 עוצמת הסתירות, ומידת חשיבותם לעניין הנדון (ראה, למשל, בעניין
18 אחר של הרש"פ בהחלטת החבות בת.א. 4071/02, בפסקאות
19 153-161, לעניין סתירה בין העדים לגבי המועד המדויק שבו התרחש
20 אירוע מסוים, ובפסקאות 192-199, לעניין סתירה בין דברי העדים
21 בשאלת צבעו של חפץ פלוני.
- 22 684. במקרה שלפניי, כפי שכבר נאמר לעיל, הנתבעת לא הביאה עדים
23 ומסמכים, על אף שהייתה יכולה לעשות כן, וגם חלק מן העדים
24 שהעידו מטעמה של הנתבעת, לא מסרו את מלוא המידע, ולא אחת
25 השיבו כי אינם יודעים או אינם זוכרים.
- 26 685. לעניין זה חשיבות רבה במשפט העברי.
27 באחת מהתשובות המפורסמות של הרא"ש (רבינו אשר בן יחיאל),
28 נקבעו כללים ראייתיים עקרוניים, עת צד או עד, בוחר להתחמק

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מתשובות, והוסבר מהי המשמעות של אותה התחמקות, במסגרת
2 'מפת הראיות' של התיק.
- 3 686. בטרם אדון בתשובת הרא"ש, לגופה, אזכיר כי על פי המשפט העברי
4 ה'קלאסי', הממצאים העובדתיים נקבעים על פי שני עדים, כלשון
5 הפסוק בספר דברים, פרק יט, פסוק טו: 'עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי
6 שְׁלֹשָׁה עֵדִים יִקוּם דְבָר'.
7 אולם, כבר הרמב"ם, בהלכות סנהדרין, פרק כד, הלכה א, קובע כי
8 על הדיין לדון 'בדיני ממונות על פי הדברים שדעתו נוטה להן שהן
9 אמת והדבר חזק בליבו שהוא כן, אף על פי שאין שם ראיה ברורה'.
10 687. כאשר בית הדין נוכח שעדים אינם אומרים אמת או אינם מוסרים
11 את מלוא גרסתם, האם כבול בית הדין לדברי העדים, ולראות בהם
12 סוף פסוק? האם לאחר שמיעת העדים חייב הדיין לפסוק על פיהם,
13 או שיש מקום להתחשב בתחושותיו או ב'אינסטינקטים' של
14 השופט?
15 הרמב"ם, על בסיס קטע קצר בתלמוד הבבלי (מסכת שבועות, דף ל,
16 עמ' ב – דף לא, עמ' א), אומר דברים אלה (רמב"ם, הלכות סנהדרין,
17 פרק כד, הלכה ג):
18 'ומנין לדיין שהוא יודע בדין שהוא מרומה שלא יאמר:
19 'אחתכנו ויהיה הקולר תלוי בצוארי העדים'? תלמוד לומר:
20 'מִדְבַר שֶׁקֶר תִּרְחֶק' [שמות כג, ז].
21 כיצד יעשה?
22 ידרוש בו ויחקור הרבה בדרישה ובחקירה של דיני נפשות.
23 אם נראה לו, לפי דעתו, שאין בו רמאות – חותך את הדין על
24 פי העדות. אבל אם היה לבו נוקפו, שיש בו רמאות או שאין
25 דעתו סומכת על דברי העדים, אף על פי שאינו יכול לפסלן, או
26 שדעתו נוטה שבעל דין זה רמאי ובעל ערמה והשיא את
27 העדים, אף על פי שהם כשרים ולפי תומם העידו וזה הטעם,
28 או שנראה לו מכלל הדברים שיש שם דברים אחרים מסותרין
29 ואינן רוצים לגלותם – כל אלו הדברים וכיוצא בהן אסור לו

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 לחתוך אותו הדין, אלא יסלק עצמו מדין זה, וידיננו מי שלבו
2 שלם בדבר. והרי הדברים מסורים ללב, והכתוב אומר 'פי
3 המִשְׁפָּט לְאַלְקִים הוּא' [דברים א, יז].
- 4 על פי המשפט העברי, סמכותו הרחבה של בית הדין, מאפשרת לדיין 688
5 לקבוע כי לפניו 'דין מרומה', ובמקרה כזה לא לפסוק על פי דברי
6 העדים ולסלק עצמו מן הדין.
- 7 כבר העיר בהגהות מיימוניות, שם, אות ג, בשם רבו (הגהות 689
8 מיימוניות נכתבו על ידי רבי מאיר ורבי יקותיאל הכהן מרוטנבורג,
9 1260-1298, ורבו היה המהר"ם מרוטנבורג, גדול רבני אשכנז), כי דין
10 זה חל 'כשהתובע טוען ברמאות. אבל, אם הנתבע טוען ברמאות, יש
11 לפוסקו, אך שיש לעשות דרישה וחקירה... דאם ימשכו הדיינין את
12 ידיהן, נמצא חוטא נשכר' (וראה גם להלן, בקטע המצוטט מתוך
13 תשובת הרא"ש).
- 14 במקרה שבפניי, הנתבעת היא זו שלא הביאה עדים מספיקים, לא 690
15 הציגה מסמכים רלבנטיים וחלק מעדיה השיבו תשובות מתחמקות
16 או אמרו כי אינם יודעים. מכאן, שגם על פי המשפט העברי, לא הייתי
17 צריך להכריז על תיק זה כ'דין מרומה', אלא אדון בתיק עד תומו, על
18 פי העיקרון שקבע המהר"ם מרוטנבורג (כמצוטט בפיסקה הקודמת),
19 וזאת כדי שלא יהיה חוטא נשכר.
- 20 לאחר שדנתי בעיקרון של 'דין מרומה', ובסמכויות הדיין, על פי 691
21 הרמב"ם לפסוק על פי מה 'שדעתו נוטה להן שהן אמת והדבר חזק
22 בליבו שהוא כן, אף על פי שאין שם ראיה ברורה' (כמובא בפיסקה
23 686 לעיל), ראיתי לנכון להביא קטעים מתשובת הרא"ש (רבינו אשר
24 בן יחיאל, 1250-1327, שהיה מתלמידיו של מהר"ם מרוטנבורג,
25 ולאחר מאסרו של רבו, ברח לספרד ומונה לרבה של טולדו), אותה
26 כתב על פי הוראת מלכת ספרד (שו"ת הרא"ש, כלל קז, סעיף ו).
- 27 תשובה זו נדונה והוזכרה פעמים רבות בספרו של שוחטמן, סדר הדין
28 בבית הדין הרבני, לאור מקורות במשפט העברי, תקנות הדין
29 ופסיקת בתי הדין הרבניים בישראל (ירושלים, תשע"א, 3 כרכים)

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 להלן – "שוחטמן, סדר הדין") (ראה מפתח המקורות בעמ' 1675).
2 לענייננו, מוזכר קטע רלבנטי של התשובה בפרק 13 'חקירת בעלי
3 הדין והעדים', בסעיף 4 'חקירת בעל דין על טענתו, בדין מרומה',
4 בסעיף ב, 'סירוב להשיב לשאלות בית הדין', כרך ב, עמ' 1020-1021;
5 התשובה עוסקת גם בסוגיית כפיית פשרה, כמוזכר גם אצל שוחטמן,
6 סדר הדין, עמ' 1107 (וכן בפסק הדין של בית המשפט העליון בבג"ץ
7 2222/99 אנז'ל (אורה) גבאי נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד נד(5) 401,
8 בעמ' 422 (2000)), אך נושא זה חורג מענייננו).

9 דיון ממוקד על תשובה זו, ראה גם בספרו של פרופ' יובל סיני, השופט
10 במשפט העברי, עמ' 454-456).

11 וכך מתחילה התשובה (שו"ת הרא"ש, כלל קז, סעיף ו):

12 'על אודות דברי ריבות שנתעצמו בהם רבי שלמה בן אלבגל
13 ורבי ישראל בן אלחדאד זה ימים ושנים, והוחלפו כמה מונים,
14 מדין ישראל לדין אומות העולם, ומדין אומות העולם לדיני
15 ישראל.

16 ועתה, נתגלגל הדבר שבאו הלום, בציר גבירתנו המלכה,
17 מב"ת [מנשים באוהל תבורך], והביאו לי כתבה, שהיא צותה
18 עלי שאקח כל שטרי הטענות שנעשו בזאת התביעה בפני
19 המוקדמים של ויליאריאל ובלדוליר, לפני הרב רבי משה ן'
20 חביב, ושאדון על פי טענותיהם הללו, ממה שיראה לי מקו
21 היושר והאמת.

22 גם כי קשה לי במאד מאד להשתדל בדין קשה כזה, שנתגלגל
23 זה כמה ימים לפני אנשים יקרים ונכבדים, חכמי ישראל
24 וחכמי האומות. וגם כי המה בעלי דינים קשים. ולא נתקררה
25 ולא נתישבה דעתם בכל דברי חכמים, אשר השתדלו לדון
26 ביניהם עד היום הזה. ואיך אכנס אני ללקט עוללות בצירי
27 האדירים? מכל מקום, אני את פי גבירתנו המלכה, מב"ת
28 [מנשים באוהל תבורך], אשמור, ואת מאמרה אני צריך
29 לקיים. ומבקש אני מהאל שופט צדק, שיהא בעזרי לזרות

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ולהבר תבן מהבר, ויערה רוח קדשו ממרום עלי לדון דין אמת
2 לאמתו'.
- 3 692. אין כאן המקום להאריך בפרטי המחלוקת שבין בעלי הדין באותה
4 פרשה (הדברים כתובים בשו"ת הרא"ש, וקטעים נבחרים ממנו,
5 והתייחסות מפורטת לאותה מחלוקת הבאתי בפסק דיני בת.א.
6 6095/04 אהרן בלום נ' מאיר לוי (2007), בפיסקאות 261-264 (להלן
7 – 'פרשת בלום').
- 8 693. לענייננו, ראיתי לנכון לצטט את חלק התשובה שדן בהתחמקות
9 הנתבע מלהשיב על השאלות (שו"ת הרא"ש, ש, שם, מובא גם בפרשת
10 בלום הנ"ל, בפיסקה 265):
- 11 'ואחר טענות הללו, התחילו הדיינים לדרוש ולחקור, כדי
12 לעמוד על אמיתת הדבר.
- 13 ובקש ר' שלמה לדיינים שישאלו לר' ישראל: באותה שעה,
14 אחר שיצא ר' שלמה מבית האסורין, ושלח שליח להתרות
15 ברבי ישראל שיבא ויגבה החובות של העסק, כדי שלא יפסדו
16 בעבור עליהם שש שנים, למה לא השיב על התביעה זו כמו
17 שהשיב אחר כך, שלא היה בידו כלום, או שפרעו; ואם הוא
18 אומר שכן השיב, יראה קיום בזה ויתברר האמת!
- 19 השיב רבי ישראל: שאין לו להשיב על תביעה זו, כי כבר
20 השיב עליה ועל התביעות הבטלות שתבע לו, אין לו מה
21 להשיבו יותר.
- 22 עוד שאלוהו הדיינים, לרבי ישראל: שיאמר בפני מי פרע
23 המעות אלו הנזכרים. והשיב רבי ישראל: שאינו חייב להשיב
24 על זה, שאין רגילות למי שפורע שטרו שיפרענו בפני בני
25 אדם.
- 26 עוד שאלוהו: שיאמר להם אם פרע לר' שלמה זה המעות
27 הנזכרים בסתר, בינו לבינו, או בפני שום אדם, או באיזה
28 עניין.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 והשיב רבי ישראל ואמר: שאינו חייב להשיב על זה.
- 2 עוד שאלוהו: שיאמר להם אם פרעו בעצמו או ע"י שליח.
- 3 והשיב: שפרעו הוא בעצמו, במעות או בשטרות, עד שנתפרע
- 4 מהכל.
- 5 עוד שאלוהו: אם אותן שטרות שהוא אומר שנתן לרבי שלמה
- 6 בפרעון השטר, אם היו על שמו או על שם רבי שלמה.
- 7 והשיב: כי היו על שמו ועל שם רבי שלמה.
- 8 עוד שאלוהו: אם עשה מסירה, או הרשאה, מאלו השטרות
- 9 שמסר לו.
- 10 והשיב: כי לא הוצרך לעשות לו מסירה, כי הוא סייעו
- 11 בגבייתם.
- 12 עוד שאלוהו: כמה היה סכום השטרות שנתן לו.
- 13 והשיב: שאינו זוכרו.
- 14 אמרו לו: שיאמר באומד, אף אם יאמר אלף יותר או אלף
- 15 פחות, אין קפידא בדבר. ואמר: שאינו זוכר.
- 16 עוד שאלוהו: אם פרעו לרבי שלמה בזאת העיר או חוץ לעיר.
- 17 והשיב: שאינו זקוק שיאמר זה, אלא שפרעו והחזיר לו שטרו,
- 18 וקרעו.
- 19 עוד שאלוהו: אותו פרעון שאומר שפרע, אם פרע בפעם אחת
- 20 או בכמה פעמים. והשיב: שאין לו להשיב יותר ממה שהשיב.
- 21 עוד שאלוהו: שיאמר להם אם הודיע לשום אדם הפרעון
- 22 שאמר שעשה לרבי שלמה, באותו הזמן שאמר שפרע, כדרך
- 23 שעושין כל העולם, שמפרסמין כשפורעין חובות שעליהם,
- 24 וכ"ש [וכל שכן] חוב גדול כזה, שהיה לו לפרסמו בכל העולם,
- 25 ויותר בעבור שהיה הפנקס חתום בידי רבי שלמה, בחתימת
- 26 ידו של ר' ישראל הנזכר.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 והשיב: שאין לו להשיב על זה.
- 2 עוד שאלוהו: שיאמר להם אם מכר או משכן שום מטלטלין
- 3 או קרקעות לפרוע חוב גדול כזה, או אם משכן אותם רבי
- 4 שלמה הנזכר, או דחקו בשום דחק לגבות ממנו זה הממון
- 5 הגדול.
- 6 והשיב: שהוא פרע לו שטרו ולא הוצרך למכור ולמשכן, ואין
- 7 להשיב יותר.
- 8 עוד שאלוהו: שיאמר אם הוא מכיר כולן, או מקצתן, או שום
- 9 אחד מהם, אותן שהיו חייבים באותן שטרות שאמר שנתן
- 10 בפרעון לרבי שלמה זה, ושסייע הוא בגבייתם. ואמר: כי אין
- 11 לו להשיב על זה.
- 12 עוד שאלוהו: שיאמר אם פרע קודם שנתפס [שנאסר] רבי
- 13 שלמה, או אחר תפיסתו. ואמר: כי אין לו להשיב על זה.
- 14 עוד שאלוהו: מאחר שאתה אומר שפרעת לרבי שלמה זה
- 15 השטר הנזכר, שנולד זה הפנקס ממנו, למה לא תבעת ממנו
- 16 הפנקס, כיון שהיה חתום בכתב ידך ועד אחר עמך?
- 17 והשיב: כי הרבה פנקסים נעשו בינו ובין ר' שלמה זה ממשא
- 18 ומתן שהיה ביניהם, ושפרעו הכל, ואין לו על מה שיחפש על
- 19 הפנקס שהיה בינו לבינו.
- 20 עוד שאלוהו: שיאמר ברשות מי נשאר השטרות הכתובים
- 21 בפנקס רבי שלמה, וחתום בכתב ידך ובכתב יד ר' שאול ו'
- 22 שעיב.
- 23 והשיב: כי אין לו להשיב על כל אלו השאלות.
- 24 עוד שאלוהו הרבה שאלות, והשאלות הם מטושטשות
- 25 במקצת. ועל כולם השיב: שאין לו להשיב על שאלותם.
- 26 עוד שאלוהו: שיאמר להם באותה גבייה שאמר שסייע לר'
- 27 שלמה, בגבייה זו מה גביתם, אם גביתם, חטים, או שעורים,
- 28 או בהמות, או מטלטלין, או קרקעות, או בפני איזה שופט היה

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 הולך עם רבי שלמה זה, כשהיה הולך לעשות אינטריגא.
2 והשיב: כי אותן שטרות שנתן לרבי שלמה על שם רבי ישראל
3 זה, כי כולן גבה אותן רבי שלמה זה, ואין לו להשיב יותר.
4 עוד שאלוהו הרבה שאלות, כי היה נראה להם כי רבי ישראל
5 זה מסתיר דבריו ומשיב תשובות גנובות. ורצו לחקור ולדרוש
6 ולהוציא הדבר לאמתו, ויפה כוונו. ונלאיתי לכתוב כולן שלמו'
7 כל הטענות שעיקר הדין תלוי בהן, וקצת חקירות ודרישות'.
8 694. לאחר הבאת דברים אלה, כתבתי בפרשת בלום, בפסקה 266, את
9 הדברים הבאים:
10 'לאחר ציטוטים נבחרים מן הפרוטוקולים שהיו במאה ה-14
11 בספרד שאינם רחוקים מן הפרוטוקולים בתיק שבפניי
12 במאה ה-21 בארץ ישראל, מציג הרא"ש – אחד מענקי
13 ההלכה הנמנה על גדולי המשיבים – את עמדתו כיצד צריך
14 לנהוג בית דין בעת חקירת הצדדים, ומהי סמכות בית הדין
15 בעת שקילת הראיות, כאשר בא הוא לנתח את התשובות
16 המתחמקות של הנתבע [שו"ת הרא"ש, ש, שם):
17 'הנה אני רואה, שהדיינים חקרו ודרשו היטב, כדי
18 שיברר רבי ישראל תשובותיו, כי היה תימא
19 בעיניהם, איך פרעון גדול כזה יעשה במסתרים בקוצר
20 זמן? וכוונו, שיברר ר' ישראל דבריו, ודרשו ושאלו
21 בכמה דברים שהיה ראוי ששיב רבי ישראל על כל
22 שאלה ושאלה, כדי שיתברר הדבר ויצא הדין לאמתו.
23 והוא הסתיר במחשך מעשיו ודבריו, ולא רצה להשיב
24 על שאלותם, פן יתפס בדבריו ויתברר השקר'.
25 695. כדי לא להאריך, לא אפרט את המקורות ההלכתיים עליהם מתבסס
26 הרא"ש (ראה הציטוט של הקטע משו"ת הרא"ש, המובא בפסקה
27 267 של פסק דיני בפרשת בלום).
28 לענייננו, חשוב לצטט את הכללים המשפטיים בדיני הראיות, כפי
29 שכתב הרא"ש, ביחס לצד שאינו עונה לשאלות בית הדין, מתחמק

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מתשובות קשות ואינו מציג ראיות שיש בידו (שו"ת הרא"ש, שם;
2 מצוטט גם בפסקה 268 בפרשת בלום):
- 3 'וכיון שנראה לדיין שאם היה זה משיב על שאלותיו, היה
4 הדבר מתברר, ומחמת שלא יתברר, הוא כובש דבריו. ויעשה
5 הדיין כאלו השיב ונתברר שקרו, ויחייבנו מאומד הדעת, אף
6 על פי שאינו יכול לברר שיקרו בביאור ובפירוש. מאחר
7 שהעדר הביאור בא מחמת רמאותו, שאינו רוצה להשיב על
8 חקירות ודרישות, כדי שיתברר שקרו, אומדנא דמוכח הוא.
9 ורשאי דיין מומחה לדון באומדנא דמוכח כזה, ואין זה נקרא
10 דברים שבלב, מאחר שהיא סברא מוכחת.'
- 11 696. ובהמשך, מסכם הרא"ש את עמדתו לגבי סמכות דיין לקבוע ממצאים
12 עובדתיים, על פי דיני הראיות של המשפט העברי, כדלקמן (שו"ת
13 הרא"ש, שם; מצוטט בפרשת בלום, בפסקה 271):
- 14 'כל זה סברתי והארכתי, להודיע שאין כח ורשות להוציא את
15 הדין חלוק מתחת ידו, שצריך לגמור ולהשלים את הדין, כדי
16 להטיל שלום בעולם. ולכך נתנו חכמים רשות לדיין לפסוק
17 לפי ראות עיניו, במקום שאין הדבר יכול להתברר בראיות
18 ובעדיות, פעמים באומד הדעת, ופעמים כמו שיראה הדיין,
19 בלא טעם ובלא ראיה ובלא אומד הדעת, ופעמים על דרך
20 פשרה.
- 21 ובדין זה, שהדבר ידוע שהנתבע טוען ברמאות, כמו שאבאר,
22 לזכותו א"א [אי אפשר], כמו שאמר רז"ל: 'מדבר שקר
23 תרחק'. להסתלק – אי אפשר, כמו שכתבתי. אם כן, על כרחו
24 זקוק הדיין לדונו לפי אומד דעתו.'
- 25 697. אחת הנקודות, שעו"ד קורנוויץ [ב"כ התובעים, באותו תיק שבו
26 הרש"פ הייתה הנתבעת] חזר וטען היא זו: אם כל המידע מצוי בידי
27 הרש"פ, ואם כל העדים שטיפלו במעצרים ובעינויים הם אנשי
28 הרש"פ, מדוע לא הביאה הרש"פ עדים אלה להגנתה? על כורחך,
29 טוען עו"ד קורנוויץ, כי אין להאמין לטענת הרש"פ.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 טיעון דומה מופיע בגמרא, והרא"ש מביא אותו כתימוכין לגישתו, 698.
2 שפורטה לעיל. לעניין זה אביא את הדברים שכתבתי בפיסקאות
3 272-273 בפרשת בלום, שם הובאו המקורות ופרשנותם:
- 4 'להוכחת דבריו אלה של הרא"ש, כי ניתן להתחשב בכך שיש
5 מקרים הנעשים בפרסום לעומת מקרים הנעשים בצינעא,
6 מביא הוא קטע גמרא שבו מצוטטת ברייתא בשם איסי בן
7 יהודה, ולאחריה, ובעקבותיה, מובאים שני פסקי דין באותו
8 כיוון. אביא עתה את הגמרא במקור ובתרגום לעברית (על פי
9 שטיינזלץ). וכך מספרת הגמרא, בתלמוד הבבלי, מסכת בבא
10 מציעא, דף פג, עמ' א:
- 11 'תניא: איסי בן יהודה אומר: 'אין רָאָה שְׁבַעַת ה'
12 תְּהִיָּה בֵּין שְׁנֵיהֶם' [שמות, כב, ט-י], הא יש רואה –
13 שיביא ראיה ויפטר'.
- 14 וזה הסיפור הראשון המופיע בגמרא (שם):
- 15 'ההוא גברא דהוה מעבר חביתא דחבריה בריסתקא
16 דמחוזא, תברה בזיזא דמחוזא. אתא לקמיה דרבא,
17 אמר ליה: 'ריסתקא דמחוזא שכיחי בה אינשי, אייתי
18 ראיה ואיפטר'. אמר ליה רב יוסף בריה: 'כמאן,
19 כאיסי, דתניא: איסי בן יהודה אומר: אין רואה,
20 שבועת ה' תהיה בין שניהם, אין רואה; הא יש רואה
21 – יביא ראיה ויפטר'; אמר ליה: 'אין, כאיסי, וסבירא
22 לן כותיה'.'
- 23 ובתרגום לעברית:
- 24 'אדם אחד היה מעביר חביות יין בשוק של העיר מחוזא, ושבר
25 את החבית באחד מבליטות החומה של מחוזא.
26 הובא העניין לפני הדיין רבא.
27 אמר רבא לאותו אדם: 'השוק של מחוזא, מצוים באו אנשים.
28 לך הבא ראיה ותיפטר מחובת התשלום על שבירת החבית'.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אמר לרבא רב יוסף: 'כמי פוסק אתה, האם כאיסי בן יהודה?'
- 2 אמר לו רבא: 'כן, כאיסי, ואנו סבורים כמותו, דבריו התקבלו
- 3 להלכה.'
- 4 וכך מסופר בגמרא (שם), הסיפור השני:
- 5 "ועוד אמרינן התם: ההוא גברא דאמר ליה לחבריה: 'זבין לי
- 6 ארבע מאה דני דחמרא'. אזל, זבן ליה. לסוף אתא לקמיה,
- 7 אמר ליה: 'זביני לך ארבע מאה דני חמרא, ותקיפו'. אתא
- 8 לקמיה דרבא, אמר ליה: 'ארבע מאה דני חמרא תקיפי, קלא
- 9 אית לה למילתא, זיל אייתי ראיה דמעיקרא כי מזבנת להו,
- 10 חמרא מעליא הוה, ואיפטר'. אמר ליה רב יוסף בריה: 'כמאן,
- 11 כאיסי בן יהודה'. אמר ליה: 'אין, כאיסי בן יהודה, וסבירא
- 12 לן כותיה'.
- 13 ובתרגום לעברית:
- 14 'אותו אדם שאמר לו לחבירו: 'לך קנה לי 400 כדי יין'. הלך
- 15 וקנה לו.
- 16 לבסוף, בא לפניו ואמר לו: 'קניתי לך 400 כדי יין, והחמיצו'.
- 17 בא הדבר לפני הדיין רבא.
- 18 אמר רבא לקונה [הנתבע] השליח: '400 חביות יין שהחמיצו,
- 19 קול יש לו לדבר [המאורע היה מפורסם וידוע], לכן לך הבא
- 20 ראיה כי מתחילה, כשקנית את 400 החביות היין היה טוב,
- 21 ותיפטר'.
- 22 אמר רב יוסף בנו של רבא לרבא: 'כמי את פוסק, האם כאיסי
- 23 בן יהודה?'
- 24 השיב לו רבא: 'כן, כאיסי, ואנו סבורים כמותו' "
- 25 על בסיס שני פסק דין אלה מסיק הרא"ש כיצד לנהוג בטענתו של
- 26 הנתבע שבפניו, ר' ישראל, כי פרע שטרי חוב בסכומים כה גבוהים:

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 'מהני תרי עובדי שמעינן [מאותם שני תקדימים אנו
2 מסיקים], דכל דבר שיש לו פרסום וקול, ואי אפשר שלא יודע
3 לשכנים, אין אדם נאמן עליו בשבועה. וגביית החובות אחר
4 שנתקלקלו, יש להם פרסום גדול; כי אין הכותים פורעין אלא
5 בכפייה ונגישה גדולה. ובכל יום מצוין יהודים בפני
6 השופטים והנוגשים בגביות חובותיהם, ואי אפשר שיגבה
7 יהודי אחד ממון גדול כזה בלתי שידעו שאר היהודים
8 הנמצאים בערכאות הכותים. גם יוכל להתברר ע"י הנוגש
9 והבעלי חובין. ואעפ"י שאין מועלת עדות כותי לישראל, מכל
10 מקום, ידים מוכיחות, וראוי הוא שיברר כל זה'.
- 11 699. לאחר ציטוטים רבים ונוספים משו"ת הרא"ש הנ"ל, ניתוחם
12 ויישומם לפרשה שהייתה בפני אז בתיק בלום, סיימתי את הדיון
13 באותו נושא בדברים שראיתי לנכון לסיימם גם כאן (פרשת בלום,
14 בפיסקה 282):
- 15 'הארכת לא מעט בציטוט דברי הרא"ש, כדי להסביר
16 ולהוכיח כי אכן 'סדנא דארעא – חד הוא'. דרך בעלי דין
17 להתחמק מתשובות או לשנות גירסאות או לומר כי אינם
18 זוכרים או כי שאלה זו לא רלבנטית – אינה המצאה של בני
19 דורנו.
- 20 מה שהיה הוא שיהיה.
- 21 רואים אנו כי הרא"ש לא נרתע מלפסוק ומלחייב את הנתבע
22 גם בשיטת המשפט העברי, שנקודת המוצא שלה היא 'על פי
23 שְׁנֵי עֵדִים או עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דְּבָר' [דברים יט, טו].
24 לא כל שכן שכך יש לנהוג בדורנו, כאשר שיקול הדעת
25 השיפוטי הרחב יותר. מכל מקום, כמדינה שערכיה הם ערכי
26 מדינה יהודית ודמוקרטית (כלשון סעיף 1א לחוק יסוד: כבוד
27 האדם וחירותו) רשאים אנו לפסוע בנתיב שסלל לנו הרא"ש,
28 וכך נהגתי בפסק דין זה'.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1   700. אין כאן המקום להאריך בדיון פנימי במשפט העברי, ביחס לגישתו
2   של הרא"ש לעומת גישות אחרות (ראה, בין היתר, את האמור בספרו
3   של פרופ' יובל סיני, השופט במשפט העברי, במיוחד בעמ' 458,
4   והסברו לגבי מעורבות הרא"ש בפרשה הנ"ל עקב בקשת המלכה.
5   תמצית הדברים הובאו בפיסקה 346 לפסק דיני בת.א. 1131/95
6   יהודה אליהו נ' עוזי ישראל פור (2010)."

ל.4.6 דיון

8   2082. לאחר שראינו את עמדת המשפט הישראלי ועמדת המשפט העברי, אצטט דברים
9   שכתבתי בפרשת בן שלום (במשך לקטע שצוטט בסיפא של תת פרק ל.4.4), שם כתבתי
10   בפסקה 63 כדלקמן:

11   "63. כבר עתה אומר, כי להחלטתו של עו"ד יוסף ארנון, שלא להעלות על
12   דוכן העדים את נתבע 10, מרואן ברגותי, המיוצג על ידו אישית
13   (להבדיל מנתבעים 8-3 שאינם מיוצגים על ידי עו"ד ארנון), יש
14   משמעות. בכל שאלה עובדתית/ראייתית הקשורה לייחוס מעשים או
15   פעולות לנתבע 10, תישאל השאלה, מדוע לא הסביר נתבע זה את
16   עמדתו, כעד, מדוכן העדים, כאשר הוא חשוף לחקירה נגדית. אין
17   חולק כי נתבע 10, נמנה על מנגנון הנתבעות 1 ו-2.

18   למותר לציין, כי אין קושי כל טכני להביאו לעדות, שכן הוא מצוי
19   במסגרת שב"ס, בריצוי עונש מאסרי עולם ועונשי מאסר נוספים
20   (ראה: פסקה 8(י) סיפא לעיל)."

21   2083. ראוי לציין כי החלטה זו ניתנה ביום 22.9.14. משמעות הדבר היא, כי עו"ד ארנון ידע,
22   מאז אותו תאריך (לפני למעלה מ-4 שנים), והבין מהן תוצאות הימנעות הרש"פ
23   מהבאת עדים בכלל, ואי הבאת מוראן ברגותי, בפרט (עניינו נידון במפורש בפסקה 63
24   להחלטה הנ"ל כפי שצוטטה בפסקה הקודמת).

25   2084. מכאן עולה, כי שנתיים לאחר מכן, ביום 28.11.16, כאשר ניתנה על ידי ההחלטה בדבר
26   לוחות הזמנים שאפשרו לנתבעים להביא ראיות מטעמם (צוטט לעיל בתת פרק כב.10),
27   היה עו"ד ארנון, ב"כ הנתבעים, ער למשמעות של אי הבאת עדים מטעם הרש"פ.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אף על פי כן, החליט ב"כ הרש"פ, בשם הרש"פ (מטעמים שלא הוסברו לי אז, אך
2 מוזכרים בסיכומי הנתבעים, כאמור בתת פרק כה.4.14), שלא להביא עדים.
- 3 יתרה מזו, גישתי זו בדבר המשמעות של אי הבאת ראיות ועדים מטעם הרש"פ, יושמה
4 על ידי בתיק אחר (תיק המשת"פים – ת.א. 5074/03), אשר בפרק יד.8 שבו (שכותרתו:
5 "אי הבאת עדים וראיות מטעם הצדדים"), ציטטתי את הדברים שהובאו לעיל
6 מפרשת בן שלום, והקדמתי וכתבתי בפסקה 670 בתיק המשת"פים, כדלקמן: "ראיתי
7 לנכון לפתוח את הדיון בתת פרק זה, בקטע מהחלטת אחריות שניתנה על ידי בפרשת
8 בן שלום, שבה הנתבעת שבפניי, הרש"פ, הייתה הנתבעת והיא הוצגה על ידי אותו
9 משרד עורך דין, עו"ד ארנון".
- 10 ברצוני להדגיש ולציין כי מדיניות שיפוטית זו של הפעלת דיני הראיות, כפי שמקובלים
11 בישראל, לגבי אי הבאת עד, חלה על שני הצדדים. חזרתי ואמרתי, בהקשרים שונים,
12 כי "בית המשפט הזה הוא 'עיוור צבעים' ו'עיוור לאומים' " (ת"פ 14-06-39422 מדינת
13 ישראל נ' פלוני (קטיין) (2015) בפסקה 76; ת"פ 14-05-37040 מדינת ישראל נ' פלוני
14 (קטיין) (2015) פסקה 63; ת"פ 14-04-23869 מדינת ישראל נ' מאיר כהן (2015), בפסקה
15 37(5); ת"פ 14-07-43972 מדינת ישראל נ' פלוני (קטיין) (2016) בסוף פסקה 71; ראוי
16 לציין כי פסקי דין אלה עצמם חלקם מתייחס לנאשמים יהודים וחלקם לנאשמים
17 ערבים).
- 18 ואכן, בפרשה אחרת של תביעה נגד הרש"פ, כאשר אותו תובע לא הביא ראיות
19 מספיקות, פעל הדבר לטובת הרש"פ, והתביעה נגדה נדחתה, כפי שכתבתי בפסקה 674
20 בתיק המשת"פים, כדלקמן:
- 21 "ברצוני להדגיש כי הכללים הללו בדבר התוצאות הראייתיות של אי הבאת
22 עד או אי הצגת מסמך, אינם חלים רק לרעת הרש"פ, אלא בפרשת טינה,
23 פעלו לטובת הרש"פ, כפי שכתבתי בפסק הדין בפרשת טינה (פרק יג,
24 שכותרתו 'אי הבאת עדים וראיות מטעם התובע', פסקאות 168-160):
25 'כעולה מפסק דיני, התובע לא טרח להביא עדים וראיות אחרות, התומכות
26 בעדותו שלו, על אף שלטענתו, יש לו עדים רבים היכולים לגבות את דבריו.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 בעניין אחד מן המעצרים הוא הזכיר כי עשרים או שלושים איש מוכנים
2 להעיד לטובתו... גם בהקשר אחר הזכרתי את אי הבאת הראיות מטעם
3 התובע...
- 4 ב"כ הנתבעת, עו"ד יוסף ארנון, העלה נושא זה של אי הבאת עדים מטעם
5 התובע, כאחד מן השיקולים שלו לקבל את גירסתו...
- 6 בהחלטה שנתתי בתיק אחר, שבו הרש"פ הייתה נתבעת, התייחסתי לאי
7 הבאת הראיות, תוך ציטוט מן הספרות המשפטית (פיסקאות 61-62
8 להחלטתי בפרשת יורשי שרון בן שלום ז"ל [הקטע צוטט לעיל בפיסקה
9 הקודמת] ... דברים אלה, כוחם יפה גם כאשר מועלית טענה זו על ידי
10 הרש"פ, כנגד תובע.
- 11 במילים אחרות: כללי הראיות מוחלים לשני הכיוונים באופן שווה: אם
12 בפרשת בן שלום הנ"ל, היה זה אחד הנימוקים לקבלת גישת התובעים נגד
13 הרש"פ, כך יש לפסוק, על פי אותו כלל של דיני הראיות, כאשר הדבר מסייע
14 לרש"פ.
- 15 לפיכך, בנוסף לאי האמון בעדות התובע, וקבלת המסמכים ועדי הנתבעת, אני
16 רואה לנכון לכלול נימוק נוסף, התומך במסקנתי, לפיה יש לדחות את
17 התביעה, דהיינו: היעדר עדים התומכים בתובע, שהתובע, לפי החלטתו שלו,
18 החליט שלא להביאם.
- 19 אני ער לכך כי מבחינה מערכתית, ייתכן וגישה ראייתית זו, יכולה להאריך –
20 ולעיתים אף באופן משמעותי – את משך זמן שמיעת הראיות בתיקים נגד
21 הרש"פ. אולם, חובתו של בית המשפט לקבוע ממצאים עובדתיים, על פי דיני
22 הראיות, מחייבת שמיעת עדים וקבלת ראיות. כל קיצור דרך, יכול שיביא
23 לתוצאה של דחיית התביעה (אם התובע יחליט שלא להביא עדים), כמו
24 במקרה שלפנינו, או לקבלת התביעה (אם הנתבעת, הרש"פ, מחליטה שלא
25 להביא עדים) כמו בפרשת בן שלום הנ"ל.
- 26 2089. עו"ד ארנון ער לדברים הללו. אך, לשיטתו, בפרשת מנטין, בבית המשפט העליון לא
27 התקבלה הגישה האמורה, ביחס לכלל התביעות נגד הרש"פ, אלא רק ביחס לנתוני
28 אותו תיק ספציפי, שעובדותיו הם אלה שהיו בבסיס ההחלטה בפרשת מנטין הנ"ל.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אולם, עיון מדוקדק בפסק הדין של בית המשפט העליון בפרשת מנטין הנ"ל מגלה כי
2 מדובר בכלל משפטי רחב יותר, החורג מעבר לעובדות אותו תיק, וזאת כפי שעולה
3 מפסקי הדין של שלושת השופטים באותו תיק, כולל האסמכתאות המשפטיות,
4 מהארץ וממדיניות הים, שהובאו על ידי השופטים, כדי לתמוך באותה פרופוזיציה.
- 5 2091. כבר בשלב הראשון בפסק הדין, בהתייחסות לפסק הדין של בית המשפט המחוזי (ת.א.
6 1074/04, מיום 26.2.13, שניתן על ידי כב' השופטת ד' גנות), מוזכרת לא אחת הימנעות
7 הרש"פ מלהביא עדים ביחס לתוכן מחנה האימונים ביריחו, שנערך ונוהל על ידי
8 הרש"פ, שם התאמן המחבל שביצע את הרצח של עובד בזק, מר עמית עמוס מנטין ז"ל
9 (ראה: פסקאות 25, 26, 31, 47, 48, 69 לפסק דינו של כב' השופט נעם סולברג בבית
10 המשפט העליון).
- 11 2092. וכך אמר שופט סולברג בפסקאות 70-71 לפסק דינו בפרשת מנטין הנ"ל:
- 12 **"70. עינינו הרואות, היטב הסביר בית המשפט המחוזי את מסקנתו. לא**
13 **לחנים אפפה עמימות עובדתית את מחנות האימונים. לא בכדי נמנעה**
14 **הרש"פ מהבאת מידע בנוגע לתכנים הספציפיים שהועברו במחנות –**
15 **באיזו צורה נלמדו התכנים הללו, כיצד הוטמעו ועוד. ראיות שהביאה**
16 **משפחת המנוח, נמצאו משכנעות. בית המשפט המחוזי נימק את**
17 **קביעותיו העובדתיות ואת מסקנותיו. הוכח, כפי האמור לעיל וכפי**
18 **שיאמר להלן, שבמחנות האימונים הועברו מסרים, באופן ישיר או**
19 **עקיף, המעודדים להלכה ולמעשה ביצוע פיגועי טרור. כדברי בית**
20 **המשפט המחוזי: 'הוכח קיומו של קשר סיבתי עובדתי ומשפטי בין**
21 **האימונים שעבר המחבל במחנה האימונים של הרש"פ ביריחו, לבין**
22 **רצח המנוח'.**
- 23 **71. התובע, 'המוציא מחברו, עליו הראיה' (בבלי, בבא קמא לה, א), עליו**
24 **מוטל נטל השכנוע. לנטל זה נלווית חובת הראיה, שמשמעותה – כי**
25 **על בעל הדין האחד חלה חובה להביא ראיות לעמידה בנטל השכנוע,**
26 **ועל בעל הדין השני חלה חובה להביא ראיות השומטות את הבסיס**
27 **תחת ראיות שהובאו לחובתו' (אורי גורן, סוגיות בסדר דין אזרחי 543**
28 **(מהדורה שתים-עשרה, 2015)). כלשונו של הנשיא מ' שמגר: 'הנטל**
29 **שהצליח המערער להעביר אל כתפי המשיבה הוא נטל הבאת**

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 הראיות, שמשמעותו כי כפות המאזניים נוטות לטובת התובע, ועל
2 הנתבע הרוצה בכך החובה להחזיר ולאזן ביניהן' (ע"א 73/86
3 שטרנברג נ' עיריית בני-ברק פ"ד מג(3) 343, 348 (1989); להרחבה
4 ראו: קדמי, 1720; ע"א 78/04 המגן חברה לביטוח נ' שלום גרשון
5 הובלות בע"מ. פ"ד סא(3) 18, פסקה 11 לחוות דעתה של השופטת ע'
6 ארבל (2006))."
- 7 2093. לאחר הבאת ראיות פוזיטיביות של התובעים לעניין אחריות הנתבעים בממדים שונים
8 (הממד האידאולוגי – פסקאות 77-78; הממד הכספי פסקאות 79-83; הממד המעשי
9 פסקאות 84-88), מתייחס השופט נעם סולברג לכך שהרש"פ נמנעה מלסכל פיגועים
10 חבלניים, גם במקרה בהם ידעה על תכנונם (סעיף 89), ואף תמכה בטרור בתקופה
11 שקדמה למחנות האימונים, דבר המחזק את המסקנה "כי במחנות מטעמה
12 שהתקיימו בשיאה של האינתיפאדה עברו מסרים המעודדים טרור" (פסקה 90 סיפא
13 לפסק הדין של השופט סולברג בפרשת מנטין).
- 14 2094. לאחר הדברים האלה, שב השופט סולברג ודן בנטל הראיות, וכתב בסוגיה זו את
15 הדברים הבאים (שם, בפסקה 91 לפסק דינו):
- 16 "בית המשפט המחוזי קבע, כי – הרש"פ לא עמדה בנטל המשני המוטל
17 עליה לשמוט את הבסיס מתחת לראיות התובעים, ובמאזן ההסתברות
18 שוכנעתי כי גרסת התובעים 'מסתברת יותר ומתקבלת יותר על הדעת
19 מהגרסה שכנגד' (פסקה 57 לפסק הדין). העדויות, המסמכים ושאר
20 הראיות שהוגשו מטעם משפחת המנוח הטו כאמור את כפות המאזניים
21 לטובת גרסתם- שלהם בדבר אימונו של הנער המחבל אצל הרש"פ לשם
22 הריגת יהודים. בשלב זה עבר נטל הבאת הראיות לכתפי הרש"פ, שבחירה
23 שלא להגיש דבר בנוגע למחנות האימונים והמסרים שהועברו במסגרתם.
24 כיוון שכך, משלא עשתה לאיזון כפות המאזניים או להטייתם לצדה, לא
25 עמדה הרש"פ בנטל הראיה המשני".
- 26 2095. באותה פרשה, מפעיל השופט סולברג כלל נוסף, שהוא מעין כלל משני, המתווסף לכלל
27 הגדול של שינוי נטל הראייה, כדלקמן (פסקה 92 לפסק דינו; ההדגשות במקור):

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 "יתרה מכך. בענייננו חל כלל הידיעה המיוחדת, הקובע כי – 'מקום שבו
2 מוטל על תובע להוכיח עובדה המצויה בידעתו הייחודית של הנתבע, לא
3 תידרש מן התובע, בשלב הראשון, אלא כמות הוכחה קטנה עד שהנטל
4 להוסיף ולהביא ראיות יוטל על שכמו של הנתבע' (ע"א 6205/98 אונגר נ'
5 עופר, פ"ד נה(5) 71, 82 (2001); וכן: ע"א 1842/90 בר לב נ' רפפורט, פ"ד
6 מה(5) 221, 230 (1994); קדמי, עמודים 1727-1728 והאסמכתאות המובאות
7 שם). תכני מחנות האימונים שהופעלו על-ידי הרש"פ, מצויים בידעתה
8 המיוחדת, ומכאן שדי היה בראיות שהגישה משפחת המנוח, אף שלא עסקו
9 בתכנים עצמם, כדי להעביר את נטל הבאת הראיות אל כתפי הרש"פ. בנקל
10 יכולה הייתה הרש"פ להביא ראיות לכך שהתכנים שהועברו במחנה היו
11 'תמימים', אם אכן היו כאלה, אף לצד הכחשת קיומם של המחנות ביריחו
12 בשנים הרלוונטיות, אם אכן לא התקיימו. עמדה לרש"פ האפשרות להביא
13 ראיות בנוגע לתכניות הלימוד שהועברו במחנות דומים שהתקיימו באותה
14 תקופה במקומות אחרים, שלא ביריחו, או לגבי התכנים שהועברו במחנות
15 שהתקיימו ביריחו, גם לשיטתה, לפני שנת 2002. ואולם – 'הרש"פ –
16 מטעמים מובנים – נמנעה ממתן אינפורמציה כלשהי בהתייחס למחנה
17 האימונים האמור... והסתפקה בהכחשת קיומו' (פסקה 55 לפסק הדין).
18 כפועל יוצא מכך – 'הוסתרו מידיעת בית המשפט הפרטים הנוגעים לאימון
19 המחבל, עובר לביצוע הרצח על ידו' (פסקה 53 לפסק הדין). זאת ועוד, זקיפת
20 העמימות העובדתית האופפת את תכני מחנות האימונים לטובת הרש"פ
21 משמעה כי חוטא יצא נשכר: הצד שנמנע מלשתף פעולה ולציית לצווי בית
22 המשפט והוראותיו, יוצא כשידו על העליונה, ב'זכות' אי-שיתוף הפעולה
23 מצדו. אין הצדקה לכך".

24 2096. השופט השני שישב בדיון, כב' השופט עוזי פוגלמן, נדרש אף הוא לסוגיה האמורה
25 בדיני הראיות, וכתב את הדברים הבאים (פרשת מנטין, שם):

26 "אני מצטרף לתוצאה שאליה הגיע חברי השופט נ' סולברג בעניין חיובה של
27 הרשות הפלסטינית בנזיקין בגין אחריותה לרצח עמוס מנטין המנוח, כמו גם
28 לחיובה בפיצויים עונשיים.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 אבקש להדגיש כי לטעמי אין הכרח להידרש למלוא היריעה שאותה פורש
2 חברי בשאלת תמיכתה של הרשות הפלסטינית בטרור כדי להכריע בשאלת
3 הקשר הסיבתי בין האימונים שעבר המחבל לבין הרצח שביצע, ודי ביישום
4 כלל הידיעה המיוחדת שבו דן גם חברי (פסקה 92 לחוות דעתו [צוטט לעיל
5 בפסקה הקודמת]) כדי להוביל למסקנה שלפיה במחנה האימונים שבו נטל
6 חלק המחבל כ-10 ימים עובר לביצוע הפיגוע שבו נרצח המנוח – ממצא
7 עובדתי שאין מקום לסטות ממנו – הועברו תכנים מעודדי טרור. אכן, משפחת
8 המנוח לא הציגה ראיות בעניין תוכן מחנה האימונים. ברם נוכח שליטתה של
9 הרשות במידע הקשור בהפעלת מחנה האימונים – זה שבו השתתף המחבל,
10 או מחנות אימונים דומים, אחרים – היה מקום להעביר אליה את נטל הבאת
11 הראיות (ראו [ע"א 6205/98 אונגר נ' עופר, פ"ד נה\(5\) 71, 82-83 \(2001\); ע"א](#)
12 [210/88 החברה להפצת "פרי הארץ" בע"מ נ' הוועדה המקומית לתכנון](#)
13 [ולבנייה, כפר-סבא, פ"ד מו\(4\) 627, 644-645 \(1992\); ע"א 73/86 שטרנברג נ'](#)
14 [עיריית בני-ברק, פ"ד מג\(3\) 343, 348 \(1989\); ע"א 86/58 פהום נ' רוזנפלד,](#)
15 [פ"ד יג 477, 479-480 \(1959\)](#). לעקרון דומה במשפט האמריקני ויישומו ראו:
16 **United States v. 194 Quaker Farms Rd., 85 F.3d 985, 990**
17 **"Burden-shifting where one party has superior "** (1996)
18 **access to evidence on a particular issue is a common**
19 **Campbell v. United States, 365 U.S. ;(feature of our law"**
20 **"[...] the ordinary rule, based on) 85, 90 (1961)**
21 **considerations of fairness, does not place the burden**
22 **upon a litigant of establishing facts peculiarly within the**
23 **Kenneth S. Broun et al. knowledge of his adversary"**
24 **הרשות (al., McCormick on Evidence 650-51 (7th ed. 2013)**.
25 מצדה לא הביאה כל ראיה בעניין זה; ולעומתה, משפחת המנוח הצביעה על
26 דבר קיומו של מחנה אימונים שבו אומן בירי נער בן 15.5 שנים, אשר 10 ימים
27 מיום הסתיימו ביצע רצח נפשע ונטל נפש. בנסיבות העניין די בראיה מועטה
28 זו – 'ראיה כלשהי שיש בה כדי להוכיח לכאורה' את העובדה הנטענת על ידי

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 [המשפחה \(ע"א 368/64 בית זיוה בע"מ נ' בנק דיסקונט לישראל בע"מ, פ"ד](#)
2 [יח\(4\) 561, 566 \(1964\)\)](#) – כדי לבסס את הקשר הסיבתי הנטען במקרה זה".
- 3 2097. השופטת השלישית שישבה בדין בפרשת מנטין, הנשיאה (בדימ'), השופטת מרים נאור,
4 כתבה בפסק דינה הקצר, על הסוגיה שבפנינו, את הדברים הבאים (שם), פסקה 2 לחוות
5 דעתה):
- 6 "המחלוקת העיקרית בערעורה של הרשות הפלסטינית היא מחלוקת
7 עובדתית, הנסבה על שאלת השתתפותו של הנער המחבל במחנה אימונים
8 מטעמה והתכנים שהועברו בו. בעניין זה, לבשה הגנתה של הרשות
9 הפלסטינית צורה של 'משחק מחבואים': חרף שליטתה של הרשות
10 הפלסטינית על המידע בעניין מחנות האימונים, התאפיינה אסטרטגיית
11 ההגנה בעמימות עובדתית. מסמכים רלוונטיים לא הוגשו, עדים מתאימים
12 לא הובאו ועיקר מאמציה של הרשות התמקד בניסיון להרחיק עצמה
13 מאימוניו של המחבל בנשק. שקילת התנהלות דיונית זו יחד עם מכלול
14 הראיות שהציגה התביעה, מובילה למסקנה כי בדין נקבע כי המחבל אומן
15 על-ידי הרשות הפלסטינית, וכי קיים קשר סיבתי בין אימונים אלה לבין
16 הרצח שביצע. בסופו של דבר, המסקנה המשפטית נגזרת מעובדותיו
17 הקונקרטיות של המקרה שלפנינו, בשים לב לדיני הראיות הרלוונטיים
18 שעליהם עמדו חבריי".
- 19 2098. אם דברים אלה של בית משפט עליון נכונים לגבי אירוע ממוקד אחד של מחנה אימונים
20 אחד, לא כל שכן שהדברים יישומים ביחס ל-17 תיקים מתייחסים ל-15 פיגועים
21 שונים, לחטיפה ולעינויים של משת"פ ולנזק כלכלי של עשרות מורי דרך.
- 22 2099. אכן, הדברים שנאמרו על ידי בית המשפט העליון בדבר "משחק מחבואים" והימנעות
23 מלהביא ראיות, חלים על 16 התיקים שבפניי באופן מלא וברור (לעניין הלינץ'
24 ברמאללה הובאו על ידי הנתבעת, הרש"פ, עדים, אשר גם נחקרו על ידי ב"כ התובעים;
25 לנושא זה יוקדש פרק נפרד בחלק השלישי).
- 26 2100. טענת הנתבעים, מדוע מוטל עליהם להביא עדים מטעמם כנגד טענות על מעורבות
27 ואחריות הרש"פ ואש"פ בפיגועים, אינה מובנת. ושוב, אם בית המשפט העליון ביקר
28 את הרש"פ על כך שלא הביאו עדים ביחס למקרה קונקרטי של מחנה אימונים לא כל

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 שכן שביקורת זו – שתוצאותיה הם הטלת אחריות על הרש"פ – תחול, וביתר שאת
2 לגבי היקף פיגועים שתואר וסוכם בפרק כ לעיל, דהיינו: 34 נרצחים; 7 פצועים (תת
3 פרק כ.3 לעיל), כאשר מדובר ב-139 תובעים ב-15 הפיגועים, תובע אחד בתיק
4 המשת"פ, ו-59 מורי הדרך (תת פרק כ.6 לעיל). היקף סכומי התביעות, כאמור בתת
5 פרק כ.7 הוא: 6,089,473 ₪.
- 6 2101. אם סבורים הנתבעים כי אין צורך להתגונן כדבעי כנגד התביעות האמורות, ודי להביא
7 ראיות של מספר פקידים של הרש"פ בנושאים הכללים, של מומחה אחד מול המומחים
8 של התובעים, כאשר המומחה של הנתבעים (פרופ' קליין) אומר שאינו בקיא בענייני
9 פיגועים, ולהביא עדים וראיות ביחס לפיגוע אחד בלבד (הלינץ' ברמאללה), יש להניח
10 כי עשו זאת בשום שכל ובהחלטה מודעת, לאחר שקיבלו ייעוץ משפטי ממשרד עורך
11 דין יוסף ארנון; שכאמור, כבר חווה וראה את משמעות אי הבאת הראיות מטעם
12 הרש"פ, כאשר נפסק לחובת הרש"פ בתיקי בן שלום ותיק המשת"פים, ונפסק לזכות
13 הרש"פ בתיק טינה.
- 14 2102. טענת עורך דין ארנון כי במבצע דין וחשבון נפגעו משרדים של הנתבעים, בעוצמה כזו
15 שאין אפשרות להשיג ראיות – לא הוכחה. לא הובאה כל ארכיבר, שהעיד היכן היו
16 התיקים הרלוונטיים, כמה מתוכם הושמדו או נלקחו כמסמכי שלל.
- 17 2103. לא זו אף זו, כאשר רצתה הרש"פ, היא בחרה בתיק הלינץ' ברמאללה להביא ראיות,
18 על אף שהלינץ' ברמאללה היה בדיוק באזור שנטען כי שם פעלו כוחות צה"ל במסגרת
19 מבצע דין וחשבון ופגעו במשרדים של הרש"פ.
- 20 2104. הטענה האחרת כי יש ברשות הרש"פ מסמכים על סיכול פיגועים או מעצר של מפגעים,
21 והיא בוחרת שלא להגישם בבית המשפט כי הם מסמכים סודיים בעיניה – היא טענה
22 שאין לה בסיס משפטי. לא הוכח היכן המסמכים נמצאים; לא הובאה כל ראיה
23 שאחד מאנשי הביטחון המסכל, לפיה ראיות אלה הן סודיות.
- 24 2105. בכל מקרה, כאשר הרש"פ נתבעת בסכומי עתק ונמצאת בסיכון של חבות בניזיקין
25 שבעקבותיה תחויב בפיצוי ופיצויים בסדר גודל של מיליונים ואף מיליארדים, אם היא
26 בחרה שלא להביא את הראיות, חזקה עליה כי קיבלה את ההחלטות בהתאם לשיקול
27 דעתה, ואם התוצאה תהיה חבות, אין לה להלין אלא על עצמה בלבד.
- 28 2106. טענה ממוקדת של הנתבעים מתייחסת למרואן ברגותי.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2107. במסגרת זו, טוען ב"כ הנתבעים, מעין קל וחומר: אם אני, מרואן ברגותי, הייתי מוכן
2 להסתכן בענישה פלילית והעיקר לא לשתף פעולה עם בית משפט בישראל ולא להעיד;
3 לא כל שכן, שכך אני, מרואן ברגותי, אפעל כאשר מדובר "רק" בתביעה כספית, ולכן,
4 החלטתי, אני, מרואן ברגותי, בעצת עורכי הדין שלי, שלא להעיד בתיקי תביעות
5 הנזיקין נגד הרש"פ.
- 6 2108. טענה זו – היא מקוממת, וייתכן שיימצאו כאלה שיסווגו אותה במילים חריפות יותר.
- 7 2109. בית המשפט בישראל אינו קיים ואינו שואב את כוחו מהסכמתו או אי הסכמתו של
8 מרואן ברגותי, אדם שהורשע ברצח יהודים וישראלים, על ידי בית המשפט המחוזי
9 בתל אביב (בהרכב שופטים זה: סגנית הנשיא של בית המשפט המחוזי בתל אביב, כב'
10 השופטת שרה סירוטה; כב' השופט (כיום נשיא בית המשפט מרכז) אברהם טל; כב'
11 השופט ד"ר אבירם בנימיני; הכרעת דין מיום כ"ט באייר תשס"ד (20.5.04), בתפ"ח
12 1158/02; הכרעת דין זו מצויה באתרים המשפטיים, לרבות: נבו, ובכל מקרה הוגשה
13 על ידי התובעים באחד מכרכי המוצגים וסומנה קא"ש/236ג), והרשעתו הייתה בפרטי
14 האישימים הבאים:
- 15 א. רצח בכוונה תחילה לפי [סעיף 300\(א\)\(2\) לחוק העונשין](#),
16 התשל"ז-1977 (בשלושה מקרים בהם נרצחו חמישה בני אדם);
- 17 ב. ניסיון לרצח לפי [סעיף 305\(1\) לחוק העונשין](#), התשל"ז-1977;
- 18 ג. פעילות בארגון טרור לפי [סעיף 2 לפקודת מניעת טרור](#),
19 התש"ח-1948;
- 20 ד. חברות בארגון טרור לפי [סעיף 3 לפקודת מניעת טרור](#), התש"ח-1948.
- 21 ה. העבירה של קשירת קשר לביצוע פשע לפי [סעיף 499 לחוק העונשין](#),
22 תשל"ז-1977 הוכחה אף היא, ככל שהדבר נוגע לארבעת הפיגועים
23 בהם הורשע הנאשם, והיא נבלעת בעבירה העיקרית של רצח בכוונה
24 תחילה וניסיון רצח".
- 25 2110. לאחר הרשעתו נידון מרואן ברגותי (יליד 6.6.1959) לעונש של חמישה מאסרי עולם
26 מצטברים ו-40 שנות מאסר.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 למותר לציין, והדבר הוזכר לא אחת, מרואן ברגותי נמצא בכלא ישראלי, כך שאין כל
2 מניעה טכנית להביאו להעיד בבית המשפט. החלטתו שלא להעיד אינה נובעת מקשיים
3 באיתורו אלא היא פרי החלטה מודעת של מרואן ברגותי, כפי שהסביר בא כוחו
4 המלומד, עו"ד יוסף ארנון.
- 5 לא למותר להזכיר, כי רק לאחרונה ממש, לפני כחודש, נזקק בית המשפט העליון
6 לסוגיה דומה, בהקשר אחר. בתיק פלילי שנדון בהרכב פשעים חמורים בבית המשפט
7 המחוזי בירושלים, החליטו הנאשם וסנגורו שלא שלהביא עדים ולמעשה, לא ליטול
8 חלק בהליך, ובית המשפט העליון, מפי כב' השופטת דפנה ברק-ארז (שלדבריה הסכימו
9 השופטת ענת ברון והשופט עפר גרוסקופף), הבהיר, באופן שאינו משתמע לשני פנים,
10 כי אין בכך כדי להעלות או להוריד, וההרשעה של הערכאה הדיונית, נותרה על כנה
11 (ראה: ע"פ 3600/17 פלוני נ' מדינת ישראל (יז בסיוון תשע"ט (20.6.2019)), החל
12 מפסקה 96, והדברים שנכתבו בפסקה 97: **"קריאת תיגר על ההליך כולו והפסקה**
13 **של שיתוף פעולה עם הנעשה במסגרתו מרגע שהתקבלה החלטה שאינה לרוחו**
14 **של אחד הצדדים אינה אופציה. משמעותה היא עשיית דין עצמית וכפיית זכות**
15 **ערעור על החלטת ביניים במקום שבו זו אינה קיימת"**) [תודתי לעמיתי, הנשיא,
16 השופט אהרן פרקש, על שהסב תשומת לבי לפסק דין זה].
- 17 כך יש לנהוג ביחס להחלטת מרואן ברגותי, שהיו לו כל ההזדמנויות ליטול חלק בהליך
18 הפלילי נגדו, ובחר שלא לעשות שימוש בזכויות שהדין הישראלי מקנה לכל נאשם.
- 19 ראוי להוסיף ולציין, כי כאשר העידו בפני רבים מהנתבעים שהיו במאסר, אמרתי
20 להם בפתח העדות מיד לאחר האזהרה כי ההליך שבפניי הוא הליך אזרחי וכי בעקבות
21 הדיון בפניי לא יתווסף להם יום מאסר ולא יופחת מהם יום מאסר, וכי כל מטרת
22 העדות היא להביא בפני בית המשפט מידע לצורך הכרעה בתביעת הנזיקין של הנפגעים
23 כנגד הרש"פ. אביא, כדוגמה, את הדברים שאמרתי בישיבת בית המשפט, מיום
24 18.5.15, בעמ' 1058, שורות 9-15, לפני תחילת עדותו של העד ג'אווד ג'מיל חליל
25 חושיה: **"עכשיו, תסבירי לו [בית המשפט פונה למתורגמנית שתסביר לעד] שפה זה**
26 **לא משפט פלילי שאני יכול לשנות את העונש שלו. לא להגדיל לו יום מאסר ולא**
27 **להוריד לו יום מאסר. זה רק, זה תיק אזרחי. ובתיק האזרחי הזה יש אנשים שטוענים**
28 **שאתה פגעת וגרמת לנזק... והמשפחות מיוצגות על ידי עורך הדין כוכבי. והתביעה**
29 **היא נגד הרשות הפלסטינאית. את הרשות הפלסטינאית מייצגים שלושה עורכי**

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 הדין האלה. עו"ד ארנון, סמרי ועו"ד ספיה. אתה תענה קודם כל לשאלות של העורך
2 דין כוכבי ואחרי זה לשאלות של עורכי הדין של הרשות הפלסטינאית. הבנת? ". כך
3 אמרתי גם לעדים רבים אחרים, שהם הנתבעים, שהורשעו בביצוע מעשי הטרור נשוא
4 כתבי התביעה, שהוזמנו על ידי ב"כ התובעים.
- 5 2115. מכאן, שגם מרואן ברגותי, המיוצג על ידי עו"ד ארנון, ידע או לפחות עו"ד ארנון יכול
6 היה להסביר לו (וחזקה על עו"ד מנוסה, כעו"ד יוסף ארנון, כי הסביר גם הסביר לו
7 זאת, באר היטב), כי אין מדובר בהליך פלילי, אלא בעדות במשפט אזרחי ואף על פי
8 כן החליט מרואן ברגותי, שהוא נתבע בחלק מהתיקים, שלא להעיד.
- 9 2116. בית המשפט אינו נותן עצות לנתבע, כיצד לנהוג.
- 10 2117. על כל פנים, ניסיונו של עו"ד ארנון לטעון כי בית המשפט צריך לקבל את גישתו
11 הפוליטית או האחרת של מרואן ברגותי בדבר אי שיתוף פעולה עם בית המשפט הפלילי
12 שבו הוא הורשע, כנימוק לכך שלא יופעלו כלפי מרואן ברגותי, הכללים הרגילים של
13 דיני הראיות במשפט אזרחי נזיקי (כפי שפורטו לעיל), ניסיון זה - לא יצלח.
- 14 2118. אין בית המשפט בהליך אזרחי מעניש פעם נוספת רוצח שמרצה חמישה מאסרי עולם
15 ובנוסף לכך 40 שנות מאסר.
- 16 2119. בית המשפט לא יקבל תכתיבים מרוצח הנמצא במעמקי הכלא ולמענו ישנה את הדין
17 האזרחי ואת דיני הראיות, כפי שהוסברו לעיל.
- 18 2120. סוף דבר, טענות עו"ד ארנון ביחס לאי הבאת הראיות, בכלל, ולאי עדותו של מרואן
19 ברגותי, בפרט - נדחות בזה.
- 20 2121. המשמעות והתוצאה של פרק זה היא זו :
- 21 א. על פי כללי הראיות במשפט האזרחי, כפי שפורטו לעיל וכפי שיושמו, הן על ידי
22 בפרשת בן שלום ובפרשת המשת"פים, והן על ידי בית המשפט העליון בפרשת
23 מנטין, התובעים עמדו בנטל הראשוני המוטל עליהם.
- 24 ב. יש לבדוק, בהמשך מסמך זה, האם הנתבעים - שהחל משלב זה הנטל עליהם
25 - עמדו או לא עמדו בנטל המשני הנ"ל.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 ג. התוצאה תהיה זו: בכל מקרה של ספק, יוכרע הדין לחובת הנתבעים, ולטובת
2 התובעים, שכן התובעים עמדו בנטל הראשוני כאמור לעיל, והנטל עבר לכתפי
3 הנתבעים.

4 **לא. כללי העברת הנטל בפקודת הנזיקין: דברים מסוכנים, והכלל "הדבר**
5 **מדבר בעד עצמו"**

6 **לא.1 תחולת הדין הישראלי על פי המשפט הבינלאומי הפרטי**

7 2122. בעניין זה שהוא חלק מדיני הראיות, ויש לו רלבנטיות לעניין תחולת המשפט
8 הבינלאומי הפרטי, מצד אחד, ולדיני הנזיקין, מצד שני, כתבתי את הדברים הבאים
9 בפרשת המשת"פים (ת.א. 5074/03 בפסקאות 523-525):

10 "523. ראיתי לנכון להתייחס לעניין ממוקד השייך לדיני הראיות מתוך דיני
11 הנזיקין, דהיינו: הכלל הקבוע לסעיף 41 לפקודת הנזיקין [נוסח
12 חדש], שכותרתו 'חובת הראיה ברשלנות כשהדבר מעיד על עצמו',
13 ואשר נוסחו הוא זה:

14 'בתובענה שהוגשה על נזק והוכח בה כי לתובע לא הייתה
15 ידיעה או לא הייתה לו יכולת לדעת מה היו למעשה הנסיבות
16 שגרמו למקרה אשר הביא לידי הנזק, וכי הנזק נגרם על ידי
17 נכס שלנתבע הייתה שליטה מלאה עליו, ונראה לבית
18 המשפט שאירוע המקרה שגרם לנזק מתיישב יותר עם
19 המסקנה שהנתבע לא נקט זהירות סבירה מאשר עם
20 המסקנה שהוא נקט זהירות סבירה – על הנתבע הראיה שלא
21 הייתה לגבי המקרה שהביא לידי הנזק התרשלנות שיחוב
22 עליה'.

23 524. ראוי לציין כי החיבור המרכזי שנכתב אודות סעיף זה מתבסס על
24 פקודת הנזיקים האזרחיים, 1944, עוד לפני הנוסח החדש, שבה
25 הסעיף הינו 54. כוונתי לספרו של יצחק אנגלרד, הכלל 'הדבר מדבר
26 בעדו' בדיני נזיקין – res ipsa loquitur (פרסומי הפקולטה למשפטים
27 של האוניברסיטה העברית, מס' 2, מפעל השכפול, בית הוצאה של
28 הסתדרות הסטודנטים של האוניברסיטה העברית, ירושלים,

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 תשכ"ה-1965; חיבור המבוסס על עבודות הדוקטורט שלו; לימים,
2 כיהן פרופ' אנגלרד כשופט בית המשפט העליון).
- 3 525. בהקשר זה, מתייחסת פרופ' פסברג לדוגמה של 'הכלל מדבר בעד
4 עצמו', בכותבה את הדברים הבאים (פסברג, בין-לאומי-פרטי, שם,
5 שם, בהמשך לקטע שצוטט לעיל; ההדגשה הוספה):
- 6 'המשפט האנגלי תמיד הכיר באפשרות הפיצול, כפי
7 שמעידה המגמה האנגלית הידועה להרחיב את הקטגוריה
8 של ענייני פרוצדורה הכפופים לדין הפורום. כך קרה שבדין
9 האנגלי השאלה אם זכות התביעה היא בידי התובע הנכון, אם
10 הנתבע הוא הנתבע הנכון, אם התביעה התיישנה, אם חלה
11 חזקה כדוגמת הדבר מדבר בעדו, נחשבו בעבר, לצד שאלות
12 רבות אחרות, שאלות דיוניות הכפופות לדין הפורום. לפיכך
13 תפקידו של דין מקום ביצוע העוולה היה ממילא יחסית
14 מוגבל"'.
15 2123. עקרונות משפטיים אלה חלים הן על הכלל "הדבר מדבר בעד עצמו" על פי סעיף 41
16 לפקודת הניזיקין, והן על פי הכלל בדבר העברת הנטל לדברים מסוכנים, כאמור בסעיף
17 39 לפקודת הניזיקין.
- 18 2124. אדון בשני נושאים אלה, על פי סדר הסעיפים שבפקודה.
19 2. נטל הראיה ברשלנות לגבי דברים מסוכנים
- 20 2125. בעניין זה כבר דנתי ועסקתי בפרשת בן שלום ואף ב"כ התובעים ציטט חלק מן הדברים
21 בסעיף 433 לסיכומיו.
- 22 2126. ראיתי לנכון להביא במלואו את הפרק הדין ברשלנות לגבי דברים מסוכנים, כפי שנכתב
23 על ידי בפסקאות 233-257, פרק יח' להחלטת החבות בפרשת בן שלום, כדלקמן:
24 יח. נטל הראיה ברשלנות לגבי דברים מסוכנים
- 25 233. סעיף 38 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"ח-1970, קובע
26 את נטל ההוכחה לגבי נזקים שנגרמו בעקבות דברים מסוכנים.
27 סעיף זה חל על הנזקים שגרמה הרשות, אם יוכח כי הנשק

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ששימש את חוליות המחבלים, היה במקורו אצל הרשות
2 הפלסטינית, והועבר אל החוליות, ממנה.
- 3 234. מהראיות שהוזכרו למעלה עולה כי במקרה זה ספציפית, תת
4 המקלע MP-5 הועבר לחוליות המחבלים על ידי אחמד ברגותי.
5 בנוסף, כלי הנשק ששימשו לביצוע הפיגוע היו כלי נשק
6 מהסוגים שנמצאו לאחר מכן אצל הרשות.
- 7 גם הראיות הנוספות שהובאו בפניי, ובהם מסמכים רבים
8 המעידים על מימון אמצעי הלחימה המיועדים לביצוע פעולות
9 כנגד אזרחי ישראל, כולל: בקשתו של מחמד ע/רחמאן סאלם
10 מצלח מאחמד ברגותי לספק לו נשק לצורך ביצוע פיגוע,
11 והספקת הנשק שבוצעה על ידי אחמד ברגותי למחמד ע/רחמאן
12 סאלם מצלח (אבו סטחה) מצביעים כולם על סבירות גבוהה
13 יותר כי הנשק הועבר לחוליות המחבלים על ידי הרשות עצמה.
- 14 235. טרם אגש לבחינת יסודותיו של הסעיף, אבהיר את המובן
15 מאליו, ואומר כי לא חל חריג השימוש בכלי מסוכן במצב
16 מלחמתי, אשר מאיין את הרציונל של הסעיף, שכן. זאת חריג
17 זה מצוי במסגרת "פעולה מלחמתית", קבוע בסעיף 5 לחוק
18 הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה), התש"ב – 1952, והוא
19 מיוחס למעשיה של המדינה בלבד.
- 20 במקרה שבפניי, הנתבעת היא הרש"פ ולא המדינה, ועל כן אין
21 כל תחולה לחוק האמור משנת 1952.
- 22 236. אקדים את המסקנה ואומר כי על בסיס הנחות אלו, עליי
23 להעביר את נטל ההוכחה על שכמם הנתבעים.
- 24 אבחן את תנאי הסעיף במקרה שבפניי; זו היא לשונו של סעיף
25 38 לפקודת הנזיקין:
26 "חובת הראיה ברשלנות לגבי דברים מסוכנים

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 בתובענה שהוגשה על נזק והוכח בה שהנזק נגרם על ידי
2 דבר מסוכן, למעט אש או חיה, או על ידי שנמלט דבר
3 העלול לגרום נזק בהימלטו, וכי הנתבע היה בעלו של
4 הדבר או ממונה עליו או תופש הנכס שמתוכו נמלט
5 הדבר – על הנתבע הראיה שלא הייתה לגבי הדבר
6 המסוכן או הנמלט התרשלות שיחוב עליה".
- 7 237. כדי להעביר את נטל הראיה על פי סעיף זה, על התובע להוכיח
8 בהסתברות של 51% כי התקיימו שלושה יסודות אלה:
9 הראשון, אירוע נזק;
10 השני, הנזק נגרם על ידי דבר מסוכן או על ידי הימלטות דבר
11 העלול לגרום נזק בהימלטו;
12 השלישי, הנתבע היה בעליו של הדבר או ממונה עליו או תופס
13 הנכס שממנו נמלט.
- 14 התובעים יצליחו לשכנע את בית המשפט להעביר את נטל
15 ההוכחה, באם יוכיחו, באופן פוזיטיבי כי כלי הנשק שבו בוצע
16 הפיגוע היה בראשיתו של הרשות הפלסטינית, והיא עזבה או
17 מסרה אותו, ובכך גרמה לביצוע הפיגוע באמצעות אותו כלי
18 נשק.
- 19 238. היסוד הראשון הוא התרחשותו של אירוע הנזק. אין צורך
20 להכביר מילים בעניין זה היות והצדדים שבפניי לא חלקו על
21 כך שהיה אירוע הנזק בו נרצחו בני הזוג בן שלום ז"ל ואחי
22 האישה, דורון סורי ז"ל, ונפצעו שתי בנותיהם הפעוטות של
23 בני הזוג.
- 24 239. היסוד השלישי, אותו אזכיר, מטעמי נוחות קודם לבחינת
25 התקיימות היסוד השני, הינו כי הנתבע היה בעליו של הדבר
26 המסוכן. יסוד זה הוכח למעלה, משנקבע כי הרשות
27 הפלסטינית העבירה כספים ו/או נשק ממאגר שהיה מצוי
28 אצלה, לאנשי הקשר המופקדים על חוליות המחבלים, וכי

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 כספים אלו שימשו את החוליות לרכישת אמצעי לחימה,
2 ובאמצעות הנשק רצחו המחבלים את בני הזוג בן שלום ו דורון
3 סוורי, זיכרם לברכה.
- 4 .240. אחזור אל היסוד השני, בדבר היותו של גורם הנזק "דבר
5 מסוכן". גם יסוד זה נדרש לבחינה, רק ככל שמדובר במימון
6 החוליות, ולא בהספקה של כלי נשק אשר נופלים מעצם טיבם,
7 וללא כל ספק להגדרת "דבר מסוכן" (ע"פ 74/62 צבי פישמן נ'
8 היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד יז(3) 1478; ע"א 290/68
9 אריאלה אריאלי נ' מרדכי צינק, פ"ד כב(2) 645, 649; ע"א
10 418/68 זכריה יחיאל שאש נ' חיים דלה, פ"ד כב(2) 841).
- 11 להלן אבהיר דעתי, כי גם אילו הוכח בפניי, כי כל שהועבר
12 לחוליות המפגעים הינו אך ורק כסף (במובחן מאמצעי לחימה),
13 הרי שעדיין היה בכך כדי להעביר את נטל ההוכחה על שכמה
14 של הרשות הפלסטינית:
- 15 .241. ההבחנה בין "דבר מסוכן" לדברים אחרים עומדת ביסוד הכלל
16 המצוי בסעיף 38 לפקודת הנזיקין. השופט לנדוי בע"פ 26/58
17 היועץ המשפטי לממשלה נ' מנחם אייזנצווייג, פ"ד יב(2) 986,
18 992 (1958), אמר, בהתייחסו לאבחנה זו הקיימת הן בתחום
19 הנזיקין והן בתחום הפלילי, את הדברים הבאים (ההדגשה
20 הוספה):
- 21 "אמנם נמתחה מדי פעם ביקורת על כל הרעיון של
22 תיאור חובת זהירות, המוטלת על אדם, על-פי תכונתו
23 הפנימית, האימננטית, של החפץ שבאמצעותו נגרם
24 הנזק. ביקורת זו מצאה את ביטויה הקלאסי באימרתו
25 של השופט סקרטון (scrutton) Hodge & Sons v.)
26 Anglo-American oil company; [(1922), 12
27 [LI. L. Rep. 183, 187] שהבדל בין חפץ המסוכן
28 כשלעצמו, שגרם נזק, ובין חפץ שגרם לנזק מבלי להיות

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מסוכן מטבע ברייתו, נראה בעיניו כמו ההבדל בין זאב
2 גלוי לבין זאב במעטה כבש, ומבין שני זאבים אלה
3 האחרון דוקא הוא מסוכן יותר. כנגדו חיוו שופטים
4 דגולים אחרים את דעתם שאין כל קושי מעשי בהבחנה
5 זו, הנהוגה במשפט המקובל משכבר הימים".
- 6 .242 בפרשת אייזנצווייג הנ"ל קיבל, בסופו של יום, השופט לנדוי את
7 האבחנה בין "דבר מסוכן" לבין "דבר בעל פוטנציאל
8 למסוכנות", במובן זה שרק דבר מסוכן, הוא העונה לתנאי
9 הנקוב בסעיף 38 לפקודת הנזיקין ורק בכוחו להעביר את נטל
10 ההוכחה על שכמו של הנתבע.
- 11 .243 אולם, ברע"פ 1007/05 מדינת ישראל נ' דוד בוחבוט פ"ד סג(1)6
12 (2008) (להלן – "פרשת בוחבוט"), מתוארת התפתחותה של
13 ההלכה בעניין הגדרתו של "דבר מסוכן", ככוללת גם את
14 נסיבות מסירתו של אותו חפץ, אשר התגלה כבעל פוטנציאל
15 מסוכנות והיזק גבוהים. כך נאמר באותה פרשה (פיסקה 26;
16 ההדגשה הוספה):
- 17 "... ואכן הלכת פישמן הוסיפה תנאים לדרישת
18 המסוכנות (מסירה או עזיבה) כחלק מתפיסה כוללת כי
19 יש בנסיבות כדי להשפיע על מסוכנות הדבר. לאחרונה
20 בפרשת אלעבד (ע"א 1071/96 עזבון המנוח אלעבד נ'
21 מדינת ישראל פס' 16 (6.2.2006)), שב וציין בית
22 המשפט כי הגדרתו של 'דבר מסוכן' מושפעת לא רק
23 מאופיו של הדבר (נשק צבאי) אלא גם מתנאי הזמן
24 והמקום (חיילים הנמצאים בסיטואציה לוחמתית).
25 לסיכום ביניים, מצאנו כי המחוקק, ובהמשך לו
26 הפסיקה, הכירו בקטגוריה של 'דברים מסוכנים' אולם
27 התנו אותה בבחינתה בהקשר של תנאי הסביבה".

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 וזו היא "הלכת פישמן" אשר צוטטה כהלכה מחייבת בפרשת
2 בוחבוט לעיל (ע"פ 74/62 פישמן נ' היועץ המשפטי לממשלה,
3 פ"ד יז(3) 1478(1963), בעמ' 1487:

4 "האמת ניתנה להיאמר, כי המושג 'דברים מסוכנים'
5 מעצם ברייתם', יש בו כדי לעורר קשיים שונים, אשר
6 אחדים מהם הם:

7 ראשית, אפשר להגיד על כל חפץ, כי טמון בו אלמנט של
8 סכנה אם לא ישמשו בו כראוי, ונשאלת השאלה: מהו
9 הגיון מאחורי ההבחנה בין אותם הדברים לבין אלה שגם
10 הם עשויים להזיק אם יעשו בהם שימוש (או טיפול)
11 רשלני?
12 ...

13 שלישית, עצם הדיבור 'מסוכן' טומן בחובו מושג יחסי;
14 כלומר, הסכנה הנובעת מהשימוש או הטיפול שנעשה
15 בחפץ – גם כאשר הוא ממין הדברים הנ"ל – תלויה לא
16 רק בתכונותיו הפנימיות אלא גם בנסיבות החיצוניות –
17 בתנאי הזמן והמקום ובסוג האנשים הבאים עמו במגע".

18 ממשיד וקובע פסק דין בוחבוט (פיסקה 27 לפסק הדין;
19 ההדגשה הוספה):

20 "נבחן את יישומה של האבחנה בין 'זאבים' ל'כבשים',
21 תוך לקיחה בחשבון את התנאים הסביבתיים של בית
22 הספר. ברי כי אש חשופה, בור בחצר או חומר ריסוס
23 רעיל, מהווים 'דברים מסוכנים' בבית הספר, אשר
24 מקימים חובת זהירות מקסימאלית, קרי אחריות
25 המנהל לסלק לאלתר דברים אלו מתחום בית הספר.
26 ואילו עץ בחצר, גרם מדרגות תקני, גדר סביב בית הספר
27 כל אלו אינם דברים מסוכנים לכשעצמם אלא דברים
28 הנושאים בחובם מסוכנות. בעוד את הדברים המסוכנים

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 יש לנטרל, הרי שאת הדברים בעלי פוטנציאל המסוכנות
2 יש לזהות, לסמן ולנקוט כנגדם באמצעי זהירות
3 הולמים".
- 4 .244 זו היא הנקודה הגאומטרית בה נמצאת, לטעמי, המחלוקת
5 המשפטית בענייננו, בנושא העברת מימון לארגוני הטרור.
6 השאלה היא, מה דינו של חפץ, שמצד תכונותיו הפנימיות איננו
7 מהווה סכנה, אלא שטמון בו פוטנציאל לסכנה, באם ישתמשו
8 בו בצורה שאינה ראויה. היות ובאמצעותו של סכום כספי
9 מתאים יכול אדם להשיג כמעט כל חפץ שלבו חפץ, הרי שאני
10 סבור כי גם כסף, בנסיבות המתאימות, יכול להוות "חפץ בעל
11 פוטנציאל למסוכנות", מפני שתכונותיו הפנימיות כוללות את
12 תכונותיהם של כל אותם חפצים שניתן להשיג בעזרתו.
- 13 .245 ומה הן הנסיבות המתאימות? – חפץ אשר ניתן לאדם שעל פי
14 תכונותיו יעשה בו, קרוב לוודאי, שימוש לרעה, עשוי אף הוא
15 להיכלל תחת ההגדרה של "דבר מסוכן", אם לא ננקטים, על
16 ידי מוסר החפץ, אמצעים להגנה מפני אותה תוצאה מזיקה.
- 17 .246 לשם הדוגמא: חפיסת משככי כאבים דוגמת "אקמול" איננה
18 דבר מסוכן בהגדרתו, אך כאשר תינתן חפיסה זו לאדם בעל
19 נטיות אובדניות, תיהפך אותה חפיסה למקור סכנה עבורו
20 (והשווה בעניין זה את פסק דינו של חברי, כב' השופט –
21 כתוארו אז- אהרן פרקש בת.א. (י-ם) 6017/04 דימיטרי
22 מטריקין נ' הסתדרות מדיצינית הדסה (2009), אשר קבע
23 בפסקה 74 לפסק הדין, כי איננו רואה לנכון לקבוע כי תרופה
24 היא דבר מסוכן, ומכל מקום, מסוכנותה תיקבע לפי הנסיבות
25 בהן ניתנה).
- 26 דוגמא נוספת היא מעדר – המיועד לשם חפירה בקרקע, אשר
27 ניתן לאדם בעל נטיות אלימות גלויות וידועות, אשר עלול,
28 מטבע הדברים, לשמש אותו למטרות אלימות.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אסייג את דברי ואומר, כי לא הייתי מעביר את נטל ההוכחה
2 בהתבסס על "דבר מסוכן" לפי הגדרה זו, אלא אם הוכח לי כי
3 מוסר אותו "דבר בעל פוטנציאל לסכנה", ידע או היה עליו
4 לדעת כי מקבל החפץ יעשה בו שימוש לרעה, ויזיק לזולתו.
5 בנקודה זו אבהיר, כי נחה דעתי שהרשות ידעה, ומכל מקום
6 היה עליה לדעת, מה הוא השימוש שיעשה בכספים המועברים
7 על ידה לחוליות הטרור.
- 8 תנאי נוסף משתמע מפרשת בוחבוט, לשם הרחבת סעיף 38
9 לפקודת הנזיקין גם על דבר "בעל פוטנציאל למסוכנות", והוא
10 כי "את הדברים בעלי פוטנציאל המסוכנות יש לזהות, לסמן
11 ולנקוט כנגדם באמצעי זהירות הולמים" (כמצוטט בפסקה 243
12 סיפא לעיל). אני סבור, כי ככל שהסכנה העומדת מהעברתו של
13 החפץ בעל פוטנציאל המסוכנות, חמורה יותר, כן גדלה גם
14 דרישת נקיטת האמצעים למניעתה של הסכנה, על ידי מוסר
15 החפץ.
- 16 249. כלומר אם יוכח כי הרשות עשתה דייה כדי לנקוט אמצעים
17 הולמים כנגד סכנת ביצוע הפיגועים בסיוע או באמצעות סכומי
18 הכסף שהועברו לארגוני הטרור, הרי שנטל ההוכחה לא יועבר
19 על כתפיה. לעומת זאת, אם יימצא כי הרשות עצמה עיניה
20 לשימוש הנעשה בכספים שהועברו על ידה לארגוני הטרור,
21 יחולו הוראות 38 לפקודת הנזיקין, ויועבר על שכמה הנטל
22 להוכיח כי לא פעלה ברשלנות במימון אותן חוליות טרור
23 (יובהר, שוב, כי היות והרשות העבירה בפיגוע ספציפי זה, גם
24 אמצעי לחימה, הרי שמכל מקום היה מועבר אליה נטל
25 ההוכחה).
- 26 250. בנקודה זו עלי להבהיר מחלוקת מסויימת הנטושה בין
27 הצדדים: ב"כ הנתבעים טענו, כי גם אם הועברו הכספים
28 לארגוני הטרור, לא נעשה בהם שימוש לצורך רכישת אמצעי

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 לחימה, אלא לצרכים שונים ולגיטימיים של הפרטים החברים
2 באותו ארגון.
- 3 251. התובעים, לעומת זאת, הסתמכו על דעתו של המומחה, מר עופר
4 סעד, אשר אלו היו דבריו (עמ' 242 לפרוטוקול מיום 9.7.12):
5 "העד: ... מבחינתי, או מבחינתנו, כל הקצאת כספים
6 עבור פעילים שמבצעים פיגועים, זה כסף עבור פיגועים.
7 האם הוא מקצה חלק מזה לקנות נשק וחלק מזה הוא
8 קנה סנדוויץ? זה עניין אחר. מבחינתי, הוא מממן אותם,
9 הוא אחראי עליהם, נותן להם כסף".
- 10 252. אני מקבל בעניין זה את דעתו של המומחה, משום שכל עוד
11 אותם כספים לא עברו לכיסם הפרטי של הפעילים בארגוני
12 הטרור – ולא נשמעה טענה כזו – הרי שמדובר בכספים שתורמו
13 למנגנון הטרוריסטי, שימנו את גלגליה של המכונה וגרמו לה
14 לפעול. מבחינה זו, "הסנדוויצ'יים" הינם שווי ערך ל"אמצעי
15 לחימה".
- 16 253. מכל מקום, אבחן כעת את השאלה האם נקטה הרשות את
17 האמצעים הדרושים כדי להתגונן מפני הסכנה שהייתה קיימת
18 כתוצאה ממעבר הכספים – דבר שהינו לפחות בעל פוטנציאל
19 מסוכנות – אל ארגוני הטרור?
20 ראיתי לנכון לייחד לכך פרק נפרד
21 יט. האם עשתה הרשות דייה כדי למנוע פעולות טרור?
- 22 יט. 1. כללי
- 23 254. הצדדים חלוקים בשאלה האם הפגינה הרשות רצון ומאמץ
24 למנוע את פעולות הטרור אשר בוצעו מתוך שטחה כלפי אזרחי
25 מדינת ישראל ותושביה, והם הביא מטעמים ראיות רבות
26 ושונות, וביקשו את הכרעתי בסוגיה זו.
- 27 255. ראיות אלו התפרשו על נושאים רבים ומגוונים, חלקם נוגעים
28 בליבה של שאלת מניעת הטרור על ידי הרשות, וחלקם בשאלות

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 פריפריאליות, שיש בהן להעיד על הלך הרוח של הרשות בנוגע
2 לאותה השאלה המרכזית שהיא מניעת טרור.
- 3 256. כטענה מקדמית, קבלו הנתבעים כנגד ההשוואה שעושים
4 התובעים בין הרשות הפלסטינית לבין גופים ישראלים;
5 הרשות הפלסטינאית והארגונים שהיא מאגדת, אינם בנויים
6 ואינם מתנהלים באותו האופן בו מתנהלים ארגונים אחרים,
7 שבית המשפט מתייחס אליהם (דוגמת בית חולים ישראלי).
8 לטענת הנתבעים, מדובר בגופים בלתי מסודרים שאין ביניהם
9 ובתוכם היררכיה מסודרת, ושקיימת חפיפה רבה בין בכיריהם.
10 על כן, לא יכולה הייתה להיות שליטה מוחלטת ומאורגנת של
11 ערפאת בכל שרשרת הפיקוד והארגונים השונים שבראשם
12 עמד. על כן, לא ניתן להחיל על הרש"פ נורמות חברתיות
13 אישיות ואחרות, המקובלות בישראל.
- 14 257. מעבר לכך טוענים הנתבעים כי הרשות לא שלטה באופן
15 אפקטיבי על הארגונים שפעלו בשטחה: חוליות המחבלים לא
16 היו כפופות, מבחינה היררכית, לרשות הפלסטינאית עצמה. על
17 כן מסוגלותה למנוע בפועל פיגועי טרור, הייתה קטנה מאוד,
18 אם בכלל.
- 19 258. לתמיכה בטענתם זו, הציגו הנתבעים את חוות דעתו של פרופ'
20 קליין".
- 21 2127. גם אני אייחד פרק נפרד לעניין מעבר הכספים.
- 22 2128. התובעים עצמם בתיק שלפניי לאחר שהביאו את דבריי מפרשת בן שלום (כפי שצוטטו
23 לעיל), טוענים כי יש להפעיל דברים אלה בקל וחומר בסוגיה ביחס ל – 17 התיקים
24 שלפנינו, וזאת מאחר ולטענתם הועבר הון עתק מהרש"פ ומאש"פ לביצוע פעולות
25 טרור, וכי הנשק ואף הכסף שנועד למימון פעולות טרור הוא בגדר דבר מסוכן (סעיף
26 434 רישא לסיכומי התובעים, כמובא לעיל בפרק כד.19.2).
- 27 2129. יתרה מזו, לטענת התובעים במובחן מפרשת בן שלום, הוכח כי קיים יסוד של מזיד
28 בכוונה (שלשיטתו של ב"כ התובעים אינו נדרש לסעיף 38 לפקודת הנזיקין), ואשר על

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 פיו הרשות – כפי שהוכיחו התובעים לשיטתם – ניהלה מדיניות מוצהרת של ביצוע
2 פיגועים נגד ישראלים ונגד יהודים, והנחתה את הארגונים לפעול בהתאם למדיניות זו
3 (מציעתא שסעיף 434 לסיכומי התובעים, כמובא לעיל וכמצוטט בפרק כד.19.2).
- 4 2130. הנתבעים, בהתייחסם לטענות התובעים לעניין העברת הנטל ככל שהדבר נוגע לסעיף
5 38 לפקודת הנזיקין, סבורים שלא הוכח על ידי התובעים כי הועבר נשק למפגעים על
6 ידי הרש"פ וכי באותם מקרים בהם אנשי מנגנון הביטחון הפלשתיני סיפקו נשק לחברי
7 ארגוני טרור, הדבר נעשה על דעת עצמם, ללא ידיעת הממונים עליהם, ובוודאי שלא
8 הוראתם והתובעים לא הוכיחו אחרת (סעיף 888 לסיכומי הנתבעים; הובא לעיל בתת
9 פרק כה. 32.4).
- 10 2131. לעניין זה, אתייחס בפרק הדין באספקת הנשק והאם הובאו על ידי התובעים ראיות
11 מספיקות לעניין האמור.
- 12 2132. ככל שמדובר בשאלה המשפטית של העברת הנטל לעניין סעיף 38 לפקודת הנזיקין,
13 טענת הנתבעים בסעיף 889 לסיכומיהם, כדלקמן (ההדגשה במקור):
- 14 **"אין מקום להעברת נטל הראיה בתביעות אלו באופן כללי, ללא קשר לפיגוע**
15 **ספציפי. ס' 38 לפקודת הנזיקין מתייחס לנזק ספציפי ודבר מסוכן 'ספציפי'**
16 **ועל כן לא ניתן לעשות בו שימוש כללי וגורף, כפי שחפצים התובעים".**
- 17 2133. אינני מקבל טענה זו של הנתבעים, במלואה.
- 18 2134. אכן, בחלק הרביעי של מסמך זה, אתייחס לכל אחד מ-17 התיקים באופן נפרד. אולם,
19 בחלק הכללי שבו אני נמצא עתה, יש מקום לבחינה השאלה המשפטית בדבר תחולת
20 סעיף 38 לפקודת הנזיקין.
- 21 2135. אני סבור כי יש מקום להחיל את הסעיף האמור. אם הבנתי נכון את התנגדות
22 הנתבעים, אין הם חולקים על כך שנשק הוא חפץ מסוכן, וכל טענתם היא כי בתיק
23 פלוני ותיק אלמוני, הנשק שבו בוצע הפיגוע הגיע למבצע הפיגוע לא בידעת הרש"פ.
24 זה עניין שיש לדון בו בכל אחד מהתיקים הפרטניים. אבל, המסקנה המשפטית היא
25 שאם יוכח שנשק פלוני בפיגוע אלמוני הגיע לאותו מבצע על ידי הרש"פ, יש להפעיל
26 את סעיף 38 האמור, ולקבוע כי נטל הראיה עובר לנתבעים, שכן, מבחינת התובעים
27 הוכח כי הפיגוע בוצע בנשק שניתן על ידי הרש"פ כאמור, ונתון עובדתי זה יוצר את
28 הראיה הראשונית, המעבירה את הנטל לנתבעים.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 לא.3 נטל הראיה מכוח הכלל "הדבר מדבר בעד עצמו"
- 2 2136. בפרשת בן שלום לא היה צורך לדון בכלל הדבר מדבר בעד עצמו, הקבוע בסעיף 41
- 3 בפקודת הנזיקין, שכן די היה בהעברת הנטל מכוח סעיף 38 לפקודת הנזיקין (ראה:
- 4 פרק לא.2 לעיל).
- 5 2137. וזה נוסח סעיף 41 לפקודת הנזיקין:
- 6 "בתובענה שהוגשה על נזק והוכח בה כי לתובע לא הייתה ידיעה או לא
- 7 הייתה לו יכולת לדעת מה היו למעשה הנסיבות שגרמו למקרה אשר הביא
- 8 לידי הנזק, וכי הנזק נגרם על ידי נכס שלנתבע הייתה שליטה מלאה עליו,
- 9 ונראה לבית המשפט שאירוע המקרה שגרם לנזק מתיישב יותר עם המסקנה
- 10 שהנתבע לא נקט זהירות סבירה מאשר עם המסקנה שהוא נקט זהירות
- 11 סבירה – על הנתבע הראיה שלא הייתה לגבי המקרה שהביא לידי הנזק
- 12 התרשלות שיחוב עליה."
- 13 2138. לטענת התובעים, יש להחיל את הסעיף האמור בסיטואציה שלפנינו שכן הנזקים
- 14 בפיגועים נגרמו על ידי נכס שלנתבעים הייתה שליטה מלאה עליו. לטענת התובעים,
- 15 ניתן לפרש את המונח "נכס" באותו סעיף כחל בין על הכסף שהועבר למימון הטרור,
- 16 בין אם האמל"ח שהועבר לביצוע פעולות הטרור, ובין בכוח האדם שנותב לבצע את
- 17 פיגועי טרור. בהמשך נטען כי הנתבעים לא נקטו פעולה סבירה למנוע את הנזק; אלא
- 18 נהפוך הוא, הנחו הנחיה מפורשת ומוצהרת שכל תכליתה הוא ביצוע פיגועי טרור (סעיף
- 19 437 לסיכומי התובעים כפי שצוטט במלואו בתת פרק כד.19.2).
- 20 2139. תשובת הנתבעים לטענה זו (ראה במפורט בתת פרק כה.4.32) היא כי אין מקום להחלת
- 21 סעיף 41 על כלל הפיגועים אלא יש להתייחס לכל פיגוע בנפרד. עו"ד ארנון הוסיף וכתב
- 22 בסעיף 891 לסיכומי תשובתו (כמצוטט בתת פרק כה.4.32 הנ"ל), כי המדובר בטענה
- 23 כללית שאינה שפיטה ואינה רלוונטית ויש לדחותה. כל זאת בנוסף לטענה הראייתית
- 24 כי התובעים לא הוכיחו שהם עומדים בתנאי סעיף 41 לפקודת הנזיקין, ביחס למי
- 25 מהאירועים הספציפיים.
- 26 2140. לאחר ששקלתי את טענות הצדדים בעניין זה, הגעתי למסקנה שככל שמדובר בחלק
- 27 הכללי של מסמך זה, יש תחולה לסעיף 41 לפקודת הנזיקין.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 יש לזכור כי הדוגמא "הקלאסית" להפעלת סעיף 41 הוא זה: נכנס אדם בריא ושלם
2 לבית החולים ויוצא לאחר ניתוח ללא רגל. עול הראיה מוטל על בית החולים להסביר
3 מדוע היה צורך בניתוח של הרגל, ומדוע היה צורך לכרות אותה. כבר הזכרתי לעיל כי
4 המשל של בית החולים רלוונטי לתיק זה לפחות כדי להסביר מושגים (ראה פרק כט
5 לעיל).
- 6 2142. כך, יש לראות את הסיטואציה של רוב התיקים שלפניי: אדם יצא מביתו ובאוטובוס
7 שבא נסע היה מטען חבלה, או הוא עבר ברחוב ונורה, או מחבל מתאבד גרם למותו.
8 בכל אותם מקרים יש להחיל את סעיף 41 לפקודת הנזיקין כאשר מצטרף לכך נתון
9 שאינו שנוי במחלוקת שאותו אדם לא מת מהתקף לב, דרך משל, אלא נהרג על ידי
10 ביצוע פיגוע על ידי מפגעים הנמצאים בשליטת הרש"פ, שלא להזכיר את חלק מן
11 הפיגועים שבהם המבצעים עצמם היו לובשי מדים של הרש"פ, ובקל וחומר בן בנו של
12 קל וחומר, יש להפעיל את הסעיף ביחס ללינצ' ברמאללה, שבוצע בתוככי תחנת
13 משטרה של הרש"פ כאשר אין מחלוקת ששני חיילי המילואים שנכנסו לתחנת
14 המשטרה, היו בריאים ושלמים ובסוף האירוע היו מתים.
- 15 2143. לפיכך, מסקנתי היא כי יש להפעיל את סעיף 41 לפקודת הנזיקין, כמוסבר לעיל.

16 **לב. מאפייני הראיות ב-17 התיקים – מיון, סיווג ומשקל**

- 17 **1.לב. מבוא**
- 18 2144. מאחר וכפי שהוסבר לעיל אין כוונה לדון בשאלות היסטוריות אחרות, אלא לבדוק
19 האם הובאו ראיות מספיקות לקביעת חבות הנתבעים ואחריותם לביצוע הפיגועים
20 כנטען ב-15 התיקים וכן לביצוע פעולות המהוות בסיס לטענות התובעים בשני
21 התיקים הנוספים, יוקדש פרק זה להצגת סוגי הראיות שהובאו בפניי במשך למעלה
22 מ-100 ישיבות בתיק זה.
- 23 2145. אתייחס להלן לסוגי הראיות הבאים:
- 24 א. עדים "עובדתיים" שנכחו באירועים;
- 25 ב. הכרעות דין בהליכים פלילים נגד מבצעי הפיגועים ומסמכים נוספים
26 הקשורים לכך (כתבי אישום פרוטוקולים וגזרי דין), וכן המסמכים שקדמו
27 לאותם הליכים: הודעות בפני השב"כ והודעות בפני המשטרה; כאשר, ככל

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 שהדבר קשור לפסקי דין של בתי המשפט הישראליים – המצב פשוט; עיקר
2 הדיון – יהיה ביחס לפסקי הדין של בתי המשפט הצבאיים באזור יהודה
3 ושומרון.
- 4 ג. מסמכים של הרש"פ ואש"ף אשר נתפסו על ידי צה"ל וכוננו "מסמכי שלל",
5 כאשר חלקם נמצא בדו"ח נווה.
- 6 ד. חוות דעת של המומחים משני הצדדים.
- 7 ה. עדויות של פקידי הרש"פ.
- 8 **לב. 2. עדים "עובדתיים"**
- 9 2146. מאחר ובתיקי נזיקין עסקיני, העדים הראשוניים המוסרים לבית המשפט את אשר
10 ארע, הם העדים ה"עובדתיים".
- 11 2147. כאשר מדובר באירוע נזיקי שבו הניזוק נותר בחיים ונכח באירוע (כגון: תובע שטוען
12 שנתבע הכה אותו), התובע יהיה עד מפתח. עדים נוספים יהיו הנתבע המכה וכן עוברי
13 אורח שנכחו באירוע או מי שצילם אותו. בתיקים כאלה, שהם מלאכת יומו של בית
14 המשפט, שומע בית המשפט את כל העדים העובדתיים, מאפשר חקירה נגדית שלהם
15 ולאחר קבלת הסיכומים מנתח את העדויות וקובע ממצאים עובדתיים האם אכן היו
16 המכות הנטענות, האם המכות היו מרצון או בהגנה עצמית וכד'.
- 17 2148. במקרה שלפנינו המצב שונה. ברוב המקרים התובעים הם עיזבונות של אנשים שנרצחו
18 בפיגועים, כך שהתובע הניזוק אינו יכול להעיד.
- 19 2149. חריג לכך הוא בפרשת מעצר ועינוי המשת"פ (ראה לעיל פרק ו), שבו העיד התובע על
20 המעצר והעינויים.
- 21 2150. מצד שני, מבחינת הנתבעים, ניתן היה להביא עדים ביחס לביצוע הפיגועים (פרט
22 למחבל מתאבד שהוא אינו יכול להעיד, אך חבריו לחוליה יכולים להעיד).
- 23 2151. כפי שראינו לעיל, בחרה הנתבעת להביא עדים עובדתיים אך ורק בפרשת הלינץ'
24 ברמאללה (פרק ג), ואילו ביחס לפיגועים האחרים וכן לתביעת המשת"פ, לא הובאו
25 על ידי הנתבעים אף עד עובדתי.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 משמעות הדבר היא כי ביחס לסוג זה של ראיות – עדים עובדתיים – אנתח את הראיות
2 רק ביחס לליניץ' ברמאללה.

3 לב.3 פסקי הדין של בתי המשפט הישראליים

4 לב.3.1 הרקע החקיקתי

5 2152. עד לחקיקתו של סימן ז לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (שכותרתו:
6 "פסק דין מרשיע במשפט פלילי"), כפי שהוסף בשנת תשל"ג-1973, המצב המשפטי
7 היה זה: במסגרת הליכים בבית משפט אזרחי לא ניתן היה להגיש כראיה פסק דין
8 פלילי, שכן הוא בגדר "עדות שמועה", שהרי השופט שדן בפלילים לא ראה את
9 הסיטואציה אלא שמע עליה מפי עדים וחיווה את דעתו בפסק הדין שבו קבע כי
10 הנאשם אשם או זכאי.

11 2154. בשל כך, נוצר מצב שבו בהליך פלילי נקבעה תוצאה, כדוגמה של זיכוי הנאשם, ואילו
12 בבית המשפט האזרחי נקבע – ביחס לאותן עובדות – כי מעשיו של אותו אדם יוצרים
13 חבות בניזקין.

14 2155. על רקע מצב זה, ופסק דין קונקרטי של בית המשפט העליון (ע"א 680/66 מרציאנו נ'
15 בדעאן, פ"ד כא(2) 285), נכתבו שני מאמרים של פרופ' דניאל פרידמן, "פס"ד פלילי
16 כראיה במשפט אזרחי", הפרקליט, כרך כה (תשכ"ט), עמ' 92; ומאמר ההמשך, שם,
17 כרך כה (תשכ"ט-תש"ל), בעמ' 372. במאמר הראשון מוסבר מהי הדילמה עקב
18 הסתירות האמורות, ומועלים שלושה נימוקים שעולו בתמיכה לחוק כדי להתיר הגשת
19 פסק דין פלילי מרשיע כראיה בהליך אזרחי (שם, בעמ' 93): עקרון העקביות, המחייב
20 למנוע סתירות בפסיקת בתי המשפט (שם, בעמ' 96-93); במשפט פלילי נדרשת מידת
21 הוכחה גבוהה יותר מאשר במשפט אזרחי, ומשום כך יש לחייב את הנתבע במשפט
22 אזרחי על יסוד קל וחומר (שם, בעמ' 101-96); מאחר ולנתבע ניתנה הזדמנות מלאה
23 להתגונן בהליך הפלילי, והיה לו יומו בבית המשפט, אין להטריח מחדש את מערכת
24 בתי המשפט ולעורר במשפט אזרחי שאלות שהוכרעו כנגדו במשפט הפלילי (במאמר
25 השני, עמ' 372-373). בהמשך המאמר יש התייחסות לשינויי החוק שנעשו באנגליה
26 (שם, בעמ' 375-378) ולהצעות שהועלו במשפט הישראלי (עמ' 378-380). כמו כן
27 מועלית האפשרות לקבל פסק דין פלילי המזכה כראיה במשפט אזרחי בנסיבות שנימק
28 פרופ' פרידמן (שם, עמ' 380-383). ראוי לציין כי עיקר המאמר מוקדש לסוגיה
29 ה"בוערת" דאז (לפני חוק הפלת"ד), שבו ההליך הפלילי היה בבית המשפט לתעבורה

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 וההליך האזרחי הייתה תביעת הניזוק עקב אותה תאונת דרכים. פרופ' פרידמן מדגיש
2 כי אותן הסתייגויות שהביע במאמר אין מקומן לעניין העבירות הפליליות
3 ה"קלאסיות", דוגמת: רצח, שוד או גניבה (שם, במאמר הראשון, בעמ' 96; וזאת
4 לעומת ע"א 680/66 הנ"ל שעסקה בעבירה הסטוטורית בתחום התעבורה).
5 2156. לאחר המאמרים האמורים, הוגשה הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות [נוסח חדש],
6 תשל"ב-1972, הצעות חוק, מס' 995, מיום ב בניסן תשל"ב, 15.5.72, שבדברי ההסבר
7 מזכירים את ע"א 680/86 הנ"ל, שבעקבותיו הוקמה ועדה מייעצת ברשות ממלא מקום
8 נשיא בית המשפט העליון ד"ר יואל זוסמן, לבירור שאלת השימוש בפסק דין פלילי
9 לצורך הליכים אזרחיים. בדברי ההסבר נאמר (שם, בעמ' 264):

10 "הצעת התיקון מבוססת בעיקרה על דוח הוועדה הנזכרת ועל מסקנותיה,
11 ומטרותיה הן שתיים:

12 (1) למנוע, במידת האפשר, סתירה בין תוצאות הדיון במשפט
13 הפלילי לבין תוצאות הדיון במשפט האזרחי, כלומר חוסר
14 סימטריה שיפוטי;

15 (2) לייעל את ההליכים במשפטים אזרחיים על ידי מניעת
16 כפילות בשמיעת ראיות, וזאת בין שהתביעה האזרחית
17 מתנהלת במנותק מהתביעה הפלילית ובין שהיא המשך לה,
18 אפשרות שגם היא חידוש שבאה הצעת החוק לחדש".

19 לב.2.3 החוק

20 2157. הצעת החוק אומצה בכנסת (בשינויים קלים), כאשר התוצאה היא כי נחקק חוק
21 לתיקון פקודת הראיות (מס' 2), תשל"ג-1973, ספר חוקים, מס' 711, מיום ד באב
22 תשל"ג, 2.8.73, עמ' 236, והוסף סימן ז האמור, שזה לשונו:

23 "קבילות פסק דין

24 42א. (א) הממצאים והמסקנות של פסק דין חלוט במשפט פלילי,
25 המרשיע את הנאשם, יהיו קבילים במשפט אזרחי כראיה לכאורה
26 לאמור בהם אם המורשע או חליפו או מי שאחריותו נובעת מאחריות
27 המורשע, ובכלל זה מי שחב בחובו הפסוק, הוא בעל דין במשפט
28 האזרחי.

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 (ב) הוראות סעיף זה אינן חלות על –

2 (1) פסק דין של בית דין צבאי לעבירות תנועה ופסק דין
3 של בית משפט עירוני שלא ניתן מאת שופט של בית
4 משפט שלום;

5 (2) ממצאים ומסקנות שבגזר הדין, להבדיל מהכרעת
6 הדין.

7 עיון בפרוטוקול ובחומר אחר

8 ב.42. הוגשה ראייה כאמור בסעיף 42א, רשאי בית המשפט לעיין גם בכתב
9 האישום, בפרוטוקול ובכל חומר אחר שהוגש במשפט הפלילי, אם
10 ראה צורך בכך לשם הבהרת האמור בראיה.

11 ראיות לסתירת פסק דין

12 ג.42. הוגשה ראייה כאמור בסעיף 42א, לא יהיה המורשע או חליפו או מי
13 שחב בחובו הפסוק רשאי להביא ראיה לסתור, או ראייה שכבר
14 נשמעה או הוגשה במשפט הפלילי, אלא ברשות בית המשפט,
15 מטעמים שיירשמו וכדי למנוע עיוות דין.

16 ממצאים ומסקנות בתביעה אזרחית נגדרת

17 ד.42. בדיון בתביעה אזרחית לפי סעיף 35א לחוק בתי המשפט,
18 תשי"ז-1957 [כיום: סעיף 77 לחוק בתי המשפט (נוסח משולב)],
19 תשמ"ד-1984], יראו את הממצאים והמסקנות שנקבעו במשפט
20 הפלילי כאילו נקבעו במשפט אזרחי.

21 שמירת דינים

22 ה.42. הוראות סימן זה באות להוסיף על כל דין בדבר קבילות פסק דין
23 כראיה".

24 לב.3.3 פסק הדין בפרשת מרואן ברגותי

25 2158. לענייננו בתיקים אלה, יש להתייחס לפסק הדין של בית המשפט המחוזי בתל אביב
26 בהרכב השופטים: סגנית הנשיא של בית המשפט המחוזי בתל אביב, כב' השופטת
27 שרה סירוטה; כב' השופט (כיום נשיא בית המשפט מרכז) אברהם טל; כב' השופט ד"ר

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אבירם בנימיני; הכרעת דין מיום כ"ט באייר תשס"ד (20.5.04), בתפ"ח 1158/02
2 מדינת ישראל נ' מרוואן ברגותי.
- 3 2159. מרוואן ברגותי הינו נתבע בת.א. 2301/08 (ראה פרק יז לעיל).
- 4 2160. עמדת התובעים היא כי הכרעת הדין הנ"ל בעניינו, וגזר הדין שבו הורשע ונידון ל-40
5 שנות מאסר וחמישה מאסרי עולם, משמשים כראיה בתיקים שבפניי, מכוח סעיף 42א
6 לפקודת הראיות.
- 7 2161. עמדת הנתבעים היא כי מאחר ומרוואן ברגותי לא הכיר בסמכות בית המשפט המחוזי
8 בתל אביב, ולא העיד, ולא הביא ראיות מטעמו, לא ניתן להפעיל את סעיף 42א הנ"ל
9 לפקודת הראיות על מרוואן ברגותי.
- 10 2162. ככל שמדובר בפסק הדין הנ"ל של בית המשפט המחוזי בתל אביב בפרשת מרוואן
11 ברגותי, אין מחלוקת כי מבחינת הערכאה השיפוטית, בית המשפט המחוזי בתל אביב
12 הוא בית משפט מוסמך ליתן הכרעת דין.
- 13 2163. לאחר שמרוואן ברגותי הורשע, ולא הוגש ערעור, הפכה הכרעת הדין המרשיעה ל"פסק
14 דין חלוט במשפט פלילי", שהוא הנתון הרלבנטי ברישא של סעיף 42א(א) לפקודת
15 הראיות, ועל כן, יש להחיל את האמור בהמשך הסעיף, לפיו המסקנות והממצאים של
16 פסק הדין החלוט שהרשיע את מרוואן ברגותי, "יהיו קבילים במשפט אזרחי כראיה
17 לכאורה באמור בהם".
- 18 2164. טענת עו"ד ארנון כאילו אין מקום להחיל את סעיף 42א הנ"ל של פקודת הראיות על
19 סיטואציה שבה נאשם בחר שלא לשתף פעולה עם בית המשפט, אין לה בסיס בחוק,
20 ואף לא הובאו על ידי עו"ד ארנון, כל אסמכתאות שהן, לא מן הפסיקה ולא מן הספרות
21 המשפטית, מהם עולה כי יש חריג להפעלת הסעיף.
- 22 2165. כפי שפסק הדין החלוט של מרוואן ברגותי שימש אסמכתא מספקת לשב"ס להכניסו
23 לבית כלא למשך 40 שנות מאסר וחמישה מאסרי עולם, ללא תלות בשאלה האם שיתף
24 פעולה במהלך המשפט והאם הביא ראיות אם לאו; הוא הדין, ביחס להפעלת סעיף
25 42א הנ"ל.
- 26 2166. אם נשוב למניעים שהביאו לחקיקת סעיף 42א הנ"ל ולשיקולים הרציונליים של סעיף
27 42א, ולמעשה לכל ההסדר האמור בסימן ז לפקודת הראיות בדבר פסק דין מרשיע

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 במשפט פלילי המהווה ראיה לכאורה בהליך אזרחי, המסקנה המתבקשת היא כי יש
2 להחילם גם על סיטואציה שבה נאשם בוחר שלא לשתף פעולה עם בית המשפט.
- 3 2167. כבר הערתי בהקשר אחר, כי הוראות חוק, בכלל, והוראות דיני הראיות, בפרט, אינן
4 שואבות את כוחן מהסכמתו או אי הסכמתו של מתדיין פלוני, גם אם שמו מרואן
5 ברגותי. כוחם של הוראות הכנסת חל ומחייב את בתי המשפט ביחס לכל מי שבא
6 בשערי בית המשפט ללא הבדל של: דת, גזע ולאום, ואף ללא קשר לשאלה האם נוח
7 לאותו מתדיין להתדיין באותו בית משפט.
- 8 2168. משמעות הדבר היא, וזו תוצאות תת פרק זה: הממצאים והמסקנות של בית המשפט
9 המחוזי שנקבעו במשפטו של מרואן ברגותי (שכאמור, לא הוגש עליו ערעור, ועל כן,
10 הוא פסק דין חלוט), מחייבים את בית המשפט המחוזי מבחינה זו שהם ראיה קבילה,
11 לכאורה, במשפטים שבפניי.
- 12 2169. לעניין הסיפא של סעיף 42א(א) לפקודת הראיות הני"ל, העוסקות בשאלה האם אותן
13 ראיות חלות לא רק על המורשע (מרואן ברגותי) אלא גם על חליפו או על מי שאחריותו
14 נובעת מאחריות המורשע, אדון במסגרת אחריות אש"ף והרש"פ לפיגועים שבוצעו על
15 ידי הנתבעים השונים, וביניהם מרואן ברגותי.
- 16 **לב. 4.3 פסקי דין ישראליים - סיכום**
- 17 2170. כבר עתה אומר כי בתיק אחר (בן שלום) קבעתי את אחריות אש"ף והרש"פ לפיגוע
18 שמרואן ברגותי היה מעורב בו, כמפורט בנתונים העובדתיים שנקבעו בהחלטת החבות
19 בפרשת בן שלום הני"ל.
- 20 2171. ניתן לסכם אם כך תת פרק זה בכך שטענת הנתבעים נדחית וטענת התובעים מתקבלת
21 והכרעת הדין וגזר הדין בפרשת מרואן ברגותי, כפי שניתן על ידי בית המשפט המחוזי
22 בתל אביב, מהווה ראיה לכאורה בתיקים אלה, מכוח סעיף 42א(א) לפקודת הראיות.
- 23 **לב. 4 פסקי הדין של בתי המשפט הצבאיים באזור יהודה ושומרון**
- 24 **לב. 1.4 מבוא**
- 25 2172. בתת פרק לב. 3 עסקנו בפסק דין של בית המשפט המחוזי בתל אביב שבפניו נידון מרואן
26 ברגותי.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ברם, עיקר הפיגועים נידונו בבתי המשפט הצבאיים ביהודה ושומרון ורצועת עזה,
2 הפועלים מאז שנת 1967, מכוח צווים של מפקד האזור (ראה בעניין זה, במפורט,
3 בספרי, משה דרורי, החקיקה באזור יהודה ושומרון (המכון למחקרי חקיקה
4 ולמשפט השוואתי על שם הרי סאקר, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית
5 בירושלים, תשל"ה-1975) בפרק תשיעי, סעיף 2, עמ' 128 ואילך; הנוסח של צו בדבר
6 הוראות ביטחון שהקים את בתי המשפט הצבאיים וקבע עונשיות ואחרות – כפי שהיה
7 בתוקף בעת כתיבת הספר – הובא במלואו כנספח, עמ' 225-253, שם).
- 8 2174. מאליה עלתה השאלה בפניי, עוד בשלבים הקודמים של ההליכים, האם הוראות סעיף
9 42 לפקודת הראיות, ולמעשה, כל סימן ז לפקודת הראיות, חלים על פסקי דין של
10 בתי המשפט הצבאיים האמורים.
- 11 2175. כאשר ביקשו התובעים להביא כראיות את אותם הכרעות דין, גזרי דין וחומר נוסף
12 מבתי המשפט הצבאיים הפועלים מכוח צו בדבר הוראות ביטחון שנחתם על ידי
13 המפקד הצבאי של אותו אזור (יהודה ושומרון, או רצועת עזה), עוררו הנתבעים את
14 הטענה כי סעיף זה לפקודת הראיות אינו חל על בתי משפט שאינם בתי המשפט
15 בישראל הפועלים מכוח חוק יסוד: השפיטה.
- 16 **לב. 2.4. החלטתי מיום 22.3.09**
- 17 2176. בעניין זה ניתנה על ידי החלטה ביום 22.3.09 (ראה פרק כב. 5).
- 18 2177. הבאתי בפרק כב. 5 את תוכן ההחלטה, כאשר חלקים חשובים ממנה גם צוטטו
19 במלואם.
- 20 2178. הגעתי למסקנה כי על פי המבנה של בתי המשפט הצבאיים; השופטים וכישוריהם
21 (הדומים לאלה של שופטים בבתי משפט מקבילים במדינת ישראל); הדמיון לעקרונות
22 המשפט הפלילי הישראלי; הזהות הכמעט מלאה בסדרי הדין ודיני הראיות, בין בתי
23 המשפט הצבאיים לבין הערכאות הישראליות; היישום של הפסיקה הישראלית
24 (המצוטטת רבות בפסקי הדין של בתי המשפט הצבאיים באזור יהודה ושומרון) – כל
25 אלה הביאוני למסקנה כי יש להחיל את ההסדר הישראלי בדבר שימוש בפסק דין
26 מרשיע בהליך פלילי כראיה לכאורה בהליך אזרחי.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 2179. לאור זאת, קיבלתי את עמדת התובעים והוריתי כי ניתן להגיש – במסגרת הראיות ב-
2 17 התיקים המאוחדים – פסקי דין של בתי המשפט הצבאיים ואף הודעות שנגבו
3 במשטרה (אשר ביחס אליהן הובאו אנשי המשטרה להעיד).

לב. 3.4 פסק דינו של בית המשפט העליון ברע"א 3559/09

4
5 2180. הרש"פ הגישה בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון על החלטתי הנ"ל.

6 2181. בית המשפט העליון נתן את פסק דינו ביום 29.11.10 (פרק כב.6).

7 2182. גם פסק דין זה הובא לעיל וצוטטו ממנו קטעים חשובים.

8 2183. קשה להסיק מפסק הדין של בית המשפט העליון מסקנה שיפוטית עתידית, שכן בית
9 המשפט העליון קיבל את הצהרת ב"כ הנתבעים עו"ד ארנון לפיה הוא אינו מתנגד לכך
10 שהאירוע נשוא התביעות האזרחיות התרחש כאמור בהכרעות הדין של בתי המשפט
11 הצבאיים, ולכן בית המשפט העליון ציין כי לאור זאת לא היה צורך לדון בשאלה
12 העקרונית שהועלתה בהחלטתי בדבר קבילות הממצאים והמסקנות שבהכרעות הדין
13 של בתי המשפט הצבאיים, שכן הרש"פ לא חלקה על הקבילות של הממצאים
14 והמסקנות, הגם שמדובר בפסקי דין של בתי משפט צבאיים (פסקה 8 להחלטת בית
15 המשפט העליון). לכן, הגיע בית המשפט למסקנה כי בנסיבות המקרה הנוכחי, קביעת
16 בית המשפט המחוזי לא נדרשה לאור עמדת הרש"פ, כאשר בית המשפט העליון הוסיף
17 ואמר: "אין בביטול הקביעה העקרונית משום אמירה מצידנו באשר לנכונותה, לכאן
18 או לכאן, לגבי הליכים אחרים" (פסקה 9 להחלטה האמורה).

19 2184. ראיתי לציין כי בפתח פסק הדין של בית המשפט העליון הוזכר כי נוכח חשיבות
20 השאלה ביקש בית המשפט העליון את עמדת היועץ המשפטי לממשלה, שהוגשה בכתב
21 ולפי פרשנותו של היועץ המשפטי לממשלה, בית המשפט הצבאי באזור יהודה ושומרון
22 הינו "ערכאה זרה", ועל כן מסקנתו היא "ומטעם זה לא ניתן לקבל פסק דין צבאי
23 כראיה לכאורה במסגרת הליך אזרחי בישראל" (ראה הציטוטים בפסקה 2 לפסק הדין
24 הנ"ל של בית המשפט העליון).

לב. 4.4 הצעות החוק

25
26 2185. לאחר פסק הדין של בית המשפט העליון, הוגשו הצעות חוק לתיקון סעיף 42א לפקודת
27 הראיות.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2186. אין כאן המקום לדון בכל השלבים של ההצעות השונות. לבסוף, עמדה לדיון והתקבלה
2 בכנסת הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 19) (פסק דין פלילי של בית משפט
3 צבאי כראיה בהליך אזרחי), התשע"ז-2016, הצעות חוק הכנסת, מספר 667 מיום יד'
4 בחשוון התשע"ז (15.11.16), עמ' 18, אשר מציע להוסיף בפקודת הראיות, לאחר סעיף
5 42א(א), את הסעיף הקטן (א1), שזה לשונו:
- 6 "הוראות סעיף קטן (א) יחולו גם על פסק דין חלוט במשפט פלילי של בית
7 משפט צבאי, כהגדרתו בתקנות שעת חירום (יהודה והשומרון – שיפוט
8 בעבירות ועזרה משפטית), התשכ"ז-1967, כפי שהוארך תוקפן ותוקן נוסחן
9 בחוק, מעת לעת".
- 10 2187. ראיתי לנכון להביא את דברי ההסבר של הצעת החוק האמורה, אשר אותה יזמה
11 חברת הכנסת ענת ברקו, כדלקמן (שם, בעמ' 18):
- 12 "סעיף 42א(א) לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן – פקודת
13 הראיות), קובע כי 'הממצאים והמסקנות של פסק דין חלוט במשפט פלילי,
14 המרשיע את הנאשם, יהיו קבילים במשפט האזרחי כראיה לכאורה לאמור
15 בהם אם המורשע או חליפו או מי שאחריותו נובעת מאחריות המורשע, ובכלל
16 זה מי שחב בחובו הפסוק, הוא בעל דין במשפט האזרחי'. מוצע להחיל את
17 הוראות הסעיף גם על פסק דין פלילי של בתי משפט צבאיים.
- 18 בתי המשפט הצבאיים ביהודה והשומרון פועלים לפי צו בדבר הוראות
19 ביטחון [נוסח משולב] (יהודה והשומרון) (מס' 1651), התש"ע-2009, שקובע
20 בין היתר את סדרי הדין ואת דיני הראיות שלפיהם בתי המשפט הצבאיים
21 פועלים. סעיף 86 לצו קובע שבעניין דיני הראיות בתי משפט צבאיים יפעלו
22 לפי הכללים בבתי המשפט במדינת ישראל המחייבים בעניינים פליליים.
23 כמו כן, לאחרונה ניתן צו בדבר הוראות ביטחון (תיקון מס' 45) (כללי אחריות
24 לעבירה) (יהודה והשומרון) התשע"ה-2015 (מס' 1754), ואומצו בו עקרונות
25 מרכזיים מהחלק הכללי של חוק העונשין, התשל"ז-1977.
- 26 יש מקרים שלבית המשפט הצבאי ולבית המשפט בישראל סמכות שיפוט
27 מקבילה כלפי תושבי אזור יהודה והשומרון שאינם אזרחי המדינה, ותיקים
28 דומים עשויים להיות נדונים בכל אחת מהערכאות. בעוד פסק דין בתיק פלילי
29 שהתנהל בבית משפט בישראל קביל כראיה לכאורה בהליך אזרחי, במקרה

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 שהתיק התנהל בבית משפט צבאי התעוררה שאלה פרשנית לגבי קבילות
2 פסק הדין.
- 3 עקב הסמכות המקבילה יש חוסר אחידות בין נפגעי עבירה. ורק אלו שעניינם
4 נדון בבתי משפט בישראל רשאים להסתמך על פסק הדין המרשיע כראיה
5 בהליך אזרחי, והדבר פוגע בנפגעי עבירה שעניינם נדון בבתי משפט
6 צבאיים."
- 7 2188. ראוי לציין כי במסגרת אחד משלבי הצעות החוק, כאשר העניין הגיע לכנסת,
8 התייחסה שרת המשפטים, איילת שקד, להצעות חוק שונות של חברת הכנסת ענת
9 ברקו, ובהם הצעת חוק זו. וכך אמרה שרת המשפטים (דברי הכנסת, ישיבה מס' 80,
10 מיום 23.12.15, בעמ' 136-137):
- 11 "ראשית, מוצע לתקן את סעיף 42א לפקודת הראיות, התשל"א-1971,
12 ולקבוע כי פסק-דין חלוט מרשיע של בית-משפט צבאי יהיה קביל במסגרת
13 הליך אזרחי בישראל...
- 14 למעשה, הצעת החוק מבקשת להקנות בחיקוקים שונים מעמד ראוי לפסקי-
15 הדין הפליליים שניתנים על-ידי ערכאת השיפוט באזור יהודה ושומרון. רק
16 לאחרונה שמענו על דברי הבלע של פרופסור למשפטים, מכובד, שהחרים
17 כנס משפטי מקצועי בגלל נוכחותם בקהל של שופטים צבאיים. כנראה לאותו
18 פרופסור לא נאה להרצות בפני שופטים שעוסקים בהרשעת מחבלים. אולי
19 הוא מדמיין לעצמו סוג כזה של מלחמה דה-לוקס, מלחמה עם פרחים בקנה.
20 האמת היא שאת הטרור מכריעים באמצעות כוחות הביטחון, אבל לא פחות
21 חשוב מכך – מכריעים אותו באמצעות מערכת חזקה של בתי-משפט צבאיים.
22 זו ערכאת שיפוט פלילית מכובדת וחשובה. אזרחי ישראל חייבים לה חוב
23 אדיר. המערכת הזאת היא פלטפורמה משפטית הכרחית שהמאבק בטרור
24 נשען עליה. בלעדיה המאבק הישראלי היה נותר חסר כלים מעשיים כנגד
25 גלי הרצח שמבקשים להכריע את החברה שלנו בכוח האלימות.
- 26 חרף חשיבותה של מערכת זו, החקיקה הישראלית בהקשר של דיני ראיות,
27 חוק העונשין והמרשם הפלילי הדירה אותה והותירה ספק בדבר תוקפם של
28 פסקי-הדין, ובכלל זה גזרי-הדין, על ההסדרים הקיימים בה.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 הממשלה תומכת באותו חלק מהצעת החוק שקובע כי ממצאים ומסקנות של
2 פסק-דין חלוט – כדאי שתקשיבו, עכשיו זה חלק מהעניין... כי ממצאים
3 ומסקנות של פסק-דין חלוט שנקבעו בבית-משפט צבאי יהיו קבילים
4 במשפט האזרחי כראיה לכאורה. המשך החקיקה של חלק זה בהצעת החוק
5 ייעשה בתיאום עם משרד המשפטים, ויתרום תרומה משמעותית
6 לאפשרותם של נפגעי עבירה ומשפחות שהטרור הערבי פגע בהן לתבוע
7 כיסים עמוקים ברשות הפלסטינית. כספי הפיצויים לא יפצו, כמובן, על
8 האבדות בנפש בצד הישראלי, אבל ישדרו בהחלט מסר מרתיע וחשוב כנגד
9 המשלחים של פיגועי הטרור בצד הפלסטיני; ככל שאלה יהיו קשורים
10 במנגנוני הרשות הפלסטינית, יהיה מעתה הרבה יותר קל להוכיח את
11 אשמתם ולחייב אותם לשלם על מעשיהם."

12 2189. כאשר הובאה הצעת התיקון של חברת הכנסת ברקו לקריאה ראשונה, אמרה חברת
13 הכנסת ברקו כדלקמן (דברי הכנסת, ישיבה 167 מיום 21.11.16, עמ' 159):

14 "גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, טוב, החוק עולה היום לקריאה
15 ראשונה. החוק המדובר, מטרתו לסייע לקורבנות טרור בתביעות נגד ארגוני
16 טרור והמסייעים להם. אני רוצה להדגיש חזור והדגש – אין בחוק הזה,
17 בהצעת החוק הזאת שלי, כל סיפוח או שינוי סטטוס של בתי-משפט
18 באיו"ש, אלא הכרה בתוצרי השיפוט שלהם. מדינת ישראל מתוקף סמכותה
19 כריבון באיו"ש הקימה מערכת שיפוט כמתחייב, מערכת שיפוט שיש בה גם
20 ערכאת ערעור ושיפוט לנוער. התהליכים שהתקבלו במערכת השיפוט הם
21 תהליכים סדורים של בחירת שופטים, הם נותקו גם מינהלית מהפרקליטות
22 הצבאית, ומדובר בערכאת שיפוט שעומדת בכל המבחנים של ערכאת שיפוט
23 עצמאית ורצינית. בתי-המשפט הצבאיים ביהודה ושומרון פועלים כחלק
24 מהשלטון הישראלי ועומדים בכל סטנדרט של מערכת המשפט הישראלית
25 ודיני הראיות החלים בישראל. פסקי-הדין שלה הם על כן פסקי-דין של
26 מערכת שיפוט ישראלית, ולא של מדינה זרה. לכן, לפסיקותיה ותוצריה יש
27 חשיבות בכל הקשור לערכאת המשפט הישראלי.

28 אני רוצה להדגיש שמה שקורה היום: כששופטים אדם, טרוריסט, בבית-
29 משפט צבאי, והמשפחה של קורבנות הטרור רוצה לתבוע בתביעת נזיקין,
30 למשל, בבית-משפט אזרחי, צריך להתחיל את כל המשפט מחדש כדי

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 להוכיח שהוא בכלל טרוריסט, להתחיל להביא את כל גורמי הביטחון, משהו
2 שהוא עוד סבל וסיוט לקורבנות טרור שסבלו מספיק.
- 3 לכן, מה שקורה היום, שיש גם אפליה, כי יש מקרים ששופטים טרוריסטים
4 – אם ניקח לדוגמה את ברגותי, שנשפט בבית-משפט מחוזי, לכן אין בעיה
5 לשפוט אותו כי הוא כבר הורשע בבית-משפט אזרחי. אבל אם הוא היה נשפט
6 בבית-משפט צבאי הייתה בעיה. לכן, כיום יש קורלציה בין פסקי-הדין
7 המתקבלים בהליך פלילי, שמתקבלים כראיה בהליך אזרחי, אבל לגבי בית-
8 משפט צבאי אין הדברים כך. לכן הצעת החוק קובעת שגם פסק-דין פלילי
9 שניתן בבית-משפט באיו"ש יהיה קביל כראיה בבית-משפט אזרחי.
- 10 צריך לקחת ולהכיר בתוצרים של בית-המשפט הצבאי ולא להתעלם מקיומה
11 של מערכת משפטית זו ולנהוג מנהג בת-יענה בתוצריה. כך אפשר יהיה
12 להילחם בטרור גם באופן אפקטיבי ולסייע לקורבנות טרור, משפחות שספגו
13 מספיק, גם מוות, גם פציעות, של יקיריהן וחייהן גם כך גיהנום ולא להכביד
14 עליהם בהליך המשפטי.
- 15 אין בחוק זה – ואני חוזרת ומדגישה – שינוי של סטטוס בתי-המשפט הללו,
16 שערכאת השיפוט בהם עולה בקנה אחד עם אמנת ז'נבה ומשפט האזור."
- 17 2190. באותה ישיבת מליאת הכנסת, הביע ח"כ אוסמה סעדי מן הרשימה המשותפת
18 התנגדות להצעת החוק, בנימוקים אלה (שם, עמ' 162-160).
- 19 "גברתי היושבת-ראש, כבוד השר, חברי חברי הכנסת, חברת הכנסת ברקו
20 טועה ומטעה כשהיא אומרת שאין בחוק המוצע שינוי של הסטטוס-קוו, או
21 שאין בו סיפוח של השטחים הכבושים. ואני אומר: יש ויש. אני ציטטתי
22 בקריאה הטרומית את עמדת היועץ המשפטי לממשלה ומשרד המשפטים,
23 שהוגשה לבית-המשפט העליון. ואני אקרא לחברי חברי הכנסת את מה
24 שכתב היועץ המשפטי לממשלה – לא אני.
- 25 הוא כתב שאומנם מדובר בבתי-משפט מקצועיים, שמתנהלים באופן מקצועי
26 ואינם תלויים מבחינה מהותית או מקצועית בגורם כלשהו. אבל הוא כתב:
27 יחד עם זאת, בתי-המשפט הצבאיים באזור פועלים על-פי מערכת דינים
28 נפרדת לחלוטין, בהתאם לדין מהותי שונה וסדרי הדין שונים בחלקם.
29 המשפט, השיפוט והמינהל של מדינת ישראל אינם חלים באזורים אלה. ואז,

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 היועץ המשפטי לממשלה, חברת הכנסת גרמן, מגיע למסקנה, והוא כותב
2 שחור על גבי לבן: 'המסקנה העולה מהאמור היא כי מערכת בתי-המשפט
3 הצבאיים הנה מערכת נפרדת ועצמאית אשר הוקמה מכוח דיני התפיסה
4 הלוחמתית של המשפט הבין-לאומי ופועלת לפי תחיקת הביטחון החלה
5 באזור. הדין הישראלי אינו חל לגביה במישרין ואינו מקנה לה את סמכותה,
6 ועל כן בית-משפט צבאי הנו למעשה בית-משפט זר'.

7 זה הוגש לבית-המשפט העליון, כאשר היועץ המשפטי לממשלה קובע כי
8 המסקנה שלפיה מערכת בתי-המשפט הצבאיים באזור הנה נפרדת ועצמאית
9 ממערכת המשפט הישראלית – תשמע טוב, חבר הכנסת זוהיר בהלול – עולה
10 בקנה אחד אף עם כללי המשפט הבין-לאומי המסדירים את משטר התפיסה
11 הלוחמתית. ולכן, הוא אומר שמערכת בתי-המשפט הצבאיים באזור הנה
12 מערכת משפט עצמאית, אבל יחד עם זאת, אין חולק כי בתי-המשפט
13 הצבאיים אינם יונקים את סמכותם מכוח החוק הישראלי ואינם מוסמכים
14 לשפוט בישראל ולכן היא מערכת משפטית זרה.

15 אבל אנחנו רגילים בתקופה האחרונה שהממשלה מצפצפת על היועץ
16 המשפטי לממשלה, לא שומעת לו. אפילו היועץ המשפטי לממשלה הזהיר
17 את ראש הממשלה שהוא עלול להגיע לבית-הדין הבין-לאומי בהאג. אז
18 תמשיכו בזה ואתם תגיעו לבית-המשפט הבין-לאומי בהאג, ... כי אתם
19 פוגעים במשפט הבין-לאומי...

20 אני אסכם. תשמעי מה שאומר היועץ המשפטי לממשלה בעניין קורבנות
21 הטרור, ותשמעו טוב ... אכן – זה כותב היועץ המשפטי לממשלה ... אכן
22 מסתבר שיקל על המשפחות לנהל את תביעתן בעזרתם של פסקי-הדין של
23 בית-המשפט הצבאי. ברם, בהליך שבפנינו מונחת בפני בית-המשפט הנכבד
24 שאלה משפטית כללית חשובה – ואנחנו דנים בשאלה משפטית – ובמישור
25 המשפטי העניין ברור, חד וחלק, לא משתמע לשתי פנים: מדובר במערכת
26 משפטית של משפט זר. תודה."

27 2191. בסוף הדיון במליאת הכנסת, הוחלט להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק
28 ומשפט, ברוב של 34 נגד 20, ללא נמנעים (שם, בעמ' 2014).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2192. בדיון בוועדת החוקה חוק ומשפט, פרוטוקול מס' 282, ביום יג חשון תשע"ז
2 (14.11.16), פרטה חברת כנסת ברקו את הנימוקים להצעת החוק והצורך בה, תוך
3 התייחסות ספציפית לאחד מהתיקים שבפניי, הוא הלינץ' ברמאללה (ראה: פרק ג
4 לעיל), באומרה את הדברים הבאים (שם, עמ' 3-4; ההדגשות הוספו):
- 5 "החוק הזה הוא חוק חשוב בצורה בלתי רגילה מהסיבה הפשוטה – שעד
6 היום קורבנות טרור לא זכו לממש את זכותם הבסיסית כקורבנות טרור,
7 ולתבוע טרוריסטים או משפחות של טרוריסטים, שהם ביצעו את העבירה,
8 ונשפטו, והורשעו בבית משפט צבאי. לכן מטרת החוק היא לסייע לקורבנות
9 טרור בתביעות נגד ארגוני טרור והמסייעים להם. מדינת ישראל, מתוקף
10 סמכותה כריבון באיו"ש, הקימה מערכת שיפוט, כפי שמתחייב באמנת
11 ז'נבה, ויש בה גם מערכת שיפוט וערכאת ערעור ושיפוט לנוער.
- 12 לא רק זו – בעצם כל הליך מינוי השופטים הוא זהה להליך האזרחי, ולכן
13 מערכת השיפוט באיו"ש עומדת בסטנדרטים של מערכת המשפט הישראלי,
14 ופוסקת בהתאם לדיני הראיות החלים בישראל.
- 15 לכן אני רוצה להדגיש: בהצעת החוק הזו אין שום אמירה או שינוי סטטוס
16 של בתי המשפט הצבאיים, אלא רק הכרה בתוצרים שלהם. אין כוונה לספח,
17 אין כוונה לשנות את מעמדם; רק להכיר בתוצרים שלהם, כדי שאנחנו נוכל
18 להתייחס למעמד בשטח.
- 19 הלכה למעשה, בהליכים שנעשו לפני בתי המשפט באיו"ש ישנה הכרה דה
20 פקטו, והצעת החוק שאותה אפרט מייד משלימה החלטה זו. כיום אנחנו
21 יכולים לומר, שיש קורלציה בין פסק דין שניתן בהליך פלילי, שמתקבל
22 כראיה בהליך אזרחי, אך מה דינו של פסק דין פלילי שניתן בבית משפט
23 באיו"ש? הצעת החוק קובעת שגם פסקי דין פלילי שניתן באיו"ש יהיה קביל
24 כראיה בהליך אזרחי. למשל, עושי הלינץ' ברמאללה הורשעו בבית משפט
25 צבאי באיו"ש, אך על-מנת שמשפחות הקורבנות הישראליות יגישו תביעה
26 אזרחית, אין צורך להתחיל ולהביא את כל העדים מחדש ואת הנחקרים ואת
27 השב"כ ואת משטרת ישראל, ולהקשות עליהם את התהליך. לכן אין צורך
28 לקיים את כל הליך המשפטי מחדש, כדי להוכיח שעשו את הלינץ'.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ברמאללה, אלא רק נקודת המוצא תהיה שהם הורשעו בבית משפט צבאי,
2 שהתקבל, והפסק יתקבל גם להמשך תביעה אזרחית.
- 3 במציאות של היום חבל לעכב את מיסוד זרימת המידע שקיים בכל מקום,
4 ויש כאן השלכות משמעותיות לחיי אדם. אני מוצאת חשיבות רבה בקבלת
5 הצעת החוק, המתיישבת עם המגמה העולמית של שיתוף המידע ומיסודו
6 בתחום עבירות הביטחון. זו ערכאה שבמהלך השנים הפכה מקצועית יותר,
7 מכובדת. כאמור יש בה ערכאות ערעור, ובית משפט לנוער, שאין כמובן
8 במקומות אחרים בעולם.
- 9 אני רוצה לומר, שקיומה של מערכת משפט פלילית באיו"ש היא עובדה
10 קיימת. אי-אפשר להתעלם ממנה, ולנהוג מנהג בת יענה בתוצריה. לכן בעניין
11 – אנחנו חיים בתקופה של שיתוף המידע, מלחמה בטרור – מתחזק הצורך
12 להתייחס לתוצריה של ערכאה שיפוטית זו, שעל חוקיותה אין חולק. בכוונת
13 החוק, לתת עזרה לנפגעי טרור בתביעות אזרחיות נגד אלו שגרמו למות
14 יקיריהם או לפציעתם הקשה. אין בחוק זה משום שינוי של סטטוס בתי
15 המשפט הללו, שערכאת השיפוט בהם עולה בקנה אחד עם אמנת ז'נבה
16 ומשפט האזור. יש עוד כמה דברים – אולי נאמר אותם בהמשך הדיון."
- 17 2193. חבר הכנסת אוסמה סעדי חזר והעלה את חוות הדעת של היועץ המשפטי לממשלה
18 שהוגשה לבית המשפט העליון, לפיה מערכת בתי המשפט הצבאיים, היא מערכת של
19 ערכאה זרה, שבית משפט ישראלי אינו רשאי להכיר בפסיקותיה (שם, עמ' 6 למעלה).
- 20 2194. בהמשך דבריו בדיונים בוועדת החוקה חוק ומשפט, בדיון הנ"ל התייחס ח"כ סעדי
21 לסוגיית פיצוי הנפגעים והעקרונות המשפטיים, באומרו את הדברים הבאים (שם, עמ'
22 :6)
- 23 "קודם כל, כסף לעולם, אפילו בתאונת דרכים, לא מפצה על הכאב. אף פעם.
24 כל הכסף שבעולם, לא מפצה על פגיעה אחת. אני אומר לך את זה, אז אל
25 תדברי אתי על פיצוי. אני מדבר על עקרונות. אי-אפשר להכפיף שיטה של
26 משפט, שיועץ משפטי לממשלה כותב לבית משפט עליון, שזו הכרה בפסקי
27 דין של בתי משפט צבאיים – זה מנוגד למשפט הבין-לאומי, זה מנוגד
28 לתכלית החוק. זה מערכת משפטית זרה. עם כל הכבוד למערכת המשפטית
29 הצבאית שם, אי-אפשר להביא פסק דין של בית משפט צבאי, שזה שטח

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ריבוני, לא שייך למדינת ישראל, להכיר בזה רק כי את רוצה לעזור לכמה
2 קורבנות".
- 3 2195. כאשר העירה ח"כ ברקו כי מדובר בהרבה מאוד קורבנות (עמ' 6 למטה), השיב ח"כ
4 סעדי: "הרבה מאוד, לא משנה. הקורבנות האלה יכולים להסתדר גם בלי החוק
5 הזה... הם מסתדרים בבית משפט" (שם, בעמ' 7).
- 6 2196. בהמשך, אמר ח"כ סעדי באותה ישיבה את הדברים הבאים (שם, בעמ' 7):
7 "את מדברת על הפיצוי. הפגיעה כבר קיימת. לכן אני אומר, אדוני
8 היושב-ראש, באמת, יש גבול. בסוף אתם באים בטענות לבג"ץ – בג"ץ
9 מתערב. מה אתם רוצים מבג"ץ, שאתם באים ומביאים הצעת חוק אחת אחרי
10 השנייה, והיועץ המשפטי לממשלה, שאתם בחרתם, אומר: די, אתם עברתם
11 את הקווים האדומים, אז מה אתם רוצים מבג"ץ? בסוף בג"ץ יבטל את
12 החוק".
- 13 2197. עמדת משרד המשפטים, בדיונים בוועדה האמורה, הוצגה על ידי עו"ד עינת חוה
14 גדעוני, מהמחלקה לייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים, ובהתייחסה לדברי היועץ
15 המשפטי לממשלה באותו תיק שהזכיר חבר הכנסת אוסמה, היא אמרה את הדברים
16 הבאים (שם, עמ' 9):
17 "העמדה שהוצגה על-ידי היועץ המשפטי לממשלה בבית המשפט הייתה
18 הסמכה לחוק הקיים, פרשנות החוק הקיים, ובאמת העמדה הייתה
19 שאי-אפשר לקבל כראיה פסק דין של בית משפט צבאי, אבל אנחנו מדברים
20 פה על תיקון חקיקה. תיקון חקיקה הוא אפשרי. אין מניעה משפטית, לתקן
21 את החוק, וזו גם העמדה של היועץ המשפטי לממשלה, והממשלה כאמור
22 תומכת בהצעת החוק".
- 23 2198. בהמשך, בתשובה לשאלת חברת הוועדה ח"כ יעל גרמן מפלגת יש עתיד, מהי עמדת
24 היועץ המשפטי הנוכחי לעומת היועץ המשפטי לממשלה הקודם (עמ' 8-9), אמרה הגב'
25 אפרת חקאק מהייעוץ המשפטי של הוועדה את הדברים הבאים (שם, בעמ' 9-10):
26 "עמדת היועץ בזמנו הייתה אגב תיק ספציפי, והוא נתן חוות דעת לעניין
27 הפרשנות של הסעיף הקיים. הסעיף הקיים מתייחס לפסק דין חלוט של בית
28 משפט פלילי. השאלה שם הייתה, האם הסעיף יכול להתפרש כך שגם פסק

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 דין של בית משפט צבאי ייכנס לסעיף. אקריא לך את הסעיף, שתביני במה
2 מדובר. בסעיף הקיים כתוב: הממצאים והמסקנות של פסק דין חלוט
3 במשפט פלילי המרשיע את הנאשם, יהיו קבילים במשפט אזרחי כראיה
4 לכאורה לאמור וכו'.
- 5 השאלה, האם הביטוי פסק דין חלוט במשפט פלילי, יכול להכיל גם פסק דין
6 חלוט של בית משפט צבאי...
- 7 הייתה מחלוקת בפסיקה בעניין הזה. לפי נוסח החוק, יכול גם להכניס את
8 בית משפט צבאי. עמדת היועץ, כפי שהבנתי, בתיקים גם בעליון וגם במחוזי,
9 שלפי נוסח החוק הקיים, אי-אפשר להכניס".
- 10 2199. כאשר חידדה ח"כ יעל גרמן את שאלתה בדבר עמדת היועץ המשפטי הנוכחי, השיבה
11 עו"ד עינת חוה גדעוני, מהמחלקה ליעוץ וחקיקה במשרד המשפטים את הדברים
12 הבאים (שם, עמ' 11):
- 13 "צריך לתקן את החוק, לקבוע את הסעיף שמוצע כאן להוסיף לסעיף 42א,
14 ואז ניתן לקבל את פסק הדין של בית המשפט הצבאי כראיה לכאורה. מדובר,
15 כפי שנאמר פה, רק בתוצאה מעשית של קבלת פסק הדין. אין פה הכרה או
16 שינוי מעמד של בית המשפט הצבאי, אלא לוקחים את התוצאה, את ההכרעה
17 של בית משפט הצבאי, ומקבלים אותו כראיה לכאורה. הסיבות לכך – יש
18 כמה סיבות – מדובר במערכת שכללי הראיות בה זהים – אותם כללי הראיות
19 חלים במערכת של בית המשפט הצבאי כמו בישראל. מדובר בשופטים
20 מקצועיים ועצמאיים, אותם עקרונות של סדרי עונשין, אומצו סדרי הדין
21 הפלילי – חברי יוכל להרחיב בכך. יש העניין של אי-שוויון בנפגעי עבירה.
22 יש לעתים סמכות מקבילה, ואז יוצר מצב שנפגעות עבירה, שבמקרה,
23 לפי החלטה, עבירה שלא נדונה בישראל – בבית משפט בישראל הוא יוכל
24 לעשות שימוש בפסק הדין כראיה לכאורה. לעומת זאת, מי שהעניין שלו נדון
25 בבית המשפט הצבאי, לא יוכל לעשות שימוש בפסק הדין. המשמעות של
26 ההבדל – שהוא צריך לנהל הוכחות, מההתחלה, להשמיע עדים – הבדלים
27 בהוכחה".
- 28 2200. באותו דיון אמר שגיב ליכטמן, סגן פרקליט אזור יהודה ושומרון, משרד הביטחון,
29 דברים נוספים הרלוונטיים לעניין תפקידם, מעמדם ושיטות עבודתם של בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 הצבאיים. לאחר שהסביר (שם, עמ' 22-23) את מהות הממשל הצבאי מכוח אמנת
2 ג'נבה הרביעית ותפקידה של תחיקת הביטחון, הוא הסביר את מתכונת פעילות בתי
3 המשפט הצבאיים, כדלקמן (שם, בעמ' 24):

4 "בנוגע לפרוצדורה, לסדר הדין הפלילי, לכללי הראיות – סעיף 86, לצו בדבר
5 ביטחון, שהוא הצו המרכזי בעניינים הפליליים ביהודה ושומרון, קובע
6 שהמשפט יבוצע בהתאם להליכי הראיות שיש בישראל, כלומר דיני הראיות
7 במובן הזה זהים לחלוטין, כי הם נקראים מתוך המשפט הישראלי למשפט
8 באיו"ש. לכן במובן הזה, כשבית המשפט, כפי שנאמר פה, השופטים ראויים
9 להיות גם שופטים בישראל, כשבית המשפט מקבל החלטה על סמך דיני
10 ראיות, הוא מקבל אותה באמצעות שופטים ראויים על סמך דיני הראיות
11 המקבילים לדין הישראלי – לעתים בנוגע לעבירות אחרות. עד כאן בנוגע
12 לרכיב הזה".

13 [דברים אלה זהים לתוכן דבריי והחלטתי הנ"ל מיום 22.3.09, כפי שהובא לעיל בפרק
14 כב.5].

15 2201. ובהמשך דבריו של סגן פרקליט אזור יהודה ושומרון, בהתייחסו לחוק הספציפי
16 הנמצא לפני הוועדה הוא אמר את הדברים הבאים (שם, בעמ' 25):

17 "העניין הזה פחות רלוונטי להליך, כי ההליך הישראלי, שעליו הצעת החוק
18 מדברת, הוא לא ההליך הפלילי עצמו. הוא מדבר על תביעה בהליך אזרחי
19 בפני בית משפט ישראלי, שגם פלסטיני וגם ישראלי, בהתאם למנגנונים
20 שיש בחקיקה הישראלית – לא איו"ש – יכולים להגיש, וזה קורה גם היום.
21 משרד הביטחון מתמודד היום עם לא מעט הליכים אזרחיים שפלסטינים
22 פונים בהם. הדבר נעשה בבתי משפט ישראליים.

23 עוד משפט וחצי. ההבנה, לפחות בראייתנו, מבלי להביע דעה לכיוון שאליו
24 צריך ללכת תיקון בחקיקה, אבל המהות היא טכנית מאוד, ומטרתה – כך אנו
25 מבינים – לחסוך הליך שיפוטי כפול, שיקרה בבית המשפט בישראל. כל
26 המטרה של סעיף החוק הזה היא לאפשר מצב שבו לא ישמעו ראיות פעמיים
27 – בבית משפט פלילי, ואז אזרחי. לכן המהות פה פחות רלוונטית; מה
28 שרלוונטי הוא הפרוצדורה. היא זו שמשפיעה, בהתאם לדיני הראיות. אגב,

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 יש לזה מקבילות. אפשר לקבל תעודות חוץ שהוכרו על-ידי מדינת ישראל
2 ממדינות אחרות. לכן גם לא מדובר בחידוש יוצא מגדר הרגיל."
- 3 2202. בסוף הדיון האמור בוועדת החוקה, אושרה הצעת החוק ברוב של 7 נגד 6 (שם, עמ'
4 27).
- 5 2203. בישיבת ועדת חוקה חוק ומשפט, פרוטוקול מס' 308, מיום 17.1.17, (4.1.17),
6 חזרה והסבירה חברת הכסת ענת ברקו את חשיבות החוק באמרה את הדברים הבאים
7 (שם בעמ' 5):
- 8 "הכוונה היא, למשל, שלא יכול להיות שקורבנות טרור, אלו שפגעו במ או
9 בבני משפחתם, והם נשפטים בבית-משפט צבאי, בית-המשפט האזרחי לא
10 יכיר בתוצרים של בית-המשפט הצבאי והצטרפו להתחיל את ההליך מחדש
11 ולהתחיל להביא את המשטרה, את השב"כ, את כל העדים, כדי להתחיל
12 לנהל את המשפט בעצם מחדש, זה לכן כדי להוכיח את דבר העבירה.
- 13 לכן, קיומה של מערכת שיפוטית באיו"ש היא עובדה מוגמרת. אנחנו יודעים
14 שהיא קיימת. השופטים עומדים בכל הקריטריונים, הם עוברים גם ועדה
15 למינוי שופטים. ולכן, אין שום סיבה שאנחנו ננהג כמנהג בת יענה ותוצריה".
- 16 2204. גם בישיבה זאת עלתה השאלה, האם מדובר בסיפוח, ועמדת היועצת המשפטית של
17 הוועדה, עו"ד אפרת חקאק, הייתה זו (שם, בעמ' 7):
- 18 "אז אולי אני אזכיר במשפט מה ההצעה אומרת במובן המשפטי. בעצם
19 המציעה מבקשת שפסק דין פלילי שניתן על-ידי בית-משפט צבאי יהיה
20 קביל כראייה במשפט אזרחי במדינת ישראל, כמו של פסק דין פלילי של
21 בית-משפט רגיל של מדינת ישראל, גם קביל כראייה.
- 22 כמובן שבית-המשפט רשאי לפי פקודת הראיות לאפשר לבן-אדם להביא
23 ראיות לסתור את המסקנות של פסק הדין – הוא רשאי לתת לו רשות. אני
24 חייבת להגיד, אני רוצה להדגיש פה שאנחנו לא אומרים בהצעה הזאת
25 שמערכת המשפט והמערכת הצבאית היא זהה למערכת הישראלית הרגילה.
26 אבל בגלל הטעמים שהמציעה ציינה, המחוקק, לפחות בקריאה ראשונה,
27 הביע את עמדתו שיש רציונל מספיק חזק כדי לאפשר להשתמש בתוצרים
28 של אותה מערכת."

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2205. ובהמשך דבריה, בעמ' 8-9, היא אומרת כדלקמן:
- 2 "... אבל השאלה אם יש לנו הצדקה טובה לקחת מערכת מסוימת שאנחנו
- 3 יודעים שהיא קיימת, והיא בעצם היא מנוהלת על-ידי אנשים שאנחנו
- 4 מכירים, ועל-ידי כללים שאנחנו שולטים בהם. שוב, זה ברור שזה לא
- 5 המערכת הרגילה. תמיד צריך לקחת בחשבון שבסופו של דבר זו מערכת
- 6 צבאית, אבל, למרות זאת, אנחנו יכולים לקחת את המערכת הזאת, ולהגיד,
- 7 התוצרים הם מספיק טובים כדי שאנחנו נשתמש בהם במשפט אזרחי בתוך
- 8 מדינת ישראל...
- 9 ואני גם אוסיף שלפעמים זה מקרי או לפי הכרעה פוליטית מתי משפט
- 10 מתנהל בבית-משפט צבאי, ומתי משפט מתנהל בבית-משפט רגיל בישראל,
- 11 כמו שאתה מכיר. לכן ההצדקה של הפגיעה בקורבנות היא הצדקה יותר
- 12 חזקה בתחום שלה."
- 13 2206. כאשר שב ועורר חבר כנסת אוסמה סעדי את הטענה כי היועץ המשפטי לממשלה נתן
- 14 חוות דעת לפיה לא ניתן להביא פסק דין שניתן בבית משפט צבאי באזור מוחזק כראיה
- 15 בבית משפט ישראלי (שם, עמ' 13), ועורר את השאלה לפיה אם היועץ המשפטי
- 16 לממשלה אמר שמבחינת המשפט הבינלאומי והתפיסה הלוחמתית פסק דין של בית
- 17 המשפט הצבאי הוא פסק דין זר, אז מה נשתנה (עמ' 14 למעלה), השיבה והבהירה עו"ד
- 18 ענת אסיף גיל, מהמחלקה לייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים כדלקמן (שם, עמ' 14):
- 19 "בנוגע לפרוצדורה, לסדר הדין הפלילי, לכללי הראיות – סעיף 86, לצו בדבר
- 20 ביטחון, שהוא הצו המרכזי בעניינים הפליליים ביהודה ושומרון, קובע
- 21 שהמשפט יבוצע בהתאם להליכי הראיות שיש בישראל, כלומר דיני הראיות
- 22 במובן הזה זהים לחלוטין, כי הם נקראים מתוך המשפט הישראלי למשפט
- 23 באיו"ש. לכן במובן הזה, כשבית המשפט, כפי שנאמר פה, השופטים ראויים
- 24 להיות גם שופטים בישראל, כשבית המשפט מקבל החלטה על סמך דיני
- 25 ראיות, הוא מקבל אותה באמצעות שופטים ראויים על סמך דיני הראיות
- 26 המקבילים לדין הישראלי – לעתים בנוגע לעבירות אחרות. עד כאן בנוגע
- 27 לרכיב הזה."
- 28 2207. ח"כ אוסמה סעדי המשיך והקשה (שם, בעמ' 14): "מבחינת המשפט הבינלאומי
- 29 השתנה משהו?"

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 2208. תשובת עו"ד ענת אסיף גיל הייתה כדלקמן (שם, בעמ' 14):

2 "אין בעמדה של היועץ לגבי הפרשנות במקרה ההוא אמירה שעקרונות
3 המשפט הבינלאומי מונעים תיקון חקיקה כזה. תיקון החוק הזה, זה תיקון
4 חוק ישראלי פנימי שבערך באותה מידה, באותו אופן, מדינת ישראל יכלה
5 להחליט שמערכת המשפט במדינה באמת זרה ורחוקה, היא עד כדי כך
6 קרובה לערכים שלנו, שאנחנו רוצים – – –".

7 2209. ח"כ סעדי ציטט מדברי היועץ המשפטי לממשלה, והוסיף ושאל (שם, בעמ' 14):

8 "עמדת היועץ המשפטי לממשלה. בטח שהוא תומך, תפסיקו עם זה. עמדת
9 היועץ המשפטי לממשלה בתמצית היא: – 'כי פסק דין חלוט של בית-משפט
10 שאינו מוסמך לדון בישראל, לרבות פסק דין של בית-משפט צבאי אינו יכול
11 לשמש כראיה לכאורה במסגרת הליך אזרחי בישראל. עמדה זו עולה מלשון
12 הסעיף, מתכליתו, מעקרונות שיטתנו המשפטית ומכללי המשפט
13 הבינלאומי'. אני שואל, כללי המשפט הבינלאומי השתנו?"

14 2210. וזה המענה אשר ניתן לח"כ סעדי על ידי עו"ד ענת אסיף גיל, ממשרד המשפטים (שם,
15 עמ' 14-15):

16 "אז אני משיבה לך. כללי המשפט הבינלאומי בהקשר של מה שנכתב שם,
17 זה לעניין איך מפרשים את המלים בית-משפט בישראל בחוק ישראלי. גם
18 היום, אנחנו אומרים בצורה חד-משמעית את התיבה – בית-משפט בישראל
19 אי אפשר לפרש ככוללת בית-משפט צבאי באזור יהודה ושומרון. אבל אפשר
20 לכתוב בסעיף נפרד, בדיוק כפי שמוצע כאן לכתוב, ולכן גם היינו שותפים איך
21 לנסח את זה, שלצד ההכרה הברורה של הליך פלילי בהליך אזרחי בתוך בית-
22 משפט בישראל, יש גם הכרה בסעיף נפרד בפסק דין חלוט של בית-משפט
23 שמתנהל באזור יהודה ושומרון, ללא הרחבת הביטוי בית-משפט בישראל –
24 זאת האמירה. זה לחלוטין לא סותר."

25 2211. שגיא ליכטמן הסביר באותה ישיבה מה הרציונאל של התיקון בחוק, בשל הדמיון בין
26 המערכות כדלקמן (שם, בעמ' 18):

27 "הנקודה הראשונה היא הדמיון בין המערכות, העובדה שעוברים תהליכים
28 דומים עם ועדות דומות, זו אמנם פסיקה שבמהותה משפטית. מהותה

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 משפטית היא פסיקה זרה, אבל היא עדיין פסיקה זרה של מערכת שהיא
2 מאוד דומה גם מבחינת הרציונליים, ועוד יותר אולי, כפי שהסברתי בדיון
3 הקודם, במערכת דיני הראיות שלה, או דיני הראיות באיו"ש, להבדיל מכל
4 דין אחר, נקראים באופן ישיר או מלא מהדין הישראלי להליך הפלילי
5 האיו"שי בסעיף שאומר, שדיני הראיות החלים באיו"ש יהיו דיני הראיות
6 החלים בישראל. ולכן, גם מבחינת האופי שבו מתנהל המשפט הפלילי, הוא
7 מתנהל בצורה מאוד דומה במונח של הראיות".
- 8 2212. לאחר שיו"ר הוועדה באותה ישיבה, ח"כ זאב בנימין בגין, העיר (שם, בעמ' 18): "אם
9 כי אנחנו לא נתעלם לפחות ממראית העין שבית דין צבאי [הכוונה לבתי המשפט
10 הצבאיים באזור יהודה ושומרון] הוא שונה מבית דין אזרחי למרות הדברים הנכונים
11 שאמרת", אמר שגיא ליכטמן (שם, בעמ' 18): "הוא שונה לגמרי, הוא מבוסס על
12 מערכת משפט אחרת לגמרי. מקור הסמכות הוא אחר. אני מתעסק עם מהות, פחות
13 למראית עין".
- 14 2213. המשך הדיון גלש לנושאים פוליטיים בדבר סיפוח או אי סיפוח (ראה את דברי ח"כ
15 זוהיר בהלול ודברי ח"כ יעל גרמן (שם, עמ' 19 ואילך)), ובמסגרת זו העירה עו"ד ענת
16 אסיף גיל (שם, בעמ' 21): "הצעת החוק הזאת לא מחילה את הדין הישראלי באזור
17 יהודה ושומרון... אנחנו ניסינו לחדד את זה כמה שיכולנו גם בסיוע שלנו בנוסח.
18 אנחנו לא מרחיבים את משמעות המונח בית משפט בישראל".
- 19 2214. בהמשך הועלו מספר הסתייגויות כאשר בהצבעה (חמש נגד שלוש) הן לא התקבלו (שם,
20 עמ' 25-26). ולבסוף בהצבעה הכוללת אושרה הצעת החוק להעברה לקריאה שניה
21 ושלישית באותו יחס מספרי (שם, עמ' 27).
- 22 2215. כאשר הובאה הצעת החוק למליאת הכנסת, לקריאה שניה ושלישית (על פי הנוסח
23 שאושר בוועדת החוקה חוק ומשפט, כאמור בפסקאות הקודמות, ובמיוחד בפסקה
24 האחרונה), אמר מ"מ יו"ר הוועדה, ח"כ אורי מקלב את הדברים הבאים (דברי הכנסת,
25 ישיבה 192, מיום 16.1.17, עמ' 89):
- 26 "סעיף 42א לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971, קובע
27 שהממצאים והמסקנות של פסק-דין חלוט במשפט פלילי שמרשיע נאשם,
28 יהיו קבילים כראיה לכאורה במשפט אזרחי. הוראה זו מאפשרת לקורבן

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 העבירה "לחסוד", במירכאות, את ניהול ההליך האזרחי כאשר בית-משפט
2 קבע מסקנות ברמת הוכחה גבוהה, כנדרש בהליך פלילי.
3 אולם, בצד מערכת המשפט בישראל, קיימת מערכת של בתי-משפט צבאיים
4 ביהודה ושומרון, שפועלים מכוח צו בדבר הוראת ביטחון [נוסח משולב]
5 (יהודה ושומרון) (מס' 6511), התש"ע-2009. יש מקרים שלבית-המשפט
6 הצבאי ולבית-משפט בישראל סמכות שיפוט מקבילה כלפי תושבי אזור
7 יהודה ושומרון, ותיקים דומים עשויים להיות נדונים בכל אחת מהערכאות.
8 בעוד שפסק-דין בתיק פלילי שהתנהל בבית-משפט בישראל יהיה קביל
9 כראיה לכאורה בהליך אזרחי, במקרה שהתיק התנהל בבית-משפט צבאי
10 התעוררה שאלה פרשנית לגבי קבילות פסק-הדין. עמדת היועץ המשפטי
11 לממשלה הייתה כי לפי החוק הקיים פסק-הדין אינו קביל בהליך האזרחי.
12 מצב זה מביא לחוסר אחידות בין נפגעי עבירה ולפגיעה בנפגעי עבירה
13 שעניינם נדון בבתי-משפט צבאיים.
14 הוועדה השתכנעה שלמרות השוני בין המערכות קיים דמיון בין בתי-
15 המשפט הצבאיים לבין בתי-המשפט בישראל בכמה היבטים שכן מצדיקים
16 לתקן את החוק ולהחיל את הוראות סעיף 42א גם על פסק-דין פלילי של בתי-
17 משפט צבאיים – ובעיקר אותם כללי ראיות החלים במערכת של בית-
18 המשפט הצבאי כמו בישראל.
19 בנוסף, נזכיר כי מדובר בשופטים מקצועיים ועצמאים הקובעים את
20 הממצאים ואת המסקנות בפסק-הדין.
21 אדגיש כי תיקון זה אינו בא לקבוע כי בתי-משפט צבאיים ייחשבו כבתי-
22 משפט ישראלים לפי החוק הישראלי; ההפך הוא הנכון: מדובר במערכת
23 נפרדת וזרה, וכך גם ברור מנוסח התיקון. אזכיר עוד כי בית-המשפט אינו
24 חייב להתבסס על הראיה, הוא רשאי לתת לראיה זו משקל אפסי ואף לאפשר
25 לנתבע להביא ראיות לסתור את האמור בפסק-הדין. כל תכליתו של התיקון
26 המוצע היא לאפשר לבית-המשפט להתבסס על אותם ממצאים ומסקנות
27 ולחסוד את ההליך הכפול."

28 2216. במסגרת הדיון במליאת הכנסת, התנגד חבר הכנסת אוסמה סעדי לנוסח הסופי של
29 הצעת החוק, כפי שגובש בוועדת החוקה חוק ומשפט. במסגרת טיעוניו הביא קטעים

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 מחוות דעת היועץ המשפטי לממשלה, וזאת בהמשך לאותו קו שהועלה על ידו, הן
2 בקריאה הראשונה והן בדיונים בוועדת החוקה חוק ומשפט (כמובא וכמצוטט
3 בהרחבה לעיל). וכך אמר ח"כ סעדי (דברי הכנסת, שם, עמ' 92-90):

4 "ואני אומר, גם החוק הזה שדוחפת חברת הכנסת ברקו, להכיר בפסקי-דין
5 של בתי-משפט צבאיים שהוקמו מכוח תחיקת ביטחון, עומד בסתירה
6 למערכת המשפטית שקיימת מאז ומתמיד, שראתה בשטחים משנת 1967
7 כנמצאים תחת דיני התפיסה הלוחמתית. ולכן, מדובר במערכת משפטית
8 זרה. ולכן, במשך עשרות שנים לא הכירו בתי-המשפט, וגם משרד
9 המשפטים – היועץ המשפטי לממשלה לא הכיר בפסקי-דין אלה כפסקי-
10 דין של בית-משפט בתוך ישראל, שאז אפשר להחיל את סעיף 42 לפקודת
11 הראיות.

12 אני רוצה לקרוא לכם כמה ציטוטים מחוות דעתו של היועץ המשפטי
13 לממשלה, שהוגשה לבית-המשפט העליון בשנת 2009, באותו נושא ממש.
14 היועץ המשפטי לממשלה פותח ואומר שעמדתו בתמצית היא כי פסק-דין
15 חלוט של בית-משפט שאינו מוסמך לדון בישראל, לרבות פסק-דין של בית-
16 משפט צבאי, אינו – באל"ף – אינו יכול לשמש כראיה לכאורה במסגרת הליך
17 אזרחי בישראל. עמדה זו עולה מלשון הסעיף ומתכליתו, מעקרונות שיטתנו
18 ומכללי המשפט הבין-לאומי.

19 ובהמשך כותב היועץ המשפטי לממשלה: 'מטבע הדברים, בפסקי-דין של
20 בתי-המשפט הצבאיים ניכרת השפעת המשפט הישראלי, ובתי-המשפט
21 הצבאיים מאמצים לא אחת את ההלכות שנפסקו בבתי-המשפט בישראל.
22 כמו כן, החלטות בתי-המשפט הצבאיים נתונות, במקרים המתאימים,
23 לביקורת של בג"ץ'. ואז המסקנה, כותב היועץ המשפטי לממשלה,
24 'המסקנה העולה מהאמור היא כי מערכת בתי-המשפט הצבאיים הנה
25 מערכת נפרדת ועצמאית אשר הוקמה מכוח דיני התפיסה הלוחמתית של
26 המשפט הבין-לאומי ופועלת לפי תחיקת הביטחון החלה באזור. הדין
27 הישראלי אינו חל לגביה במישרין ואינו מקנה לה את סמכותה, על כן בית-
28 משפט צבאי הנו למעשה בית-משפט זר לסוגיה זו'.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אומנם היוזמים של הצעת החוק אומרים שהם רוצים להקל על המשפחות
2 שתובעות בישראל, ואני מקריא לכם את הסיכום של עמדת היועץ המשפטי
3 לממשלה – ובזה אני מסיים, אדוני היושב-ראש: כידוע, המדינה מסייעת
4 רבות למשפחות השכולות על מנת לשקם משפחות אלה ככל האפשר בנסיבות
5 הטרגיות והמצערות. אכן – כך כותב היועץ המשפטי – מסתבר שיקל על
6 המשפחות לנהל את תביעתן בעזרתם של פסקי-הדין של בית-המשפט
7 הצבאי. ברם, בהליך שלפנינו מונחת בפני בית-המשפט הנכבד שאלה
8 משפטית כללית אשר יש לבחון אותה בהתאם. והמסקנה שלו – שאין להכיר
9 בפסקי-דין כאלה כפסק-דין שניתן להכיר בו לפי סעיף 42 לפקודת הראיות...
10 ולכן אנחנו אומרים שעמדתנו היא שאנחנו מתנגדים... להצעת החוק הזאת."
- 11 2217. חברי הכנסת האחרים העלו טיעונים לפיהם יש בהצעת חוק זו משום "סיפוח" יהודה
12 ושומרון. בעקבות זאת, ביקש שר התשתיות הלאומיות, האנרגיה והמים, יובל שטייניץ
13 את רשות הדיבור, כדי להתערב בדיון (שם, עמ' 124), ואמר את הדברים הבאים (שם,
14 עמ' 128-125):
- 15 "אני מתפלא על דבר אחד לגבי הצעת החוק הזו. אני מתפלא על הוויכוח
16 שהיא יוצרת. בסך הכול, הצעת החוק, שיזמה יזידתי חברת הכנסת ד"ר ענת
17 ברקו... היא הצעה שנועדה להקל על משפחות של נפגעי טרור, ועל נפגעי
18 הטרור עצמם, בבואם לתבוע פיצויים על הנכות או הנזק שנגרם להם בבתי-
19 המשפט בישראל.
- 20 ומה אומרת הצעת החוק הזו? שאם ישנם ממצאים, מסקנות, פסקי-דין,
21 גזרי-דין, בבתי-המשפט הצבאיים, הממצאים והמסקנות שיתקבלו בבתי-
22 המשפט הצבאיים יהיו קבילים כראיות וישתמשו בהם בבתי-הדין
23 האזרחיים כאשר אותם נפגעי טרור באים לתבוע פיצויים מאלה שפגעו בהם
24 או מאלה שעמדו וסייעו ועודדו את אלה שפגעו בהם. אז איפה כאן הסיבות
25 למחלוקת? זאת הצעת חוק הומנית מאין כמותה, שבסך הכול נועדה להקל
26 על נפגעי טרור ובני משפחותיהם בבואם לבקש צדק ומזור ופיצויים הולמים.
- 27 הרי חלק גדול מהטרוריסטים ומעושי הטרור נשפטים בבתי-משפט צבאיים.
28 ולכן, אם הראיות הללו, המסקנות הללו, פסקי-הדין הללו, לא יהיו קבילים
29 במערכת המשפט האזרחית בישראל, אז אותן משפחות שהפיגועים שבהם

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 נפגעו יקיריהן מתבררים בבתי-משפט רגילים בישראל, יכולות לנהל תהליך
2 ולהסתמך על הקביעה של בתי-המשפט בישראל שמדובר באירוע טרור
3 שהתבצע על-ידי ארגון כזה או ארגון אחר, ביוזמה כזו או ביוזמה אחרת;
4 ואותם נפגעים שהבירור המשפטי של מעשי הטרור המחרידים הללו
5 כלפיהם היה בבתי-המשפט הצבאיים, עליהם יש עכשיו נטל ההוכחה
6 מחדש. אז א. נוצר פה אי-שוויון בין שני סוגים של נפגעי טרור; ב. נוצר פה
7 עיוות – לא עיוות – עינוי דין מיותר, עיכוב דין למשפחות, ואנחנו צריכים
8 לעשות הכול כדי לאפשר להן צדק משפטי מהיר ככל האפשר.
- 9 עכשיו אני שומע, להפתעתי, שאחד הטיעונים של המתנגדים הוא שההכרה
10 בפסקי-הדין של בתי-הדין הצבאיים במסגרת דיונים משפטיים בבתי-
11 המשפט הרגילים בישראל, משמעותה סיפוח יהודה ושומרון למדינת
12 ישראל. אז אני רוצה לומר לחברי מסיעות השמאל, לאלה שמתנגדים ולאלה
13 שמתלבטים... אין טענה יותר אבסורדית מהדבר הזה. לפי הטענה הזו אפשר
14 לטעון גם שאם מיישמים פסקי-דין של בתי-הדין הצבאיים וכולאים את
15 אותם טרוריסטים בבתי-סוהר בישראל, זה סיפוח, כי לוקחים את פסקי-
16 הדין של בתי-הדין הצבאיים ומחילים אותם או מקיימים אותם בתוך מדינת
17 ישראל... מישהו טען פעם שהעובדה שטרוריסט יכול להישפט בבית-הדין
18 הצבאי ביהודה ושומרון ולהישלח לריצוי עונשו בכלא 'נפחא', זה סיפוח?
19 איזה סיפוח יש פה? איזו טענת סיפוח יש פה?
- 20 הרי בתי-הדין הצבאיים ממילא פעילים. גם זה לא סיפוח. אבל העובדה
21 שמתחשבים בפסקי-הדין שלהם במערכת המשפט האזרחית בישראל, אין
22 בה שמץ של סיפוח, ולכן, הטענה שזה סיפוח בדלת האחורית של השטחים,
23 אדוני היושב-ראש, אני חושב שהטענה הזו היא עלבון לאינטליגנציה...
- 24 הטענה שהחוק ההומני הזה הוא סיפוח השטחים בדלת האחורית היא טענה
25 שלא מחזיקה מים, ולמעשה היא באמת גובלת בעלבון לאינטליגנציה. לכן
26 הייתי שמח אם גם הרשימה הערבית – סליחה, הרשימה המשותפת, הלא-
27 ערבית – הרשימה המשותפת, הייתה מצביעה בעד ההצעה הזאת.
- 28 אני בכלל, כפי שאתם יודעים, חברי וחברותי חברי הכנסת, מכבד את בתי-
29 המשפט – לפעמים אני חולק על עמדתם באשר הם – וגם את מערכת המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 הצבאית. אני חושב שיש לנו מערכת משפט צבאית מפוארת, שאמורה לשפוט
2 ושופטת על-פי ראיות, על-פי ממצאים, על-פי טיעונים ועל-פי החוק. הגנתי
3 על מערכת המשפט הזו בפרשת ההתלהמות כנגדה בעקבות פסק-הדין
4 שהרשיע את החייל אלאור אזריה וההתלהמות ברחובות כנגד השופטים
5 וכנגד מערכת המשפט הצבאית – וכנגד כמה מחברי לכנסת, שאפילו דיברו
6 על משפט מבויס או משפט ראוה. אני חושב שכולנו צריכים לכבד את בתי-
7 המשפט הצבאיים בישראל, שעושים עבודה מצוינת. כמובן, גם ובעיקר
8 כאשר הם שופטים טרוריסטים, מחבלים, שביצעו או תכננו פיגועים
9 נוראיים. אנחנו צריכים לתת לבתי-המשפט האלה את אותן גיבוי ציבורי
10 ואותו כבוד. זה לא אומר שלפעמים לא מותר לבטא אי-נחת או לחלוק על
11 עמדתם של בתי-המשפט בישראל".

12 2218. במהלך הדיונים ביקש חבר הכנסת אחמד טיבי בשם הרשימה המשותפת לראות
13 בהצעת החוק הצעה אי אמון בממשלה (שם, עמ' 131), והיו"ר קבע כי ההצבעה בהצעה
14 זו משמעותה כי מי שמצביע בעד הצעת החוק הוא נגד אי אמון בממשלה, ומי שמצביע
15 נגד הצעת החוק הוא בעד אי האמון בממשלה. בהצבעה התקבל החוק ברוב של 45 נגד
16 34 וארבעה נמנעים (שם, בעמ' 131).

17 לב. 5.4 נוסח החוק ומשמעותו

18 2219. וזה לשון סעיף 42א, הכולל את התיקון שהוסיף את סעיף קטן (א1):

19 "42א. (א) הממצאים והמסקנות של פסק דין חלוט במשפט פלילי,
20 המרשיע את הנאשם, יהיו קבילים במשפט אזרחי כראיה לכאורה לאמור
21 בהם אם המורשע או חליפו או מי שאחריותו נובעת מאחריות המורשע, ובכלל
22 זה מי שחב בחובו הפסוק, הוא בעל דין במשפט האזרחי.

23 (1א) הוראות סעיף קטן (א) יחולו גם על פסק דין חלוט במשפט
24 פלילי של בית משפט צבאי, כהגדרתו בתקנות שעת חירום (יהודה והשומרון
25 – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשכ"ז-1967, כפי שהוארך תוקפן
26 ותוקן נוסחן בחוק, מעת לעת.

27

28

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 (ב) הוראות סעיף זה אינן חלות על –
- 2 (1) פסק דין של בית משפט עירוני שלא ניתן מאת שופט
- 3 של בית משפט שלום;
- 4 (2) ממצאים ומסקנות שבגזר הדין, להבדיל מהכרעת
- 5 הדין".
- 6 2220. משמעות הדבר היא כי המחוקק הישראלי השווה את פסקי הדין הפליליים של בתי
- 7 המשפט הצבאיים באזור יהודה ושומרון, לפסקי דין פליליים של בתי משפט ישראליים
- 8 רגילים, לכל דבר ועניין.
- 9 2221. לפני שאעסוק בטענות עו"ד ארנון ביחס לתיקון האמור ולתחולתו, אציין כי מבחינה
- 10 משפטית, עמדתי היא כי גם ללא התיקון האמור, המצב המשפטי הוא כפי שקבעתי
- 11 בהחלטתי הנ"ל מיום 22.3.09, כמובא בתת פרק כב.5.
- 12 2222. ברצוני להדגיש כי מבחינת בית משפט זה, אין משקל משפטי לחוות דעת היועץ
- 13 המשפטי לממשלה.
- 14 2223. אכן, בית המשפט העליון בתיק רע"א 3559/09 הנ"ל, ביקש את חוות דעתו של היועץ
- 15 המשפטי לממשלה, והוא נתן אותה והגיש אותה לבית המשפט העליון. אך, מאחר ובית
- 16 המשפט העליון לא החליט לגופו של עניין, וחוות דעת היועץ המשפטי לממשלה לא
- 17 קיבלה ביטוי בחלק האופרטיבי של פסק הדין של בית המשפט העליון, חוות דעת זו
- 18 של היועץ המשפטי לממשלה נותרת כחוות דעת של כל עורך דין אחר.
- 19 2224. אין כאן המקום לדון בשאלה מה משקל עמדתו של היועץ המשפטי לממשלה, ככל
- 20 שהוא נותן חוות דעת לגופים שלטוניים, שהינם חלק מהרשות המבצעת.
- 21 2225. לעניין מעמדו של היועץ המשפטי לממשלה כפרשן חוק וכמי שהוציא תחת ידו את
- 22 "הנחיות היועץ המשפטי לממשלה", כתבתי את הדברים הבאים, כאשר בהליך אזרחי
- 23 של זכויות יוצרים טען אחד הצדדים כי יש לאמץ את הנחיות היועץ המשפטי לממשלה.
- 24 וכך כתבתי בת.א 55503-09-14 מנחם כהן נ' יוסף עופר (2018), תחת הכותרת פרק
- 25 כה.2, את הדברים הבאים:
- 26
- 27

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ”כה.2 המעמד המשפטי של הנחיות היועץ המשפטי לממשלה
- 2 1274. לא הוצגו בפניי אסמכתאות, בדבר המעמד המשפטי והנורמטיבי של
- 3 הנחיות היועץ המשפטי לממשלה.
- 4 1275. גם אם נראה בהם הנחיות פנימיות, הן מחייבות את גופי הממשל,
- 5 שעליהם יהיה להסביר בהליך מינהלי, מדוע הם סוטים מאותם
- 6 הנחיות.
- 7 1276. על כל פנים, בתי המשפט אינם קשורים להנחיות אלה, ולא כל שכן,
- 8 שאינם כפופים להם.
- 9 1277. גם אם נצרה מוסכמה, לפיה היועץ המשפטי לממשלה הוא הפרשן
- 10 המוסמך של הדין, ולפיכך, על רשויות השלטון, לנהוג על פי פירוש
- 11 זה, הרי בתי המשפט אינם קשורים למוסכמה זו.
- 12 1278. בכל מקרה, גם לפי מוסכמה זו הפירוש של היועץ, הוא טוב ונכון כל
- 13 עוד לא פורשה הוראת החוק על ידי בית המשפט.
- 14 1279. מכל היבט שלא נתבונן, אין אני כפוף להנחיה זו”.
- 15 2226. בכל מקרה, בית המשפט נמנה על הרשות השופטת, וחוות דעת של היועץ המשפטי
- 16 לממשלה אינן מחייבות אותי כלל ועיקר. הן מייצגות צד אחד מבין הצדדים שמופיעים
- 17 לפניו, אם אחד הצדדים למשפט הוא המדינה.
- 18 2227. אולם, בתיקים שבפניי – בשלב זה של הכרעת החבות – המדינה אינה צד (פרט להליכי
- 19 צד ג' שננקטו כנגד המדינה והוסכם כי הם יידונו בנפרד), ולכן, גם לדעת אלה הגורסים
- 20 שיש לתת משקל לחוות דעת היועץ המשפטי לממשלה, אין היא רלבנטית כלל ועיקר
- 21 לתיקים שבפניי.
- 22 2228. לא זו אף זו. גם אנשי היועץ המשפטי לממשלה עצמם שתמכו בעמדתו כפי שהוצגה
- 23 בפני בית המשפט העליון, הבהירו הבהר היטב כי חוות דעתו משקפת את הדין הקיים
- 24 כפי שהוא הבין לפני חקיקת החוק וכי גם היועץ המשפטי לממשלה מסכים כי הכנסת
- 25 רשאית לשנות את החוק ואין לו התנגדות לשינוי בחוק. כזכור, ההצעה לשינוי חוק
- 26 הייתה במסגרת הצעת חוק פרטית, אך אנשי משרד המשפטים הדגישו כי הממשלה –
- 27 כולל היועץ המשפטי לממשלה – תומכים בהצעת חוק זו.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 2229. בכל מקרה, כיום המצב המשפטי הוא כי הן מכוח החלטתי הנ"ל, מיום 22.3.09, והן
2 מכוח חוק הכנסת, דין פסק דין של בית משפט צבאי באזור יהודה ושומרון כדין פסק
3 דין של כל ערכאה שיפוטית מוסמכת בישראל לעניין הכלל המשפטי לפיו פסק דין
4 פלילי המרשיע יהווה ראיה לכאורית בהליך אזרחי.

5 לב.6.4 האם התיקון לפקודת הראיות הנ"ל חל רטרואקטיבית ?

6 2230. לטענת הנתבעים, אין לתת משקל לתיקון האמור שכן הוא נחקק בשנת תשע"ז-2017,
7 (התקבל בכנסת ביום 16.1.17, ופורסם ברשומות, בספר חוקים, 2602, ביום ה בשבט
8 התשע"ז (1.2.17)), ואין חולק כי כל פסקי הדין והמסמכים הרלוונטיים של בתי
9 המשפט הצבאיים ביהודה ושומרון כולם הינם הרבה לפני שנת 2017, וזאת כפי שנכתב
10 על ידי ב"כ הנתבעים עו"ד יוסף ארנון, בפרק יג לסיכומים (החלק הכללי), סעיפים
11 359-361, כדלקמן:

12 "359. לטענת הנתבעים, סעיף 42א' אינו חל על הכרעת דין שבפנינו, היות
13 שבמועד מתן הכרעות הדין טרם תוקף הסעיף באופן המאשר הגשת
14 פסקי דין של בתי משפט צבאיים. להווי ידוע, כי בשנת 2017 תוקן
15 סעיף 42א'(א) כך שיחול גם על פסק דין של בתי משפט צבאיים,
16 כהגדרתם בתקנות שעת חירום (יהודה והשומרון – שיפוט בעבירות
17 ועזרה משפטית), התשכ"ז 1967. העולה מכך הוא כי עד אותו תיקון
18 לא חל הסעיף על פסקי דין פליליים כאלה.

19 360. על פי עקרונות היסוד של המשפט הישראלי, אין דבר חקיקה חל
20 למפרע. בע"א 1613/91 ארביב נ' מדינת ישראל נקבע: "אחת החזקות
21 המקובלות בשיטתנו הינה זו, כי תכליתו של חוק אינה לתחולה
22 רטרואקטיבית או רטרואקטיבית. חזקה על כל חוק כי הוא צופה
23 פני העתיד ולא פני העבר".

24 361. לפיכך, לטענת הנתבעים, מאחר שכל ההכרעות הפליליות שהוגשו
25 בתיקים אלו (למעט כמובן הכרעות דין של בתי משפט בישראל) ניתנו
26 שנים רבות לפני התיקון לפקודת הראיות, ומאחר שעל פי הדין, אין
27 תחולה רטרואקטיבית לחקיקה, זולת מקום בו הדבר הוסדר במפורש
28 בחקיקה (ואין זה המצב בענייננו) אזי יש לקבוע כי הכרעות דין אלו
29 לא ישמשו כראיה בתיקים אלו".

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2231. אין לקבל טענה זו, כפי שציינו התובעים בסעיף 160 לסיכומי התשובה שלהם.
- 2 2232. אפרט את הדברים.
- 3 2233. אכן יש כלל פרשני, שבו נקבע שאחת החזקות לפרשנות חוק היא כי הוא חל מכאן
4 ואילך ואינו חל רטרואקטיבית.
- 5 2234. ברם, בסוגיה שלפנינו, התעוררה השאלה בבית המשפט העליון ונידונה לפני ממלא
6 מקום הנשיא, השופט ד"ר יואל זוסמן (מי שכהן כיו"ר הוועדה שבעקבותיה התקבל
7 התיקון משנת תשנ"ג שהוסיפה את סימן ז לפקודת הראיות, אשר לדבריו הסכימו
8 השופט עציוני והשופט – לימים הנשיא – יצחק כהן (ע"א 350/74 חברת מ.ל.ט. בע"מ
9 נ' מסעוד ויחיאל ממון, פד כט(1) 208 (1974)).
- 10 2235. באותה פרשה התקיים דיון בבית משפט לתעבורה ביום 13.4.67 (בעקבות תאונה
11 שהייתה בשנת 1966, ובמסגרתו נקבע כי בתאונה נשוא תיק הנ"ל נהג טנדר היה
12 בסטייה חדה ימינה והיה הגורם לתאונה שבה נפגעו נוסעי האופנוע, שהם המשיבים
13 בבית המשפט העליון (התובעים בבית משפט השלום). התביעה הוגשה בשנת 1970.
14 תיקון מספר 2 לפקודת הראיות, אשר הוסיף את סימן ז לפקודה בדבר האפשרות כי
15 פסק דין פלילי יהווה ראייה במשפט אזרחי התקבל בכנסת ופורסם ברשומות ביום
16 2.8.73. הראיות נשמעו ביום 24.4.74. פרקליט הנתבעים (ששניים מהם הם המערערים
17 בבית המשפט העליון הפנה את תשומת ליבו של בית המשפט העליון לסעיף 42א
18 לפקודת הראיות ובהסתמך על סעיף 42ג, התנגד להבאת עדים לסתור את האמור
19 מפסק הדין של בית משפט לתעבורה. בית המשפט השלום וכן בערעור בבית משפט
20 המחוזי קבע כי אין חוק חל רטרואקטיבית ולא מצא בחוק המתקן כל רמז לכך שהוא
21 יחול על החלטות ופסקי דין שניתנו בשנים עברו. בית משפט קמא לא התעלם מהעבודה
22 כי התיקון נוגע לדרכי הדיון, אך הוא סבר כי לא מדובר רק בהוראות פרוצדורליות
23 אלא בית משפט פלילי שבו נקבעו זכויות ברורות והתחייבויות ברורות של הצדדים
24 המערובים (כל הנ"ל הינו תמצית האמור בפסקאות 2-3, עמוד 214-211 לפסק הדין).
- 25 2236. בית המשפט העליון, מפי ממלא מקום הנשיא (לימים – הנשיא), השופט ד"ר יואל
26 זוסמן, לא קיבל עמדה זו, וקבע את הדברים הבאים (שם, פסקה 4, עמודים 214-213):
27 "נראה בעליל, שהשופט נתפס לכלל טעות. בראש וראשונה רואה אני צורך
28 להטעים, כי בפסק-הדין הפלילי לא נקבעו לא זכויות ברורות ולא

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 התחייבויות ברורות ביחסי הצדדים העומדים לפנינו. מה שנקבע בפסק-
2 הדין הפלילי לא נקבע אלא בין המדינה המאשימה מזה לבין נהג האופנוע
3 הנאשם מזה, ואלמלא בא תיקון פקודת הראיות בשנת 1973, לא הייתה
4 לקביעה זו כל נפקות בין שני הנהגים ואלה התובעים או נתבעים ביחד אתם,
5 בינם לבין עצמם. מעשה-בית-דין בין אל לא קם עקב פסק ההרשעה: ע"א
6 158/53 מ' טננהולץ, ואח' נ' ו' פופלוביץ, פד"י, כרך ח, ע' 1570; פי"ם, כרך
7 יז, ע' 285. כיצד יכול היה הפסק בדרך אחרת לקבוע זכויות או התחייבויות
8 של בעלי-הדין שלפנינו?

9 אמור מעתה, תיקון הפקודה אינו נוגע אלא לדרכי הראיה בלבד. תוצאתו היא,
10 כי פסק ההרשעה בו מדובר בסעיף 42א. שלא היה מקודם ראייה קבילה
11 במשפט, הוכשר לראיה, ועם הגשתו מוגבלת האפשרות לסתור את האמור
12 בו, בהתאם לסעיף 42ג לפקודה.

13 ב-ע"א 238/53 אהרן כהן ובלה בוסליק נ' היועץ המשפט לממשלה פד"י, כרך
14 ח, ע' 4, 16, 17, 19; פי"ם, כרך יד, ע' 278 (בע' 16) ביאר השופט זילברג
15 "כללים ראשונים השולטים בפרשת פירושי החוקים", ואמר, כלפי חוק
16 המשנה את דרכי הדיון של בית-המשפט, כי "ההנחה היא כי הוא פועל
17 למפרע, זאת אומרת: מחייב את בתי-המשפט לנהוג על-פיו גם כלפי ענינים
18 שכבר הוחל בהם לפני צאת החוק החדש". יורשה לי בהקשר זה להעיר, שאם
19 כי המימרה שחוק דיוני כוחו למפרע שגורה בפי המשפטנים, למעשה אין לנו
20 כאן עניין בו הוחל חוק חדש על עיסקה שנעשתה לפני צאת החוק. "חוק דיוני
21 כוחו למפרע" אינו משמיע אלא זאת, שחוק כזה חל על כל עניין הבא בפני
22 השופט אחר שהחוק החוק, ואחת היא אם ההליך נפתח לפני צאת החוק
23 האמור או אחריו, ואף אין נפקא מינא בכך שהעילה נושא אותו הליך תמה
24 והושלמה כולה בעבר. הטעם הוא, בלשון השופט זילברג (בע' 17, שם) "כי
25 הפרוצידורה אינה עמנו האישי של המתדיין", שכן -

26 "שום בעל-דין אין לו זכות מוקנית בדרכי הדיון, ולא יסוד לתרעומת

27 אם נשתנתה הפרוצידורה במהלך המשפט" REPUBLIC OF

28 COSTA RICA V. ERLANGER: (1876) 3 CH. 62; 45

29 L.J.CH L.T 19 24 W.R. 955, C.A. 35; 743.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 בהקשר זה לא נשאר לי אלא להוסיף, כי שינוי דיני הראיות, לענייננו, כמוהו
2 כשינוי בסדרי הדין: ע"פ 348/67 פלוני נ' היועץ המשפטי לממשלה פד"י,
3 כרך כב (1), ע' 225. טול את העניין שנדון על-ידי בית-המשפט המנדטורי ב-
4 CR. A. 160/37 – ALI AHMED JARAD AND ORS. V. THE
5 ATTORNEY GENERAL. הנאשמים הואשמו ברצח שביצעוהו ביוני
6 1937. עת ביצעו העבירה המיוחסת להם, לא ניתן היה להרשיעם על-פי עדותו
7 של עד יחיד, ללא סיוע, כאמור בסעיף 6 לפקודת העדות המקורית. אלא
8 משהועמדו לדין, ביום 23 בדצמבר 1937, תוקנה הפקודה והצורך בסיוע
9 לעדותו של עד יחיד במשפט פלילי בוטל כהוראת-שעה.
10 הוראת-שעה זו מעולם לא שונתה והיא נשארה בספר החוקים עד היום הזה,
11 ונעשתה הוראת-קבע. משנקבעו דיני הסיוע מחדש, הם לא נקבעו אלא לצורך
12 משפט אזרחי בלבד.
13 ראה סעיף 54 לפקודת הראיות. ואולם העובדה שבשעת ביצוע העבירה היו
14 הנאשמים חסינים מפני הרשעה על יסוד עדות יחידה, לא נתנה בידם זכות
15 להתנגד לדין על-פי הפקודה המתוקנת כמו שעמדה בתוקף בשעת הדין.
16 באין הוראה נוגדת, אין בית-המשפט נוהג אלא בהתאם לסדרי-הדין ודיני
17 הראיות המחייבים בשעת הדין. ראה גם STUPPLE V. ROYAL
18 INSURANCE CO., LTD.: (1970) 3 W.L.R. 217, 222 (Q.B. 50; 114
19 SOL. JO. 551; (1970), 2LLOTD'SREP. 127 1. 19710 מקום בו דן
20 בית-המשפט ממש בבעיה העומדת לפנינו".
21 2237. בהמשך פסק הדין מתואר הרקע לתיקון בפקודת הראיות (פסקאות 7-8, עמוד 216-
22 217):
23 "7. חוק התיקון משנת 1973 הוחק, לאחר ששר המשפטים מינה ועדה
24 כדי "לחקור בשימוש בפסק-דין פלילי כראיה בהליכים אזרחיים"
25 וזו הגישה לו בחודש ספטמבר 1970 את המלצותיה.
26 למלאכת הוועדה האמורה קדם באנגליה דין-וחשבון של ועדה
27 בראשותו של LORD PEARSON שחקרה בשאלה דומה. הוועדה
28 האנגלית המליצה על ביטול הלכת HOLLINGTON V.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 HEWTHORN & CO., LTD.: (1943) 2 ALL E.R. 35; (1943)
2 K.B. 587; 112 L.J.K.B. 463; 169 L.T.21; 59 T.L.R. 321; 87
3 SOL 1 JO. 247 C.A., לפיה הרשעתו של אדם אינה קבילה כראיה
4 נגדו.
- 5 בעקבות אותו פסק-הדין הלכנו גם אנו בעברו ע"א 158/53 מ' טנהולץ
6 ואח' נ' ו' פופלוביץ פד"י, כרך ח, ע' 1570; פי"ס, כרך יז, ע' 285, הנ"ל.
- 7 השופט DENNING היה פרקליט התובע שתביעתו בעניין ההוא
8 נדחתה, והוא נמנה מאז ומעולם עם מבקרי ההלכה. מסעיף 4 לדין-
9 וחשבון הוועדה שנתמנתה על-ידי שר המשפטים יוצא, כי מאורע
10 מיוחד גרם באנגליה להתערבות המחוקק ולשינוי ההלכה על-ידי
11 חקיקת חוק בשנת 1968. המאורע האמור הוא פרשת היינדס, פורץ
12 ותיק שנידון לשתיים-עשרה שנות מאסר בשל פריצה לחנות וטען
13 שהוא חף-מפשע. כדי "להפגין חפותו" מפשע ברח פעמים אחדות
14 מבית-הכלא ומבית-המשפט, אך כל מאמציו עלו בתוהו עד אשר קצין
15 המשטרה שמהל את החקירה כתב ופרסם ספר ובו תיאור כיצד
16 היינדס ביצע את הפריצה. היינדס תפס את ההזדמנות ותבע את
17 המחבר לדין, בעילה של הוצאת לשון הרע. הוא ניהל את המשפט
18 בעצמו, ללא עזרת עורך-דין וזכה בפיצויים, הואיל והנתבע לא הצליח
19 במשפט אזרחי לשכנע את המושבעים בצדקת דבריו. וכך יצא, ששם
20 פסקי-דין סותרים יצאו והיו קיימים זה בצד זה, האחד הפלילי
21 שמצא את היינדס אשם בפריצה, והאחר האזרחי לפיו אשמתו של
22 היינדס לא הוכחה והוא זכאי לפיצוי נזק על הוצאת דיבה. חוסר של
23 "סימטריה" בין השיפוט הפלילי לבין השיפוט האזרחי, הפילוג בין
24 שתי הערכאות, יצר לדעת אנשי החוק האנגליים מצב בלתי-נסבל.
25 על-כן הוחק שם סעיף 13 ל-, CIVIL 1968 EVIDENCE ACT,
26 הפוסל לחלוטין ראיה במשפט על הוצאת לשון הרע, כשהיא מובאית
27 כדי לסתור הרשעתו של אדם. קרוב לעניננו אנו הוא סעיף 11 לחוק
28 האנגלי הנ"ל, המבטל הלכת HOLLINGTON V.
29 HEWTHORN & CO., LTD.: (1943) 2 ALL E.R. 35; (1943)

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 K.B. 587; 112 L.J.K.B. 463; 169 L.T.21; 59 T.L.R. 321; 87
2 SOL 1 JO. 247 C.A., ומורה כי הרשעתו של אדם תתקבל בכל
3 משפט אזרחי להוכחת העובדה שאותו אדם ביצע את העבירה בה
4 הורשע. אבל אין זו ראייה חלוטה. ההרשעה מעבירה רק אל בעל-דין-
5 יריב את נטל השכנוע, ועליו להוכיח שההרשעה הייתה מוטעית. הוא
6 רשאי לעשות כן בכל דרכי ראייה, לרבות הבאה בשניה של עדים
7 שהעידו במשפט פלילי, ראה STUPPLE V. ROYAL
8 INSURANCE CO., LTD.: (1970) 3 W.L.R. 217, 222 (Q.B.
9 50; 114 SOL. JO. 551; (1970), 2LLOTD'SREP. 127 1.
10 .19710

11 הוועדה שישבה בארץ על המדוכה לא הייתה מודאגת על-ידי פילוג .8
12 אפשרי בין בית-המשפט הפלילי לבין בית-המשפט האזרחי. גם
13 אצלנו כבר קרה, ששופט פלילי ושופט אזרחי התחלקו בדעותיהם
14 באותו עניין, ראה ע"א 680/66 אסתר מרציאנו, ואח' נ' אנטון בדעאן
15 ואח': פד"י, כרך כא (2), ע' 285, ו-ע"א 463/62, המאוזכר בסעיף 12
16 לדין-וחשבון הוועדה. מטרתה הייתה שונה מזו של הוועדה האנגלית,
17 והיא העלתה על ראש דאגתה את הצורך לחסוך זמנם של בית-
18 המשפט ושל העדים ולמנוע כפילות הדיון באותו עניין. שוני הרעיון
19 המונח ביסוד ההמלצות של הוועדה – ורעיון זה נתגלם בחוק – הניע
20 את הוועדה להרחיק לכת מהוועדה האנגלית, שבו בזמן שבאנגליה
21 מוחלף נטל השכנוע ותו לא, מתווספת אצלנו ההגבלה בהבאת ראיות
22 לסתור שנקבעה בסעיף 42 לפקודה. טעמה של הגבלה זו ברור ואינו
23 צריך הסבר. אלמלא הגבלה זו, דבר לא היה מונע את הנאשם
24 מלהתדיין באותו עניין בשניה בבית-משפט אזרחי. באנגליה שמורה
25 לו זכות זו גם היום, ראה פרשת STUPPLE V. ROYAL
26 INSURANCE CO., LTD.: (1970) 3 W.L.R. 217, 222 (Q.B.
27 50; 114 SOL. JO. 551; (1970), 2LLOTD'SREP. 127 1.
28 .19710

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 הוראת הסעיף 42ב החדש אינה מבוססת על השתק שקם קב מעשה-
2 בית-דין במשפט פלילי. במידה שיש השתק כזה, הוא יוסיף לחול,
3 בהתאם לסעיף 42ה לפקודה, ובמידה זו התיקון לא היה הדרוש.
4 מסקנתה של שועדה הייתה כי במשפט פלילי נאסף ונצטבר מטען
5 שכחתי אשר לא מן הראוי לבזבזו לריק, אשר-על-כן תוכל ההרשעה
6 לשמש ראיה במשפט אזרחי. בית-המשפט אינו מרשיע אדם אלא
7 לאחר שאשמתו הוכחה מעל ספק סביר, ולכן אין צידוק להתעלם
8 ממנה לצורך שכנועו של בית-משפט אחר. לעניין זה אין נפקא מינה
9 בין האדם שהורשע לבין אדם שלא היה צד במשפט. דינם היה אולי
10 שונה אילו נקבע על-פי כללי ההשתק, שעל-פיהם מי שלא היה לו
11 "יומו" בביתו המשפט, אף טענותיו לא יסתתמו. מה שאין כן כאשר
12 קבילות ראיה נובעת מן הרעיון שחקירה-ודרישה שנעשתה על-ידי
13 שופט פלילי ראויה לעמוד בחזקת אמת, וגלל-כן זכאית היא, בתנאים
14 האמורים בסעיף 42א, להתקבל לראיה."

15 2238. לאור זאת, קבע בית המשפט העליון את הנהלים להגיש ראיות לסתור (פסקה 9 עמוד
16 : (217-218)

17 "עם כל זה מסתמן, לגבי הבאת ראיות לסתור, הבדל חשוב בין האדם
18 שהורשע (לרבות חליפו או מי שחב בחובו הפסוק כגון המבטח על-פי פקודת
19 ביטוח רכב מנוע (סיכוני צד שלישי), תש"ל-1970), לבין אדם אחר, זר
20 להליך פלילי. לראשון הייתה שעת כושר להביא ראיותו לפני השופט הפלילי,
21 ולכן אין מקבלים מידו ראיה לסתור, אלא מטעמים שיירשמו וכדי למנוע
22 עיוות-דין. מן הצורך להטעים שלא בנקל תינתן לבעל-דין כזה רשות להבאת
23 ראיה במשפט אזרחי, שאם לא יקפצו בתי-המשפט ידם במתן הרשות, יסכלו
24 את מטרת התחיקה, לרכז את חומר הראיות בבית-המשפט הפלילי ולא
25 להותיר מקום להתדיינות נוספת. ישנם כמובן מקרים, בהם אין מנוס מהבאת
26 ראיות שכבר נגבו במשפט פלילי, כגון בעניין בו בעל-דין שהורשע מתגונן
27 בטענת רשלנות תורמת. טענה זו, שאינה משמשת הגנה במשפט פלילי, יכול
28 שתחייב בירור נוסף, אף אם נקבעה רשלנות תורמת בפסק ההרשעה, שכן
29 עדיין יהא על השופט האזרחי לחלק את הנזק בין שני המעוולים, ולצורך כך
30 יתן רשות לגביית ראיות.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ואולם כאשר מוגש פסק-הדין המרשיע כראיה נגד אדם זר, אי אתה יכול
2 לחסום לזה את הדרך לסתור את הממצאים שבו על שום שלא הביא ראיה
3 במשפט הפלילי, שכן באותו משפט לא היה בעל-דין ולא הייתה לו הזדמנות
4 לכך. לכן לא מצינו בחוק התיקון כל חסימת ראיות כלפי מי שלא הורשע
5 במשפט פלילי ואף לא היה חליפו ולא חב בחובו הפסוק. אבל פסק ההרשעה
6 קביל לראיה גם נגד "זר" או "צד שלישי" כזה, כאמור בסעיף 42 לפקודה,
7 ואין צריך לומר שמשקלו בדרך כלל יהא רב ולא בנקל יהפוך השופט האזרחי
8 מסקנותיו על-פיהן, אם לא נתגלתה והובאה לפניו ראיה חדשה. היוצא מכאן,
9 שבעוד שיחיאל ממן אינו מוגבל בהבאת ראיות מכוח סעיף 42 לפקודה. אין
10 הוא רשאי להתנגד להגשת פסק-הדין כראיה גם נגדו. העובדה שיחיאל לא
11 הורשע אינה עילה לפסול את ההרשעה לראיה".
- 12 2239. מפסק דין זה עולה כי על פי פרשנות בית המשפט העליון, התיקון שקבע בשנת 1973
13 את הכלל הראייתי שפסק דין פלילי מהווה ראייה לכאורה בהליך אזרחי חל
14 רטרואקטיבית ביחס להליכים שהיו בבית משפט לתעבורה בשנת 1967.
- 15 2240. ואכן, כן נכתבו הדברים על ידי שופט בית המשפט העליון, השופט יעקב קדמי, על
16 הראיות חלק שלישי עמוד 1559 :
- 17 **"ויודגש: אין חשיבות לכך שההרשעה נעשתה לפני חקיקת הסעיפים 42-א-**
18 **ה; וזאת – משום שכפי שנקבע ב- ע"א 350/74...מדובר כאן בדיני ראיות**
19 **שהם חלק מהמשפט הפרוצדורלי ועל כן מרגל קבלת החוק ניתן להגיש את**
20 **פסק הדין המרשיע משנת 1971..."**
- 21 2241. הוא הדין, ובשינויים המחויבים, לגבי תיקון מספר 18, משנת תשע"ז – 2017.
- 22 2242. כפי שהתיקון מספר 2 בשנת 1973 חל "רטרואקטיבית" על פסק דין משנת 1967, כך
23 יחול תיקון מספר 18, שקבע את העיקרון של פסק דין פלילי בבית משפט צבאי יהווה
24 ראייה לכאורה בהליכים אזרחיים, יחול אף הוא על פסקי הדין של בתי המשפט
25 הצבאיים אף שקדמו בשנים לא מעטות לשנת 2017.
- 26 **לב.7.4 סיכום**
- 27 2243. העולה מאמור לעיל, הוא כי בין אם נלך לפי החלטתי מיום 22.3.09 (ראה פרק כב.5)
28 ובין אם נלך על פי תיקון מספר 18 לפקודת הראיות (ראה עליו לעיל בתת פרק לב.5.4)

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 פסקי הדין של בתי המשפט הצבאיים באזור יהודה ושומרון, שבהם נקבע הרשעה של
2 הנאשמים הם ראיה לכאורה קבילה, בהליכים האזרחיים אשר מתקיימים בפניי ב-17
3 התיקים, נשוא החלטה זו.
- 4 2244. גם יתר הסעיפים בסימן ז לפקודת הראיות הנ"ל, חלים ומחייבים ביחס לאותם
5 הליכים בבתי המשפט הצבאיים ביהודה ושומרון, וביניהם זכותו של בית המשפט
6 לעיין בכתב אישום, בפרוטוקול ובכל חומר אחר אשר הוגש במשפט הפלילי וזאת
7 כאשר אראה צורך בכך, לשם הבהרת האמור באותו פסק דין מרשיע של בית המשפט
8 הצבאי (סעיף 42 לפקודה).
- 9 2245. על פי סעיף 42 לפקודת הראיות, חלות המגבלות האמורות על הבאת ראיות לסתור
10 את פסק הדין של בית המשפט הצבאי: המורשע (הנתבעים מבצעי הפיגועים בתיקים
11 שלפניי) וכן הרש"פ אינם רשאים להביא ראיה לסתור או להביא ראיה שכבר נשמע
12 או הוגשה בהליכים הפליליים בפני בתי המשפט הצבאיים, וזאת, בסיג האמור בסיפא
13 של סעיף 42 הנ"ל: "**אלא ברשות בית המשפט, מטעמים שירשמו ובכדי למנוע עיוות**
14 **דין**".
- 15 **לב.5 מסמכי השלל ודו"ח נווה**
- 16 2246. פרט לעדים עובדתיים (ראה: תת פרק לב.2) ופסקי הדין הפליליים המרשיעים, הן של
17 בית המשפט המחוזי בתל אביב (ראה: תת פרק לב.3) והן של בתי המשפט הצבאיים
18 באזור יהודה ושומרון (ראה: תת פרק לב.4), סוג נוסף של ראיות שהובאו על ידי
19 התובעים (בדרך כלל כנספחים לחוות דעת מומחים; עליהם אדון בתת פרק לב.6
20 להלן), הוא זה: מסמכים של הרשות הפלסטינאית, חלקם חתומים על ידי ערפאת
21 בעצמו. מסמכים אלה הגיעו לידי כוחות ישראל בעקבות מבצע "חומת מגן", וכוננו על
22 ידי הצדדים "מסמכי שלל".
- 23 2247. עמדת התובעים היא כי יש לתת משקל – ולעיתים משקל מכריע וחשוב – לאותם
24 מסמכים, שכן מדובר בניירות שנכתבו ב"זמן אמת", לפני שידעו כותבי המסמכים כי
25 יהיו הליכים משפטיים בתיקים שבפניי, דבר המהווה הוכחה כי מדובר במסמכים
26 אותנטיים.
- 27 2248. לעניין זה ראיתי לנכון להביא את הסעיפים ג-ה בתוך פרק א (שכותרתו "**הערות**
28 **כלליות לחוות הדעת**"), מתוך חוות דעתו של תא"ל במילואים יוסי קופרווסר,

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 שתפקידו האחרון בצה"ל היה ראש חטיבת המחקר באמ"ן בדרגת תת אלוף (-2001)
2 (2006), שעניינם מסמכי השלל:

3 "ג. מסמכי השלל הינם מסמכים של הרש"פ ואש"פ (רבים מהם
4 נושאים את חתימותיהם של יאסר ערפאת, מרואן ברגותי, פואד
5 אלשובכי ובכירים נוספים ברש"פ ובאש"פ בתקופה הרלוונטית)
6 שנתפסו ע"י צה"ל במתקני ובמשרדי הרש"פ ואש"פ ובמשמורתם
7 הרשמית, וכן מסמכים של ארגוני טרור פלשתיניים שונים שנתפסו
8 במשרדיהם ובמתקניהם. מסמכי השלל נתפסו בשורה של מבצעים
9 צבאיים במהלך מתקפת הטרור על ישראל (ממבצע 'חומת מגן' [מרץ-
10 מאי 2002] ובמבצע 'דרך נחושה' שבא זמן קצר בעקבותיו ואילך),
11 ביהודה ושומרון וברצועת עזה. המסמכים נתפסו ע"י יחידה באגף
12 המודיעין העוסקת באיסוף מסמכים ושלל טכני, שפעלה במבצעים
13 הצבאיים השונים עם הכוחות הלוחמים, על פי נהלים מסודרים
14 ושיטתיים.

15 ד. מסמכי השלל הינם אוצר בלום של חומר מקורי, אותנטי, שחשיבותו
16 וערכו לא יסולאו בפז ונדועה לו השפעה על מהלך מתקפת הטרור ועל
17 יחסן של ישראל ושל הקהילה הבינלאומית כלפי הרש"פ ואש"פ
18 (כפי שיפורט בהמשך חוות דעתי). חלק קטן מחומר זה נחשף לעיון
19 הציבור, צולם, קוטלג, תורגם ונותח ע"י אנשי צוות מרכז המידע
20 למודיעין ולטרור במרכז למורשת המודיעין (המל"מ) בגלילות,
21 בראשות ד"ר (אל"מ מיל.) ראובן ארליך ובאמצעות צוות חוקרים
22 דוברי ערבית, יוצאי קהילת המודיעין. העתקי החומר שנחשף לעיון
23 הציבור, תרגומיו וניתוחו נעשו במסגרת דו"חות המל"מ, והם
24 פתוחים לעיון הציבור בספריית המל"מ וחלקם אף זמינים באתר
25 האינטרנט של המל"מ כשירות חינמי לציבור הרחב. מסמכי השלל
26 המופיעים בדו"חות המל"מ הינם העתקיהם המדויקים של
27 המסמכים המקוריים.

28 ה. למען הסר ספק אדגיש כי דברים אלה ידועים לי מידיעתי האישית
29 והמקצועית, בין היתר לנוכח תפקידים שמילאתי בזמנים
30 הרלוונטים, בהם נתפסו המסמכים, וכמי שנמנה עם אלה שנחשפו

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 למסמכים המקוריים (לרבות מסמכים רבים שלא נחשפו לעיון
2 הציבור) סמוך לאחר תפיסתם ע"י כוחותינו, ועסקו בנייתוחם".
- 3 2249. חלק ממסמכי השלל הינם נספחים לדו"ח נווה (שהוכן על ידי מזכיר הממשלה דאז).
4 לדעת התובעים גם מסמך זה יש להכשיר כראיה.
- 5 2250. התובעים מתבססים על כך שמסמכי השלל ודו"ח נווה הוכרו בפסיקה קודמת כראיות
6 משמעותיות. הם מפנים בין היתר להחלטתי שלי בפרשת בן שלום, וכן לפסק דינו של
7 בית המשפט העליון (וכן לפסק דינו של בית המשפט המחוזי שניתן על ידי השופטת
8 דליה גנות) בפרשת מנטין (ראה: פרק כד.2.9 לעיל).
- 9 2251. מאידך גיסא, ב"כ הנתבעים הקדישו פרק שלם של הסיכומים (פרק יב) לטענתם לפיה
10 אין מקום להתבסס על מסמכי השלל ודו"ח נווה, בעיקר מטעמים טכניים ראייתיים
11 (ראה פרק כה.16.4).
- 12 2252. במחלוקת זו – הצדק עם התובעים, שכן ניצבים מאחוריהם החלטות של בתי משפט
13 שונים.
- 14 2253. ראשית, כתבתי את הדברים בפרשת בן שלום (פרק טו), ואביא את הדברים פעם נוספת
15 במלואם:
- 16 "טו. שאלה מקדמית: האם דו"ח דני נווה קביל כראיה?
- 17 123. בטרם אגש לבירור טענותיהם של הצדדים לגופו של עניין,
18 עלי להסיר מן הדרך טענה "מקדמית" נוספת, והיא הטענה
19 של הנתבעים בדבר אי קבילותו של דו"ח דני נווה, כראיה
20 בהליך שבפניי.
- 21 124. הנתבעים טוענים, כי אין לקבל את הדו"ח האמור, שהוצג על
22 ידי התובעים, משום שבהכנתו היו מעורבים אנשים רבים,
23 ואין לדעת מה הייתה תרומתו של כל אחד מהם ליצירת
24 המסמך הסופי. עוד התברר, במהלך החקירה הנגדית, כי
25 חלק מהמסמכים התקבלו בידי מר סעד (העד המומחה של
26 התובעים), כאשר מסמכים אלה כבר "מעובדים". דהיינו:
27 כאשר משהו כבר קרא אותם, תרגם אותם, והוסיף להם

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 הערות וביאורים (כגון מי הם האנשים המוזכרים שם ומה
2 תפקידם), וזאת, מבלי שהובאו לעדות אותם עורכי
3 המסמכים. משמעות הדברים היא כי דו"ח דני נווה,
4 מתחילתו ועד סופו, הינו עדות שמיעה.
- 5 125. מר סעד העיד (עמ' 231 לפרוטוקול מיום 9.7.12) ולא הייתה
6 על כך מחלוקת, כי דו"ח דני נווה נכתב על ידי דני נווה וצוות
7 עובדיו, ונוכח העובדה שדו"ח זה מבוסס על מסמכי השלל –
8 שאותם מכיר העד, מר סעד – הרי שהוא מאמץ את
9 מסקנותיו.
- 10 126. לגבי אותנטיות המסמכים שנלקחו מן "המוקטעה"
11 שברמאללה, במהלך מבצע "חומת מגן", לא היו מחלוקות.
12 לכך הסכים גם המומחה מטעם הנתבעים, פרופ' קליין (עמ'
13 387 לפרוטוקול מיום 23.12.12):
- 14 כב' השופט: כן-? שאלה הבאה. אתה לא פקפת
15 בתוכן, דני נווה, יש שם שניים-שלושה מסמכים
16 שכתוב בכתב-יד לשלם לזה 300 דינר,
17 העד: כן.
- 18 כב' השופט: וחתימה של ערפאת, אתה לא
19 פקפת?
20 העד: לא פקפת. השאלה היא למה התשלום,
21 עבור מה,
22 כב' השופט: לא משנה. אבל אתה לא, לא, לא,
23 השאלה הייתה שאלה,
24 העד: האם המסמך עצמו הוא אותנטי?
25 כב' השופט: אותנטי והחתימה של ערפאת היא
26 אותנטית.
27 העד: פחות, כן.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 כב' השופט: אין על זה מחלוקת? בסדר'.
- 2 127. מטעמים אלו, אף אני סבור כי אין כל מניעה לקבל את דו"ח
- 3 דני נווה כראיה.
- 4 יתירה מכך, גם התנגדותם של הנתבעים מבוססת על הטענה,
- 5 כי, ככל הנראה, מדובר במסמכים חלקיים (יצוין כי דו"ח דני
- 6 נווה מבוסס על כל המסמכים שנמצאו ברמאללה, אולם לא
- 7 כל המסמכים הופצו לציבור); אלא שמעדותו של המומחה
- 8 מטעמם, פרופ' קליין, נראה כי לא היה לסברה זו על מה
- 9 שתסמוך, מפני שמר קליין לא ידע להצביע על כל מסמך נוסף
- 10 כלשהו, המכחיש את מסקנות הדו"ח, אך נעדר ממנו (ראה
- 11 גם: עמ' 387 לפרוטוקול מיום 23.12.12)
- 12 128. על כן, לא הוכחה ההשערה כי מדובר באסיפת מסמכים
- 13 מגמתית או חלקית.
- 14 מאידך גיסא, לא נשמעה טענה לגבי האותנטיות של מסמכי
- 15 השלל אשר עליהם מבוסס הדו"ח. לפיכך, אין בטענות לא
- 16 מבוססות אלו, של הנתבעים, כדי למנוע את השימוש בדו"ח
- 17 דני נווה כראיה.
- 18 לעניין זה ראה את קביעתה של כב' השופטת דליה גנות
- 19 בפסקה 52 לת.א. 1047/04 עזבון המנוח מנטין עמית עמוס
- 20 נ' בזק החברה הישראלית לתקשורת בע"מ (2013), כי:
- 21 למרות שדני נווה לא העיד בפניי, הנני קובעת, כי נוכח
- 22 הסתמכות דו"ח נווה על מסמכי השלל, הרי שמדובר בראייה
- 23 כשרה ובעלת ערך גבוה, ולענייננו – בעלת משמעות מיוחדת,
- 24 כפי שיבואר בהמשך, מה עוד שב"כ הרש"פ לא הצביע על
- 25 סתירות הקיימות בין האמור בדו"ח לבין הכתוב במסמכי
- 26 השלל". כמו כן ראה את בש"א (ת"א) 24566/06 עיזבון שחר
- 27 אורי יובל ז"ל נ' הרשות הפלשתינאית (2007).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 לעניין משקלו הראייתי של דו"ח דני נווה ראה את ת.א (ת"א)
2 2425/02 אגד אגודה שיתופית לתחבורה בישראל בע"מ נ'
3 הרשות הפלשתינית (2003).
- 4 והשווה עם ת.א (מרכז) 15980-03-09 אר-אל חברת מלונות
5 ופנסיונים בע"מ נ' הרשות הלאומית הפלשתינית (2013),
6 שם סבר השופט אברהם יעקב כי דו"ח דני נווה הינו בגדר
7 עדות שמיעה.
- 8 129. מכל מקום, בפסק דיני זה נעשה שימוש אך ורק במסמכי
9 השלל, אשר צורפו כנספחים לדו"ח דני נווה, כך שמהוסכם
10 על האותנטיות של אותם המסמכים, שוב לא תוכל להישמע
11 כל טענה בדבר עדות שמיעה וכיוצא בזה".
- 12 2254. ראוי לציין, כי בית המשפט העליון כאשר דן בבקשת הרש"פ לעיכוב ביצוע בתיק בן
13 שלום, הזכיר את נימוקי הערעור של הרש"פ, כולל התייחסות למסמכי השלל, ובכל
14 מקרה קבע כי אין מקום לעכב ביצוע על אף שמדובר בחיוב בסכום כסף משמעותי של
15 62 מליון ₪ (החלטת כב' השופט דוד מינץ, מיום 2 באדר תשע"ח (22.2.18) ב-ע"א
16 71/18 הרשות הפלסטינית נ' יורשי המנוחה שרון בן שלום ז"ל.
- 17 2255. ב"כ הנתבעים עו"ד ארנון, טוען שאין לקבל את קביעותי בעניין בן שלום, והוא ציין
18 כי הוגש על ידי הרש"פ ערעור לבית המשפט העליון (ראה: הפסקה הקודמת), ולדבריו
19 יש סיכוי כי הערעור יתקבל.
- 20 2256. אינני יכול לשער מה יתרחש בבית המשפט העליון בערעור על החלטות ופסקי דין
21 שנתתי. על כל פנים, כל עוד בית המשפט העליון לא "הפך" את החלטותי, אני איתן
22 בדעתי כפי שצוטט לעיל מהדברים שכתבתי בפרשת בן שלום, כי הן מסמכי השלל והן
23 דוח נווה הן ראיות קבילות ויש להם מעמד ומשקל רב.
- 24 2257. מעבר להחלטתי שלי בפרשת בן שלום, אביא להלן את החלטת השופטת גנות בפרשת
25 מנטין שאומצה על ידי השופט סולברג בבית המשפט העליון בפרשת מנטין וכן את
26 החלטת חברתי השופטת עירית כהן בפרשת פלונג, הכל כפי שיפורט להלן.
- 27 2258. בפרשת מנטין, הוכרו מסמכי השלל ודו"ח נווה כראיות חשובות.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 בבית המשפט המחוזי קבעה השופטת דליה גנור, בפסקה 52 לפסק דינה ב-ת"א
2 1047/04 עזבון המנוח מנטיין עמית עמוס נ' בזק החברה הישראלית לתקשורת בע"מ
3 : (2013)
- 4 "למרות שדני נווה לא העיד בפניי, הנני קובעת, כי נוכח הסתמכות דו"ח נווה
5 על מסמכי השלל, הרי שמדובר בראיה כשרה ובעלת ערך גבוה, ולענייננו –
6 בעלת משמעות מיוחדת, כפי שיבואר בהמשך, מה עוד שב"כ הרש"פ לא
7 הצביע על סתירות הקיימות בין האמור בדו"ח לבין הכתוב במסמכי השלל".
- 8 [מוזכר ומצוטט באופן חלקי בפסקה 28 לפסק הדין של בית המשפט העליון בפרשת
9 מנטיין – ע"א 2144/13].
- 10 2260. בערעור בבית המשפט העליון בפרשת מנטיין, העלה ב"כ הרש"פ, עו"ד יוסף ארנון
11 (המייצג את הרש"פ גם בתיק זה) את אותן טענות הגנה אותן הוא מעלה כיום בפניי
12 בעניין אי קבילת דו"ח נווה ומסמכי השלל, ובהם כי יש המסמכים לא התקבלו בדרך
13 הראייתית הנכונה; יש מסמכי שלל שמובילים למסקנות אחרות; חלק מהמסמכים
14 הובאו ללא תרגום ולגבי חלק מהם התרגום אינו נכון.
- 15 2261. בית המשפט העליון לא קיבל את טענות ב"כ הרש"פ, וקבע את הדברים הבאים ביחס
16 למסמכי השלל (וזאת לאחר שנתן משקל משמעותי לעדותו של תת אלוף קופרווסר
17 בפסקה 74 לפסק דינו), באומרו כדלקמן (פסקה 75):
- 18 "מעבר לכך אציין, כי אין עוררין על כך שמסמכי השלל עצמם הם מקוריים,
19 אותנטיים ואמינים, וכי הם צורפו לחוות הדעת יחד עם תרגומם. אילו חלקה
20 הרש"פ על התרגום או על הפרשנות שניתנה למסמכים, היה עליה לציין
21 זאת. ואולם, המומחה מטעם הרש"פ, ד"ר קליין, הסתפק באמירות כאלה
22 ואחרות בניסיון להפריך את חוות הדעת של קופרווסר או להמעית ממשקלה,
23 מבלי להציב תזה נגדית מתחרה. גם הטענה לפיה קיימים מסמכי שלל
24 נוספים שלא הוגשו, ואשר תוכנם סותר את ממצאי חוות הדעת, נטענה
25 בעלמא וללא ביסוס. מסיבה זו, דומני כי יש לדחות את טענותיה של הרש"פ
26 גם ביחס לדוח נווה, ככל שמדובר בציטוטים שהובאו ממסמכי השלל. לא זו
27 אף זו: את טענותיה אלה מנועה הרש"פ ממילא מלהעלות, משום שהדוח
28 הוגש בהסכמת בא-כוחה..."

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 גם בפסק דין של בית משפט זה – שניתן לאחר פרשת מנטין – קבעה עמיתתי השופטת
2 עירית כהן את אחריות הרש"פ, בהתבסס בין היתר על מסמכי השלל, שם הוגשו על
3 ידי המומחה מטעם התובעים אלון אביתר. השופטת מאמצת את הדברים ואת
4 המסקנות העולים ממסמכי השלל, כולל הקשר בין אנשי הרש"פ לבין אנשי הג'יהאד
5 האסלאמי והחמאס, כאשר היא מזכירה כי מסמכי השלל הללו שעליהם התבסס אלון
6 אביתר, נזכרים גם בפסק דינו של כב' השופט סולברג בפרשת מנטין בבית המשפט
7 העליון (ת"א 4333/02 פלוני נ' הרשות הפלסטינית, המועצה הפלסטינית, פסקה 118 ;
8 ניתן ביום ד בתשרי תשע"ט (13.9.18)).
- 9 טענת הנתבעים כי מסמכי השלל ודו"ח נווה מתייחסים לאירועים שאינם אותם 17
10 האירועים נשוא כתבי התביעה – אינה עומדת במבחן הביקורת, שכן גם בפרשת מנטין
11 וגם בפרשת פלוני הנ"ל מסמכי השלל היו "כלליים", ואף על פי כן הם יושמו על ידי
12 הערכאות השיפוטיות ביחס לפיגועים נשוא התיקים הללו.
- 13 יתרה מזו, ככל שמדובר בתביעת מורי הדרך, הרי שדי להוכיח מדיניות כללית של
14 תמיכת הרש"פ ואש"ף בפיגועים, באופן כללי, ואין צורך להתייחס לפיגוע קונקרטי זה
15 או אחר.
- 16 טענה נוספת של הנתבעים היא כי לא הובאו עדים מטעם התובעים המאשרים כל
17 מסמך ומסמך מבין מסמכי השלל.
- 18 לכך יש תשובה אחת של התובעים כי לפיה פרופ' קליין, המומחה מטעם הנתבעים, לא
19 התנגד להגשת הדו"ח ואף הזכיר אותו, ועל כן יש מניעות לרש"פ ולאש"ף לטעון כנגד
20 המסמכים האמורים.
- 21 לכך יש להוסיף כי המומחים מטעם התובעים, וביניהם תת אלוף קופרווסר וסגן אלוף
22 דחוח הלוי אישרו את האותנטיות של המסמכים.
- 23 מסקנתי היא כי טענות אלה של הנתבעים – בדיון יסודם, ואני מאמץ אותם.
- 24 אשר לטענה של הנתבעים כי מבחינת דיני הראיות היה צורך להגיש את המסמכים על
25 ידי עורכייהם או כותבייהם, נכתבה על ידי עו"ד סגל ב"כ הנתבעים תשובה זו (סעיף 154
26 לסיכומי התשובה שלו):

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 "לטענה שמסמכי השלל לא הוצגו באמצעות עורכיהם – אין גבול לחוצפה
2 ואין גבול לעזות המצח של חבורת המרצחים הנ"ל – מי הם החותמים על
3 המסמכים?! נמנה מקצתם: יאסר ערפאת; מרואן ברגותי; ג'יבריל רג'וב;
4 טיראווי; ועוד רבי מרצחים אחרים?! מדוע לא הובאו הם לעדות על ידי
5 הנתבעים?! מדוע לא ביקשו הנתבעים להפריך את האמור במסמכי השלל על
6 ידי אותם אנשים?!"
- 7 2270. לנתבעים אין מענה לאי הבאת העדים, וכבר דנתי בעניין מספר פעמים והגעתי למסקנה
8 על פי הפסיקה של דיני הראיות כי בסיטואציה מעין זו, כאשר צד בוחר שלא להביא
9 עדים, פועל הדבר לרעתו, וכאן מופעל כלל זה כלפי הרש"פ ואש"ף.
- 10 2271. אחת מטענות הנתבעים ביחס למסמכי השלל היא כי אותם מסמכים נבזזו ממוסדות
11 הנתבעים, עובדה המפחיתה ממשקלם (סעיפים 131 ו-332 לסיכומי הנתבעים).
- 12 2272. על כך ניתן להשיב, בנימוקים אלה: ראשית, לא הובאה כל אסמכתא לפרופוזיציה זו.
13 שנית, לו יצויר כי במחלוקת בין ראובן לשמעון האם הלוואה מסוימת נפרעה והנתבע
14 יודע שברשות התובע יש קבלה בחתימתו על פרעון ההלוואה, ומסמך זה מגיע לידי
15 הנתבע בדרך לא דרך – גם אם צד אחד יכנה זאת "ביזה" – עדיין המסמך, בהנחה
16 שהוא אותנטי יהווה ראיה חשובה ומכרעת בתיק. שלישית, אם הבאת נאשם מארץ
17 אחרת, בדרך של חטיפה אינה פוסלת את ההליך הפלילי המשפטי נגדו (ראה: ע"פ
18 336/61 אדולף אייכמן נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד טז 2033, פסקה 13, עמ' 2067
19 ואילך (1962)). קל וחומר שאין כל פגם בהבאת ראיה שנבזזה. רביעית, אין מדובר
20 בביזה רגילה. לאחר ביצוע הרצח בליל הסדר במלון פארק בנתניה והפיגוע הרצחני
21 באלון מורה, ברצח בני משפחת גביש (ראה פרק ז לעיל), נפתח מבצע יזום של צה"ל
22 כדי להגן על יהודים וישראלים. במסגרת זו השתלטו על ארכיון של הרש"פ. אין זה
23 ביזה אלא חלק ממשימה מלחמתית.
- 24 2273. טענה נוספת של הנתבעים כאילו יש מסמכי שלל אחרים התומכים בעמדותיהם,
25 ואותם הסתירו אנשי המודיעין המחזיקים בכל אמצעי השלל, הופרכה בחלל האוויר
26 ללא כל בסיס שהוא.
- 27 2274. יתרה מזו, גם אם יש מסמך אחר הסותר את המסמכים הללו, אין בכך כדי לפגוע
28 בתוקף ובמשקל הראייתי של המסמכים שהם מסמכים אמיתיים.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2275. בכל מקרה, לא ניתן לקבוע ממצא עובדתי על סמך השערה שיש מסמך סותר. ממצאים
2 עובדתיים קובעים על פי ראיות קיימות, דהיינו: אותם מסמכים שיפורטו להלן ואשר
3 בחלקם יש גם רישום בכתב ידו של ערפאת, כאשר ב"כ הנתבעים לא ביקש ולו פעם
4 אחת כי ימונה מומחה לכתבי יד לבדוק האם המסמך אמיתי או מזויף. על כורחך,
5 המסמכים אמיתיים, במיוחד כאשר בחלק ניכר מהם יש סמל לוגו של הרש"פ או של
6 אש"ף או של התנזים.
- 7 2276. לפיכך, מכל הטעמים דלעיל יש לראות במסמכי השלל ודו"ח נווה ראיות קבילות
8 ומשמעותיות, וטענות הנתבעים כנגד ראיות אלה – נדחות.
- 9 **לב. 6. חוות דעת של מומחים משני הצדדים**
- 10 2277. חלק ניכר מן המאמץ הראייתי בתיק הוקדש על ידי הצדדים הן למציאת מומחים
11 מטעמם אשר הגישו חוות דעת התומכות בגישתם, והן בחקירה הנגדית של המומחים
12 של הצד שכנגד.
- 13 2278. ניתן לומר, בשלב זה, כי המומחים עשו עבודה רבה ומקיפה והציגו בפני בית המשפט
14 פנורמה של ראיות ותיזות הנסמכות על אותן ראיות.
- 15 2279. אכן, המומחים לא הגיעו לאותה מסקנה. מצב זה שבו יש מומחים משני הצדדים
16 המגיעים למסקנות הפוכות אינו רק בתיק הרש"פ, אם נשוב למשל בית החולים, הרי
17 שבחלק ניכר מתביעות הנזיקין בגין רשלנות רפואית ניצב בית המשפט במצב בו
18 מוגשות לפניו חוות דעת של מומחים, הסותרות אלו את אלו, ועל בית המשפט להכריע
19 ביניהן.
- 20 2280. הוגשו, כאמור, חוות דעת של שני הצדדים. בשל אילוצי זמן ומקום, לא הבאתי בכל
21 או בכל נושא, ולא כל שכן שלא בכל תת נושא, את עמדות כל המומחים. עשיתי זאת
22 במשורה, יחסית, כדי שפסק דין זה יסתיים. לעיתים הבאתי מומחה פלוני, ולעיתים
23 מומחה אלמוני; פעמים שהזכרתי את תוכן חוות הדעת, ופעמים שבחרתי לצטט
24 קטעים ממנה או מדברי המומחה, בחקירתו בבית המשפט. היו חוות דעת שאותן
25 הבאתי בפרקים הרלבנטיים בחלק הכללי ("חלק שני: דיון: הנושאים הכלליים
26 המשותפים לכל התיקים") והיו חוות דעת שאת עיקרם הבאתי דווקא כאשר עסקתי
27 בניתוח התביעות, אחת לאחת ("חלק שלישי: דיון: הנושאים הפרטניים של 17
28 התיקים"). כבר עתה אומר, כי באותו חלק פרטני, הבאתי – לעיתים בהרחבה – את

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 חוות דעתו של ד"ר רוני שקד, האחרונה שהוגשה לאחר "איחוד התיקים", ואשר בה
2 יש התייחסות ממוקדת לחלק מן התיקים (פרק ט.1-12 לחוות הדעת של שקד).
- 3 2281. ב"כ הצדדים הזכירו פסיקות והחלטות קודמות שבהם נקבעו ממצאים כאלה או
4 אחרים ביחס למומחים שהופיעו בפניי.
- 5 2282. כך, למשל, המומחה מטעם התובעים תת אלוף קופרווסר, העיד גם בתיק מנטין, ושם
6 אימץ בית המשפט העליון את עמדתו, ולעומת זאת דחה את עמדת המומחה מטעם
7 הנתבעים, פרופ' קליין.
- 8 2283. מצאתי תיקים אחרים בהם בית המשפט דווקא אימץ את חוות דעתו של פרופ' קליין
9 (ת.א. (נצ'') 650/09 חמוד דינה נ' הרשות הפלסטינית (2014); פסק הדין ניתן על ידי כב'
10 השופטת חדווה מוניץ; באותה פרשה מוזכרים גם מומחים אחרים וגם פסיקה קודמת
11 שבהם לא קיבלו עמדה של מומחים כאלה או אחרים).
- 12 2284. אין לקבל עמדה גורפת לפיה תמיד ולאורך כל הדרך מומחה פלוני צודק תמיד ומומחה
13 אלמוני טועה תמיד. יש לבדוק על מה מבסס כל מומחה את טיעונו, ובמיוחד יש לבדוק
14 מהו אותו נושא המומחיות של אותו מומחה ואיזה שאלה בדיוק שנויה במחלוקת
15 באותו תיק.
- 16 2285. אומר כבר עתה, כי הטענות שהופנו כנגד המומחה פרופ' קליין, כאילו הוא (בזמנו
17 החופשי) חותם על עצומות או עושה פעילות שבעיני ב"כ התובעים אינה מקובלת עליו,
18 אינה מעלה ואינה מורידה לעניין המומחיות ולעניין השכנוע הפנימי בגוף תוכן חוות
19 הדעת.
- 20 2286. בסוגיה אחרת, יש מן הצדק בדברי ב"כ התובעים: אם המומחה מטעם הנתבעים פרופ'
21 קליין מעיד על עצמו שאינו מומחה לענייני טרור אלא רק מומחה בתחום מדעי
22 המדינה, ומולו ניצבים מומחים מטעם התובעים שהם רואים עצמם כמומחים לענייני
23 טרור ובית המשפט השתכנע שאכן כך הדבר, כי אז התוצאה תהיה העדפת המומחים
24 מטעם התובעים על פני המומחה מטעם הנתבע, בתחום הטרור, שבו המומחה מטעם
25 הנתבע העיד על עצמו שאינו מומחה.
- 26 2287. ככל שהדבר נוגע להבאת מומחים, לכל אחד מהצדדים יש "יתרון", כפי שיוסבר להלן.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2288. ב"כ התובעים, חזקה עליו שקרא את הפסיקה הקודמת שבה נדחו תביעות, בנימוק
2 שחוות דעת המומחים לא היו מלאות או לא היו מספיקות (ראה למשל: ת"א 650/09
3 הנ"ל והפסיקה המוזכרת שם; וכן ת.א. (מחוזי מרכז) 15980-03-09 אר-אל חברת
4 מלונות ופסיונים בע"מ נ' הרשות הלאומית הפלשתינית, המועצה הפלשתינית (פסק
5 דינו של סגן הנשיא, כב' השופט אברהם יעקב, מיום יט בחשוון תשע"ד (23.10.13);
6 הערעור לבית המשפט העליון נדחה – ע"א 1206/14 אר-אל חברת מלונות ופסיונים
7 בע"מ נ' הרשות הלאומית הפלשתינית (פסק דינם של כב' השופטים עוזי פוגלמן, מנחם
8 מזוז ויעל וילנר, מיום כח בתמוז תשע"ח (11.7.18)). לכן, יכול ב"כ התובעים לבחור
9 מומחה אחר או להציג בפני מומחה מטעמו את אותה פסיקה שדחתה את חוות הדעת
10 של מומחים קודמים ולבנות את חוות הדעת כך שתתייחס לאותם "חוסרים", כפי
11 שהתגלו מחוות הדעת הקודמות, כעולה מפסיקת אותם בתי משפט שדחו תביעות נגד
12 הרש"פ.
- 13 2289. לב"כ הנתבעים יתרונו נוספים: הוא רואה תחילה את חוות הדעת של המומחים
14 מטעם התובעים, ויכול להכין חוות דעת של מומחים מטעמו שיתמודדו עם עמדתם זו
15 של המומחים מטעם התובעים. גם הוא קרא את הפסיקה ויודע אלו מומחים עמדתם
16 התקבלה על ידי בתי המשפט ואלו מומחים עמדתם לא התקבלה על ידי בתי המשפט,
17 וכך יוכל הוא לבחור את המומחה מטעמו שיוכל לענות על חוות הדעת של המומחים
18 מטעם התובעים.
- 19 2290. מאליו מובן שבית המשפט אינו משיא עצה למי מן הצדדים איזה מומחה לבחור. בית
20 המשפט ניצב בפני עובדות מוגמרות שהן הראיות שבחרו התובעים והנתבעים להגיש,
21 ועל בסיסם עליו לקבוע את הממצאים העובדתיים ואת המסקנות הרלבנטיות לצורך
22 ההכרעה בתיקים שלפניו.
- 23 2291. במהלך טיעוני הנתבעים הושמעה טרוניה מדוע לפעמים נטלתי את "מושכות"
24 החקירה הנגדית של המומחים או של עדים אחרים. הפרוטוקול מוקלט ומשקף את
25 אשר ארע באולמי. כל החקירות שבוצעו היו נדרשות כדי להגיע לחקר האמת, שכן
26 בסופו של יום כל עורך דין טוען את טענותיו, אך נטל ההכרעה נשאר מוטל על כתפיו
27 של השופט.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 2292. בכל מקרה, למניעת כל ספק, החקירות היוזמות היו כלפי שני הצדדים ללא משוא
2 פנים, כאשר המטרה, כמוסבר לעיל, היא לנסות ולהגיע לחקר האמת וללב הנקודות
3 השנויות במחלוקת בין הצדדים.

4 לב.7 העדויות של פקידי הרש"פ

5 2293. כבר הוזכר פעם ופעמיים כי ניתנו לרש"פ ולאש"ף הזדמנויות רבות להביא עדים
6 מטעמם.

7 2294. אין להסתכל רק על החודשים או השנים האחרונות. חזקה על ב"כ הנתבעים שקיבל
8 על עצמו לייצג את הרש"פ ואש"ף בתיק שהוגש לבית המשפט בשנת 2000, כי יכל לנצל
9 את 19 השנים עד היום, או למצער 16 השנים עד תחילת שמיעת ראיות הנתבעים, כדי
10 לאסוף ראיות ולהביא עדים.

11 2295. ב"כ הנתבעים, עו"ד ארנון, ניסה לשכנעני, בהקשרים אחרים, כי הרש"פ הוא "ישות
12 מדינית". לשיטתו, לא מובן מדוע מתוך מנגנון עובדים של הרש"פ הכולל עשרות אלפי
13 איש, בחר הוא דווקא בעד פלוני או בעד אלמוני, ובסיכומים טוען שלא יכל להביא
14 עדים אחרים עקב יציאה לפנסיה או חשש אחר.

15 2296. הקדשתי זמן מיוחד ואף הזמנתי קצינים מהלשכה המשפטית ביהודה ושומרון כדי
16 לאפשר הגעתו של כל עד הגר ביהודה ושומרון לבית המשפט בישראל והוריתי לאותם
17 קצינים במחלקה המשפטית בממשל הצבאי כי יסירו את כל החסמים ויורו למנגנוני
18 התיאום, לאפשר כניסה לישראל של כל עד, אשר ב"כ הנתבעים בחר להביאו כעד.
19 ואכן, בפועל, כל העדים הגיעו לבית המשפט, התקבלו בסבר פנים וכפי שאמרתי
20 לכל אחד מן העדים, הוא אורח של בית המשפט ועדותו היא תחת סמל המדינה ודגל
21 המדינה.

22 2297. לאור זאת, יש משמעות רבה לבחירת הנתבעים להעיד את פלוני ולא להעיד את
23 אלמוני, להביא מסמך א ולא מסמכים ב, ג, ו-ד. גם כאן אינני נותן עצות לב"כ צד
24 כלשהו איזה ראיות להביא ואיזה ראיות לא להביא, כאשר לאורך כל הדיונים הזכרתי
25 (והדברים מופיעים בפרוטוקולים המוקלטים לא אחת) כי צד שבוחר שלא להביא איזו
26 ראיה עושה זאת על סיכונו ולדבר יינתן ביטוי בבוא העת בהחלטת החבות.

27 2298. עד היום לא קיבלתי תשובה מספקת מדוע בחר ב"כ הנתבעים שלא להביא כל עדים
28 עובדתיים ביחס ל-16 מתוך 17 התיקים ולהסתפק בהבאת עדים ביחס ללינץ'

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ברמאללה בלבד (פרק ג). את עדותם של אותם עדים אנתח בפרק שייחוד לאותו נושא,
2 שיהיה בחלק הפרטני (החלק השלישי להלן).
- 3 2299. אשר למסמכים שהוזכרו על ידי עדי הנתבעים, ואשר יש להם רלבנטיות לחלק הכללי
4 (וגם לפיגועים הפרטניים), אשר העדים מטעם הנתבעים לא הביאו על אף שנשאלו על
5 כך בחקירה נגדית וניתנה להם הזדמנות להביאם לישיבה הבאה שבה נחקרו – חלים
6 על אי הבאת המסמכים הכללים דלעיל בדבר אי הבאת ראיה מטעם צד שהמסמכים
7 ברשותו.
- 8 2300. טענת הנתבעים כאילו יש מניעה להביא את המסמכים מטעמי ביטחון – לא הוכחה.
9 2301. גם הטענה כאילו המסמכים הללו אינם ברשות הרש"פ בשל הפצת ארכיונים – לא
10 הוכחה.
- 11 **לג. כללי ברירת הדין**
- 12 2302. אחת מהטענות שהועלתה על ידי ב"כ הנתבעים היא כי על פי כללי ברירת הדין, אין
13 מקום תחולת המשפט הישראלי, אלא למשפט החל באזור יהודה ושומרון.
- 14 2303. כבר עתה אומר כי לכל אורך הראיות, ואף במסגרת הסיכומים, לא הובאה חוות דעת
15 מומחה מהו דין הנזיקין החל באזור יהודה ושומרון ביחס ל-17 התיקים שבפניי.
- 16 2304. ראוי לציין, כי בחלק מן התיקים הפיגועים בוצעו בתחומי מדינת ישראל (כולל
17 ירושלים), מקום בכל מקרה חל המשפט הישראלי.
- 18 2305. אשר לפיגועים שהיו באזור יהודה ושומרון או ברצועת עזה, עולה השאלה האם חל
19 עליהם – על פי כללי ברירת הדין – המשפט הישראלי או המשפט החל באזור יהודה
20 ושומרון, המשפט החל באזור רצועת עזה.
- 21 2306. אחד מפסקי הדין החשובים שעסק בשאלת ברירת הדין בקשר למעשה שנעשה באזור
22 יהודה ושומרון הוא ע"א 1432/03 ינון ייצור ושיווק מוצרי מזון בע"מ נ' מאג'דה
23 קרעאן, פ"ד נט(1) 345 (2004) (להלן – "פרשת ינון"), שבו נאמר בפסקה 7, עמ' 357,
24 בין האותיות ה-ז, כדלקמן:
- 25 **"כשם שהחלת חקיקה ישראלית אקסטרטוריאלית על השטחים**
26 **המוחזקים אינה מביאה ל'סיפוחם' (כטענת המערערת), כך גם החלתם של**

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 כללי ברירת הדין על עוולות שבוצעו בגדה המערבית. אכן, ייתכן כי בסופה
2 של בחינת הכללים של ברירת הדין יגיע בית-המשפט למסקנה כי על עוולה
3 שבוצעה בגדה המערבית חל הדין הישראלי, אלא שהכרעה זו בסכסוך נתון
4 בהתאם לדין הישראלי איננה משפיעה על המעמד הריבוני של אותם
5 השטחים. שהרי בהתרחש אירוע מסוים אין כללי ברירת הדין מחילים עליו
6 בהכרח את דין המקום שבו אירע. כך למשל הוחלו על מעשה עוולה שהתבצע
7 בפולין דיני הפיצויים המוכרים במשפטנו שלנו... בכך אין ולא כלום. בדיוק
8 כשם שאין אבק של 'סיפוח' במעשהו של בית משפט של ניו יורק שהחיל על
9 עוולה שבוצעה באונטריו קנדה, את הדין של מדינת ניו-יורק".

10 2307. ובהמשך נכתב בפרשת ינון (שם), בעמ' 358, בין האותיות א-ב; ההדגשה במקור):

11 "אין זאת אלא שבעוד שהמשפט הבינלאומי הפומבי קובע איזהו הדין החל
12 במקום שבו בוצעה העוולה (לאחר שבית-המשפט קבע בהתאם להוראות
13 המשפט הפרטי מהו המקום הגאוגרפי שבו בוצעה העוולה), הרי שהמשפט
14 הבינלאומי הפרטי קובע אם אותו דין, דין מקום ביצועה של העוולה (lex
15 loci delicti commissi) – הוא ולא אחר – יכריע בסכסוך הנתון. כך...
16 קבעו כללי המשפט הבינלאומי הפומבי כי האירוע אירע בשטח הכפוף
17 לריבונות ולדין של מדינת פולין. בפרשה אחרת קבעו אותם כללים כי האירוע
18 אירע בשטח הכפוף לריבונות ולדין של אונטריו. בשתי הפרשות קבעו הוראות
19 המשפט הבינלאומי הפרטי, כפי שהובנו על-ידי בית-המשפט דאז, כי אין
20 להחיל על האירוע את דין מקום ביצוע העוולה. העוולה הוכפפה, לפחות
21 בחלקה, לדין הפורום (lex fori)".

22 2308. וכך יישם בית המשפט העליון את הדברים הללו ביחס לתחולת כללי ברירת הדין

23 בנזיקין, כאשר מדובר באירוע נזיקי שהיה בתחומי יהודה ושומרון (שם), פסקה 8,
24 בעמ' 358, בין האותיות ג-ו):

25 "במקרה שבפנינו קובעות הוראות המשפט הבינלאומי הפומבי – וגם הוראות
26 המפקד הצבאי – כי דין מקום ביצועה של עוולה, אם זו נותרשה בגדה
27 המערבית, הוא דין מדינת ירדן כפי שהתקיים ערב תפיסת השטח על-ידי
28 כוחות צה"ל. אך בכך אין כדי לקבוע כי אכן דין מקום ביצועה של העוולה –
29 דין מדינת ירדן – הוא הדין החל על המאורע המעוול. ההכרעה בדבר ברירת

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 הדין תתקבל על-פי כללי המשפט הבינלאומי הפרטי, ולא על סמך כללי
2 המשפט הבינלאומי הפומבי. אלה האחרונים, ככלל, אינם מטילים מגבלות
3 על המדינות בכל הנוגע להסדרת היחסים הפרטיים הבינלאומיים... כך
4 החילו בתי-המשפט את דין ישראל על עוולות שביצע אזרח ישראל אחד כלפי
5 רעהו בשטחים המוחזקים... בתי-המשפט לא כפרו בכך שלפי מצוות המנשר
6 ולאור כללי המשפט הבינלאומי הפומבי, חל באותם אזורים דין זר, אלא
7 שבהינתן כללי המשפט הבינלאומי הפרטי המקובלים עליהם, לא מצאו הם
8 לנכון להחיל באותם מקרים את דין המקום שבו בוצעה העוולה.
9 אשר-על-כן יש לדחות את טענת המערערת כי כללי המשפט הבינלאומי
10 הפומבי אינם מאפשרים כלל להכפיף מעשה עוולה שבוצע בגדה המערבית,
11 ואשר התביעה בגינו נידונה בפני בית-משפט ישראלי, לכללי ברירת הדין
12 המקובלים אצלנו".

13 2309. ראוי לציין, כי כאשר עלתה שאלת ברירת הדין בפסק הדין של בית המשפט העליון
14 בתיק רע"א 4060/03 (הובא לעיל בפרק כב.3), אמר בית המשפט העליון ביחס לאותה
15 סוגיה את הדברים הבאים (פרשת דיין, פסקה 8, בעמ' 10-12; ההדגשה הוספה):

16 "השאלה האחרונה – שאלה ה – עוסקת בסוגיה של ברירת הדין. בית
17 המשפט המחוזי קבע כי ניתן להחיל על התביעות השונות את הדין הישראלי
18 (למעט תביעות של המשיבה 11, שלגביה נמנע בית המשפט קמא מלהחליט
19 בשלב זה, ושנמחקה מההליך שבפנינו). טעם הדבר: 'עניין לנו בתביעותיהם
20 של ישראלים, אשר הוגשו בבית משפט ישראלי בעל סמכות. הדיון סובב
21 סביב עילות שברוב התביעות מקורן בפעולות אשר מקצתן או חלקן אירעו
22 בשטח מדינת ישראל או באיזורים המצויים בשליטתה על-פי ההסכמים.
23 הנזק הנטען נגרם בתחומי מדינת ישראל. היסוד הזר היחיד המשותף
24 לתביעות הוא זהות הנתבעת, קרי – הרש"פ. בנסיבות אלו, בהן מעשי העוולה
25 בוצעו בתחום הפורום, יש מקום להחיל את הדין הישראלי'. בית המשפט
26 הוסיף וציין כי מכל מקום, 'תוצאה זו עומדת בקנה אחד עם הגישה ההולכת
27 וקונה לה שבת בפסיקת בתי המשפט בישראל, לפיה במקרה שבו מעורב
28 יסוד זר, יש להחיל את הדין המהותי אשר לו הקשר החזק ביותר לאירועים
29 והתואם את ציפיות הצדדים המעורבים'.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 המבקשים חולקים על נימוקיו של בית המשפט המחוזי. לשיטתם, יש
2 להחיל על התביעות התלויות ועומדות כנגדם את הדין החל בשטחי הרשות
3 הפלסטינית. לדעתם, ברירה זו של הדין מתחייבת לפי הכלל בנזיקין המפנה
4 לדין מקום ביצוע העוולה. המבקשים גורסים כי לעניין זה אין נפקא מינה
5 היכן בוצעו פעולות הטרור עצמן, אלא היכן נעשו המעשים המיוחסים
6 למבקשים, לאמור: הסתה לטרור, עידודו ותמיכה בו, אי-מניעה של גניבות
7 רכב, אי-אכיפת הליכי הוצאה לפועל ועוד. מעשים אלה כולם, כך מטעימים
8 המבקשים, הם עניין של קביעת מדיניות והוצאתה לפועל, והם בוצעו בשטחי
9 הרשות הפלסטינית. זאת ועוד, המבקשים מציינים כי אף לגבי פעולות
10 הטרור עצמן, חלק ניכר מהן בוצעו בשטחים שאינם בשליטתה של מדינת
11 ישראל או למצער אינם בשליטתה המוחלטת. המבקשים סבורים עוד כי הדין
12 החל בשטחי הרשות הפלסטינית הוא בעל מירב הזיקות והקשר המשמעותי
13 ביותר לעניין נשוא התביעות.

14 לאחר שניתנה החלטתו של בית המשפט המחוזי נשוא הערעור שבפנינו, ניתן
15 פסק-הדין בפרשת ינון. פסק-הדין ניתח בהרחבה את סוגיית כללי ברירת
16 הדין בנזיקין. נפסק, כי יש לאמץ את כלל ברירה הדין המפנה לדין מקום
17 ביצוע העוולה, וכי לבית המשפט נתון שיקול דעת לסטות במקרים נדירים
18 מכלל זה, מקום בו הצדק מחייב סטייה כזו. מטבע הדברים, בית המשפט
19 המחוזי בהכרעתו לא יכול היה להביא בחשבון את ההלכה שהותוותה בפרשת
20 ינון. עמדתו הכתובה של היועץ המשפטי ניתנה לפני פסק-הדין בעניין ינון,
21 וממילא אין בה התייחסות להלכה שנפסקה שם (היועץ המשפטי לממשלה
22 הפנה לפסק-הדין בהודעה מטעמו שהוגשה בתאריך 12.9.2004). גם בכתבי
23 הטענות של המשיבים האחרים אין ניתוח של שאלת ברירת הדין לאור הלכת
24 ינון. המערערים, לעומת זאת, הגישו את טיעוניהם המשלימים לאחר פסק-
25 הדין בעניין ינון והם מבקשים לתמוך את עמדתם בהלכה שיצאה מבית
26 משפט זה.

27 על פני הדברים, גם לאחר פסק-הדין בעניין ינון, ישנם נימוקים חזקים
28 התומכים בתוצאה שאליה הגיע בית המשפט המחוזי, לאמור, החלת הדין
29 הישראלי. אשר למקום ביצוע העוולה, לא בהכרח קיימת אחידות בין כל
30 התביעות, ולא בהכרח ניתן להשיב לשאלה זו באופן חד במקרה הנדון. זאת,

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 לאור העובדה שפעולות הטרור הנדונות בתביעות השונות בוצעו באזורים
2 שונים – חלקן בישראל, חלקן מחוץ לישראל – ושהמעשים המיוחסים
3 למבקשים בתביעות הללו הם מסוגים שונים שאין בהכרח זהות ביניהם בכל
4 הנוגע למקום הביצוע. בנסיבות אלה, התשובה לשאלת ברירת-הדין, ככל
5 שהיא מותנית במקום ביצוע העוולה, אינה מובנת מאליה. בה-בעת, אף
6 במקרים שבהם מקום ביצוע העוולה אינו ישראל, יש לבחון אם הנסיבות
7 המיוחדות שבהן עסקינן אינן מחייבות החלה של החריג לכלל. כך, למשל,
8 לא ניתן להתעלם בהקשר זה מן העובדה שבתביעות השונות מועלות בין היתר
9 טענות בדבר עידוד ותמיכה של הרשות הפלסטינית במעשי איבה שכוונו
10 כלפי אזרחים ותושבים ישראלים. נראה כי קיים קושי מובנה בבירור
11 התביעות הללו לפי הדין הזר החל ברשות הפלסטינית (דין שכלל לא הוכח
12 עד כה). ניתן לסבור כי הדין הישראלי הוא הדין בעל העניין האמיתי בהסדרת
13 הנושא, וכי קיים קושי להכפיף בכגון דא את עילת התביעה לדין הזר (יצוין
14 כי ישנם מקרים שבהם מדינות קבעו במפורש חקיקה פנימית המתייחסת
15 לתביעות כנגד מדינות תומכות טרור, וברור שכלל ברירת דין אשר יפנה
16 למקום ביצוע העוולה עלול לסכל את מטרתם של דברי חקיקה כאלה. ראו
17 **Flatow v. The Islamic Republic of Iran, 999 F. Supp.** למשל
18 **(1998) 1).**

19 בנסיבות המתוארות אין בכוונתנו לקבוע, בשלב זה, מהו הדין שיחול על כל
20 התביעות. לאור הצורך בבחינה פרטנית של התביעות השונות – כל תביעה
21 לפי מאפייניה – בהתחשב בהלכה החדשה שנפסקה בעניין ינון, שנפקויותיה
22 לענייננו לא לובנו די הצורך בטענות הצדדים לפנינו, אנו סבורים כי מן הראוי
23 להותיר את שאלת ברירת הדין לבחינה פרטנית של הערכאות המבררות".

24 2310. וכך כתבתי בהחלטת בעניין המשת"פים ב-ת.א. 5074/03, לעניין כללי ברירת הדין:

25 "522. בהתייחסותה לדיני הנזיקין, ולשאלה האם יחול דין מקום ביצוע
26 העוולה – שהוא כלל ברירת הדין המרכזי בדיני נזיקין (ראה: פרשת
27 ינון הנ"ל) – או האם בסוגיה מסוימת בדיני נזיקין חל דין מקום
28 הפורום בשל היות העניין פרוצדורלי, מביאה פרופ' פסברג דוגמאות
29 לנושאים שונים, שבהם חל כלל ברירת הדין של תחולת דין מקום

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 ביצוע העוולה, מפני שאלו כללים מהותיים לצורך התחום הספציפי
2 (כדוגמת דיני הנזיקין), כגון: רמת הזהירות הנדרשת, סוגי הנזיקין
3 שבהם יחויב המזיק לפצות, ועוד ((פסברג, בין-לאומי פרטי, כרך ב,
4 עמ' 1564 ואילך), כאשר דין הפורום חל על השאלה כיצד מחשבים
5 את הפיצוי (שם, שם, בעמ' 1564).

6 היא מוסיפה וכותבת: 'אומנם דיני הראיות והפרוצדורה של דין
7 הפורום יחולו, אבל יחולו כללי התיישנות מיוחדים מהדין שחל על
8 העוולה וכן גם על נטלים מיוחדים הצמודים לדין המהותי' (שם, שם,
9 בעמ' 1566). כלומר: הגם שהכלל הוא שדיני הראיות הינם דין
10 הפורום, בנזיקין ישנם עניינים מהותיים הנוגעים בראיות ועליהם
11 יחול דין מקום ביצוע העוולה.

12 במסגרת הדיון שערכה פרופ' פסברג, בדבר מערכת היחסים בין דין
13 מקום ביצוע העוולה לבין דין הפורום בדיני נזיקין, היא מציינת כי
14 מדובר בפיצול, אשר כלשונה, 'מספק ממד נוסף של גמישות לברירת
15 הדין, המגביר את היכולת להתאים לכל שאלה ושאלה את דינה
16 הראוי' (פסברג, בין-לאומי-פרטי, כרך ב, עמ' 1565)."

17 2311. ובהמשך בהקשר אחר כתבתי באותה פרשה בפסקה 526 כדלקמן:

18 "526. ראוי לציין כי בדיון אחר, בסוגיה קרובה, מזכירה פרופ' פסברג מספר
19 נושאים שקרובים לדין הפרוצדורלי, אך נקבע בפסיקה הישראלית
20 כי הם מהותיים וחל עליהם דין מקום ביצוע העוולה, כגון: שיעור
21 הנזק, היוון, התיישנות ואף דברי השופט ריבלין בפרשת ינון עצמה,
22 לפיהם אי אפשר להפריד בין תקרת הפיצוי לבין משטר האחריות
23 הצמוד לה, וראה בה שאלה מהותית (פסברג, בין-לאומי פרטי, כרך
24 ב, עמ' 1589).

25 הערכתה של פרופ' פסברג, לאחר הבאת הדוגמאות הללו, היא זו:
26 'עמדות אלה אכן שונות מהמגמה של המשפט האנגלי – להותיר
27 מקום של כבוד לדין הפורום – ומצביעות על מגמה להתייחס לכמה
28 שיותר שאלות בתובענה אחת כשאלות מהותיות העשויות להיכפף
29 לדין זר' (פסברג, בין-לאומי-פרטי, כרך ב, עמ' 1589-1590; לעניין

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 סיווג היקף הפיצויים כשייך לדין המהותי ולא לדין הפורום, ראה גם
2 את דבריה של פסברג, בין-לאומי-פרטי, כרך ב, עמ' 1659-1660.".
- 3 2312. לאור עמדה זו של הספרות המשפטית, ובהתחשב בהחלטת בית המשפט העליון בתיק
4 רע"א 4060/03, ובהביאי בחשבון את פרשת ינון, יש להתבונן בכללים המשפטיים
5 הדיוניים העוסקים בסוגיה זו. כוונתי לכלל הבסיסי במשפט האנגלו-אמריקאי
6 והישראלי, לפיו אם לא מובאת ראיה מהו הדין הזר, יש להחיל את הדין הישראלי
7 (ראה במפורט את מאמרו המקיף של פרופ' מנשה שאוה, "טיבו ואופן הוכחתו של הדין
8 הזר במשפט האנגלו-אמריקאי ובמשפט הישראלי", עיוני משפט, כרך ג
9 (תשל"ג-תשל"ד) עמ' 725-751).
- 10 2313. המסקנה העולה מפרק זה היא כי הן לגבי הפיגועים שהיו במדינת ישראל והן לגבי
11 הפיגועים שהיו באזור יהודה ושומרון ורצועת עזה חל המשפט הישראלי, דהיינו: דיני
12 הנזיקין, כפי שהם באו לידי ביטוי בפקודת הנזיקין [נוסח חדש].
- 13 2314. למותר לציין כי פקודת הנזיקין הישראלית שהיא נוסח חדש, היא תרגום של פקודת
14 הנזיקים האזרחיים, 1944-1947 – כפי שנחקקה בזמן המנדט הבריטי, והיא הדין
15 המחייב הן ביהודה ושומרון והן ברצועת עזה, ששניהם היו חלק מן המנדט הבריטי.
- 16 2315. כך שמבחינה זו, בהעדר טענה ספציפית אחרת של הרש"פ (להבדיל מהדינים הפרטניים
17 של דיני העבודה כפי שהיו בפרשת ינון), יש להניח כי האיסור לרצוח או לפצוע, חל גם
18 בדין של יהודה ושומרון, ודיני הנזיקין רואים במעשים אלה עוולה, וכן חלים עליה דיני
19 האחריות השילוחית וכן אחריות משדל, מסייע, ושאר ה"נגזרות" כמפורט לעיל וכפי
20 שיוסבר גם להלן.
- 21 2316. לפיכך, מבחינה זו החלת המשפט הישראלי, על פי כללי ברירת הדין כפי שהוסברו
22 לעיל, לא גורמים כל נזק או חוסר צדק לנתבעות הרש"פ ואש"ף, מהטעמים שהוסברו
23 לעיל.
- 24 **לד. הבסיס המשפטי לחבות של הרש"פ – כללי**
- 25 2317. לשיטת התובעים, הם הוכיחו כי פעולות הנתבעים (רש"פ ואש"ף), היו פעולות
26 מכוונות, וכי שני הנתבעים נקטו במדיניות טרור.

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2318. ב"כ התובעים, עו"ד סגל, בסיכומיו (סעיפים 198-200) מתייחס לשלושה ממדים של
2 אחריות או של פעילות של אותם נתבעים, כדלקמן (ראה: פרק כד.10.2 לעיל):
- 3 א. הממד האידיאולוגי;
4 ב. הממד המעשי;
5 ג. הממד הכספי.
- 6 2319. בדרך זו גם נקט, לפניו, השופט סולברג, בפרשת מנטין, כאשר החל מפסקה 76 לפסק
7 דינו התייחס לשלושת הממדים הנ"ל. בהקשרים המתאימים אביא ציטוטים מדבריו
8 של השופט סולברג בפרשת מנטין הנ"ל.
- 9 2320. גישת הנתבעים היא כי לא רק שלא הוכחו הממדים הללו, אלא, נהפוך הוא, הנתבעים
10 נקטו במדיניות הפוכה של אנטי טרור, שכללה אידיאולוגיה המתנגדת לביצוע פעולות
11 טרור, מניעה פיזית של פעולות טרור, ואי הקדשת כספים לפעולות טרור.
- 12 2321. לכל אלה יש להוסיף את הממד הרביעי של תמיכה כספית של אש"ף ושל הרש"פ
13 באסירים ובבני משפחותיהם, דבר שלדעת התובעים יכול להוות אינדיקציה לחבותם
14 בנזיקין מכוח דיני האשרור.
- 15 2322. בהקשר זה של האשרור, מסתמך ב"כ התובעים על נאומים של מנהיגי הנתבעים ובהם
16 ערפאת ואבו מאזן המתארים את מבצעי הפיגועים הרצחניים כ"שאהידים", ובמיוחד
17 שם הוא את הדגש על כך שבאותם נאומים נאמר, כי אנו – מנהיגי הרש"פ ואש"ף –
18 שלחנו את אותם שאהידים.
- 19 2323. לכך יש להוסיף את הטיעון של התובעים כי לרש"פ ולאש"ף הייתה מדיניות של הסתה
20 בכלי התקשורת כנגד יהודים וישראלים וכי פרסומים אלה באמצעי התקשורת הביאו
21 את מבצעי הפיגועים לבצע את הפיגועים, גם בשל כך חלה על הנתבעים אחריות וחבות
22 בנזיקין.
- 23 2324. למותר לציין כי הנתבעים מכחישים גם את הטענות האחרונות הללו, הן לגופם, והן –
24 כטענה חילופית – כי אין קשר סיבתי בין אותן הסתות, המוכחות על ידם, לבין ביצוע
25 הפיגועים, של להזכיר את העדר אחריותם של הנתבעים לפרסומים בכלי התקשורת,
26 שהם, לטענת הנתבעים, עצמאיים ואינם מקבלים הוראות או תכתיבים מהרש"פ או
27 מאש"ף.

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 **לה. המימד האידיאולוגי**
- 2 **לה.1 כללי**
- 3 2325. התזה המרכזית של ב"כ התובעים היא כי מעדויות המומחים מטעמו וממסמכי השלל
4 עולה כי רשויות שונות של הרש"פ, החל במי שנמצא בקדקוד הצמרת יאסר ערפאת,
5 ובהמשך ראשי המנגנונים הביטחוניים השונים כולל המודיעין הכללי, הביטחון
6 המסכל וכו', כל אלה חתרו לביצוע פעולות טרור כנגד מדינת ישראל, יהודים
7 וישראלים, כאשר מדובר במטרות ארוכות טווח, מתוך מטרה להשיג את היעדים
8 שלהם, בין אם מדובר ברציחתם של יהודים וישראלים כמטרה ראשונית, ובין כאמצעי
9 להשיג מדינה במקום ישראל או לצדה.
- 10 2326. בהתכתבויות כפי שעולות ממסמכי השלל, מתוארת האינתיפאדה במילים חיוביות
11 כ"אנתיפאדה מבורכת", כאשר יש לבצע אותה במסירות ובנחישות, להקריב למענה
12 אנשים ודם, כדי להשיג את אותן מטרות שתוארו לעיל.
- 13 2327. ראיות לכך הן פסק הדין בפרשת מרואן ברגותי, ומסמכי שלל, וכן הודאה של המומחה
14 מטעם הנתבעים, פרופ' קליין.
- 15 **לה.2 דברי פרופ' מנחם קליין, המומחה מטעם הנתבעים**
- 16 2328. פרופ' קליין העיד כי המדיניות של הרש"פ, יאסר ערפאת ומרואן ברגותי, היא לבצע
17 פיגועים בגדה המערבית. דברים אלה כבר צוטטו לעיל, ואחזור עליהם במסגרת הדין
18 האם יש הודאת בעל דין של הנתבעים, ואחזור עליהם פעם נוספת בתמצית.
- 19 2329. בהמשך, לאחר שנטען על ידי עו"ד יונתן ארנון כי דברי העד לא הובנו וכי הוא מתייחס
20 רק לדברי פסק הדין לעניין ברגותי ולא לעמדתו שלו, נשאל העד פעם נוספת מהי
21 עמדתו שלו וכיצד הוא הבין את מדיניות הפיגועים בתחילת האינתיפאדה, וכך ענה
22 (בעמ' 2924, שורה 21 – עמ' 2925, שורה 13):
- 23 **"כב' השופט משה דרורי: בהנחה שזה מה שכתוב שם, האם מה שכתוב**
24 **בקטע המצוטט או נכון או לא נכון?**
- 25 ת. **למיטב ידיעתי או למיטב המחקרים אני לא, זאת אומרת אני נשען**
26 **על טקסטים. ההנחה שהייתה היא זאת שהאינתיפאדה צריכה**

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשטינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 להתמקד נגד הכיבוש ולא נגד יעדים בתוך מדינת ישראל. זה, והם
2 עשו הבחנה, ...
- 3 ת. והם עשו גם הבחנה, כללו את כל מי שנמצא, וכמו שכתוב כאן, נתמקד
4 בפיגועים כנגד צה"ל והמתנחלים. זה מה שאני יודע. ואני מצטט
5 מתוך הכרעת הדין את מה שכתוב.
- 6 כב' השופט משה דרורי: עוד הפעם. אני מצטער שאני לא הבנתי. אז מה
7 ערפאת והרשות הפלסטינאית והפת"ח, מה הם רצו, שהפיגועים
8 איפה יהיו?
- 9 ת. רק בגדה המערבית. שהפיגועים יתנהלו אך ורק בגדה המערבית ולא
10 בתוך מדינת ישראל. וזה ההבדל בינם לבין ג'יהאד אסלאמי וחמאס,
11 וזה הבדל גדול בדוקטרינה. אז השאלה האם הם הצליחו לשמור
12 לאורך זמן, כלומר האם ההנחייה הזאת נשמרה גם כשהיא יורדת
13 למטה.
- 14 כב' השופט משה דרורי: תודה.
- 15 ת. שזאת שאלה אחרת.
- 16 כב' השופט משה דרורי: עכשיו, כשאתה אומר גדה מערבית, מה דינה של
17 ירושלים?
- 18 ת. ירושלים, מזרח ירושלים היא חלק מהגדה המערבית אליבא הרשות
19 הפלסטינית והקהילה הבינלאומית, אבל לא מערב ירושלים."
- 20 2330. בהמשך עדותו מיום 21.6.17, בעמ' 2953 לפרוטוקול, שורות 1-11, אומר ומוסיף פרופ'
21 קליין, בתשובה לשאלותיו של עו"ד אבי סגל, ב"כ התובעים, כדלקמן:
- 22 "עו"ד אבי סגל: 14 מתוכם שבוצעו בשטחי הגדה המערבית הרשות
23 אחראית כי זה היה התזה שלה, אני אנסה את זה אחרת. זה חופף
24 לתזה של הרשות הפלסטינית, של יאסר ערפאת, של מרואן ברגותי,
25 של מזכיר, מזכ"ל הקבינט הפלסטיני שקרא לעשות את הפיגועים
26 לרבות פיגועי ההתאבדות בשטחי הגדה המערבית. זה נכון מה
27 שאמרתי?

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ת. כן. זה חופף למדיניות, השאלה אם הם גם יכלו ליישם אותה.
- 2 ש. שאלתי זה חופף למדיניות?
- 3 ת. למדיניות.
- 4 ש. מצוין.
- 5 ת. כן. למדיניות כן."
- 6 2331. במקום אחר נשאל פרופ' קליין, באותו נושא, וענה כדלקמן (פרוטוקול מיום 21.6.17
- 7 עמ' 2973, שורות 1-10):
- 8 "ש. זאת אומרת אני רוצה להבין, אם זה אותו דבר אז אני רוצה להבין.
- 9 אתה אומר כך, אם אני מפרש את חוות דעתך באופן שעכשיו נתת לנו
- 10 פרשנות, אני אשמח אם תפנה אותי לאמרות האלה בחוות הדעת.
- 11 אתה אומר שהעמדה הרשמית של פת"ח, הרשות וכל כיוצא באלה
- 12 הייתה שיש לבצע פיגועים רק בגדה המערבית הן כנגד אזרחים והן
- 13 כנגד חיילים לרבות נשים וילדים. אני צודק עד כאן?
- 14 ת. כתוב חיילים ומתנחלים. כן. מתנחלים,
- 15 **כב' השופט משה דרורי:** הוא שואל אותך אם זה כולל נשים וילדים?
- 16 ת. כולל. כן. כן."
- 17 2332. ברצוני להדגיש כי עניין זה של פגיעה מכוונת בחיילים, המתנחלים ובנשים ובילדים,
- 18 ניתן להבינה אך ורק על רקע אידיאולוגי. אין מדובר רק במאבק בין שני צבאות, אלא
- 19 הדבר מוצג על ידי האידיאולוגיים של הרש"פ ושל אש"ף כמאבק בכל אחד מבני העם
- 20 היהודי והישראלי, ללא הבדל גיל ומגדר.
- 21 2333. לעניין המיקום של הפיגועים ה"מותרים", מסביר פרופ' קליין את אחד מבכירי
- 22 הרש"פ, כדלקמן (פרוטוקול מיום 21.6.17 עמ' 2951, שורות 8-16):
- 23 "ש. אחמד אל רחמן מזכ"ל הקבינט הפלסטיני.
- 24 ת. עבד אל רחמן מזכ"ל הקבינט קרא להגביל.
- 25 ש. קרא להגביל את פיגועי ההתאבדות בתוך תחומי, בגדה המערבית מה
- 26 שנקרא, כן? שטחי 1967, נכון?

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ת. כן.
- 2 ש. וזה מתאים לעמדה הרשמית של הרשות, של הפת"ח ושל כולם
- 3 שפיגועים לרבות פיגועי התאבדות צריך לבצע בשטחי הגדה
- 4 המערבית, נכון?
- 5 ת. כן".
- 6 2334. חלק מהאידיאולוגיה אינה רק קביעת יעדים, אלא גם ייזום פעולות כדי להוציא
- 7 עקרונות אידיאולוגיים מן הכוח אל הפועל.
- 8 2335. בעניין זה השיב פרופ' קליין לשאלות ב"כ התובעים, עו"ד אבי סגל, במילים אלה
- 9 (פרוטוקול מיום 21.6.17 עמ' 2932, שורה 31 – עמ' 2933, שורה 21):
- 10 "ש. אני שואל אותך שוב. אני שואל אותך על משפט, תגיד לי אם הוא נכון
- 11 או לא. האם זה נכון שבאינתיפאדה השנייה, אינתיפאדת אל אקצא,
- 12 השתתפו אנשי מנגנון, מנגנוני הביטחון הפלסטינים בכל הדרגים
- 13 בייזום פעולות ירי וטרור נגד חיילים ואזרחים ישראלים משני עברי
- 14 הקו הירוק?
- 15 ת. היו פעולות טרור שבוצעו על ידי אנשי מנגנון הביטחון הפלסטיני
- 16 משני עברי הקו הירוק.
- 17 ש. עכשיו, האם זה נכון שאותם אנשי מנגנוני הביטחון הפלסטינים יזמו
- 18 את פעולות הטרור ופעולות הירי משני עברי הקו הירוק?
- 19 ת. שוב. יוזמה הייתה, הייתה, פעולה שנעשית היא יוזמה, היא לא.
- 20 היא פעולה, היא יוזמה, ודאי. אפילו בערבית אמאליה זה אמאל, זה
- 21 [לא ברור] מילה.
- 22 ש. עכשיו, מי הם אותם אנשי מנגנוני הביטחון הפלסטינים?
- 23 ת. היו כמה מנגנוני ביטחון פלסטינים.
- 24 ש. אז תגיד לנו מי הם.
- 25 ת. חלק מהם הם אנשי פת"ח תנזים.
- 26 ש. כן.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ת. חלק מהם הם אנשי פת"ח לא תנזים. חלק מהם הם אנשים שעברו
2 מחמאס ופת"ח, מפקדי הביטחון רצו להשגיח עליהם,
- 3 ש. אבל כולם תחת הרשות הפלסטינית. זה אנשי מנגנוני הביטחון
4 הפלסטיני. נכון?
- 5 ת. כולם אנשים שכפופים או שהם תחת הכותרת של מנגנוני הביטחון
6 הפלסטיני."
- 7 2336. ראוי לציין כי פרופ' קליין נשאל על ידי (פרוטוקול הדיון מיום 21.6.17, עמ' 2946,
8 שורות 28-31) האם יש איזשהו מסמך שממנו עולה שראשי האינתיפאדה קבעו תיזה
9 לפיה מותר לפגוע במתנחלים ובאנשי צבא, וכי אסור לפגוע באזרחים מעבר לקו הירוק
10 בת"א בירושלים או בחיפה, השיב המומחה מטעם הנתבעים פרופ' מנחם קליין: "אני
11 לא כתבתי ולא חקרתי את הפעולות המבצעיות ולא פירסמתי ספר על הפעולות
12 המבצעיות נגד ישראל" (פרוטוקול הדיון מיום 21.6.17, עמ' 2947, שורות 1-2).
- 13 2337. גם כאן אחזור ואומר כי מאחר וב"כ הנתבעים לא הביאו עד מומחה אחר, זולת פרופ'
14 קליין, וכי עד זה אמר שאינו מומחה לעניין האינתיפאדה, נותרות על כנן תשובותינו
15 הקודמות של העד, כאשר אליהן יש לצרף את שלל הראיות שיפורטו להלן.
- 16 **לה. 3. הכרעת הדין בפרשת ברגותי**
- 17 2338. כבר הזכרתי לא פעם ולא פעמיים את הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי בתל אביב
18 בהרכב פשעים חמורים בעניינו של מרואן ברגותי (תפ"ח 1158/02).
- 19 2339. גם אם בחר מרואן ברגותי שלא להעיד, עדיין היו בפני בית המשפט המחוזי בתל אביב
20 ראיות רבות הכוללות הן את דבריו בפני השב"כ והמשטרה, והן עדויות של פעילי טרור
21 מהפת"ח (בפרק ג של הכרעת הדין מנויים 17 עדים).
- 22 2340. הכותרת של פרק א של החלק השני של הכרעת הדין בפרשת מרואן ברגותי הנ"ל, היא
23 זו: "הפת"ח, התנזים וגדודי חללי אל אקצא כארגוני טרור".
- 24 2341. וכך נכתב בפסקאות 7-8 להכרעת הדין, בתחילת הפרק האמור, על בסיס חוות דעת של
25 תת אלוף קופרווסר (שהעיד בפניו בתיקים הנוכחיים), וראיות נוספות של מסמכי שלל
26 והודעות מחבלים אחרים במשטרה (לנוחיות הקורא הוספתי הדגשות כל אימת
27 שמוזכר שמו של ערפאת, יו"ר אש"ף ויו"ר הרש"פ דאז, שהוא, כזכור, אחד מן

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 הנתבעים בחלק מהתיקים שבפניי; ראה, רשימת הנתבעים בתיקים אזרחיים אלה:
2 2538/00 (פרק ג לעיל); 3062/01 (פרק ד לעיל); 3196/01 (פרק ה לעיל); 4421/02 (פרק
3 ז לעיל); 1247/03 (מספר של תיק תל אביב; מספר תיק ירושלים – 7083/05) (פרק ח
4 לעיל); 1248/03 (פרק ט לעיל); 5288/03 (פרק יא לעיל); 5345/03 (פרק יג לעיל):

5 **7". ראש חטיבת המחקר באגף המודיעין של צה"ל, תא"ל י. קופרווסר,**
6 **הגיש במהלך עדותו (עמ' 38) חוות דעת בה התייחס לפעילותם של**
7 **הפת"ח, התנזים וגדודי חללי אלאקצא (ת/1) [חוות דעת זו צורפה**
8 **לחוות דעתו של יוסי קופרווסר, שהוגשה כאחת מן הראיות של**
9 **התובעים, וסומנה על ידו י"ק/2 ו-י"ק/3]. אל חוות הדעת צורפו מסמכי**
10 **שלל שנתפסו על ידי צה"ל במבצע 'חומת מגן' הנוגעים לעניין זה.**
11 **הפת"ח (ראשי תיבות במהופך בערבית של 'התנועה לשחרור**
12 **פלסטיין') דגל מאז יסודו על ידי יאסר ערפאת בשנת 1959 במאבק**
13 **מזוין כנגד ישראל, אשר התבטא בביצוע פיגועי טרור נגד יעדים**
14 **ישראליים בארץ ובחו"ל. לאחר חתימת הסכמי אוסלו נדחק עיקרון**
15 **'המאבק המזוין' למקום משני, אך נותר כאופציה להשגת מטרות**
16 **הארגון במקרה שהמו"מ עם ישראל לא יצלח. עם פרוץ האינתיפאדה**
17 **השניה בחודש ספטמבר 2000, הוביל הפת"ח את פיגועי הטרור**
18 **בשטחים, וזאת באמצעות שתי ועדות עליונות המנהלות את הפעילות**
19 **– האחת באזור יהודה ושומרון, והשניה באזור רצועת עזה. בראש**
20 **הועדה העליונה של אזור יהודה ושומרון עמד הנאשם עד ליום מעצרו**
21 **(סעיפים 1-3 לחו"ד).**

22 **הדרג המבצע של הפת"ח כלל את פעילי השטח של התנועה – התנזים**
23 **(ארגון – בערבית). פעילי התנזים מהווים את חוד החנית בפעילות**
24 **החבלנית של הפת"ח כנגד ישראל. גדודי חללי אלאקצא הוא שם**
25 **כיסוי להתארגנויות טרור של הפת"ח, אשר נוטלות אחריות פומבית**
26 **למעשי הטרור. אנשי 'הגדודים' הם למעשה פעילים של הפת"ח,**
27 **כאשר מרבית ההתארגנויות רואות בנאשם מקור סמכות מרכזי**
28 **לפעילותן (סעיפים 4-5 לחו"ד).**

29 **התנזים וגדודי חללי אלאקצא מהווים, על פי חוות דעתו של תא"ל**
30 **קופרווסר, את הזרוע הצבאית הבלתי ממוסדת של הפת"ח, שבראשה**

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 עמד הנאשם. מסמך שלל המצורף כנספח א' לחו"ד של תא"ל
2 קופרווסר הוא מכתב החתום בידי הפת"ח וגדודי חללי אלאקצא גם
3 יחד.
- 4 מסמכי שלל אחרים שצורפו לחוות דעת מראים כי גדודי חללי
5 אלאקצא פונים בבקשה לסיוע כספי מיאסר ערפאת (מסמך 2), וכי
6 הפת"ח וגדודי חללי אלאקצא חתומים על כרוזים המשבחים פעילות
7 טרור שבוצעה בתחומי ישראל (מסמכים 3, 5). במסמך 6 שצורף
8 לחו"ד, ואשר נשלח ביום 8.5.01 מאת גדודי חללי אלאקצא אל
9 הנאשם, מופיע פירוט פעילותם של גדודי חללי אלאקצא במחוז ג'נין
10 (כולל פיגוע באום אלפאחם), ובקשה לסיוע באמצעי לחימה וכסף
11 לשם המשך הביצוע של פעילות זו. מסמכים אחרים של גדודי חללי
12 אלאקצא שהופנו ליאסר ערפאת, כוללים בקשות לסיוע למבוקשים
13 הנרדפים על ידי ישראל ולמשפחות החללים (נספח ב' ומסמכים 2-4
14 לנספח זה). חלק מן המסמכים נכתבו על ידי הנאשם. יצוין כי כינויו
15 של הנאשם היה, על שם בנו הבכור, 'אבו אלקסאם' (הודעת הנאשם
16 ת/107 עמ' 1, והדרך בה פנה אחויל אל הנאשם בעמ' 164).
- 17 8. על פי חוות דעתו של תא"ל קופרווסר ביצעו אנשי הפת"ח למעלה
18 מ-1,200 פיגועים כנגד ישראל (נכון ליום 18.8.02), בהם נהרגו 176
19 ישראלים ונפצעו רבים אחרים. פיגועים אלו כוללים התאבדות, וירי
20 ממרגמות ונשק קל. במהלך האינתיפאדה עברו התארגנויות הטרור
21 של הפת"ח יותר ויותר לביצוע פיגועי התאבדות בתחומי ישראל
22 (סעיף 5 לחו"ד). בחודשים שקדמו למבצע 'חומת מגן' ביצעו גדודי
23 חללי אלאקצא פיגועי התאבדות בחדרה, ירושלים, תל אביב, מחולה,
24 מחנה 80, מחסום מכבים, נתניה, אשדוד, כפר סבא ואפרת, ובעקבות
25 כך הוכנסו לרשימה האמריקאית של ארגוני הטרור ביום 27.3.02
26 (סעיף 10 לחו"ד ונספח ג' המפרט את פיגועי ההתאבדות שבוצעו על
27 ידי תנועת הפת"ח).
- 28 2342. בית המשפט מסביר את הדרך הראייתית, ממנה הוא שואב את הממצאים המשפטיים,
29 ככל שמדובר בחוות דעתו של קופרווסר, דברים הרלבנטיים גם לתיקים שבפניי. וכך
30 אומר בית המשפט ברישא של פסקה 9 להכרעת הדין:

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 "לגבי חוות הדעת של תא"ל קופרווסר יש לומר, כי מבחינת דיני הראיות
2 איננו רשאים להסתמך על הערכות ומסקנות מודיעיניות אשר מבוססות על
3 מקורות מידע שונים שלא הובאו בפני בית המשפט, בהיותם עדות שמיעה.
4 נוכל לסמוך על חו"ד זו רק במידה שהיא תואמת ראיות קבילות אחרות
5 שהובאו בפנינו. אולם, פעילות הטרור בחסות הפת"ח של שלושת הארגונים
6 הנ"ל עולה בבירור מראיות ישירות רבות שהובאו במשפט, כולל הודאות
7 שמסרו בחקירותיהם הנאשם ופעילי הטרור, כפי שיפורט בהמשך הכרעת
8 הדין".
- 9 2343. לאחר שמוזכרת הודעתו במשטרה של נאצר אבו חמיד, שהיה אחד ממפקדי השטח
10 הבכירים ביהודה ושומרון, על הקמת גדודי חללי אל אקצא, כדי שאלה יהוו מיליציה
11 של הפת"ח, ויבצעו פיגועים כנגד מתנחלים וחיילי צה"ל, מוזכר בהכרעת הדין כי אותו
12 נאצר אבו חמיד פירט בהודעתו את הפיגועים שבוצעו על ידו וע"י אנשיו כנגד מטרות
13 אזרחיות וצבאיות של ישראל, תחת הנהגתו ובסיועו של מרואן ברגותי (פסקה 9 סיפא
14 להכרעת הדין).
- 15 2344. מעבר לדבריו אלה של נאצר אבו חמיד הנ"ל, ומעבר לעדים חיצוניים (אשר ביחס
16 אליהם יש פרק שלם בהכרעת הדין הכולל התייחסות ל-17 מחבלים), מובאים בהכרעת
17 הדין ראיות מפיו של הנאשם מרואן ברגותי (שכזכור הוא אחד הנתבעים באחד
18 מהתיקים שבפניי), כדלקמן (שם, פסקה 10; ההדגשה במקור; גם כאן הדגשתי את
19 שמו של יאסר ערפאת):
- 20 "גם מדברים שאמר הנאשם בחקירתו, וממסמכים שנכתבו בכתב ידו, ניתן
21 ללמוד על פעילותם של ארגוני הטרור הנ"ל. הנאשם הסביר את דרך פעולתן
22 של החוליות המכונות 'גדודי חללי אלאקצא', שלדבריו ביצעו 'פעילות צבאית'
23 (ת/19 סעיף 14, שהוגש ואושר על ידי החוקר 'מופז' בעמ' 58). כך גם הסביר
24 הנאשם בחקירתו את הדרך שבה נוצרו גדודי חללי אלאקצא באזור יהודה
25 ושומרון, ופעלו בצורה מפוזרת, וטען כי הפת"ח לא פיקח על פעילותם; אך
26 הוא הודה כי חוליות אלו פנו אליו לקבלת כסף, משום שראו בו 'אחראי של
27 פת"ח בגדה המערבית' (תמליל ת/98 (ה) עמ' 61-60). כפי שיבואר בהמשך,
28 הפנו פעילי הטרור מגדודי חללי אלאקצא את בקשותיהם לסיוע כספי לשם
29 רכישת נשק וביצוע פיגועים אל הנאשם, והלה היה פונה בשמם ועבורם אל

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 יו"ר הרשות הפלסטינאית ומנהיג הפת"ח, יאסר ערפאת. מכאן ברור הקשר
2 של גדודי חללי אלאקצא לארגון הפת"ח, והקשר של הנאשם לגדודים אלו".
- 3 2345. בהמשך הכרעת הדין, תחת הכותרת "מעמדו של הנאשם ותפקידו בארגוני הטרור,
4 ותמיכתו בפיגועים כנגד ישראל", מפורט מעמדו של מרואן ברגותי וקשריו עם יאסר
5 ערפאת ראש הרשות הפלסטינית, כולל תפקידו כמקור סמכות ומימון לפעילי טרור
6 וכמנחה אותם, כמובא בפסקה 19 להכרעת הדין, כדלקמן (גם כאן הוספתי הדגשות
7 המתייחסות לערפאת ולרשות הפלסטינאית):
- 8 "בחוות הדעת של תא"ל קופרוסר ת/2 נאמר כי הנאשם היה עד למעצרו ראש
9 הועדה העליונה של הפת"ח ביהודה ושומרון, ולפיכך שימש כמנהיג הפת"ח
10 בגדה. זאת ניתן ללמוד מן המסמכים השונים שכתב הנאשם ושנכתבו אליו,
11 ואשר צורפו לחוות הדעת ת/1 ות/2. בתפקידו הנ"ל היווה הנאשם מקור
12 סמכות מרכזי לבכירי הפת"ח, וצינור מקשר בין ראש הרשות הפלסטינאית,
13 יאסר ערפאת, לבין דרגי השטח בתנועה (סעיפים 1-2).
- 14 עוד נאמר בחוות הדעת הנ"ל (סעיף 4), כי עם פרוץ האינתיפאדה בחודש
15 ספטמבר 2000, תפס הנאשם חלק מרכזי ביותר בהובלת הטרור נגד ישראל
16 על ידי גורמי פת"ח ובכלל. מעורבותו באה לידי ביטוי בדרכים שונות:
17 ראשית, הנאשם היווה מקור השראה והתווה את מדיניות הפיגועים,
18 באמצעות פגישות אישיות עם פעילי הטרור של תנועת הפת"ח והתבטאויות
19 פומביות. שנית, הנאשם היה מקור סמכות ומימון לפעילי הטרור של תנועת
20 הפת"ח: הוא נתפס בעיני גדודי חללי אלאקצא כמנהיג המרכזי בפעילותם,
21 שימש כצינור קשר בינם לבין יו"ר הרשות הפלסטינאית והעביר לרשותם
22 סכומי כסף המסתכמים בעשרות אלפי שקלים לצורך פעילות הטרור.
23 שלישית, הנאשם העביר הנחיות ישירות לפעילי הטרור – הן במישור
24 האסטרטגי, והן במישור הטקטי הנוגע לפיגועים נקודתיים".
- 25 2346. לאור תשתית זו, הן בדבר מעמדו של ברגותי והן לגבי מעמדו הבכיר, ומאחר ואנו
26 עוסקים עתה בפרק שעניינו המימד האידיאולוגי, קרי: המדיניות של הרש"פ ואש"ף
27 ביחס לביצוע פיגועים כנגד יהודים וישראלים, ובהמשך לאמור בתת פרק לה.2, שבו
28 הבאתי את דברי פרופ' מנחם קליין, המומחה מטעם הנתבעים, בסוגיה זו, ראיתי לנכון
29 לצטט עתה את פסקה 13 להכרעת הדין בעניין ברגותי, כדלקמן:

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 "הנאשם לא הסתיר בחקירתו בשב"כ את עמדתו הברורה, לפיה תנועת
2 הפת"ח חייבת להוביל את 'המאבק המזוין כנגד ישראל', וכי זו הדרך היחידה
3 להשגת מטרות העם הפלסטיני לאחר כשלון תהליך השלום, ולאחר
4 שהנאשם עצמו היה פעיל שלום במשך שנים רבות (זכ"ד ת/59 ס' 5-2,
5 שהוגש ואושר על ידי החוקר 'ואדי' בעמ' 96). הוא הבהיר כי כאשר הוא
6 משתמש בביטוי 'מאבק מזוין', הוא מתכוון לפיגועים (תמליל חקירה ת/98יא
7 עמ' 2-3). הנאשם הסביר כי מנהיגי הפת"ח חששו מהיחלשות כוחם ברחוב
8 הפלסטיני למול התנועות האיסלאמיות, דבר שדרבן אותם לנקוט קו של
9 פיגועים כנגד ישראל (זכ"ד ת/21 סעיף 5, שהוגש ואושר על ידי החוקר
10 'רוברט' בעמ' 63 (בטעות נרשם בפרוטוקול ת/41); זכ"ד ת/23 ס' 5, שהוגש
11 ואושר על ידי החוקר 'דני' בעמ' 90; זכ"ד ת/27 ס' 10-12 וזכ"ד ת/55 ס' 3
12 שהוגשו ואושרו על ידי החוקר 'סמית' בעמ' 85; זכ"ד ת/30 ס' 8-12 וזכ"ד
13 ת/58 ס' 5 שהוגשו ואושרו על ידי החוקר 'אמיל' בעמ' 54; זכ"ד ת/40 ס' 15
14 שהוגש ואושר על ידי החוקר 'מופז' בעמ' 58; זכ"ד ת/70 ס' 3 שהוגש ואושר
15 על ידי החוקר 'סטיב' בעמ' 53).

16 הנאשם אמר בחקירתו כי עמדתו המוצהרת הינה מאבק מזוין מול הכיבוש
17 הישראלי, ומי שיש לו נשק שיבצע פיגועים זה הקו הכללי' (ת/23 ס' 5, וכן
18 ראה זכ"ד ת/6 ס' 11-12, שהוגש ואושר על ידי החוקר 'רוברט' בעמ' 62).
19 הוא הסביר כי לפי השקפתו פיגועים שיכאיבו לישראל יקדמו את השלום,
20 ויגרמו לישראלים להבין שיש להם מה להפסיד (ת/40 סעיף 15, ות/70 סעיף
21 4). הנאשם הבהיר כי מבחינתו אזרחים ישראלים החיים בהתנחלויות הם
22 אויב שיש לפגוע בו (זכ"ד ת/63 ס' 16, שהוגש ואושר על ידי החוקר 'נאור'
23 בעמ' 82). הוא אף אמר כי פיגועים כנגד מתנחלי יהודה ושומרון הם
24 לגיטימיים, גם כאשר מדובר בנשים וילדים (זכ"ד ת/6 ס' 13, שהוגש ואושר
25 ע"י החוקר 'רוברט' בעמוד 62, זכ"ד ת/77 ס' 2 שהוגש ואושר על ידי
26 החוקרים 'צדוק' ו'אופיר' בעמ' 83, 87).

27 הנאשם חזר והדגיש במהלך חקירתו כי בויכוח שהתנהל בתוך הרשות
28 והפת"ח בעניין סוג הפיגועים כנגד ישראל – דגלו ערפאת והוא בקו הקובע כי
29 יש להתמקד בפיגועים כנגד צה"ל והמתנחלים, בעוד שמנהיגים כמו אבו עלא
30 ואבו מאזן התנגדו לכל סוג של אלימות; רק מעט מאנשי הפת"ח תמכו

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 בפיגועים בתוך ישראל (ת/27 סעיפים 12-13; ת/30 סעיף 8; ת/70 סעיף 3).
2 חרף התנגדותם של ערפאת והנאשם לפיגועים בתוך ישראל, הם איבדו
3 שליטה על החוליות ופעילי השטח במהלך האינתיפאדה (זכ"ד ת/55 ס' 13,
4 שהוגש ואושר על ידי החוקר 'סמית' בעמ' 85)".
- 5 2347. בנוסף לאסמכתאות שצוטטו לעיל, נכתב בהמשך הכרעת הדין – כדרכה של הכרעת
6 דין בפלילים – מהן הראיות שעליהן התבסס בית המשפט בקביעת ממצאיו. ראיתי
7 לנכון להביא את הדברים במלואם, ובכך גם להשיב לטיעוניו של עו"ד ארנון, לפיהם
8 לא ניתן להתבסס על הממצאים של הכרעת הדין בעניין מרואן ברגותי, בשל העדר
9 שיתוף הפעולה שלו. מהאמור להלן מוכח כי בפני בית המשפט היה חומר רב ומגוון,
10 כאמור בפסקאות 14-15 להלן של הכרעת הדין:
- 11 "14. עמדתו של הנאשם כמפורט לעיל באה לידי ביטוי גם בדבריו בחקירה
12 שתומללו. לגבי עמדתו של הנאשם כי אין לבצע פיגועי התאבדות
13 בתוך ישראל, הוא הסביר כי פגיעה בהתנחלויות כמוה כפגיעה בצבא,
14 ולכן בעניין זה לא היה ויכוח בתוך הפת"ח; אך הוא הודה כי בתקופה
15 האחרונה שלפני מעצרו החל הפת"ח לבצע גם פיגועי התאבדות בתוך
16 ישראל, ואף אישר כי הפת"ח נגרר לתוך פעילות זו כדי שלא להשאיר
17 את השליטה בשטח לאירגונים האיסלאמים (ת/98 עמ' 29-27).
18 הנאשם הסביר כי הוא באופן אישי הסתייג מכל פעילות בתוך
19 ישראל, אך תמך 'במאבק המזוין כנגד הכיבוש הישראלי', ואף עשה
20 זאת בצורה פומבית בטלויזיה (ת/98 עמ' 7, 10).
- 21 הנאשם אישר כי בחמשת החודשים האחרונים שקדמו למעצרו נטל
22 הפת"ח תפקיד מרכזי בהסלמת רמת האלימות, והנהיג את
23 המלחמה; הנאשם לא כיחד כי הוא נטל חלק בכך (ת/98 עמ' 35,
24 ת/98 עמ' 4-3).
- 25 הנאשם הדגיש בחקירתו כי הוא תמך בהסכם השלום, ופעל למענו
26 במשך 10 שנים, אך ההסלמה נבעה לדבריו מהעדר תקווה להשגת
27 פתרון פוליטי עם ראש הממשלה שרון (ת/98 עמ' 45-44). הנאשם
28 אף הביע דעתו כי הפלשתינאים טעו כאשר דחו את הצעות ישראל,
29 ועוד יותר מכך את הצעת הנשיא קלינטון, בוועידת 'קמפ דייויד', שכן

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 לו קיבלו את ההצעות הללו – הייתה להם היום מדינה עצמאית (זכ"ד
- 2 ת/95, שהוגש ואושר על ידי החוקר 'אופיר' בעמ' 87).
- 3 15. על גישתו של הנאשם בנושא הפיגועים, ועל תפקידו של הפת"ח
- 4 בביצוע פיגועים כנגד ישראל, ניתן ללמוד גם משיחות שניהל הנאשם
- 5 עם המדובבים שהוכנסו לתאו. המדובב שכונה 'פלוני 1', הציג עצמו
- 6 בפני הנאשם כפלשתינאי משכם, הוא מסר לחוקרי השב"כ את
- 7 הדברים שאמר לו הנאשם לאחר קיום השיחות, ואלו נרשמו בזכדי"ם
- 8 של חוקרי השב"כ שהעידו במשפט ('רוברט' בעמ' 154, 'מיקי' בעמ'
- 9 155, 'אופיר' בעמ' 156 ו'מופז' בעמ' 157), וכן העיד פלוני 1 עצמו (עמ'
- 10 101-107). פלוני 1 העיד כי הוא קרא את כל הדו"חות שרשמו אנשי
- 11 השב"כ על שיחותיו עם הנאשם, ואישר את תוכנם (עמוד 105). בדרך
- 12 דומה פעל והופעל המדובב פלוני 3, שזיהה את קולו של הנאשם
- 13 בקלטת ת/124 (ראה עדותו בעמ' 110-107, ומוצגים ת/122-ת/125).
- 14 על פי עדותו של פלוני 1, סיפר לו הנאשם שהוא היה זה שהקים את
- 15 גדודי חללי אלאקצא והיה אחראי עליהם (עמ' 106). בזכ"ד שנרשם
- 16 מפיו (ת/117 שהוגש ואושר על ידי החוקר 'רוברט' בעמ' 154), אמר
- 17 פלוני 1 כי הנאשם אמר לו שהאינתיפאדה למעשה הייתה מתוכננת
- 18 לאור המצב המדיני, הרחבת ההתנחלויות והמשך הכיבוש והלחץ על
- 19 הפלסטינאים בשטחים, וכי ביקורו של אריאל שרון בהר הבית היה
- 20 רק 'הקש ששבר את גב הגמל', והצית את האינתיפאדה שהייתה
- 21 צפויה ממילא (ראה גם זכ"ד ת/25 ס' 18, שהוגש ואושר על ידי
- 22 החוקר 'מופז' בעמ' 58).
- 23 לאחר האירוע בהר הבית, ביקשו מנגנוני הביטחון של הפת"ח
- 24 מערפאת להורות על הפסקת האינתיפאדה, וערפאת לא הגיב.
- 25 הנאשם עצמו סיפר כי עזב בזעם את הישיבה לאור בקשת המנגנונים,
- 26 וכי הוא שנוא עליהם משום ש'משך את העם להסלמת המצב'.
- 27 הנאשם אמר לפלוני 1 כי מטרת האינתיפאדה הייתה פגיעה בחיילים
- 28 ובמתנחלים כדי לגרום לעזיבתם, וכדי להוכיח לעולם שהפלסטינאים
- 29 נלחמים בכיבוש. ואולם לאחר שישראל החלה במדיניות החיסולים,
- 30 ובעיקר לאחר שפגעה בראיד כרמי, עבר הפת"ח לפעול בתוך ישראל

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 במטרה לפגוע באזרחים, על מנת לפגוע בכלכלת ישראל ובתיירות,
2 ולהפעיל לחץ על הרחוב בישראל שילחץ על הממשלה לסגת
3 מהשטחים (שם, ס' 12-13, 17, 20-21). כמו כן אמר הנאשם לפלוני
4 1 כי מבחינתו הפיגועים מהווים הגנה עצמית של הפלסטינים, אשר
5 מוכנים להושיט יד לשלום, וכי פיגועי ההתאבדות נובעים מן הכיבוש
6 ומן המצב של הפלסטינאים בשטחים (זכ"ד ת/110 ס' 22, 27)."
- 7 2348. "ראיית הזהב", שלא יכולה להיות מחלוקת כי היא משמעותית ואוטנטית, מופיעה
8 בסוף פסקה 15 להכרעת הדין במילים קצרות אלה: "עמדתו של הנאשם התומכת
9 בהמשך האינתיפאדה באה לידי ביטוי גם במכתב ששלח ליאסר ערפאת ביום
10 31.12.00 (ת/5(42))."
- 11 2349. אחת מטענות ההגנה של הנתבעים, שעברה כחוט השני, הן בחקירות הנגדיות שערכו
12 ב"כ הנתבעים למומחים מטעם התובעים, והן בסיכומיהם, הייתה זו: יאסר ערפאת
13 התנגד לפיגועים ובחלק מהמקרים גם גינה אותם, ובחלק מהמקרים ביקש שלא יהיו
14 פיגועים. לפי טענה זו, באותם מקרים שבהם אישר את הפיגועים או לא גינה אותם,
15 נעשה הדבר מנימוקים פנימיים כדי לשמור על מעמדו של ערפאת ביחס לפלגים
16 הקיצוניים, כגון: החמאס והג'יהאד (רעיון דומה מובא מדברי מרואן ברגותי עצמו, על
17 עצמו, כאמור בסיפא של פסקה 17 להכרעת הדין: "הנאשם אמר כי בשנה שקדמה
18 למעצרו 'החל מוצא עצמו יותר ויותר עוסק בענייני אמל"ח וענייני פעילות צבאית'
19 (זכ"ד ת/25 ס' 19, שהוגש ואושר על ידי החוקר 'מופז' בעמ' 58, וכן ראה תמליל
20 שיחה ת/98 ד עמ' 15). הוא הסביר כי היה חייב ליטול חלק 'בפעילות הצבאית' על
21 מנת לשלוט ברחוב הפלסטינאי ולדחוק את רגלי החמא"ס והג'יהאד האיסלאמי, ועל
22 מנת שיוכל להצביע על עצמו בעתיד כעל מי שפעל הן למען השלום והן במלחמה (זכ"ד
23 ת/52, שהוגש ואושר על ידי החוקר 'סמית' בעמ' 85)."
- 24 2350. ברם, מחומר הראיות המתייחס למרואן ברגותי עולה תמונה הפוכה: נקודת המוצא
25 היא רצון לבצע פיגועים, בין באופן עקרוני ובין כתגובה לפגיעה בריאד כרמי (כאמור
26 בפסקה 15 להכרעת הדין, שצוטטה לפני שתי פסקאות לעיל), וכי המקרים שבהם לא
27 בוצעו פיגועים, או שהייתה הפסקה בביצוע הפיגועים, נבעו כולם מהחלטותיו
28 המפורשות או המרומזות של ערפאת.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2351. וכך מוסברים הדברים בפסקה 16 להכרעת הדין (גם כאן הוספתי הדגשות ככל
2 שמדובר בשמו של ערפאת):
- 3 "באשר למדיניות הפיגועים של הפת"ח, הסביר הנאשם בחקירתו כי כאשר
4 ערפאת היה מעוניין בהפסקת אש, הוא היה דואג להעביר הנחיה זו לגורמים
5 רבים, ובהם הנאשם; אך כאשר היה מעוניין בהמשך הפעולות הוא דאג
6 שהפעילים, כולל הנאשם, יבינו זאת מהתגובות, ובעיקר אי-התגובות שלו.
7 הנאשם אמר: 'אם הוא (ערפאת) למשל, לא רוצה בהפסקת אש הוא מסתדר
8 אחרת. לא אומר שום דבר' (זכ"ד ת/24 ס' 3ב, שהוגש ואושר על ידי החוקר
9 'סמית' בעמ' 85, ותמליל חקירתו של הנאשם ת/98ט עמ' 33-32). הנאשם
10 אמר שערפאת מעולם לא הורה לו בצורה מפורשת לבצע פיגועים. אך הוא
11 הוסיף כי מהעובדה שערפאת התנגד לביצוע פיגועים בתוך ישראל בלבד, ניתן
12 היה להבין שהוא תומך בפיגועים בשטחים, ולכן גם לא הורה להפסיקם;
13 ערפאת אמר בתקשורת כמה פעמים כי 'מיליון שאהידים בדרכם לירושלים',
14 והנאשם שאל באופן רטורי האם אין זו הצהרה התומכת בביצוע פיגועים
15 (זכ"ד ת/60 ס' 4-7 שהוגש ואושר על ידי החוקר 'אמיל' בעמ' 54; זכ"ד ת/61
16 ס' 1-8, שהוגש ואושר על ידי החוקר 'מיקי' בעמ' 81; זכ"ד ת/62 ס' 3-5
17 שהוגש ואושר על ידי החוקר 'דני' בעמ' 90).
- 18 הנאשם הסביר כי לא היה צורך בהוראות ישירות של ערפאת לביצוע
19 פיגועים, שכן הדברים היו מובנים מבין השורות (זכ"ד ת/63 ס' 11-13
20 שהוגש ואושר על ידי החוקר 'נאור' בעמ' 82). הנאשם הוסיף כי גם
21 האינתיפאדה לא פרצה בהוראתו של ערפאת, אך היא לא הייתה ממשיכה
22 להתקיים אלמלא תמיכתו בה, אף כי הוא לא היה צריך לתת הנחיה מפורשת
23 לביצוע פיגועים (זכ"ד ת/64 שהוגש ואושר על ידי החוקר 'רוברט' בעמ' 62,
24 ות/66 שהוגש ואושר על ידי החוקר 'אמיל' בעמ' 54). עוד ציין הנאשם כי
25 הבין את תמיכתו של ערפאת בפיגועים גם לאור העובדה שערפאת היה מאשר
26 לו את הבקשות הכספיות שהגיש עבור פעילי השטח של הפת"ח שביצעו
27 פיגועים (זכ"ד ת/70 ס' 17ח', שהוגש ואושר על ידי החוקר 'סטיב' בעמ' 53).
28 הנאשם תיאר את הקשר שלו עם ערפאת כ'אישי וישידי' (תמליל שיחה
29 ת/98ח עמ' 55).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 גם לנאשם, מסתבר, הייתה דרך משלו להודיע לאנשי החוליות על הפסקת
2 הפיגועים ועל חידושם. הוא הסביר בחקירתו כי כאשר רצה בהפסקת אש
3 היה מתקשר לחוליות הגדולות, אם כי קרה שהיו אנשים שלא שמעו
4 להוראתו; כאשר הנאשם היה מעונין בחידוש האש הוא היה מודיע על כך
5 בטלויזיה, כאשר קרא 'למאבק מזויין'. כאשר נשאל כיצד היה מודיע על רצונו
6 בחידוש האש, השיב הנאשם:

7 'לא רוצה אש, אני מדבר בטלויזיה אם אני רוצה שלום, יעני אני לא
8 מתקשר לפלוני ואומר לו וואללה תבצע בשבילנו פיגוע. וואללה תעשה
9 לנו לא יודע מה, אין אצלי כזה דבר, אני דובר בשם התנועה בפועל
10 קורא לאינתיפאדה אני קורא למאבק מזויין' (ת/98 ח עמ' 3).

11 חרף דברים אלו של הנאשם, הרי שמעדותו של פעיל הטרור עויס עולה
12 שהנאשם הורה לו לחדול מביצוע פיגועים בעת ביקורו של השליח האמריקאי
13 אנתוני זיני באזור (ראה להלן). מן הדברים שאמר המדובר פלוני 1 בחקירתו,
14 בעקבות שיחותיו עם הנאשם, עולה כי הנאשם הביע כעס רב על כך שעויס
15 מסר פרטים אלו בחקירתו (זכ"ד ת/113 א ס' 9-8, זכ"ד ת/114 א ס' 8 שהוגשו
16 ואושרו על ידי החוקר 'רוברט' בעמ' 154). כמו כן הובאו ראיות על מקרים
17 אחרים בהם הורה הנאשם באופן ישיר לפעילי הטרור המקורבים אליו לבצע
18 פיגועים כנגד ישראלים (ראה להלן)."

19 2352. לעניין מעמדו של מרואן ברגותי, נכתב בהכרעת הדין (בפסקה 17) כדלקמן:

20 "בתחילת חקירתו בשב"כ הכחיש הנאשם כי היה מנהיג התנזים וגדודי חללי
21 אלאקצא, אך אישר את אחריותו לפעילות הצבאית של הפת"ח (זכ"ד ת/17
22 ס' 6, שהוגש ואושר על ידי החוקר 'ארבל' בעמ' 80, זכ"ד ת/43 ס' 6 שהוגש
23 ואושר על ידי החוקר 'רוברט' בעמ' 62, ותמליל חקירה ת/98 א' עמ' 43-44).
24 הנאשם טען כי גדודי חללי אלאקצא אינם אלא חוליות מפוזרות בכל שטח
25 הגדה המערבית, ושאין להן מבנה מאורגן ומסודר ומפקדה מרכזית (תמליל
26 שיחה ת/98 ה' עמ' 61-60). עוד אמר הנאשם בחקירתו כי ערפאת היה,
27 למעשה, מפקדו הישיר והממונה עליו, ואת עצמו הגדיר כ'אחראי לכל פעילות
28 פת"ח בגדה מעצם היותו מזכ"ל הארגון בגדה' (ת/24 ס' 3ב, 5).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 הנאשם אישר כי הוא היה מנהיג 'השטח' של הפת"ח, בעוד שיאסר ערפאת
2 עמד בראש הפת"ח (תמליל ת/98א עמ' 67). כך הסביר הנאשם
3 בחקירתו גם את העובדה שאנשי החוליות פנו אליו לקבלת כסף, משום שראו
4 בו 'מפקד', וכן 'אחראי של פת"ח בגדה המערבית', בשל היותו הדובר
5 הפוליטי של התנועה, ומשום שנקט קו ועמדה התומכים בהמשך המאבק
6 בכיבוש (תמליל ת/98ה עמ' 3-4, 61, ת/98ד עמ' 35-33). הנאשם הסביר כיצד
7 הוא נראה בעיני אנשי החוליות, באומרו: 'אני המפקד שלהם, הם חושבים
8 אותי לסמל שלהם', ואף אישר כי אין אדם אחר שנחשב כמנהיג שלהם
9 (ת/98ט עמ' 6-7)."
- 10 2353. במסגרת הפרק הרביעי של הכרעת הדין (שכותרתו "דברי הנאשם בחקירתו וראיות
11 נוספות בדבר תפקידו ומעורבותו בפיגועים נגד ישראל"), תחת סעיף קטן (1), שעניינו:
12 "אחריותו הכוללת של הנאשם לפעילות חוליות הטרור ומידת שליטתו בהן", נכתב
13 בפסקה 60 של הכרעת הדין בפרשת ברגותי, כדלקמן:
- 14 "הנאשם, כאמור לעיל, לא הכחיש בחקירתו בשב"כ כי היה מפקדם ומנהיגם
15 של פעילי השטח של הפת"ח בגדה, היה מפקד הפת"ח והתנזים בגדה, הקים
16 את גדודי חללי אלאקצא והיה אחראי על פעילותם. הוא גם אישר כי היה
17 אחראי על אספקת כספים ואמל"ח לחוליות השטח, וכן היה אחראי על
18 פעילותן הצבאית (ראה סעיף 17 לעיל). הנאשם הסביר בחקירתו כי מצא
19 עצמו מעורב יותר ויותר בקשר עם 'החוליות הצבאיות', אשר היו פונות אליו
20 בבקשות סיוע שונות, שכן אנשים כמו ראיד כרמי ונאצר עויס ראו בו את
21 מפקדם. הוא גם אמר כי הקשר שלו עם אנשי החוליות בוצע באמצעות עוזרו
22 ונהגו האישי אחמד ברגותי. הנאשם עשה אבחנה בין פיגועים בתוך ישראל,
23 שעליהם סרב לקחת אחריות, לבין פיגועים שביצע הפת"ח בגדה המערבית,
24 עליהם הוא לוקח בחקירתו אחריות מלאה (זכ"ד ת/25 ס' 20, שהוגש ואושר
25 על ידי החוקר 'מופז' בעמ' 58). הנאשם הדגיש כי הוא אחראי לפעילות של
26 הפת"ח בגדה, אך איננו בקיא בפרטים, כגון סוג הנשק, אופן רכישתו, תכנון
27 הפיגועים וביצועם (זכ"ד ת/27 ס' 1, שהוגש ואושר על ידי החוקר 'סמית'
28 בעמ' 85).
- 29 בחלק מחקירותיו טען הנאשם כי הוא איננו אחראי באופן ישיר מבחינה
30 פיקודית לפעילותן של חוליות השטח (זכ"ד ת/42 ס' 7, שהוגש ואושר על ידי

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 החוקר 'ואדי' בעמ' 96). ואולם בשלבים אחרים של חקירתו הודה הנאשם כי
2 הוא אחראי לפעילותן של החוליות שפעלו עם אחמד ברגותי ואבו סטחה,
3 משום שאלה היו קרובים אליו והוא מימן את פעילותם; ביתר פירוט הוא ציין
4 כי הוא רואה עצמו אחראי לשלושה פיגועים, בגבעת זאב, בגבעה הצרפתית,
5 ובגשר עטרה (המבוא לזכ"ד ת/38 שהוגש ואושר על ידי החוקר 'סמית' בעמ'
6 85). הנאשם לא ראה עצמו אחראי, בדבריו אלה, לפיגועים שביצעו החוליות
7 של עויס, מנצור שרם ואחרים שציין, ולא ראה עצמו כמפקדם. הנאשם אמר
8 על יחסיו עם עויס: 'אני יש לי שליטת כבוד על נאצר, לא שליטה בפועל'
9 (תמליל שיחה ת/98יא עמ' 17). הנאשם הסביר בחקירתו, בהתייחסו
10 לחוליות השטח שביצעו פיגועים כנגד ישראל (תמליל שיחה ת/98יא עמ' 4):

11 'החוליות האלה מצאה לעצמה יותר מכתובת אחת. מה זאת אומרת
12 כתובת. כתובת שהיא פונה אליו ומבקשת מימון. לתאם איתו את
13 העבודה שלה, אני אחד מהכתובות האלה, אני כתובת מכמה כתובות.
14 ראשי מנגנוני הביטחון הם גם כתובות'.

15 מכאן נובע כי לדברי הנאשם לפחות חלק מהחוליות תיאמו עמו את הפיגועים,
16 וראו בו כתובת למימונם, כפי שאכן עולה מראיות רבות שהובאו בפנינו.
17 הנאשם אמר בעניין זה כי הקשר שלו עם החוליות לא היה ישיר, משום שהוא
18 לא רצה להיכנס לתחום הצבאי, ולא רצה לעסוק 'בהרס' (תמליל שיחה
19 ת/98יא עמ' 6). אכן, בעיקרו של דבר, הקשר של הנאשם עם חוליות הפיגוע
20 התקיים באמצעות אנשי קשר שהיו מקורבים אל הנאשם, ובעיקר אחמד
21 ברגותי. כפי שאמר הנאשם על אחמד ברגותי: 'הוא יוצר קשר עם החוליות
22 האלה. באופן ישיר איתם ישירות. יעני בלעדיו לא הייתה לי התקשרות
23 ישירה עם שום חוליה' (תמליל שיחה ת/98יא עמ' 8).

24 הנאשם טען אמנם כי חוליות השטח היו מבצעות פיגועים גם אלמלא תמיכתו
25 בהן, וגם אלמלא הסיוע הכספי והארגוני שהעניק להן (זכ"ד ת/63 ס' 18-20
26 שהוגש ואושר על ידי החוקר 'נאור' בעמ' 82). טענה זו איננה מפחיתה
27 במאומה מאחריותו של הנאשם לפיגועים שביצעו חוליות אלו'.

28 גם כאן עולה ההבחנה שמרואן ברגותי עשה בעצמו בין פיגועים בתוך ישראל שעליהם
29 סירב לקחת אחריות, לבין פיגועים ביהודה ושומרון שעליהם לקח אחריות, אך עדיין

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 המשיך להיות המפקד והאחראי על מבצעי הפיגועים בתוך ישראל. בהמשך גם מוזכר
2 כי לאחר הריגתו של ראיד כרמי בינואר 2001 עברו הפיגועים לתוך ישראל, וכי מרואן
3 ברגותי "ניסה להפעיל את השפעתו על החוליות שסרו למרותו על מנת למתן את
4 הפיגועים בתוך ישראל אך לא תמיד הצליח בכך" (פסקה 65 להכרעת הדין). בכל
5 מקרה, כאמור בהמשך הדברים, כאשר ביצעו האנשים שסרו למרותו פיגועים ודיווחו
6 לו על פיגועים כולל פיגועי התאבדות בתוך ישראל, "הביע הנאשם בכך את תמיכתו
7 בהמשך פעילותם, כולל פעילות שהוא כביכול לא תמך בה" (בהמשך הסעיף האמור).
8 מרואן ברגותי עצמו סיפר בחקירתו, כי יאסר ערפאת נזף בו על פיגועים שבוצעו בתוך
9 ישראל, ומכאן מסיק בית המשפט שגם ערפאת ראה בנאשם אחראי על כל הפיגועים
10 שבוצעו על ידי חוליות התנזים וגדודי חללי אל אקצה שתחת פיקודו של הנאשם
11 (בהמשך הסעיף, שם).
- 12 2355. מאחר ואנו עוסקים בפרק שעניינו המימד האידיאולוגי, ראיתי לנכון לכלול במסגרת
13 זו גם את האמור בתת פרק "6) קריאותיו הפומביות של הנאשם לבצע פיגועים כנגד
14 ישראל", שכן יש בהם כדי לגלות ולהוכיח את טענת התובעים לאורך כל כתבי התביעה
15 שלהם, כי הפיגועים היו פרי תכנון והכוונה של ראשי הרש"פ, ובהם ברגותי.
- 16 2356. וכך נכתב בפסקאות 72-74 להכרעת הדין בפרשת ברגותי:
- 17 "72. כפי שכבר בואר לעיל, לא הסתיר הנאשם בחקירתו את תמיכתו
18 בביצוע פיגועים כנגד מטרות צבאיות ואזרחיות בגדה המערבית, קרי:
19 חיילים ומתנחלים (ראה ס' 16-13 לעיל). הנאשם גם הסביר כי מידי
20 פעם היה מורה לחוליות שסרו למרותו להפסיק את הפיגועים, ולאחר
21 מכן היה מודיע על חידושם, וזאת באמצעות הופעות פומביות
22 בטלוויזיה (ראה ס' 16 לעיל). הנאשם היה ער להשפעה שיש לדבריו
23 על מבצעי הפיגועים, ואמר: 'אני משפיע כי אני מדבר באמצעי
24 התקשורת. יעני אני אומר את העמדה באמצעי התקשורת... המילה
25 שלי נשמעת וכאילו אני דובר בשם תנועת הפת"ח' (תמליל חקירה
26 ת/98 עמ' 33, וכן ראה עמ' 39-37). הנאשם אף לא הכחיש כי אנשי
27 החוליות היו פונים אליו לקבלת סיוע, משום שהיה מופיע כדובר
28 הפת"ח בתקשורת, ונקט עמדה הקוראת למאבק מזוין (תמליל
29 חקירה ת/98 עמ' 61). הוא הודה כי עודד בהופעותיו הפומביות את
30 הפעילים לבצע פיגועים בתוך השטחים כנגד הצבא (תמליל חקירה

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ת/98 עמ' 25, וזכ"ד ת/29 ס' 1ב, שהוגש ואושר על ידי החוקר
2 'סמית' בעמ' 85).
- 3 73. קריאותיו הפומביות של הנאשם לביצוע פיגועים כנגד ישראל תועדו
4 בידי אמ"ן, והוגשו בקלסר ת/3 (כולל הקלטות המקוריות ת/3-א-ב)
5 על ידי ראש חטיבת המחקר באמ"ן, תא"ל י. קופרווסר (עמ' 38).
6 בעניין זה יש להתעלם ממסמכים הכלולים בקלסר ת/3, אשר אינם
7 תיעוד של דברים שאמר הנאשם עצמו ברדיו או בטלוויזיה, ושאינם
8 הוקלטו. כתבה עיתונאית או ידיעה אחרת המייחסת לנאשם אמירת
9 דברים כאלה או אחרים איננה קבילה לפי דיני הראיות, בהיותה עדות
10 שמיעה.
- 11 באופן כללי ניתן לומר כי מעיון בדברים שאמר הנאשם לכלי
12 התקשורת השונים, עולה בבירור כי הוא מדבר בשם גודדי חללי
13 אלאקצא והתנזים, ועומד בראשם. הנאשם קורא לגופים אלה –
14 לעיתים בצורה ברורה ולעיתים בצורה משתמעת – להמשיך ולבצע
15 פיגועים כנגד ישראל. לאחר כל פעולה של ישראל, הוא הודיע בשם
16 תנועת הפת"ח וגודדי חללי אלאקצא כי הנקמה לא תאחר לבוא (ראה
17 למשל ראיונות בטלוויזיה של אבו דאבי בימים 14.1.02, ו-15.8.01).
18 למרות טענתו של הנאשם כי התנגד לפיגועים בתוך ישראל, הוא
19 נשמע בראיונות השונים תומך בפיגועים שבוצעו בתוך ישראל, ואף
20 משבח את מבצעייהם (ראה הצדקת הפיגוע בנתניה בראיון לטלוויזיה
21 של אלג'זירה ביום 18.5.01, הצדקת הפיגוע בירושלים בטלוויזיה של
22 אלג'זירה ביום 9.8.01, ופיגוע נוסף בירושלים אותו הצדיק הנאשם
23 בטלוויזיה 'וטן' ביום 31.10.02).
- 24 74. במהלך הלווייתו של עמאד אלענאטי ביום 2.10.00, אמר הנאשם
25 בטלוויזית 'וטן' רמאללה: 'חלפו הימים בהם רק אנו מקריבים
26 קורבנות. עלינו לנקום. יש להרוג ישראלים. יש להרוג ישראלים. כן.
27 יש לנו כדורים. יש לנו רובים והם יופנו לעבר הכיבוש'.
- 28 בראיון טלפוני לעיתון 'אלשרק אלאוסט' ביום 1.3.01 נשאל הנאשם
29 האם ההתנגדות של הפלסטינאים עלולה להתפתח מאבנים לכלי

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 נשק, והשיב: 'המאבק המזויין הוא חלק מהאינתיפאדה כעת ואין
2 מסתמכים רק על אבנים. מאז החלה האינתיפאדה הצלחנו להרוג
3 מתוכם 66 ופצענו 416 וזוהי תוצאה טובה'.

4 ביום 29.10.01 התראיין הנאשם לטלוויזית 'וטן' רמאללה, ונשאל
5 מהי תגובתו לשני פיגועים שהתבצעו באותו יום בחדרה ובבאקה
6 אלע'רביה, והשיב: 'זכותו של העם הפלסטיני, ולמעשה חובה על
7 לוחמיו, להגיב על התוקפנות כנקמה על מעשי הטבח שהתבצעו בבית
8 רימא, בית לחם וטול כרם. לפיכך מה שארע היום הינו תגובה טבעית
9 של הלוחמים הפלסטינים למעשי הטבח הישראליים'.

10 ביום 4.3.02 התראיין הנאשם לעיתון 'אלזמאן' היוצא בלונדון,
11 ולדברי הכתב נצ'אל אללית'י אמר הנאשם כי שני פיגועי ההתאבדות
12 (בבית ישראל וליד עפרה) הינם 'מסד המופנה לישראלים כדי
13 שיחדלו מתמיכתם בשרון'.

14 לאחר מותו של ראיד כרמי ביום 14.1.02 קרא הנאשם לגדודי חללי
15 אלאקצא לבצע פיגועי נקמה כנגד ישראל, וזאת בטלוויזיה של אבו
16 דאבי (ת/3 – מיום 14.1.02). כך הודה הנאשם בחקירתו (תמליל
17 שיחה ת/98 עמ' 78).

18 ביום 19.5.01 שודרה בטלוויזיה של 'וטן' רמאללה תהלוכה שבראשה
19 עמדו הנאשם ובכיר בחמאס. במהלך התהלוכה דיבר הנאשם ברמקול
20 אל ההמון, והילל את הרוגי האינתיפאדה, וביניהם מבצע הפיגוע
21 בנתניה. כמו כן הבטיח הנאשם להמשיך ולפגוע במתנחלים, ובירך
22 את הפוגעים במתנחלים".

23 2357. אחרי שראינו את הפרטים, אסיים את המובאות מהכרעת הדין בפרשת מרואן ברגותי
24 מהדברים המסכמים של הכרעת הדין (פסקאות 167-168; לגבי חלק מהנושאים
25 המובאים שם, הם יושמטו בציטוט זה, אך הם יצוטטו בפרקים הבאים, המתייחסים
26 למימד המעשי והכספי; כמו כן גם כאן הודגש שמו של ערפאת):

27 "167. ניתוח חומר הראיות כמפורט לעיל, מביא למסקנות העובדתיות

28 הבאות לגבי חלקו ותפקידו של הנאשם בפיגועים נשוא כתב
29 האישום:

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- א. הנאשם היה מפקד הפת"ח והתנזים בגדה המערבית. הוא היה מנהיג השטח של הפת"ח בגדה, ואחראי על ה'פעילות הצבאית' של הפת"ח בכל שטחי הגדה. הביטוי בו השתמש הנאשם, קרי: 'הפעילות הצבאית', איננו אלא שפה נקיה לפיגועי הטרור כנגד ישראל, שבוצעו על ידי חוליות השטח של הפת"ח, שהתארגנו בתנועת התנזים ובמסגרת גדודי חללי אלאקצא. הנאשם הקים את גדודי חללי אלאקצא, והיה אחראי על פעילותם, בהיותו מנהיגם ומפקדם של אנשי חוליות השטח ומפקדיהם. בפעילותו זו היה הנאשם כפוף באופן ישיר ליו"ר הרשות הפלסטינאית יאסר ערפאת. פעילותו 'הצבאית' של הנאשם כמתואר לעיל, נעשתה במקביל לפעילותו הפוליטית כמזכ"ל הפת"ח בגדה, והיותו חבר הפרלמנט הפלסטינאי.
- ב. הנאשם החזיק בדעה כי תנועת הפת"ח חייבת להוביל את 'המאבק המזוין כנגד ישראל', ולכן תמך בגלוי בביצוע פיגועים כנגד חיילים ומתנחלים. זו הייתה עמדתו המוצהרת של הנאשם, אשר הבהיר כי מבחינתו גם נשים וילדים המתגוררים בהתנחלויות נחשבים כאויב שיש לפגוע בו. הנאשם התנגד באופן עקרוני לפיגועים בתוך ישראל, קרי: מעבר לקו הירוק, וכן היה נגד פיגועי התאבדות. ואולם בפועל, הוא לא חדל מלתמוך באנשיו, ולסייע להם באספקת כספים ואמצעי לחימה, גם כאשר נוכח שוב ושוב שהם מבצעים פיגועים, כולל פיגועי התאבדות, בתוך ישראל. בכך הביע הנאשם את הסכמתו לכל סוגי הפיגועים שביצעו אנשי השטח של הפת"ח. עמדתו של הנאשם כמתואר לעיל, באה לידי ביטוי גם בהופעותיו באמצעי התקשורת, בהן עודד את פעילי הפת"ח לבצע פיגועים כנגד ישראל, ואף שיבח את מבצעי הפיגועים – כולל אלו שבוצעו בתוך ישראל.
- ג. לנאשם לא הייתה שליטה מוחלטת באנשי החוליות ומפקדיהם. אך הייתה לו מידה רבה של השפעה עליהם,

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 מכוח היותו מנהיגם, ובשל הסיוע שהגיש להם, אשר התבטא
2 באספקת כספים ואמצעי לחימה. השפעתו של הנאשם על
3 אנשי החוליות ומפקדיהם באה לידי ביטוי בכך שמדי פעם
4 היה מורה להם להפסיק את הפיגועים כנגד ישראל, ולאחר
5 מכן היה קורא לחידוש הפיגועים – בין היתר על פי הנחיות
6 שקיבל מערפאת. יאסר ערפאת לא היה נותן את הנחיותיו
7 בצורה מפורשת, אך דאג שהכפופים לו יבינו היטב מתי הוא
8 מעוניין בהפסקת אש, ומתי הוא מעוניין בפיגועים כנגד
9 ישראל. גם ערפאת עצמו ראה בנאשם כמי ששולט באנשי
10 השטח, ולכן היה נוזף בו כאשר בוצע פיגוע שלא על דעתו של
11 היו"ר.

12 לאנשי חוליות השטח ולמפקדיהם הייתה מידה רבה של ד.
13 עצמאות בביצוע הפיגועים. הם לא נהגו בדרך כלל לערב את
14 הנאשם בתכנון הפיגועים, ואין גם ראיות כי נהגו לדווח לו
15 לפני ביצוע הפיגועים (למעט מקרים בודדים). עם זאת,
16 הנאשם היה מקבל מהמפקדים דיווח לאחר כל פיגוע.
17 מתכונת פעילות זו נבעה מרצונו של הנאשם, כמו גם רצונם
18 של מפקדי החוליות, להגן על הנאשם מפני ישראל, ולשמר
19 אותו כ'דמות פוליטית', שאיננה מעורבת, כביכול, בפיגועי
20 הרצח כנגד ישראל. מטעם זה לא היה לנאשם קשר ישיר עם
21 מבצעי הפיגועים, למעט מקרים חריגים. כך גם נזהר הנאשם
22 שלא ליטול בעצמו אחריות בשם הפת"ח או גדודי חללי
23 אלאקצא לאחר ביצוע הפיגועים, דבר שנעשה על ידי מפקדי
24 החוליות. הנאשם הסתפק בנטילת אחריות באמצעי
25 התקשורת בצורה עקיפה וכוללנית, מבלי להתייחס לפיגוע
26 ספציפי, וזאת על ידי הבעת תמיכה בפיגועים שבוצעו.

27 לבד מאחריותו הכוללת והעליונה של הנאשם על כל אנשי ה.
28 התנזים וגדודי חללי אלאקצא, בהיותו מפקדם, הוא שלט
29 בצורה טובה יותר בכמה מן החוליות שהתנהלו תחת פיקודם
30 של אנשים שהיו עוזריו הקרובים, ונהנו מסיוע ותמיכה

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מיוחדת שלו, כמו אחמד ברגותי, עויס, אבו חמיד ואבו
2 סטחה.
- 3 הנאשם נטל אחריות בחקירתו לפעילותן של החוליות שפעלו
4 בפקודם של אנשים אלה (למעט עויס), אם כי טען שהוא
5 היה רק אחת מן 'הכתובות' אליהן פנו אנשים אלה לשם
6 קבלת סיוע ומימון, וכי לא הייתה לו שליטה מלאה בהם, אלא
7 רק השפעה עליהם.
- 8 לנאשם לא היה בדרך כלל קשר ישיר עם אנשי השטח .ו.
9 שביצעו את הפיגועים: הקשר היה באמצעות המקורבים
10 לנאשם, שפעלו בסביבתו, ובהם: אחמד ברגותי, עויס, אבו
11 חמיד ואבו סטחה. אנשים אלו, שפעלו בסביבתו של הנאשם
12 ובתמיכתו, תכננו והוציאו לפועל פיגועי רצח, כשהם
13 משתמשים בכספים ובאמצעי הלחימה שהנאשם דאג לספק
14 להם לצורך כך.
- 15 הנאשם היה אחראי על אספקת כספים ואמצעי לחימה .ז.
16 לחוליות השטח, באמצעות המקורבים אליו, כגון אחמד
17 ברגותי, עויס, אבו חמיד ואבו סטחה. הוא היה מפנה את
18 הבקשות לאישורו של ערפאת, והיה אחראי על רכישות
19 הנשק ואספקתו לאנשי החוליות באמצעות מקורביו. הנאשם
20 גם הגיש סיוע למבוקשים ולמשפחות המפגעים.
- 21 למרות שהנאשם, כמו גם אנשיו, נזהרו בדרך כלל שלא לערב .ח.
22 אותו באופן אישי בתכנון והוצאה לפועל של פיגועים, הרי
23 שהובאו ראיות חד-משמעיות לגבי ארבעה פיגועים שבוצעו
24 בידיעתו, באישורו ובעידודו של הנאשם, ושניים מהם אף
25 ביוזמתו.
- 26 הפיגוע בתחנת הדלק בגבעת זאב, בו נרצחה יואלה חן ז"ל,
27 בוצע על פי הוראתו הישירה של הנאשם לאנשיו, כנקמה על
28 חיסולו של ראיד כרמי, והנאשם הודה בחקירתו באחריות
29 לפיגוע זה.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ... [הושמטו הפרטים של הפיגועים שאינם רלבנטיים לענייננו].
- 2 ט. זולת ארבעת הפיגועים שפורטו בס"ק ח' לעיל, לא הובאו
- 3 ראיות הקושרות את הנאשם באופן אישי וישיר למעורבות
- 4 בפיגועים נשוא כתב האישום. משיחתו של הנאשם עם
- 5 מקורבו אחמד ברגותי, שהוקלטה ללא ידיעתו, עולה חשש
- 6 ממשי כי הנאשם ידע הרבה יותר ממה שהוא ואנשיו חשפו
- 7 בחקירותיהם, אך לא ניתן לקבוע זאת במידת הוודאות
- 8 הנדרשת במשפט פלילי על סמך הראיות הקיימות.
- 9 כך או כך: ברור מן הראיות שהובאו, כי פיגועי רצח לא מעטים
- 10 מאלו שפורטו בכתב האישום תוכננו והוצאו לפועל על ידי
- 11 מפקדי השטח שפעלו בקרבת הנאשם ובתמיכתו, תוך שימוש
- 12 בנשק שהנאשם סייע ברכישתו, ואשר נמסר למפגעים על ידי
- 13 מפקדי החוליות המקורבים אל הנאשם (אחמד ברגותי, עויס,
- 14 אבו סטחה ואבו חמיד). הנאשם קיבל מאנשיו דיווחים על
- 15 פיגועים אלה לאחר ביצועם, ונתן את הסכמתו – לפחות
- 16 בשתיקה ובהתנהגות – להמשך ביצועם.
- 17 168. ניתוח חומר הראיות כמפורט לעיל, מביא למסקנה הברורה שהנאשם
- 18 תרם תרומה ממשית לפיגועי הטרור שבוצעו על ידי חוליות הפת"ח,
- 19 התנזים וגדודי חללי אלאקצא, גם כאשר לא נטל חלק בביצועם.
- 20 הסיוע במתן אמצעי לחימה וכספים לאותן חוליות, גיוס פעילי
- 21 השטח, הטיפול בהדרכתם והסיוע למשפחותיהם – כל אלה יצרו את
- 22 התנאים שנדרשו לביצוע מעשי הרצח של חוליות הטרור. הנאשם
- 23 היה מודע, ללא ספק, לעובדה זו, וגם ידע שאנשי השטח הנתמכים
- 24 על ידו עומדים להמשיך ולבצע פיגועי רצח כנגד ישראל, והוא פעל
- 25 מתוך מטרה ברורה לסייע להם לפעול בדרך זו. אין מדובר רק בחשד
- 26 סביר או ב'עצימת עיניים' מצד הנאשם, אלא בידעה ממשית שאנשי
- 27 החוליות מבצעים, ועתידים להמשיך לבצע, פיגועי רצח כנגד ישראל,
- 28 תוך שימוש באמצעי הלחימה והכספים שהעמיד לרשותם למטרה
- 29 ספציפית זו. יתר על כן: הנאשם לא רק היה מודע למעשי הרצח

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 שמבצעים אנשי החוליות, אלא שהוא העניק להם סיוע, כמפורט
2 לעיל, מתוך מטרה ושאיפה שהם יפעלו בדרך זו".
- 3 לה. 4 מסמכי השלל
- 4 2358. כבר הוסבר לעיל כי למסמכי השלל יש משקל ראיתי חשוב.
- 5 2359. בסיכומיו מפנה ב"כ התובעים לסעיף 198, כתמיכה לעמדתו בדבר הממד האידיאולוגי
6 ל-30 מסמכי שלל.
- 7 2360. מאליו מובן כי לא אוכל במסגרת החלטה זו, שכבר התארכה מעבר למצופה, לעסוק
8 במפורט בכל אחד מן המסמכים.
- 9 2361. בחרתי להתייחס לכמה מהם בלבד, ואותם להביא במלואם כדי שתהיה בפני הקורא
10 תמונה מלאה יותר על האידיאולוגיה העומדת מאחורי הפיגועים שבוצעו על ידי
11 מפגעים שפעלו בשליחות הנתבעים.
- 12 2362. המסמך הראשון (קא"ש/255) הוא תרגום לעברית של מסמך רשמי. הכותרת של
13 המסמך כוללת כיתובים בערבית מצד ימין, באנגלית מצד שמאל, ובאמצע נמצא סמל
14 הנשר הפלסטיני.
- 15 2363. וכך נכתב בכותרת (תרגום מאנגלית ומערבית):
- 16 "ארגון השחרור הפלסטיני
- 17 הרשות הלאומית הפלסטינית
- 18 לשכת הנשיא".
- 19 2364. וזה הנוסח המלא של המסמך (ההדגשות הוספו על ידי):
- 20 "בשם אללה הרחמן והרחום
- 21 גילוי דעת מטעם ועדת הקישור, לציון השנה הראשונה לאינתיפאדת אל-
- 22 אקצא.
- 23 הוי המוני עמנו הפלסטיני הנאחז [באדמתנו], העומד איתן, הסבלני,
24 ששורשיו באדמת האבות והסבים. אתם אשר מימשתם באמצעות עמידתכם
25 האיתנה ואחיזתכם [באדמה] מאז שרצה [בכך] האל, [במשך] יותר ממחצית

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 המאה, כשאתם נלחמים בכובש הגוזל את אדמתנו ומולדתנו. נגזר עליכם ועל
2 דורותיכם הבאים, עד יום תחיית המתים, לשמור על מולדת זו. אתם שומרים
3 על פיקדון זה [התלוי] על צווארכם וצוואר נכדיכם, משום שאתם הנכם
4 שומריה ונוטריה [של המולדת], והקיימים בה, ובעליה המקוריים
5 והחוקיים, ויורשיה עד היום שבו תקומו לתחייה. אנו מציינים עמכם
6 ובאמצעותכם את יום השנה הראשון לפרוץ ניצוץ האינתיפדה... אינתיפאדת
7 אל-אקצא המבורכת אשר עמנו מנהל אותה בשטחים המשוחררים והשטחים
8 הכבושים, ובתפוצה ובפזורה, כשהוא מדגיש את תעצומות מאבקו האצורות
9 בנפשו כדי לפוצץ את ניצוץ הזעם המצטבר בפניהם של שודדי המאה
10 העשרים, יצרני הטרור הבינלאומי, הורגי ילדים, נשים וזקנים, גונבי אדמות
11 ופרנסה, הורסי ושורפי האדמה, הזרעים והאבנים.

12 אכן העם על כל חלקיו וקבוצותיו פרץ באינתיפאדה בכל מקומות הימצאו.
13 נשתרגו עבותות הקשרים בין בני ירושלים והגדה המערבית לבין רצועת עזה
14 ובני הערים הכבושות מאז [קרי – ערביי ישראל], אשר היו תמיד ולנצח
15 ההמשך הטבעי והחומה הבצורה של עמנו הפלסטיני ובעייתו הצודקת. העם
16 [הפלסטיני] אכן פרץ באינתיפאדה שלו כדי לסלול בדמו הזך והטהור את
17 מדרכות וסמטאות ורחבות קודש הקודשים, בירת המדינה הפלסטינית
18 העצמאית.

19 האבן והאדם, הציפור והעץ, פרצו באינתיפאדה שבסמטאות ירושלים
20 וקודשיה והרי הגדה המערבית ועמקיה, וחופי עזה ומחנות הפליטים שבה,
21 ומישורי ותלי הרים ופסגות פלסטין, בערים ובכפרים של פלסטין הכבושה
22 משנת 48 [קרי – ישראל], הנעלה והעומדת במריה, הנאחזת, והמכה שורש.
23 כן, אנו עוד נרשום בדם את מפת המולדת האחת [’וטן ואחד’] והעם האחד
24 [’שעב ואחד’]. אכן עוד נרשום את קווי וסימני ההיכר של האצילות
25 וההתמודדות הלאומית בפני מדיניות האפליה, הגזענות, ההפקעה, הגרוש
26 וההרחקה המכוונת, הנקוטים נגד האדם הפלסטיני, בהיעדר הקהילה
27 הבינלאומית [ותוך קיומו של] צדק מדומה.

28 היום איננו מצפים בשום אופן לדבר משליטיה של האומה [הערבית] שעליה
29 גברה התרדמה, וכבלה אותה השתיקה, והחמירה בתוכה הפחדנות. אנחנו
30 מצפים ועוקבים בעיניים לאומיות חולמות אחר משפחותינו ועמנו העצום

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 בכפרים ובערים של העמידה האיתנה משנת 48'. שכן הם שותפי מטרה
2 והגורל, שותפי החלום הלאומי האחד. אינתיפאדת אל-אקצא והעצמאות
3 הגשימו את האחדות וההתלכדות הלאומית בין כל בני העם הפלסטיני העומד
4 איתן, למרות המחסומים אשר יצר הכיבוש, למרות כל מעשי הטבח אשר
5 ביצעו הכנופיות הציוניות מאז אסון 48 ('הנקבה'). לציון זיכרון כביר זה אנו
6 מדגישים יחדיו ושווה בשווה את ההמשך (קדימה) ברצון העם האחד, את
7 חיי החרות הנאצלת, למרות מדיניות הדיכוי והאפליה הגזענית אשר ננקטים
8 נגדינו ע"י קלגסי הגרוע שבכובשים שידעה ההיסטוריה, על מנת לבטא בזעמו
9 את העושק ההיסטורי אשר נפל עלינו מאז תחילת ההיסטוריה בת זמננו
10 באמצעות אינתיפאדת האבן, אינתיפאדת הזעם האצור...
11 היום אין קול המתגבר על קולה של האינתיפאדה. היא תמשיך להיות
12 אינתיפאדת העם האחד ופרץ הדם השותת האחד. היא תמשיך להיות
13 אינתיפאדת זעם מתמשכת... אינתיפאדת עצמאות מתמשכת... אינתיפאדת
14 דורי דורות שתמשך עד להגשמת חלומנו הלאומי הנעלה. שכן אנחנו בעלי
15 האדמה והאמת החוקיים, בעלי המולדת העצמאים והמדינה העצמאית. לכן
16 עמכם ובאמצעותכם, ובאמצעות נכבדי אומתנו הערבית האסלאמית,
17 ובאמצעות אנשי החרות בעולם, אנחנו נקים את מדינתנו הפלסטינית
18 העצמאית ובירתה ירושלים הקדושה... עמכם ובאמצעותכם אנחנו נשחרר
19 את קודשינו כנסיית הקבר הקדוש ומסגד אל-אקצא על מנת שיתנופף הדגל
20 הפלשתיני חופשי בשמי ירושלים מקום ערש הדתות השמימיות, אדמת
21 השליחים, אדמת התקבצות הבריות ביום הדין.
22 התפארת והנצח לחללינו החפים מפשע,
23 החלמה מהירה לפצועינו הגיבורים,
24 חרות לאסירנו הגיבורים,
25 חרפה ובזיון לסוכנים [משתפי הפעולה] ולאלה שסרחו,
26 זוהי מהפכה עד הניצחון.
27 ועדת הקישור
28 לשכת הנשיא

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 יום ראשון
- 2 30 ספטמבר 2001.
- 3 2365. דוגמה לעניין אידיאולוגי אשר מוטמע במחנות הקיץ של הנערים (המכונים "גורי
- 4 אריות"), ושל הנערות (המכונות "הפרחים", במקור), המופעלים על ידי "מינהלת
- 5 האכוונה הפוליטית הלאומית" הוא קא"ש/358. במסמך זה יש קורס שכותרתו "אבו
- 6 עמאר הבחירה שלנו הנשיא שלנו", שבו נכתב:
- 7 "אנו שרויים ברגעים הקודרים ביותר, המבשרים את הפצעת השחר שלנו:
- 8 שחר חרותנו, כבודנו העצמי והעצמאות שלנו [קרי] – מדינתנו הפלסטינית
- 9 העצמאית בעלת הריבונות המלאה, שבירתה ירושלים הקדושה ושיבת
- 10 הפליטים שלנו למקומות מגוריהם. שכן ברגעים אלה מתעצמת המתקפה על
- 11 עמנו, אדמתנו, על העצים שלנו, בתינו והתשתית שלנו...".
- 12 במסגרת המסמך האמור, יש תוכנית של סדר היום של הלימודים ביום שבת,
- 13 10.8.2002 (עמ' 12 למסמך), שבו נכתב כדלקמן:
- 14 "1110-1025 – חנוך לאומי: הקמת אש"פ ב-64', פרוץ מהפיכת 'פת"ח' ב-
- 15 1.1.65.
- 16 1200-1115 – 'מתוך זכרונות המאבק הלאומי: 'סיפור [על חלל]: מעמד
- 17 החללים [שהדאא'] אצל אללה [ובקרב] הציבור.
- 18 'הערות: [בנושא] מתוך זכרונות המאבק: יש להתמקד בחללים [שהדאא']
- 19 מהאזור".
- 20 2366. עינינו הרואות כי המימד האידיאולוגי מתחיל ממחנות הקיץ של בני הנוער, ויש לו
- 21 השפעה רבה. השווה לעניין זה את העובדות בפרשת מנטין, שם נקבעה אחריות הרש"פ
- 22 לרצח שבוצע על ידי נער, מספר ימים לאחר שסיים מחנה נוער.
- 23 2367. דוגמה נוספת למימד האידיאולוגי, כלולה במסמך קא"ש/241, שהוא מסמך שכותרתו
- 24 "דו"ח מקיף אודות 'גדודי חללי אלאקצא' במחוז ג'נין". המסמך הוא מתאריך
- 25 8.5.2001 ונשלח על ידי גדודי חללי אל אקצא אל: "האח מרואן ברגותי, ישמרנו האל,
- 26 מזכיר ועדת התנועה העליונה בברכת ירושלים והאינתיפאדה".

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2368. המסמך כולל, בין היתר, נתונים אלה: "מספר האחים המבוקשים והחברים
2 הרשמיים ב'גדודי חללי אל אקצא' הינו 63. זאת בנוסף לסייענים אשר עוסקים
3 בפעילויות חשאיות" (העמוד הראשון של המסמך).
- 4 2369. לעניין האידיאולוגי, ראוי לצטט את הדברים הבאים:
- 5 "פעילות הגדודים ויחידותיהם השונות מתמקדת בהתשת האויב הישראלי.
6 כמו כן היא מתמקדת בהיתקלויות מתמשכות תוך שימוש במקלעים, רימוני
7 יד, חומרי נפץ [כאן מופיעים פרטים לגבי מיקום באזור מחנה הפליטים
8 ג'נין]...
9 הישגי ההתקלויות של 'גדודי חללי אל אקצא במחוז ג'נין:
10 136 היתקלויות מזוינות.
11 הריגת מתנחל פציעת עשרים במהלך היתקלויות אלו, וזאת על פי הודעות
12 האויב הציוני.
13 ביצוע פעולת אום אל פאחם הנועזת בעומק ישראל, הריגת קצין ישראלי
14 ופציעת קצין אחר [הערת המתרגם המצוי במסמך השלל 688/0027, היא:
15 הכוונה לירי שבוצע ב-28 באפריל 2001 לעבר רכב באום-אל פאחם. בפיגוע
16 נהרג חייל ונפצעה אזרחית].
17 נפילתו חלל של מפקד הפעולות האיכותיות בגדודים, אסאמה תרכמאן,
18 במהלך היתקלות מזוינת [הערה: אסאמה תרכמאן היה מעורב בפיגועי ירי
19 ומטען רבים. נהרג מאש צה"ל ב-4.3.2001 בדרכו לבצע פיגוע]"
- 20 2370. לאחר פירוט הצורך בכספים ובסיוע (קטע זה יצוטט להלן בפרק לו.4 מסמכי השלל),
21 מסתיים המסמך של מכתב גדודי חללי אל אקצא למרואן ברגותי במילים אלה, אשר
22 מוכיחים את המימד האידיאולוגי הנטען על ידי התובעים (שם, בעמ' 3):
- 23 "כולנו מקווים שכשם שהתחייבנו בפניכם בעבר [לנאמנות], כך [אתם] תעזרו
24 לנו תמיד ותספקו לנו תקציב לפעילות הזו למען תמשך ההתנגדות ותפותחנה
25 צורותיה ואמצעיה, עד העצמאות [ועד] הקמתה של מדינה פלסטינית
26 עצמאית ובירתה ירושלים.
27 בברכת המהפיכה עד הניצחון,

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 גדודי חללי אל-אקצא
- 2 8.5.2001."
- 3 2371. דוגמה לתמיכה אידיאולוגית במבצעי פיגועים שבהם נרצחו יהודים; אל אקצה, מסגד
- 4 אל אקצה ותמונתו של אותו מחבל כולל איורים של מחבלים המחזיקים נשק.
- 5 2372. מתחת לכרזה נכתב:
- 6 1. " חלק מכרזה שבה מופיעים הסמלים של ה- 'פת"ח' (במרכז) ו'גדודי
- 7 חללי אל אקצא' (משני הצדדים) מעידה על הקשר ההדוק בין שני
- 8 הגורמים.
- 9 2. הכרזה היא לזכרו של החלל פראס צברי ג'אבר, פעיל בכיר בתשתית
- 10 הטרור של 'פת"ח' תנזים בטול כרם. פראס צברי ג'אבר, חבר בחוליה
- 11 של ראא'ד כרמי, השתתף ברצח שני המסעדרנים הישראליים בטול
- 12 כרם ובפיגועי ירי רבים.
- 13 3. בכרזה מופיע תצלום של ג'אבר לאחר מותו ועל ראשו כפיה ועליה
- 14 הכתובת 'גדודי חללי אל-אקצא' (ג'אבר מצא מותו ב-27 באוקטובר
- 15 2001 בעת שניסה לזרוק רימון על טנק של צה"ל בסמוך לטול כרם)".
- 16 2373. ברצוני לציין כי אירוע זה של רצח המסעדרנים הוא נשוא ת.א. 3196/01 (פרק ה לעיל).
- 17 2374. אסמכתאות נוספות המובאות על ידי ב"כ התובעים, עו"ד אבי סגל, כתמיכה לטענתו
- 18 בדבר המימד האידיאולוגי מתייחסות לכך שבמסמכים רבים מוזכרת האינתיפאדה
- 19 בתואר "האינתיפאדה המבורכת" (ת/101), וכי הפיגועים כלפי יהודים וישראלים
- 20 שבהם נהרגו או נפצעו רבים, מוגדרת כ"פעולות איכותיות" (קא"ש/300).
- 21 2375. כמו כן, מובא מסמך (קא"ש/359), שהוא גילי דעת שהופץ על ידי התנועה
- 22 הסטודנטאלית של הפת"ח בום 27.1.2001, כשלושה וחצי חודשים לאחר פרוץ
- 23 האינתיפאדה. בשולי מסמך זה שאף הוא חלק ממסמכי השלל (מס' 688/0051) נכתב
- 24 כי "גילוי הדעת רווי מסרי אלימות שאינם שונים בהרבה מאלו של ה-חמא"ס".
- 25 2376. וזה נוסח המסמך קא"ש/359 הנ"ל:
- 26

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 "הסמל של 'תנועת הנוער הסטודנטאלית' של 'פת"ח'. הכתובת בחלקו
 2 העליון: 'מים דמעות ה'שהידים' נבנה מדינה'.
 3 47. ב-27 בינואר 2001 דיווח ה'ביטחון המסכל' על גילוי דעת שהופץ בקמפוס ע"י
 4 'תנועת הנוער הסטודנטאלית' של 'פת"ח'. תוכנו של גילוי הדעת אינה שונה בהרבה
 5 מגילויי הדעת שהופצו ע"י ה-'חמא"ס' ו'הג'יהאד האסלאמי' למרות שאין בו את
 6 הטרמינולוגיה האסלאמית בה משתמש ה-'חמא"ס'. להלן כמה קטעים ממנו:
- 7 א. 'החרב אמינה יותר מאשר הספרים, וקצה להב שלה חותך בין רצינות
 8 לבין שעשועים, וברק המתכת שלה עדיף על קדרות העיתונים, שהרי
 9 דפיהם נחשפים ספקות וחשדות לרוב...'
- 10 ב. '...הוא ציבור הסטודנטים שלנו, תלמידי אוניברסיטת החללים, בני
 11 אינתיפאצ'ת אלאקצא, אחיהם של אבו ג'האד, אבו איאד, עיאש
 12 שקאקי, אלראעי ואלקסאם: אחיהם של עביאת ות'אבת ת'אבת;
 13 אינתיפאצ'ת הדם הפלסטיני מוסיפה להתקיים...'
- 14 ג. '...מלחמתנו עם אויב זה היא מלחמה בכל הרמות; שהרי דם החללים
 15 של האינתיפאצ'ה שלנו מתיר לכולנו להתעלות לרמה של שפיכות
 16 הדמים הזו ולשמור על הצוואה שלה...'
- 17 ד. '... מה שחשוב, מבחינתנו, הוא לנקום את דמם של החללים שלנו
 18 ולהמשיך בדרכם... החללים שלנו ושל עמנו רבים מספור ולכל אחד
 19 מהם יש מיתוס של מות קדושים למען אללה...'
- 20 ה. האינתיפאצ'ה שלנו הינה אינתיפאצ'ת העצמאות, שכן, דמם של
 21 החללים שב והדגיש את עקרונות היסוד הבלתי מערערים שלנו:
 22 המדינה, ירושלים, זכות השיבה ועקירת ההתנחלויות...'
- 23 לה. 5. חוות דעת המומחים
- 24 לה. 1.5. כללי
- 25 2377. בפרק נז של סיכומי התובעים נטען כי המדיניות המוצהרת של הנתבעים היא מדיניות
 26 טרור כנגד ישראלים (ראה תמצית הטענות, כפי שהובאה על ידי בתת פרק כד. 10.2).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 2378. בסיס לקביעות האמורות היו בנוסף להכרעות הדין ולמסמכי השלל, גם חוות דעת
2 מומחים: יוסי קופרווסר, יונתן דחוח לוי, אריה שפיצן ופרופ' אפרים קארש.

3 2379. אתייחס למומחים הללו מטעם התובעים, שכן כבר התייחסתי למומחה מטעם
4 הנתבעים, פרופ' קליין (ראה תת פרק לה.2 לעיל).

5 לה.2.5 פרופ' אפרים קארש

6 2380. פרופ' קארש פרס תמונה רחבה של קונפליקט, והציג את עמדתו האידאולוגית של
7 אש"פ, במבט היסטורי, כאשר לאור זאת מוצגות פעולות הרש"פ באינתיפאדה.

8 2381. דווקא בעניין זה יש מחלוקת תהומית ואף קיצונית בין עמדת ב"כ התובעים, עו"ד סגל,
9 מצד אחד, וב"כ הנתבעים, עו"ד ארנון, מצד שני.

10 2382. וכך מוצגת עמדתו של עו"ד סגל ב"כ התובעים בסעיפים 247-250 לסיכומי (הדברים
11 גם מובאים, בתמצית, בסופו של בתת פרק כד.10.2 לעיל):

12 "247. מסקנות חו"ד פרופ' קארש הן כי מתקפת הטרור בה פתחו הרש"פ

13 ואש"ף בספטמבר 2000 הייתה מהלך מכוון, שהפלשתינים התכוונו

14 אליו לאורך השנים שחלפו מאז תחילת התהליך המדיני בין ישראל

15 לאש"ף, ובמיוחד בתקופה שקדמה למתקפת הטרור. במשך השנים

16 הכינו הרש"פ ואש"ף תשתיות, אמצעים ואת בני עמם לקראת עימות

17 עם ישראל. תשתיות ואמצעים אלה כללו הן הכנות פיזיות כגון

18 התחמשות מסיבית, אימונים, ומתן הרשאה לארגוני טרור ומיליציות

19 לפעול בתחומי הרש"פ, והן את הכשרת הלבבות של הציבור

20 הפלשתיני למאבק נגד ישראל והתושבים היהודים. הרש"פ ואש"ף

21 אף עשו שימוש ביכולות אלה בשנים שקדמו למתקפת הטרור, הן

22 במסגרת אירועי אלימות וטרור המוניים והן במתן 'אור ירוק' לארגוני

23 טרור לבצע פיגועים, בהימנעות מופגנת מלפעול נגד ארגוני הטרור

24 ופעליהם, בהבעת תמיכה, ובמתן עידוד לביצוע פיגועי טרור.

25 248. ההנהגה הפלסטינית היא שבחרה את עיתוין של אותן 'התפרצויות

26 עממיות ספונטאניות' כביכול, היא זו שבחרה את התירוץ לשחרר את

27 הרסן, והיא זאת שהכווינה את מהלך האירועים – זאת מבלי שהיה

28 לה צורך להכווין כל פיגוע ופיגוע, וכל מעשה ומעשה של אלימות.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשטינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 שכן, די היה בהכשרת הקרקע, הצתת האלימות על כל צורותיה
2 ובעידודה, כדי לקיים את אותם גלי אלימות וטרור. יחד עם זאת,
3 במקרים רבים השתתפו גורמי הרש"פ ואש"ף בהכוננת ארועי
4 אלימות וטרור ספציפיים, וזאת בנוסף להכשרת הקרקע והצתת
5 התבערה באופן כללי. קביעות אלה נכונות הן ביחס לגלי אלימות
6 וטרור בשנים שקדמו לאינתיפאדת אל-אקצה, וביתר שאת במהלך
7 מתקפת הטרור עצמה.
- 8 .249 ההנהגה הפלסטינית ביקשה, באמצעות אותם גלי אלימות וטרור,
9 באמצעות הפעלת טרור בהיקף נמוך, גם בימי שגרה כביכול, ובסופו
10 של יום גם באמצעות מתקפת טרור ממושכת ואכזרית, ללא תקדים
11 מבחינת היקפה, משכה וחומרתה מאז 1948 – להשיג יעדים מדיניים
12 או להפיק תועלת מדינית בראייתה. במובן זה, מתקפת הטרור בה
13 פתחו הרש"פ ואש"ף בסוף ספטמבר 2000 הייתה המשכה של
14 המדיניות שננקטה לאורך שנות ה-90, אם כי בהיקף נרחב בהרבה.
- 15 .250 מתקפת הטרור הייתה ממושכת ואכזרית יותר בהשוואה לכל גלי
16 האלימות והטרור של השנים שקדמו לה, היות שהנהגת הרש"פ
17 ואש"ף הגיעה למסקנה לפיה באמצעות מו"מ בלבד לא יעלה בידיה
18 לממש את הדרישות הפלסטיניות אותן נועד לממש התהליך המדיני
19 – קרי, הקמת מדינה פלסטינית בכל השטחים עליהם השתלטה
20 ישראל ב-1967, שבירתה ירושלים, ושיבת הפליטים לבתיהם על פי
21 החלטה 194 של עצרת האו"ם. דרישות אלו היו צריכות להיענות
22 מבלי שהפלסטינים יוותרו על יעדי החזון שלהם. מה שהיה מונח על
23 הכף הצדיק, בראיית ההנהגה הפלסטינית בראשות יאסר ערפאת,
24 וכפי שעולה מהודאותיהם של בכירים ברש"פ ובאש"ף, שילוב של
25 טרור בהיקף נרחב ללא תקדים (אף ביחס לשנים עברו), בצוותא עם
26 מהלכים מדיניים שמטרתם להפיק רווחים מדיניים מהטרור
27 (בדומה, לדוגמא, לרווחים שהפיקו הפלסטינים בעקבות אירועי
28 פתיחת המנהרה בספטמבר 1996)".

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2383. עמדתו של עו"ד ארנון היא כי מדובר בחוות דעת חד צדדית עד כדי קביעה כי הכל
2 שחור לבן (סעיפים 517-519 לסיכומי הנתבעים), וכי המומחה נשאר איתן בדעתו גם
3 במסגרת החקירה הנגדית (ראה תת פרק כה.5.18.4).
- 4 2384. לטענת עו"ד ארנון אין לקבל גישה חד צדדית ובלתי מאוזנת זו.
- 5 2385. שקלתי את טענות הצדדים והגעתי למסקנה כי ניתן לברור מעמדתו של פרופ' קארש
6 את החלקים החשובים בדבר ההונאה האסטרטגית של ערפאת, וגם את עמדתו כי
7 הרש"פ, אש"פ וערפאת הם היינו הך.
- 8 עמדה אחרונה זו מתיישבת עם עדותם של חלק מן המחבלים שהעידו כי ערפאת
9 בעיניהם אבא והוא יו"ר אש"פ, וראש הפת"ח ואף היו שראו בו כראש האומה. כך גם
10 עולה הדבר מדברי עוויס, בהודאתו במשטרה כפי שצוטטו בהכרעת הדין בעניינו בת"פ
11 1137/02 (ראה: תת פרק לו.4.2).
- 12 2386. העובדה כי פרופ' קארש היה קודם תומך בהסכם אוסלו בשנת 1999 שינה את עמדתו,
13 אינה יכולה להיות שיקול שלא להתחשב בחוות דעתו המקצועית, כטענת ב"כ
14 הנתבעים, וזאת, בין היתר, לאור ניסיונו ומומחיותו של פרופ' קארש.
- 15 2387. ראוי לציין כי דווקא עו"ד ארנון מבקש להפריד – ככל שניתן – בין עמדתו האישית של
16 המומחה מטעמו פרופ' מנחם קליין (כולל חתימתו על עצומות), לבין חוות דעתו
17 המקצועית. קיבלתי גישה זו של עו"ד ארנון ואני נותן משקל לחוות דעתו של פרופ'
18 קליין ללא קשר לעצומות עליהם חתם. כך יש לנהוג גם ביחס לפרופ' קארש וזאת על
19 פי כללי היושר האינטלקטואלית, והעקביות המדעית.
- 20 2388. הטענה של עו"ד ארנון כאילו אדם הדוגל בתזה, לפיה ישראל, מנהיגיה, צה"ל וגופי
21 המודיעין הולכו שולל אחרי ערפאת בעצם החתימה על הסכם אוסלו מימוש שלבם
22 הראשונים, מהווה "תפיסה תמוהה המעלה שאלות רבות, בלשון המעטה" (סעיף 523
23 סיפא לסיכומיו) – אינה משכנעת. יש לא מעטים, שבדיעבד נוכחו לדעת כי ערפאת אכן
24 רימה והיטל בישראל, החל מהבאת נשק ומבוקשים עם הרכב שבו נכנס בפעם
25 הראשונה לעזה, וכן הברחת אמל"ח במסוקו הפרטי, שלא להזכיר את הדיבורים
26 כפולים כלפי ישראל, האמריקאים, ואמצעי התקשורת ביחס לפיגועים, כפי שעולה
27 מכל חומר הראיות בתיק. בהקשר זה יש לחזור ולומר, כפי שעולה גם מהכרעת הדין

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 בפרשת עווים כי ערפאת ומרואן ברגותי, במסגרת פעילות הונאה ודיבור כפול, מנעו
2 פיגועים או התכחשו לפיגועים כאשר היה באזור זיני או בשל צורך טקטי כזה או אחר.
- 3 2389. טענה אחרת של נתבעים כאילו עמדתו של פרופ' קארש בתיק אחר לפיה, אם אש"ף
4 נלחם בצה"ל באזורים מסוימים בחיילים זה לא פיגוע, אינה טענה כל כך מופרכת.
5 כאשר אש"ף או כוחות הביטחון הפלסטינים לבושים מדים ונושאים נשק בגלוי, ניתן
6 למצוא תימוכין במשפט הבינלאומי לכך שמדובר באנשים הזכאים למעמד של שבויים,
7 ואז ניתן לראות את ההתעקלות הצבאית בין כוחות צה"ל לבין אנשי מגנון הרש"פ
8 לבושי המדים, לא כפיגוע טרור. אינני אומר שזאת עמדתי. אולם, לא ניתן להסיר גישה
9 זו ולהתעלם ממנה במחי יד, כ"עילה" לפסול מומחה. גם אם אותו מומחה שגה בנקודה
10 זו, אין משמעות הדבר כי כל חוות דעת מאלף עד ת, היא פגועה, ולא ניתן להתבסס
11 עליה.
- 12 2390. בכל מקרה, חלק גדול מחוות דעתו של פרופ' קארש, העוסק באינתיפאדה עצמה
13 מתיישב עם עמדותיהם של המומחים קופרווסר, דחוח הלוי ושפיצן, שאת עמדותיהם
14 אני סבור שיש לקבל ולא מצאתי סיבה שלא לעשות כן.
- 15 **לה. 3.5 תת אלוף במילואים יוסי קופרווסר**
- 16 2391. "להבדיל" מפרופ' אפרים קארש, שלגביו נטען על ידי הנתבעים שאינו שולט בחומר
17 והוא איש אקדמאי גרידא, אחד המומחים המרכזיים מטעם התובעים הוא יוסי
18 קופרווסר (להלן – "קופרווסר").
- 19 2392. קופרווסר בעת מתן חוות דעתו (ח תשרי תשע"ב – 6/10/2011) היה מנכ"ל משרד
20 לנושאים אסטרטגים, וזאת לאחר שירות בצה"ל (1971-2006), בתפקידי מודיעין
21 שונים בארץ ובארצות הברית כאשר שני התפקידים האחרונים שלו הרלוונטיים
22 לתיקים שבפניי, הם אלה:
- 23 (א) 1998-2001 – קצין המודיעין הפיקודי של פיקוד מרכז בדרגת אל"מ;
- 24 (ב) 2001-2006 – ראש חטיבת המחקר באמ"ן, בדרגת תת-אלוף. בפתח חוות דעתו הוא
25 הגדיר תפקיד זה במילים אלה: "אחריות כוללת (בין היתר) להכנת דו"חות מודיעין,
26 מחקרים והערכות עבור המטה הכללי של צה"ל וכן עבור שר הביטחון, ראש
27 הממשלה, הקבינט, ועדת החוץ והביטחון של הכנסת (וועדות-המשנה שלה);

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אחריות להכנת הערכת המודיעין הלאומית של ישראל והעברתה למטה הכללי ולדרג
2 המדיני".
- 3 2393. בחוות דעתו המקיפה (71 עמודים ונספחים), הוא מתייחס לממדים השונים של פעילות
4 הרש"פ ואש"ף, כולל רקע היסטורי כאשר הפרק החשוב, הוא הפרק הרביעי שכותרתו
5 "הרש"פ ואש"ף ב'אינתיפאדת אל-אקצא': הכנות, תכנון, יזום וניהול".
- 6 2394. במסגרת פרק זה, העוסק בהיבט האידיאולוגי, אביא את עיקרי דבריו של המומחה
7 כולל ציטוטים נבחרים מהמקורות עליהם מסתמך.
- 8 2395. המקור הראשון המובא בחוות הדעת, אינו מקור "ראשוני" אלא הוא מחקר של סטיבן
9 אמרסון (אחד המומחים הבולטים לאסלאם הרדיקאלי ולטרור המזרח-תיכוני
10 בארה"ב), על הליכי השלום, אש"ף ומדיניותו של ממשל קלינטון, אשר נכתב ביום
11 11.3.98, והוגש לסנאט של ארה"ב לתת ועדת החוץ לענייני המזרח התיכון, ודרום
12 אסיה, במסגרת שימוע בעניין התפתחויות במזרח התיכון (המסמך הוגש כ-י"ק/1),
13 והמומחה תת אלוף במיל. קופרווסר מאשר את דבריו כנכונים ומדויקים על יסוד
14 נסיונו המקצועי ומומחיותו, בנושאים אלה: הסכם אש"ף וחמאס מיום 21.12.95;
15 מדיניות "הדלת המסתובבת" של יאסר ערפאת, יו"ר הרש"פ ואש"ף, מנהיג הפת"ח;
16 בניית מנגנון הכוח של הרש"פ ואש"ף, הכולל: ייצור, רכישה, הברחה וגניבה של
17 אמל"ח, וכן ניפוח "מנגנוני הביטחון" של הרש"פ ומתן אימונים צבאיים לפעילי
18 הפת"ח; ההסתה של הרש"פ ואש"ף, ראשיהם ובכיריהם בכלי התקשורת שלהם תוך
19 איזמים בדבר שימוש באלימות (ראה על כל הנ"ל: סעיף ט, עמ' 5-6 לחוות הדעת).
- 20 2396. במסגרת חוות הדעת הנ"ל של המומחה יוסי קופרווסר, כנספחים לחוות דעתו הנ"ל,
21 צורפו שתי חוות דעת שהוגשו לבית המשפט המחוזי בתל אביב במסגרת פרשת ברגותי
22 (י"ק/2 וי"ק/3). ראויה במיוחד תשומת הלב המבנה הארגוני של הפת"ח התנזים
23 ומעמדו של יאסר ערפאת כיו"ר הפת"ח (עמ' 3 של י"ק/2). אזכיר, לשלמות התמונה,
24 כי בית המשפט המחוזי בתל אביב, במסגרת הכרעת הדין, אשר בה הורשע מרואן
25 ברגותי, התסס, בין היתר על חוות הדעת, ואזכר זאת בפיסקה 7 להכרעת הדין (אשר
26 צוטטה לעיל, בפרק לה.3).
- 27 2397. המומחה קופרווסר צירף לחוות דעתו תקליטור הכולל קטעי וידאו שתועדו ותורגמו
28 על ידי מכון המחקר ממר"י, שבראשו עומד תת אלוף במיל. יגאל כרמון, לשעבר יועץ
29 לענייני טרור של ראשי הממשלה יצחק רבין ז"ל ויצחק שמיר ז"ל (י"ק/4). בפתח

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 הדברים (סעיף 4, עמ' 6), נאמר כי "פרסומי ממר"י נחשבים כמקור מידע מהימן
2 ומוערך ע"י חוקרים בתחומי התמחותי, ותרגומיו נחשבים ומקובלים כמהימנים. כל
3 קטעי הווידאו המפורטים להלן מצויים גם באתר ממר"י וניתנים לאיתור (בין היתר
4 לפי מספריהם, המופיעים למטה כחלק משמותיהם של הקליפים השונים) באמצעות
5 פונקציית החיפוש של האתר [ממר"י]...".
- 6 2398. בהמשך חוות הדעת מובאים 22 קליפים (שתמציתם מובאת בעמ' 12-6), כדלקמן:
- 7 א. ראיון עם מזכ"ל הפת"ח יהודה ושומרון, חסין אלשיח', מיום 11.11.04 (יום
8 מותו של ערפאת), בו אמר: "הרובה שיאסר ערפאת הניף... יונף על ידי כל
9 הזרועות שזופות, הזרועות שנצרכו מהשמש בעם הפלסטיני, כך שיאמינו כי
10 הרובה הזה הוא הדרך להיפטר מהכיבוש הזה... זו הבטחתו של אבו עמאר
11 וזו צוואתו ואנו נמשיך להיות נאמנים להם ברצון אללה" (סעיף 4, עמ' 6).
- 12 ב. ראיון עם ראאד אלעאדי, מיום 11.11.04, שבו אמר: "אנו קוראים מכאן לכל
13 גיבורי גדודי חללי אל-אקצה ברחבי המולדת, להתנגד לכובש הזה ולהכות
14 בכובש הזה בכל מקום... אנו בגדודי חללי אל-אקצה נכוון את מכותינו
15 הכואבות אל הישות המפלצתית הזאת [ישראל; י.ק.]... אנו נלמד את הכובש
16 הזה לקח, ברצון אללה, כמו שלימדנו אותו בעבר, בתל אביב, בחדרה ובכל
17 מקום... [מכאן מוכח, בנוסף להוכחות אחרות, כי בעיני גדודי חללי אל
18 אקצה, פיגועים נגד יהודים מותרים לא רק באזור יהודה ושומרון ונגד
19 מתנחלים ואנשי צבא, אלא גם בתוך גבולות "הקו הירוק"; שכן הדוגמאות
20 המובאות על ידי הדובר הם תל אביב וחדרה, ולאחר מכן נאמר: "ובכל מקום"
21 (סעיף 4, עמ' 7-6).
- 22 ג. ראיון עם חבר הוועד המרכזי של הפת"ח ויועצו של ערפאת לעניינים
23 אסטרטגיים, האני אלחסן, שבה הגדיר את המאבק המזוין (הטרור) כזורע,
24 ואת המאבק המדיני כקוצר, ולכן יש לחזור אל הזריעה, דהיינו אל הטרור, כדי
25 להביא לתוצאות בעמדה המדינית (סעיף 4, עמ' 7).
- 26 ד. חבר המועצה הלאומית הפלסטינית, חמאדה פראענה, דיבר בטלוויזיה בלונדון
27 ביום 22.11.04, ותוך התייחסות לעימות בין שרון לבין ערפאת, אמר את
28 הדברים הבאים:

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 "למרות שאני שונא את שרון, עליי להודות לאחר מות הנשיא יאסר
2 ערפאת שעמדת שרון כלפי יאסר ערפאת הייתה נכונה. כן, יאסר
3 ערפאת היה אחראי לפעולות החמושות [כלומר לפיגועי הטרור; י.ק.].
4 אולי לא הייתי אמיץ מספיק כדי לומר זאת קודם, מפני שחששתי
5 לחייו של הנשיא יאסר ערפאת... כן, יאסר ערפאת תמך במאבק
6 המזוין ובאינתיפאדה החמושה... אני אומר את הדברים האלה היום
7 בגלוי, באופן ברור וכן, מפני שזה מי שהיה יאסר ערפאת, אבל לא
8 היה לי את האומץ לומר זאת בחייו של יאסר ערפאת, כדי לא להיות
9 שותף לגינוי הישראלי כלפי יאסר ערפאת, למרות שהיה זה כבוד
10 עבור יאסר ערפאת לבחור באופציה הזאת" (סעיף 4.ד, עמ' 7).
- 11 ה. יועץ פוליטי נוסף ומקורבו של ערפאת ממדוח נופל, אמר לרשת הטלוויזיה
12 אלג'זירה ביום 18.9.05 את הדברים הבאים (סעיף 4.ה, עמ' 7):
- 13 "אני חושב שהוא [ערפאת; י.ק.] תכנן אינתיפאדה חמושה. הוא טיפח
14 את המיליטריזציה שלה מההתחלה, מפני שהוא חשב שבאמצעות
15 מיליטריזציה הוא יוכל ללחוץ על ברק ובהמשך על שרון ולאלץ אותם
16 לבצע ויתורים. הוא חשב שתיתכן התערבות בינלאומית כמו במערכת
17 המנהרה בימי נתניהו".
- 18 ו. ג'בריל רג'וב, היועץ לביטחון הלאומי הפלסטיני, אמר בשידור הטלוויזיה
19 אלג'זירה ביום 11.1.06, כדלקמן:
- 20 "אנחנו... היינו אלה שלחמו והתנגדו. מעולם לא הסרנו ומעולם לא
21 נסיר את ההתנגדות מתכניותינו. כידוע לך, מרואן ברגותי הקים את
22 גדודי חללי אל אקצה לפי החלטה של יאסר ערפאת, ומרואן היה ראש
23 המטה שלהם. ומרואן ואבו עלי יטא עומדים בראש רשימת מועמדי
24 הפת"ח וזה מסר הקשור להתנגדות, וקשור במאבק. מעולם לא היה
25 לנו חילוקי דעות עם החמאס או עם אחרים, בנוגע לעקרון ההתנגדות.
26 בכל ההסכמים שלנו עם אחינו מהחמאס וביתר הפלגים, תמיד עמדנו
27 על כך שההתנגדות היא זכותנו הלגיטימית. אנו מאמינים
28 שטקטיקות לחימה מסוימות היו צריכות להיפסק במיוחד לאחר ה-
29 11 בספטמבר" (סעיף 4.ו, עמ' 7).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשטינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מוחמד דחלן אישר בראיון בלבנון ביום 22.1.06 כי הוא אישית ביקש מהאחים
2 בחמאס להסתיר את השאהיד יחיא עייש מפני שישראל רוצה לחסל אותו,
3 והוסיף כלפי החמאס את הדברים הבאים:
- 4 **"כל המנהיגות הצבאית שלכם הייתה באינתיפאדה הזו תחת הגנת**
5 **מנגנוני הביטחון הפלסטיניים. הם קיבלו הגנה מלאה וישראל**
6 **האשימה אותם בכך מספר פעמים, והממשל הצבאי האשים אותנו**
7 **בכך מספר פעמים ואני הייתי האיש הבולט ביותר שהואשם בכך.**
8 **מוחמד דף היה הבולט [מבין אלה שקיבלו הגנה; י.ק.]**" (סעיף 4.ז, עמ'
9 (7-8).
- 10 בכיר הפת"ח והרש"פ זיאד אבו עין, אישר, ביום 4.7.06, בתכנית בטלוויזיה
11 האירנית, כי ללא בסכם אוסלו לא הייתה התנגדות, ולא ניתן היה להעביר
12 אקדח ממקום למקום. האימונים, המחנות וההגנה שסיפקה אוסלו היא זו
13 שהביאה לכך שיצאה לפועל האינתיפאדה הפלסטינית הגדולה, שבאמצעותה
14 היה עימות עם הכיבוש הישראלי (סעיף 4.ח, עמ' 8).
- 15 קדורה פארס, בכיר ברש"פ ובפת"ח הסביר כי הפת"ח אינו מתנער מפעולת
16 הרצח של שמונת תלמידי הישיבה הצעירים בישיבת מרכז הרב. לדבריו מדובר
17 בפעולה לגיטימית ולעם הפלסטיני יש זכות להתנגד לכיבוש והפת"ח מיישם
18 את צורת המאבק הזאת (סעיף 4.ט, עמ' 8).
- 19 כאשר לא הוחזרו גופות של "נסיכת השאהידות", האחות דלאל אלמערבי
20 (אחת ממבצעי פיגוע אוטובוס הדמים בכביש החוף), במסגרת עסקת
21 החילופים עם החיזבאללה להחזרת גופות החיילים החטופים אלדד רגב ז"ל
22 ואהוד גולדווסר ז"ל, אמרו בראיון בטלוויזיה הפלסטינית ביום 16.7.08 שתי
23 חברות המועצה המחוקקת הפלסטינית מטעם הפת"ח (גיאהד אבו זנייד
24 ונג'את אבו באכר), כי דלאל הנ"ל היא מופת לחיקוי וכי הן מצדיעות לאם
25 הפלסטינית ולכל מי שהיה שאהיד למען פלסטין (סעיף 4.י, עמ' 8-9).
- 26 בהמשך לאותו קו, הובא בחוות הדעת של יוסי קופרווסר ראיון עם נציג אש"ף
27 בלבנון, עבאס זכי, מיום 17.7.2008, בו אמר, בין היתר, כדלקמן:
- 28 **"כשהרשות הפלסטינאית חזרה לעזה [הכוונה להקמת הרש"פ**
29 **ב-1994 – י.ק.]**, לחמאס לא היו אפילו 20 כלי נשק ולפת"ח לא היו

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אפילו 100 כלי נשק. אבל אבו עמר [יאסר ערפאת; י.ק.] רחמי אללה
2 עליו, הרעיף על כולם כלי נשק ושלח את המומחים שלנו לייצר
3 רקטות וכלי נשק עבור כל מי שרוצה להילחם. אחד מאנשינו, גנרל
4 עבד אלמועטי סבעוי, מת מות קדושים כשהכין עבורם רקטה והיא
5 התפוצצה. הוא פיתח רקטות עבורם". (סעיף 4.יא, עמ' 9).
- 6 יב. אשרף אלעג'רמי, לשעבר השר לענייני אסירים ואסירים משוחררים
7 בממשלת הרש"פ (שהעיד בפניי, לאחר שהגיש תצהיר קודם לכן), אמר בראיון
8 ששודר בטלוויזיה הפלסטינית ביום 21.7.2009 כדלקמן (סעיף 4.יג, עמ' 9-10
9 לחוות הדעת):
- 10 "חמא"ס ניסה, באופן לא מוצדק ובדרכי רמייה, לקחת את הקרדיט
11 על האינתיפאדה, בעוד שהיחיד הראוי לקרדיט על כך הוא יאסר
12 ערפאת... הכוחות הללו ["מנגנוני הביטחון" של הרש"פ; י.ק.] הם אלה
13 ששילמו את המחיר הכבד [ביותר; י.ק.] באינתיפאדה השניה,
14 במונחים של שהידים ושל אסירים. רוב האסירים באים מקרב
15 מנגנוני הביטחון. בנוסף, הם היו בין אלה שנשאו נשק וביצעו את
16 הפעולות [מנגנוני טרור; י.ק.] הגדולות והחשובות ביותר נגד כיבוש
17 הישראלי ובמיוחד נגד חיילים, כולל הפעולות המפורסמות בגדה
18 המערבית כמו הפעולות בעין עריכ, ואדי אלחראמיה, סורדא וכך
19 הלאה. הפעולות הללו בוצעו ע"י גיבורי מנגנוני הביטחון
20 הפלשתינים, שהגנו על המולדת ועל האינטרסים הלאומיים, בעוד
21 [תנועת; י.ק.] חמא"ס עמדה בצד במשך חודשים רבים...".
- 22 יג. זיאד אבו עין (שהוזכר לעיל בסעיף קטן ח'), אמר בראיון ברשת אלג'זירה ביום
23 21.7.2009 את הדברים הבאים ביחס לרש"פ ולאסירים (בנושא האחרון ראה
24 את פרק לט להלן), וליחס בין הרש"פ, מבצעי הפיגועים, ואנשי המנגנון של
25 הביטחון הפלסטיני, כדלקמן (מובא בסעיף 4.טו, עמ' 10 לחוות הדעת של יוסי
26 קופרווסר; לנוחיות הקורא, הדגשתי את המילים הרשות הלאומית
27 הפלסטינית):
- 28 "ההתנגדות האמיתית מבוצעת כאן, באדמות הכבושות, ע"י הרשות
29 הלאומית הפלסטינית. כולם יודעים מה קרה בכזה ב-1994, כאשר

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 הרשות הלאומית הפלסטינית הסתערה על מעבר ארז ו-3,000
2 אוטובוסי אגד הושמדו... אף אחד מהפלגים לא עשה זאת, אלא
3 הרשות הלאומית הפלשתינית היא שהסתערה על מעבר ארז.
4 באינתיפאדת המנהרה [אירועי האלימות והטרור של ספטמבר 1996
5 – ראו להלן; י.ק.] הרשות הלאומית הפלסטינית לכדה למעלה מ-40
6 חיילים ישראלים בקבר יוסף. אלה הן כמה מפעולות הרשות
7 הלאומית הפלשתינית. הייתה זאת הרשות הלאומית הפלסטינית
8 שיזמה את אינתיפאדת הנגב [התפרעויות בבתי הכלא בישראל ב-
9 2007; י.ק.] תאא'ר חאמד – גיבור פעולת עין עריכ [למעשה הוא מבצע
10 הפיגוע בואדי חראמיה; י.ק.], שהשתייך לגדודי אל-אקצה, לפת"ח,
11 ולמנגנוני הביטחון הפלשתינים – הרג יותר ישראלים [מכפי שנהרגו
12 ב; י.ק.] כל המלחמה [שיזם; י.ק.] חמא"ס ברצועת עזה בשנת 2006.
13 אלה העובדות. מרואן ברגותי, המרצה מאסר עולם, מתנגד [לשון
14 התנגדות; י.ק.] לכיבוש הזה. 60 אחוזים מהאסירים הפלשתינים הם
15 אנשי פת"ח. 60% מהם הם אנשי מנגנוני הביטחון, שאתם [חמאס;
16 י.ק.] מתנגדים להם. אלה בנינו, אחינו, אהובינו, בני מולדתנו".
- 17 2399. בהמשך לסעיף 4 הנ"ל של חוות הדעת של יוסי קופרווסר, מובאים קטעים מראיונות
18 המתייחסים לתנועת הפת"ח (4.4-4.4.כב), תוך הדגשה כי לפת"ח מותר השימוש
19 במאבק המזוין שכן הוא לא הכיר בישראל (סעיף 4.4 יט סיפא), וכן כי יש לגיטימיות
20 לאותו מאבק מזוין בהתבסס על החלטת בית המשפט הבינלאומי בהאג בנוגע לחומה
21 ולהתנחלויות, ועל בסיס החלטת אמנסטי אינטרנשיונל (סעיף 4.4 טז). ראוי לציין כי
22 לאחר הבאת קטעים אלה כותב המומחה יוסי קופרווסר בעמ' 12 (לאחר סעיף 4.4.כב),
23 כדלקמן:
- 24 "יובהר כי הדוברים הנושאים בתפקידים רשמיים ברש"פ, באש"פ או
25 בפת"ח אינם מייצגים אך ורק את עמדותיהם האישיות, אלא יש לראותם
26 מכוח תפקידיהם ומעמדם כמי שמייצגים את עמדות הרש"פ ואש"פ, ובפרט
27 לאור העובדה שדבריהם לא הוכחו (למיטב ידיעתי ושיפוטי המקצועי) ע"י
28 הרש"פ ואש"פ. הערה זו תקפה גם ביחס לכל בכירי הרש"פ ואש"פ
29 ולדבריהם המצוטטים בחוות דעתי זו ובנספחים לה".

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשטינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 נושא נוסף בתחום האידיאולוגי מופיע בחוות הדעת של יוסי קופרווסר שעניינו האם
2 ערפאת יזם את האינתיפאדה או שרק נגרר אחריה בדיעבד. בעניין זה יוסי קופרווסר
3 ער לכך שיש גישות שונות בין אנשי המודיעין, והוא מתייחס למאמר שפרסם אפרים
4 לביא, איש אמ"ן שהיה בעבר אחד מפיקודיו של יוסי קופרווסר. מטרת מאמרו של
5 קופרווסר היא, לדבריו, לענות ולהגיב על טיעוניו של לביא אחד אחד. וזה שם מאמרו
6 של יוסי קופרווסר, "על הערכת המודיעין ערב האינתיפאדה השנייה – תגובה למאמרו
7 של לביא", מבט מל"מ, מס' 52, דצמבר 2008, עמ' 34-37. צילום המאמר במלואו צורף
8 כנספח י"ק/5 לחוות הדעת. ראוי לציין כי המאמר של קופרווסר, נכתב ללא קשר
9 לחוות הדעת של קופרווסר בתיק זה, שנכתבה בשנת 2011. חזקה על כותב המאמר,
10 תא"ל במיל. יוסי קופרווסר, כי כתב את המאמר בזהירות ובאחריות, במיוחד
11 בהתחשב בפורום של המאמר שהוא ביטאון של המרכז למודיעין, וקוראיו הם אנשי
12 מודיעין מקצועיים.
- 13 2401. המאמר פותח בהצגת מספר שאלות. הבאתי את כולן, אם כי אתרכז בעיקר בשתי
14 הראשונות, שכן יתר השאלות עניינן ויכוח פנימי בתוך אנשי המודיעין לגבי תפקיד
15 אמ"ן.
- 16 וכך נאמר בפסקה הראשונה של המאמר (עמ' 34, טור ימני):
- 17 **"מטרת מאמרי להגיב על טיעוני מאמרו של לביא, אחד לאחד. האם**
18 **האינתיפאדה באמת פרצה באופן ספונטני? האם היד החזקה שהפעיל צה"ל**
19 **אכן הייתה שורק העם הפלסטיני? האם אמ"ן נמנע מלהצביע על הגמשות**
20 **הפלסטיניות? האם אמ"ן חרג מייעודו כאשר תרם למאמץ ההסברה**
21 **הישראלי? האם אמ"ן אכן לא התמודד עם הנושא הפלסטיני החברתי-**
22 **כלכלי?"**
- 23 2402. בהמשך המאמר, תחת הכותרת "האם נכון לקבוע שהעילות עם הפלסטינים פרץ
24 **באופן ספונטני?"** (עמ' 34, טור שמאלי), מתמודד קופרווסר עם הטענה המהותית
25 העיקרית של לביא במאמרו, והיא כי הגורם המרכזי ולמעשה הבלעדי לפרוץ
26 האינתיפאדה השנייה היה הצטברות של זעם ותסכול בציבור הפלסטיני, וכי
27 האינתיפאדה התפרצה והתנהלה באופן ספונטני לגמרי וכי להנהגה הפלסטינית
28 ברשות ערפאת לא היה קשר לכך.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 קופרווסר חולק על עמדה זו, ואומר את הדברים הבאים: "למיטב שיפוטי, בהציגו
2 טענה זו כצודקת ונכונה בדיעבד, לביא נופל בדיוק לליבת המלכודת שהוא מציע
3 להיזהר ממנה בדברי הסיכום שלו – קרי, חובת הזהירות למנוע הטיות, לדבוק
4 באמות מידה מקצועיות, לא לשפוט את היריב בראייה פוליטית ישראלית ולא
5 להשתלב בשיח האידיאולוגי-פוליטי" (שם, בעמ' 34 בטור השמאלי).
- 6 2404. תשובתו המפורטת יותר של קופרווסר כוללת כמה נתונים וטיעונים המופיעים גם
7 בחוות דעתו, כפי שהוגשה לבית המשפט.
- 8 2405. אני ער לכך שלכאורה, יש משקל גדול יותר – מבחינת דיני הראיות – לחוות דעת של
9 מומחה, שגם מזהיר את עצמו כי הוא ער לכך שדין חוות הדעת כדין עדות בשבועה
10 שניתנה בבית משפט. אולם, ראיתי לנכון לצטט קטעים מאותו מאמר, שכן יש בכך
11 הוכחה כי קופרווסר לא הגיש חוות דעת "מטעם", כפי שניתן להבין מטיעוני ב"כ
12 הנתבעים, עו"ד ארנון, המבקש שלא אתן משקל לחוות דעתו של קופרווסר. עצם
13 העובדה שהטיעונים הללו נמצאים באותו מאמר, שכאמור נכתב לציבור אנשי
14 המודיעין (חלקם היו מפקדיו בעבר, ומכל מקום ציבור הקוראים של אותו ביטאון, הם
15 מומחים לתחום המודיעין ולא ניתן "למרוח אותם"), מוכיח את האותנטיות
16 והעקביות של עמדות קופרווסר, ולכן, ראיתי לנכון לצטט מספר קטעים מן המאמר.
- 17 2406. קופרווסר מפרט במאמר מספר אירועים, שלדבריו לכל הפחות אמורים להטיל ספק
18 בפסקנות של התזה של לביא, שהוא עצמו – לביא – לא הביא "תנא דמסייע" אחד
19 ממשי לפסיקתו.
- 20 2407. קופרווסר מדגיש ומציין כי הוא מתבסס על סמך חומר שכבר פורסם תוך הוספת
21 המשפט הבא: "אבל הווי ידוע כי גם במידע רגיש יש עדויות רבות המחייבות הטלת
22 ספק כזה", באותה התזה של לביא, בדבר הספונטניות של התפרצות האינתיפאדה
23 והעדר קשר של ערפאת אליה.
- 24 2408. לפני שאביא את הדברים מן המאמר, אציין כי עו"ד יוסף ארנון ידע על המאמר ועל
25 טיעונו של קופרווסר, ואף על פי כן בחר שלא להביא כעד מטעמו את אפרים לביא
26 הנ"ל, ולהימנעות צד מהבאת עד יש משמעות ראייתית רבה הפועלת נגדו, כפי שכבר
27 כתבתי בהרחבה בפרק ל לעיל ובפסקי דין והחלטות נוספות בענייני הרש"פ, שעו"ד
28 ארנון היה ער להם.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2409. כדי לתמוך בתזה שלו, של קופרווסר, בדבר מעורבותו ואחריותו של ערפאת ושל
2 הרש"פ לפרוץ האינתיפאדה, מוצגות שלוש קבוצות של אירועים או נתונים עובדתיים.
3 ראיתי לנכון להביא את הדברים בלשונו של קופרווסר במאמר.
- 4 2410. וזו קבוצת האירועים הראשונה שעניינה הרקע או ההיסטוריה שקדמה לאינתיפאדה
5 השנייה (שם, עמ' 34 טור שמאלי, עמ' 35 טור ימני):
- 6 "ראשית, כבר בשנים שקדמו לאינתיפאדה השנייה לא חדלה 'הרשות
7 הפלסטינית' לרגע לקדם ולעודד את תפיסת המאבק המזוין הפלסטיני: הן
8 במישור העממי וההסברתי, הן באמצעות שיתוף פעולה עם ארגוני הטרור
9 האסלאמיים ובראשם חמאס והן באמצעות הכנת תנאים-פת"ח ככוח מבצעי
10 שיאפשר לה להתעמת עם ישראל בבוא העת, וזאת בלי שתישא באחריות
11 הישירה לכך. אנשי כוחות הביטחון הפלסטיניים הזהירו שאין לבנות עליהם
12 כוח שיתעמת עם התנאים לכשזה יפעל נגדנו, והיה ברור שאין להם שום
13 כוונה לפעול נגד הטרור.
- 14 יוזכרו בהקשר זה הברחתו לרצועה של ג'יהאדס אל-עאמרין [מחבל בכיר
15 משורות הפת"ח ברצועה, שכניסתו לארץ נאסרה – הערת שוליים 3 במאמר]
16 בשיירתו של ערפאת של ערפאת במאי '94; נאום הג'יהאד של ערפאת
17 ביוהנסבורג; החלטת ערפאת באופן אישי שלא לעצור את מוחמד צ'יף –
18 למרות בקשת ישראל – ערב סדרת הפיגועים בפברואר-מארס '96; החלטתו
19 של ערפאת באופן אישי (שלא כעמדת יועציו) לשחרר את בכיר הזרוע
20 החשאית של חמאס, אברהים מקאדמה במארס '97, ולהבהיר לחמאס שיש
21 לה אור ירוק לחידוש הפיגועים (התוצאה המיידית הייתה הפיגוע בקפה
22 אפרופו בתל אביב ב-21 במארס '97); מתן נשק וכסף לפעילי תנאים בחברון
23 ובשאר הערים ביהודה ושומרון; אירועי שבוע "יום הנכבה" במאי 2000 ועוד
24 דוגמאות של הסתה במפגשים של הפת"ח, בכלי התקשורת ובספרי הלימוד
25 הפלסטיניים. עמדתו של ערפאת בקמפ דייויד וקבלת הפנים הנלהבת שזכה
26 לה בשובו משם לעזה מלמדים שלא היה לו עניין בהסדר בתנאים שהציע
27 קלינטון. מהמעקב אחר אירועים אלה הסקנו בפיקוד המרכז [כזכור, במסגרת
28 ניסיונו המקצועי של קופרווסר, כמובא בראשית חוות דעתו הוא ציין כי היה
29 קצין המודיעין הפיקודי של פיקוד מרכז, בשנים 2001-1998 – תוספת שלי;
30 ד.מ.] שערפאת מעוניין בעימות, ואף שהוא מציג מחויבות לתהליך המדיני בה

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 בעת הוא ממשיך להיות מחויב לתפיסת המאבק המזוין ותר אחר הזדמנות
2 לחוללו באופן שניתן יהיה לטעון שישראל אחראית לכך. הערכה זו עמדה
3 בבסיס ההיערכות המקפת של צה"ל והפיקוד לקראת הסלמה בדיוק
4 במאפיינים שהתרחשו בל בסוף ספטמבר 2000.
- 5 2411. בנוסף לאירועים שפורטו לעיל, שעניינם קדם לאינתיפאדה, מפרט קופרווסר בהמשך
6 מאמרו את הראיות שבידו – עדויות פומביות של בכירים פלסטינאים – על תכנון
7 וייזום של האינתיפאדה (שם, בעמ' 35, טור ימני):
- 8 "שנית, קיימות כמה עדויות פומביות של בכירים פלסטיניים שהצהירו, הן
9 ברמה האסטרטגית והן ברמה המעשית, שהפלסטינים תכננו והתכוננו
10 לאירועים מסוג זה ואף יזמו אותם. יצינו בהקשר זה דבריו של עמאר פאלוג'י
11 [אז שר התקשורת בממשל הפלסטינית, עצמאי שקודם לכן היה איש חמאס
12 ובה בעת מקורב לפת"ח – הערת שוליים 4 במאמר] בעצרת בעין-חלווה
13 הסמוכה לצידון ב-2.3.2001, כי 'טעות לחשוב שהסיבה לפרוץ האינתיפאדה
14 הייתה ביקור שרון בהר הבית, שכן הדבר תוכנן מאז שובו של ערפאת מקמפ
15 דיויד'; תיאורו של צחר חבש [מראשי הנצים במחנה המרכזי של הפת"ח ומי
16 שנחשב לאידאולוג התנועה ולאחד ממקורבי ערפאת – הערת שוליים 5
17 במאמר] את אירועי קמפ דיויד, כפי שפורסמו בעיתונות הפלסטינית עשרה
18 ימים לפני תחילת האינתיפאדה השנייה, ולפיו החלטת ערפאת לפתוח
19 בעימות התקבלה בתום הוועידה והריאיון האחרון של פייצל חוסייני לעיתון
20 אופוזיציה מצרי שבו הציג את מערכת הטרור כיציאה הפלסטינית מתוך
21 הסוס הטרואיני בדמות הסכמי אוסלו והקמת 'הרשות הפלסטינית'."
- 22 2412. לאחר שני "פרקים" אלה, מביא קופרווסר במאמרו אירועים רבים, הן לפני
23 האינתיפאדה והן לאחריה, ובמהלכה אשר תומכים בעמדתו כי אין מדובר
24 באינתיפאדה ספונטנית אלא מתוכננת ויזומה על ידי ערפאת והרש"פ (שם, עמ' 35,
25 טור ימני – עמ' 36, טור ימני):
- 26 "שלישית, שורה ארוכה של אירועים שקדמו לאינתיפאדה וליוו אותה כבר
27 בתחילתה מעוררת ספק רב באשר לאמיתות הגרסה 'הספונטנית' המוצגת
28 במאמר בפסקנות. למשל:

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 • מסרי ההסחה שלוחי הרסן בתקשורת הפלסטינית הממסדית, שנשלטה
- 2 היטב בידי ערפאת באותה תקופה.
- 3 • האימונים בנשק שאומנו פעילי תנזים בקיץ 2000 בעשרות מחנות קיץ
- 4 ברחבי הרשות.
- 5 • מהירות השיא המפתיעה שבה התארגנו כל הארגונים הפלסטיניים
- 6 להוציא, כבר ב-30 בספטמבר 2000 באמצעות משרד ההסברה הפלסטיני,
- 7 כרוז ראשון מטעם 'הכוחות הלאומיים והאסלאמיים' הקורא להסלמת
- 8 הפעילות.
- 9 • נאום ערפאת בעצרת בשכם (25.6.2000) שבו איים בחידוש המאבק המזוין;
- 10 התבטאויות ברגותי ב-8 במארס וב-31 ביולי 2000 שבהן הסביר כי לא ניתן
- 11 להפעיל אלימות וכי כישלון המו"מ בקמפ דייויד פותח אפשרויות להפעלת
- 12 אלימות ויש די זמן להיערך לכך.
- 13 • האש החיה שהופלה באופן מסיבי ומאורגן בשלב הראשון של העימות
- 14 במכוון מתוך האוכלוסייה האזרחית, להבדיל מפעילות עממית וספונטנית,
- 15 שעיקרה הפרות סדר וזריקת אבנים או בקבוקי תבערה כפי שהיה
- 16 באינתיפאדה הראשונה.
- 17 • הדרך שבה כפו פעילי התנזים החמושים על תלמידי בתי הספר להגיע
- 18 לאזורי העימות עם צה"ל בשבועות הראשונים.
- 19 • התארגנות התנזים בירושלים שהביאה לידי עימות בהר הבית ב-29
- 20 בספטמבר.
- 21 • השתתפות המסיבית של אנשי כוחות הביטחון הפלסטיניים בפיגועים,
- 22 בניגוד מוחלט לטענת המאמר. יצוינו במיוחד אנשי כוח 17, משמר הנשיאות
- 23 של ערפאת ובראשם מפקדם ברמאללה מחמוד דמרה [ראה על כך במפורט
- 24 בפרק לו.2.2, תוספת שלי; מ.ד.], אנשי המודיעין הכללי באיו"ש בראשות
- 25 מפקדם תאופיק טיראווי, ואנשי המודיעין המסכל בעזה.
- 26 • עדותו של מחמוד אל-זהאר בריאיון לאל-חיאה אל-ג'דידה (9 באפריל
- 27 2005) ולפיה עקב קמפ דייויד התיר אש"ף לחמאס לחדש את ביצוע הפיגועים

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 והתנועה עשתה זאת בשם 'כוחות עמר אל-מוח'תאר' (הגוף שנטל אחריות
2 לכמה פיגועים בימים הראשונים לאירועים).
- 3 • ואחרון חביב, ואולי הדבר העיקרי: המסרים שעביר מרואן ברגותי, מרגע
4 שהחלו האירועים, שנתפסו באוזני שומעיהם כאילו באו בשם ערפאת ואשר
5 קראו במפורש, לעתים להפתעת פעילי השטח, להמשיך ולפגוע בישראלים
6 למרות המחיר הכבד שמשלמים הפלסטיניים על כך.
- 7 2413. תחת הכותרת "האם היד החזקה שהפעיל צה"ל (כטענת המאמר) אכן הייתה שורש
8 הזעם הפלסטיני?", דוחה קופרווסר טענה זו וטוען כי המאמר מתעלם מהירי
9 הפלסטינאי מתוך קבוצות צעירים, וכי הרוב המכריע של נפגעים בקרב הפלסטינאים
10 היו אלה שירו לעבר כוחות צה"ל והסיתו את ההמון. גם לעניין המחסומים דוחה
11 קופרווסר את עמדת לביא, וקובע כי "המאמר מתעלם מכל אלה ומעדיף לקבל
12 כפשוטה את גרסת התעמולה הפלסטינית בעניין זה" (שם, עמ' 36 טור ימני).
- 13 2414. נושא נוסף שמציין קופרווסר, בהתבסס על מסמכים שנתגלו במוקעטה ברמאללה
14 ובמפקדת הביטחון המסכל בעזה, שופכים אור כלשונו על "מידת מעורבותם של
15 ערפאת ומקורביו בעידוד הטרור, במימונו ובהכוונתו", וזאת הדוגמא הבולטת שהוא
16 מביא (שם, שם):
- 17 "פרשת קארין A (כמו ניסיונות קודמים להבריה נשק מלבנון) חשפה את
18 שיתוף הפעולה בינו לבין חיזבאללה ואיראן ואת חוסר הרצינות שבו נלחם
19 לכאורה בטרור (ההצהרה על הפסקת הפיגועים ב-16.12.2001 ניתנה בשעה
20 שהקארין A עמוסת הנשק עשתה את דרכה מאיראן לים התיכון דרך ים סוף)
21 והביאה לבסוף גם את האמריקנים (ואפילו את האירופים) לכלל הכרה כי
22 האיש אינו רציני בהכריזו על רצונו בשלום".
- 23 2415. כבר עתה אומר כי פרשת קארין A נידונה במפורט להלן, בפרק המימד הכספי (פרק
24 לו), במיוחד בהתייחסות לאיש הכספים, שובכי, שעמד מאחורי מימון רכישת האוניה
25 והנשק שעליה, באישורו ובעידודו של יאסר ערפאת (ראה במפורט פרק לו.2).
- 26 2416. נושאים נוספים המוזכרים במאמר הם מדיניות הדלת המסתובבת, המוכיחים את
27 יחסו החיובי של ערפאת לטרור. כן מוזכר הקפדתו של ערפאת להישאר לבוש בבגדי
28 קרב ולהיחקק בתודעה הפלסטינית כשהוא קורא בקצב ובהתלהבות "מיליוני

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 שאהידים צועדים לירושלים". כן מוזכר סירובו של ערפאת להשלים עם זכותה של
2 ישראל להתקיים בביטחון כמדינה יהודית (שם, בעמ' 36 טור ימני).
- 3 2417. בתשובה לטענות המאמר לגבי התסכול בחברה הפלסטינית ובדבר התגובות
4 הספונטניות של הציבור הפלסטיני, כותב קופרווסר את הדברים הבאים (עמ' 36 טור
5 שמאלי):
- 6 "גם אין ספק שבקרוב הפלסטינים היה ועדיין ישנו זרם, שבראשו עמד
7 אבו-מאזן, הסבור שהדבקות בדרך המאבק המזוין כנתיב עיקרי, ולא כל שכן
8 בלעדי, לקידום היעדים הפלסטיניים אינה אלא טעות וכי יש להשלים עם
9 המציאות ולוותר על ראיית יעדים מרחיקי לכת וקשים להשגה (כמו חיסולה
10 של מדינת ישראל) כיעדים ריאליים. אבל, גם קבוצה זו, איננה מעזה להטיל
11 ספק בלגיטימיות של הטרור הפלסטיני או של הגדרת הזכויות הפלסטיניות
12 באופן שברור שסיכוייהן להתממש בזמן הפוליטי הנוכחי הם מזערניים. עם
13 זאת ברור שניסיון לעשות הכללה ולטעון שקבוצה זו, שערפאת בבירור לא
14 נמנה עמה, היא המייצגת את הפלסטינים, הוא עיוות מרחיק לכת של
15 המציאות"
- 16 2418. נשוב לחוות הדעת של קופרווסר.
- 17 2419. הפרק השני של חוות הדעת שכותרת "פעילות הרש"פ ואש"פ, מאז הקמת הקש"פ
18 ואילך, ליצירת תשתית לפגיעה במדינת ישראל ובתושביה" (עמ' 13 ואיך לחוות
19 הדעת), פורש יריעה היסטורית רחבה, שלא ניתן להביאה במלואה, ובשל אילוצי זמן
20 ומקום אזכיר נקודות בודדות.
- 21 2420. על אף הסכמי אוסלו, היה מוסכם על כלל מנהיגי אש"ף, ללא יוצא מן הכלל, כדלקמן:
22 "פלשתינים יש זכות לנהל 'מאבק מזוין' (כלומר שימוש בטרור, בטרמינולוגיה
23 הפלשתינית) לשם קידום יעדיהם, ומכאן שיש צורך ליצירת יכולת לשם מימוש זכות
24 זו" (סעיף 2 עמ' 13 לחוות הדעת; ההדגשות במקור). בהמשך מוסבר כי מכל חילוקי
25 הדעות הטקטיים ושאלות של עיתוי, לא הייתה מחלוקת לגבי עצם הזכות להשתמש
26 בטרור ובאלימות באופן עקרוני ואף לא לגבי מימושה של זכות זו, כאשר בעניין זה
27 שררה הסכמה עקרונית בין ראשי רש"פ ואש"ף מקיר לקיר (שם, בסעיף 3; ההדגשה
28 במקור).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2421. בהמשך להנחת יסוד זו, נקטו ראשי אש"ף וערפאת בראשם, מדיניות הסברתית
2 והצהרתית לפיה אם התביעות הפלסטיניות לא ייענו, הפלסטינים עלולים לעשות
3 שימוש בטרור (שם, סעיף 5), וכי לשם כך יש להתארגן ולבצע הכנות מתאימות ויצירת
4 אמצעים דרושים לשם כך. מדובר בהכנות של תשתיות תודעתיות ותשתיות פיזיות
5 (סעיפים 6-7, עמ' 13-14).
- 6 2422. בהמשך מוסבר (סעיף 8, עמ' 14), כדלקמן:
- 7 "יודגש כי הכנות אלה נעשו ברובן בתקופות בהן ניהלו הצדדים תהליך מדיני
8 שמטרתו המוצהרת הייתה השגת הסדר כולל וסופי לפתרון הסכסוך
9 הישראלי-פלשתיני. עוד יודגש כי הכנות אלה נערכו בזמנים הרלוונטיים
10 לחוות דעתי. הן נערכו הן כאשר מדינת ישראל הונהגה ע"י כוחות פוליטיים
11 הנחשבים 'יוניים' והן כאשר בהנהגת המדינה החזיקו כוחות פוליטיים
12 הנחשבים 'ניציים'".
- 13 2423. בפרק ב.2 של חוות הדעת (עמ' 14 ואילך), שכותרתו "הכנות תשתיות-תודעתיות:
14 הסתה, הכשרת הלבבות להמשך המאבק ואי הכשרת לבבות לשלום", מובאות
15 דוגמאות רבות בדבר המסרים של ערפאת, אש"ף והרש"פ לחיזוק תודעת המאבק
16 וזאת מיד לאחר הקמת הרש"פ (סעיף 16).
- 17 2424. אחד מהאמצעים ששימשו להוצאות מדיניות ההסתה מהכוח אל הפועל היה שליטת
18 הרש"פ בכלי התקשורת, כולל הטלוויזיה הפלסטינית ורדיו "קול פלסטין". הדבר
19 מודגם במתן משכורות למאות עובדים באותם אמצעי תקשורת, כחלק מהכספים
20 המוצאים על ידי משרד האוצר הפלסטיני (סעיף 20, עמ' 15), והדוח המפורט (נספח
21 י"ק/6). הוא הדין לגבי עיתונים ואתרי אינטרנט, שקיבלו הנחיות מגורמים מאש"ף
22 לסקר נושאים מסוימים באופן כזה או אחר או להימנע מסיקור נושאים אחרים; והכל
23 כאשר הרש"פ ואש"ף מעולם לא הכחישו את שליטתם בכלי התקשורת הפלסטיניים
24 (סעיף 27, עמ' 16).
- 25 2425. בהמשך מובאים דוגמאות למסרים הכוללים שנאה ואיבה כלפי מדינת ישראל והעם
26 היהודי, מסרים שיש בהם משום התרת דמים של יהודים וקריאות מפורשות לאלימות
27 ולטרור, וזאת הן בטלוויזיה הפלסטינית, הן על ידי אנשי דת פלסטיניים (סעיפים 32-
28 33, עמ' 17). בהקשר זה, גם יש התייחסות למערכת החינוך הפלסטינית השוללת את

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 זכות קיומה של ישראל ומאדירה את זכות הפלסטיניים לנהל מאבק מזוין נגד מדינת
2 ישראל (סעיף 34).
- 3 2426. דוגמאות נוספות בדבר מדיניות ההסתה והכשרת הלבבות של הרש"פ ואש"ף לפעילות
4 אלימה נגד ישראל, יהודים וישראלים, באה לידי ביטוי בסמלים של הרש"פ ואש"ף,
5 ובהן: אי-גינוי הטרור; הכרזה לנכונות למאבק והקרבה; אי הצגת ישראל במפות
6 הפלסטיניות, הן אלה הנמצאות במשרדי הרש"פ ואש"ף והן אלה שבספרי הלימוד;
7 לבושו של ערפאת במדי קרב ובאקדח; אי-הסגרת מחבלים לישראל; התייחסות
8 לרוצחי יהודים לא כרוצחים, אלא רק כ"מי שפוגעים באינטרס הלאומי הפלסטיני"
9 באותה העת; ראיית המחבלים כשאהידים; דרישה לשחרור כלואים ללא קשר
10 לפשעיהם המחרידים או לשייכותם הארגונית; תמיכה באסירים ובבני משפחותיהם
11 [בעניין זה ראה פרק לט להלן]; הימנעות מלפעול להפסקת התופעה של יידוי אבנים
12 לעבר חיילים ואזרחים ישראלים בשטחי הרש"פ (ראה על כל הנ"ל סעיף 35, עמ' 18-
13 19 לחוות הדעת).
- 14 2427. לאחר דוגמאות אלה, כותב תת אלוף קופרווסר את הדברים הבאים (עמ' 19, בקטע
15 לאחר סעיף 35.יג; ההדגשות במקור):
- 16 "מסרים אלה נקלטו היטב בציבור הפלשתיני – במיוחד על רקע המסר
17 המרכזי והגלוי לפיו 'המאבק המזוין' טרם הסתיים. אמנם לעתים ננקטו
18 (תחת לחצים חיצוניים כבדים, ישראלים ובינלאומיים, וכאשר ראשי הרש"פ
19 ואש"פ סברו כי האינטרס המיידי שלהם מכתוב היענות/כניעה ללחצים
20 אלה) צעדים קצרי טווח ושטחיים נגד גורמי הטרור. ואולם לציבור הפלשתיני
21 (ובכלל זה לארגוני הטרור עצמם וכן לאנשי 'מנגנוני הביטחון') היה ברור
22 תמיד כי מדובר במהלכים שנועדו לרצות גורמים חיצוניים, וכי בפועל
23 ההנהגה הפלשתינית מחויבת לחלוטין להמשך פעילות הטרור ותומכת בה.
24 ואכן, לא בכדי היו דברים אלה ברורים לחלוטין לציבור הפלשתיני – אלא
25 בעיקר מפני שהרש"פ ואש"פ עשו כל שביכולתם כדי שהדברים יהיו ברורים
26 ולא הניחו מקום לטעות ומפני שמעולם לא היה מקום או אפשרות להבין את
27 הדברים בדרך שונה. כל זאת, למרות ניסיונותיהם חסרי הבסיס של הרש"פ
28 ואש"פ ושל גורמים הבוחרים לסנגר עליהם בכל מחיר לטעון את ההיפך –
29 תוך התעלמות מן העובדות או לפחות תוך זלזול בהן, ללא בסיס כלשהו."

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2428. במסגרת פרק ב.3.2 של חוות הדעת (עמ' 20 ואילך) מובאות דוגמאות רבות ליישומה
2 של מדיניות ההסתה במהלך שנות התשעים שקדמו לאינתיפאדה שקדמו לאינתיפאדה
3 וביניהם אלה: "נאום יוהנסבורג" של ערפאת, שבו כינה את כל ההסכמים עם ישראל
4 במינוח "הסכם חודייביה" שהוא דוגמה קלאסית להודנה על פי ההלכה המוסלמית
5 כאשר מדובר באויב כופר חזק, נערך עימו הסכם רק לצורך התארגנות מחדש וחיזוק
6 רוח לוחמי הג'יהאד; ולכן, ניתן להפר הסכם זה לפני הזמן אם יתברר שהאויב נחלש
7 וניתן להכותו, וזאת כפי שעשה מוחמד לבני קורייש. תא"ל קופרווסר מדגיש כי
8 אנלוגיה זו מוכרת למוסלמים בכלל, ולפלסטינאים בפרט (סעיף 42, עמ' 20).
- 9 2429. בהמשך הדברים מסביר תא"ל קופרווסר כי המסרים הללו של ערפאת בדבר הסכם
10 חודייבה הם המשך "תוכנית השלבים", כאשר ברור למאזינים ולפלסטינאים כי אין
11 באמת הסכם עם הישראלים. דברים אלה לא נאמרו בחדרי חדרים, אלא גם שודרו
12 בטלוויזיה הפלסטינית ובטלוויזיות אחרות (ראה: סעיף 47).
- 13 2430. כל זאת הוא תשתית אידיאולוגית לכך שהמאבק הפלסטיני לשיטתם ימשיך עד שיגיעו
14 למטרות של שליטה בין הים לבין הנהר, קרי: בשל שטחי ארץ ישראל המנדטורית,
15 כאשר ישראל נעלמת (סעיפים 54-57 לחוות הדעת של קופרווסר).
- 16 2431. משל נוסף שלדברי קופרווסר היתה לו השפעה על תושבי יהודה ושומרון נכתב על ידי
17 פייסל חוסייני. לדבריו, הסכם אוסלו דומה לסוס טרויאני שאיפשר הכנסת מחבלים
18 רבים לעזה וליהודה ושומרון, ועכשיו הגיע הזמן שכולם יצאו מבטן הסוס ויתחילו
19 לעבוד. לדבריו: "האינתיפאדה מהווה, לדעתי את הירידה מבטן הסוס. זאת תחילת
20 העבודה האמיתית שלשמה נכנסנו לבטן הסוס" (הריאיון הינו מיום 24.6.01, והוא
21 מצוטט בסעיף 58, עמ' 25 לחוות הדעת של קופרווסר).
- 22 2432. גם באמצע הסכמי אוסלו המשיך ערפאת לשבח את המאבק המזוין ואת המחבלת
23 (השאהידה) דלאל אל מערבי, אחת ממבצעי טבח אוטובוס הדמים בכביש החוף ב-
24 1978 (סעיף 62 לחוות הדעת של קופרווסר).
- 25 2433. בהקשר זה של אידיאולוגיה והתייחסות חיובית למאבק מזוין, מזכיר קופרווסר לא
26 רק את ערפאת אלא גם את מרואן ברגותי (סעיף 64 לחוות הדעת של קופרווסר).
- 27 2434. במסגרת מדיניות ההסתה והכשרת הלבבות, יש משקל לדברי אנשי הדת הממונים על
28 ידי הרש"פ באמצעות משרד ההקדשים של הרש"פ (הוואקף) אשר דרשות ההסתה

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 שלהם במסגדים משודרים באופן קבוע בטלוויזיה הממלכתית הפלסטינאית, ובכך
2 מתלהטות הרגשות הדתיות של הציבור הפלסטינאי כלפי ישראל ויהודים (סעיפים
3 70-73 לחוות הדעת של קופרווסר).
- 4 גם מערכת החינוך, באמצעות תוכניות הלימודים שאינם מכירים בישראל ומכשירים
5 את המאבק המזוין נגדה, היא חלק ממדיניות ההסתה והכשרת הלבבות, כאשר אותם
6 בוגרי מערכת החינוך הם הצעירים שהובילו את מתקפת הטרור על ישראל מאז
7 ספטמבר 2000 (סעיפים 76-78 לחוות הדעת של קופרווסר).
- 8 2436. לאחר פרישת הנתונים, בחוות דעתו של קופרווסר, על "הכנות תשתיות – פיזיות"
9 (שעליהם הרחבתי את הדיבור, בפרק העוסק במימד המעשי; ראה הצגת חלק זה של
10 חוות הדעת של קופרווסר, בתת פרק 4.0 להלן), פותח קופרווסר את פרק ד של חוות
11 דעתו, שכותרתו היא, "הרש"פ ואש"פ ב'אינתיפדת אל אקצה': הכנות, תכנון, ייזום
12 וניהול", בתזה המרכזית של חוות הדעת בדבר יוזמת הנתבעים במערכת האינתיפדה,
13 ולא היותם נגררים, כאמור בסעיפים 201-203 של חוות הדעת של קופרווסר, כדלקמן
14 (ההדגשות במקור):
- 15 "201. מערכת הטרור הנרחבת, השיטתית והרצופה שניהלו
16 הפלשתינים מאז סוף ספטמבר 2000 נגד מדינת ישראל,
17 אזרחיה וכוחות הביטחון שלה, לא פרצה מאליה. לא הייתה
18 זאת בשום אופן (כפי שמנסים הרש"פ ואש"פ לטעון) תגובה
19 'עממית' ו'ספונטנית' לעלייתו של יו"ר האופוזיציה דאז,
20 אריאל שרון, להר הבית; גל אלימות וטרור זה תוכנן מבעוד
21 מועד ע"י הדרגים הבכירים ביותר ברש"פ ובאש"פ.
- 22 202. קביעה זו אינה רק בבחינת 'חוכמה שלאחר מעשה'. קהילת
23 המודיעין הישראלית צפתה את תחילתו של גל אלימות קשה,
24 וייתכן אף חסר תקדים בחומרתו, במהלך שנת 2000. בהתאם
25 לכך הוכרזה שנת 2000 כ'שנת מוכנות', ונערכו מבעוד מועד
26 הכנות מתאימות במערכת הביטחון...
- 27 203. כאמור לעיל, הרש"פ ואש"פ הכינו לאורך השנים את
28 התשתית התודעתית ואת התשתית הפיזית הדרושות לשם
29 הוצאה לפועל של מתקפת טרור ממושכת ורחבת היקף, ואף

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ניסו אותן הלכה למעשה בשנים שקדמו למתקפת הטרור.
2 היקפן הנרחב של ההכנות הללו לאורך תקופה ממושכת, כמו
3 גם 'ניסויי הכלים' שביצעו הרש"פ ואש"פ ביכולותיהם –
4 מצביעים לכל הפחות על כך שהרש"פ ואש"פ ביצעו את אותן
5 הכנות על מנת שתהיה להם ה'אופציה' (אם לנקוט ביטוי
6 השגור על לשונם של ראשי הרש"פ ואש"פ והכפופים להם)
7 ליזום מתקפת טרור הדומה במשכה ובהיקפה למתקפת
8 הטרור בה פתחו בסוף ספטמבר 2000. האמצעים והיכולות
9 שנצברו לאורך השנים המתנינו לשעת כושר, בה יתלכדו עם
10 הרצון הפוליטי הקונקרטי של ההגנה הפלשתינית 'לשבור
11 את הכלים' מול ישראל ולפתוח במערכה נרחבת".
- 12 2437. קופרווסר מתאר את ההכנות הקונקרטיות, לאחר מאי 2000, עם סיום ביקור
13 האפיפיור (סעיף 205 רישא לחוות הדעת של קופרווסר), ותירגול תפיסת ההפעלה
14 המקורית של מתקפת הטרור, במסגרת מחנות הקיץ, שנוצלו לאימונים של התנזים
15 והכשרת הלבבות המאסיבית של הנוער למערכה הקרובה (סעיף 205 סיפא לחוות
16 הדעת של קופרווסר).
- 17 2438. בפרק 2.ד לחוות הדעת, שכותרתו, "גיוס ההמונים הפלשתינים לקראת מערכה
18 מכרעת", מובאים אירועי ציבוריים ונאומים של ערפאת המסבירים את הצורך
19 וההצדקה באופציית העימות (סעיף 75 לחוות הדעת של קופרווסר), ושל מרואן
20 ברגותי, המסביר כי "המשך האינתיפאדה משרת את האינטרסים של הרשות
21 הפלשטינית" (סעיף 213 לחוות הדעת של קופרווסר), ושל בכירים אחרים של הרש"פ
22 (סעיפים 214-218 לחוות הדעת של קופרווסר).
- 23 2439. קופרווסר מביא מאמר שפורסם בירחון אלשהדאא (שיצא לאור מטעם מנגנון
24 ההכוונה הפולטית של הרש"פ, ביולי 2000), הקורא להיות נכונים, הראשות המפקד
25 ערפאת למערכה על ירושלים, שהחלה לאחר שובו של ערפאת מקמפד דיויד, וזאת
26 חודשיים לפני תחילת אינתיפדת אל אקצא (סעיפים 219-220 לחוות הדעת של
27 קופרווסר; ההדגשה במקור עם סימן קריאה, בשורה השנייה של סעיף 219).
- 28 2440. בחירת העיתוי לפתיחת מתקפת הטרור – שהייתה יזומה על ידי הרש"פ – הייתה
29 זקוקה לאמתלא, וזאת, כלשון קופרווסר, בסעיף 223 לחוות דעתו:

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 "להנהגת הרש"פ ואש"פ היה ברור כי הצלחת המערכה תלויה ביכולתם של
2 הפלשתינים להציג עצמם כקורבן המגיב לפרובוקציה ישראלית ונתון
3 לאכזריות ישראלית, וכי לשם השגת מטרה זו עליהם להצית את מתקפת
4 הטרור בעיתוי מתאים ועל יסוד אמתלה העשויה להתקבל כהגיונית".
- 5 2441. ההסבר והצורך בכך, מוסבר על ידי קופרווסר, במילים אלה (סעיף 224, עמ' 52-53
6 לחוות הדעת של קופרווסר; ההדגשות במקור):
- 7 "יכולת זו היתה הכרחית, בראיית ראשי הרש"פ ואש"פ, הן לצורך גיוס
8 תמיכה ערבית ובינלאומית בעניינם של הפלשתינים והצגת גל האלימות
9 והטרור כמאבק 'עממי' מוצדק, כביכול – הן לצורך הצתת הרחוב הפלשתיני
10 והנעת ההמונים להשתתפות בהתפרעויות המוניות בהתאם לתפיסת
11 ההפעלה המקורית של מתקפת הטרור".
- 12 2442. ההחלטה על תחילת מעשי הטרור, באינתיפדת אל אקצא, הוסברה על ידי ממדוח נופל,
13 אחד היועצים הקרובים של ערפאת, , במאמר שפורסם בקיץ 2001, תחת הכותרת
14 "נקודות מבט על התפתחות האינתיפאדה ועל מטרותיה", שקטעים ממנו מצוטטים
15 בסעיף 228 של חוות דעתו של קופרווסר, ושעיקרון הוא שלא ניתן להבין כלל את
16 האינתיפדה ללא הרש"פ, שהיא זו שנתנה שקיבלה את ההחלטה על ההתקוממות,
17 ערפאת היה המחליט, והנשק של כל הארגונים הוא נשק של הרש"פ.
- 18 2443. גם מרואן ברגותי הסביר כי הוא זה שקרא לציבור לבוא לאל אקצה, כדי שביקור שרון
19 לא יעבור בשלום. ברגותי יצר קשר עם הפלגים הפלשתינאים השונים, והכין מנשר
20 בשם כולם שבו קראו הם לתגובה על מה שקרה בירושלים (ראה: סעיף 299 לחוות
21 דעתו של קופרווסר, המתבסס על דברי מרואן ברגותי בעיתון אל חייאת הלונדוני ביום
22 29/9/01).
- 23 לה. 6 פרשת מנטין
- 24 2444. וכך כתב השופט סולברג בפרשת מנטין, תחת הכותרת "המימד האידיאולוגי"
25 (פסקאות 77-78 לפסק הדין):
- 26 "77. בגדרו של המימד האידיאולוגי העניקה הרש"פ 'הכשר' לפעולות
27 טרור, כמרכיב לגיטימי וחשוב במאבק נגד ישראל ובכך עודדה את
28 השימוש בטרור כמכשיר לקידום מטרותיה (עמוד 3 לסקירה

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 688/0018). כך למשל, במכתבו מיום 6.2.2002 של מנהל 'המודיעין
2 הכללי' של הרש"פ במחוז טול כרם אל תאופיק טיראוי, העוסק
3 בתשתית הטרור של פת"ח ותנזים באותו מחוז, נאמר כי פעולותיה
4 של חוליית המחבלים שביצעה את הפיגוע ביום 17.1.2002 בחגיגת
5 בת-מצווה בחדרה הן 'איכותיות ומוצלחות', וכי 'אנשיה [של חוליה
6 זאת] מקורבים אלינו [קרי – אל 'המודיעין הכללי'] ומקיימים עימנו
7 תאום וקשרים תמידיים' (שם, בעמוד 9).

8 78. 'גילוי דעת' שנשלח מלשכתו של יאסר ערפאת ביום 30.9.2001 לציין
9 שנה לאינתיפאדת אל-אקצא מבהיר אף הוא את עמדתה החיובית
10 והאוהדת של הרש"פ ביחס לטרור, ככלי חשוב להשגת יעדים
11 לאומיים: 'אינתיפאדת אל-אקצא המבורכת אשר עמנו מנהל אותה
12 בשטחים המשוחררים והשטחים הכבושים... על מנת לבטא בזעמו
13 את העושק ההיסטורי אשר נפל עלינו מאז תחילת ההיסטוריה בת
14 זמננו... היום אין קול המתגבר על קולה של האינתיפאדה. היא
15 תמשיך להיות אינתיפאדת העם האחד ופרץ הדם השותת האחד...
16 היא תמשיך להיות אינתיפאדת זעם מתמשכת... אינתיפאדת
17 עצמאות מתמשכת... אינתיפאדת דורי דורות שתמשך עד להגשמת
18 חלומנו הלאומי הנעלה' (דו"ח נווה, לעיל בעמודים 11-12)." .

לו. המימד הכספי

לו.1 כללי

21 2445. במסגרת פרק זה אתייחס לראיות שמהן עולה כי הרש"פ ואש"ף, בעיקר באמצעות מי
22 שעמד בראשם יאסר ערפאת, מימנו מחבלים, הן בצורת תשלומים אישיים להם, עקב
23 פועלם, והן לצורך רכישת אמל"ח.

24 2446. כבר עתה אומר כי ב"כ הנתבעים אינו מכחיש שערפאת תמך באותם המוזכרים
25 במסמכים שיפורטו להלן, וכל הטענה היא כי מדובר בתמיכה כלכלית סוציאלית ולא
26 עקב היותם מחבלים, כאשר לטענה זו אין כל בסיס או אישוש מן המסמכים, שכן
27 המחבלים מכוונים "גיבורים", והם אנשי קבוצות מחבלים, כפי שנראה במפורט בתת
28 פרק לו.4, העוסק במסמכי השלל.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2. לובכי – פסק הדין המרשיע, עדותו בפניי והערכת דבריו
- 2 1.2. לובכי בבית המשפט הצבאי
- 3 2447. אחד מאנשי המפתח שטיפל בסוגיית המימון הכספי של רכישת אמל"ח, הוא פואד
4 חג'אזי לובכי, שהיה עוזרו הקרוב של ערפאת (הוא תיאר שמשרדו היה בחדר הסמוך
5 ללשכתו של ערפאת), והוא היה "המוציא והמביא" בכל העניינים הכספיים של אש"ף
6 ושל הרש"פ.
- 7 2448. בהיותו איש סודו של ערפאת, טיפל לובכי ברכישות אמל"ח, לרבות האוניה קארין
8 ואף באמל"ח בהיקף נמוך יותר, כפי שגם עולה ממסמכי השלל שיובאו להלן בתת פרק
9 4. לובכי.
- 10 2449. אחת מהראיות החשובות ביחס למימד הכספי היא הכרעת הדין (ולאחריה גם העדות
11 בפניי) של פואד חג'אזי לובכי (תיק 06-3052, בית המשפט הצבאי יהודה, לפני
12 השופטים: סא"ל צבי לקח [כיום המשנה לנשיא בית המשפט הצבאי לערעורים
13 ביהודה ושומרון]; סא"ל רונן עצמון; סא"ל טל בנד). הכרעת הדין נכתבה על ידי אב"ד
14 סא"ל צבי לקח ושני השופטים האחרים הסכימו לה. היא ניתנה ביום 29.7.2009
15 (להלן: "פרשת לובכי"). הכרעת הדין הוגשה כראיה קא"ש/225-225א, וכמו כן הוגשו
16 כראיות סיכומי התביעה לעניין טענות זוטא והכרעת הדין (קא"ש/226), וגזר הדין
17 (קא"ש/227) כתב האישום (קא"ש/229) הודעותיו במשטרה של לובכי (קא"ש/230א-
18 ח) וכן החלטה בעניין הטענות המקדמיות (קא"ש/231) [שניתנה על ידי סא"ל רונן
19 עצמון שלדבריו הסכים סא"ל צבי לקח וסא"ל טל בנד עם הערות]. בתיק זה יוצג
20 הנאשם על עו"ד אביגדור פלדמן, ונחקרו עדים כולל הנאשם עצמו ואף הועלו טענות
21 מקדמיות כאמור לעיל.
- 22 2450. לענייננו רלוונטי פרט האישום הראשון, שעניינו "סחר בציד מלחמתי", שמתואר בעמ'
23 1 של הכרעת הדין בפרשת לובכי כדלקמן:
- 24 "מיוחס לנאשם כי החל משנת 2000 ועד לסוף ינואר 2002 עסק בסחר בציד
25 מלחמתי. נטען כי הנאשם נטל חלק בישיבה בה הורה יאסר ערפאת לו
26 ולראשי מנגנוני הביטחון לרכוש כל כמות של נשק מכל מקום אפשרי הנאשם
27 פעל ממועד פגישה זו יחד עם אחרים לרכוש כמויות גדולות של אמצעי
28 לחימה. הנאשם שעמד בראש משרד הכספים הפלסטיני ריכז את בקשות

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אנשי המנגנונים השונים ואלו הועברו אליו כניירת עבודה. על מנת לוודא
2 שאמצעי הלחימה עליהם הוא משלם אכן קיימים, דרש הנאשם מהפונים
3 אליו להביא את כלי הנשק למשרדיו ולצורך כן החזיק מחסן אמצעי לחימה
4 ברמאללה וכן מחסן נוסף ברצועת עזה. לאחר שאמצעי הלחימה הועברו
5 לרשותו, היה הנאשם מגיש את נייר העבודה לאישורו של יאסר ערפאת,
6 ולאחר אישורו של זה, היה הנאשם חותם אף הוא על הבקשה ומאשר לאנשיו
7 להעביר את הכסף לפונה באמצעות העברה בנקאית. במהלך התקופה הנ"ל
8 נרכשו כ-1000 טונות של אמצעי לחימה תמורות 10-7 מיליון דולר. את אמצעי
9 הלחימה דאג הנאשם להעביר למנגנוני הביטחון הפלסטיניים בידועו כי חלק
10 ניכר מאנשיהם הינם חברים בזרוע הצבאים של ארגון הפת"ח שביצעה
11 פיגועים רבים אותה עת.
- 12 2451. הנאשם הורשע לבסוף באישום זה לאחר שנדחו טענותיו לעניין משקלם של אמרותיו
13 שנגבו במשטרה ובשירות הביטחון הכללי (ראה הניתוח המלא והמפורט של עדות
14 החוקרים ועדות הנאשם במשפט הזוטא, עמ' 15-3 וההכרעה במשפט הזוטא עמ' 15
15 ואילך).
- 16 2452. מאחר ובית המשפט קבע כי יש לתת משקל ואמינות לאמרותיו של הנאשם (שובכי)
17 במשטרה, צוטטו אמרות אלה בהכרעת הדין, והן חלק מהממצאים שנקבעו.
- 18 2453. לא ניתן להביא כאן את כל האמור בהכרעת הדין, ואסתפק בכמה דוגמאות.
- 19 2454. וכך מסוכם בהכרעת הדין דברים שמסר הנאשם שובכי באמרתו מיום 19.3.2009
20 [כנראה טעות דפוס וצריך להיות: 19.3.2006; וכן, ת/5 הנ"ל הוגשה כקא"ש/230א
21 (עמ' 21 להכרעת הדין; גם כאן, סימנתי את שמו של ערפאת בקו):
- 22 "באמרה זו מסר הנאשם אודות פעילותו במסגרת הארגון לשחרור פלסטין
23 (אש"ף) לפני שנת 2000. בהמשך האמרה מסר כי בשנת 2000 הייתה פגישה
24 במשרדי יאסר ערפאת בנוכחות ע/ראזק מג'אידה [מפקד הביטחון הלאומי],
25 חאג' אסמעיל ג'אבר [מפקד הביטחון הלאומי בגדה], ע'אזי ג'באלי [מפכ"ל
26 המשטרה], סלים בורדני [סמפכ"ל המשטרה], מחמד דחלאן [ראש הביטחון
27 המסכל], רשיד אבו שבאכ [ראש הביטחון המסכל ברצועת עזה], אמין אל
28 הינדי [ראש המודיעין של הרש"פ], מוסר ערפאת [בן דודו של יאסר ערפאת
29 ובכיר בביטחון המסכל] ומחמוד אבו מרזוק [סגן ראש הלשכה המדינית של

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 החמאס; התארים הללו ותפקידיהם של אותם אנשים הובאו על ידי ב"כ
2 התובעים בסעיף 209(2)(ה) לסיכומיו; ב"כ הנתבעים לא חקר על כך ולא חלק
3 על תפקידיהם של הנ"ל].

4 יאסר ערפאת אמר להם לקנות כל נשק שייכנס לגדה וכל אחד מהבכירים
5 הללו שהייתה לו הצעה (לרכישת נשק – [סא"ל צבי לקח, אב"ד]) היה מגיע
6 אל הנאשם [שובכי] עם נייר עבודה, והנאשם היה מעבירו ליאסר ערפאת,
7 ולאחר שזה חתם, היה הנאשם מאשר לאנשיו להעביר כסף לאותו בכיר.
8 הנאשם מפרט דוגמאות לכמויות וסוגי הנשק שניקנו וסכומי הכסף ששולמו
9 תמורתם.

10 הנאשם הוסיף כי ביולי 2001, פתחי ראזם ועאדל מוגרבי הבריחו מלבנון מיכל
11 עם פצצות אר.פי.ג'י ומטולים שהגיעו מחיזבאללה, באישורו של יאסר
12 ערפאת, והכוח הימי לקח אותם. הוא שילם לפתחי ראזם 50,000 דולר
13 באישור ערפאת.

14 הנאשם הוסיף כי פגש בירדן את פתחי ראזם, שמסר לו כי נפגש עם פעילי
15 חיזבאללה ועם איראני וסיכם איתם כי הם יעבירו שלושה מיכלים עם נשק
16 על גבי ספינה. הוא ביקש מהנאשם לדבר על כך עם יאסר ערפאת, כדי שייתן
17 כסף. הנאשם מסר על כך לערפאת וזה נתן הוראה לחרבי צרצור שייתן לכך
18 כסף. הנאשם גם מסר כי פגש בתימן את תייסיק עג'ינה שסיפר לו שעאדל
19 מוגרבי ביקש שיכינו לו ולעומר עכאווי דרכון, וכי הוא (עאדל) בא לראות את
20 הספינה קארין A שהגיעה לתימן עם הנשק. (עמ' 21 להכרעת הדין).

21 2455. וכך מספר הנאשם באמרה מיום 20.3.2006, ביחס למעורבותו של ערפאת לרכישת נשק
22 ואמל"ח (עמודים 21-22 להכרעת הדין):

23 "באמרה זו מספר הנאשם כי פגש בשנת 2001 בירדן בפתחי ראזם וזה מסר
24 לו אודות מגעים עם האיראנים, לפיהם האחרונים מוכנים לשלם עבור ספינת
25 נשק. פתחי אמר לנאשם כי צריך שהוא (הנאשם) יפגוש בניציגי הצבא
26 האיראני בדובאי. הנאשם מסר כי הגיע לדובאי ושם יחד עם כאדל מוגרבי
27 פגש שני נציגים איראניים – אבו מחמד ואחמד סאלם. האיראניים מסרו
28 לנאשם ולעאדל כי הם מוכנים לממן אימונים של פלסטינים בלבנון ובאיראן
29 וכי הם מוכנים לעזור בכסף ובנשק. הנאשם הוסיף כי עאדל כתב דו"ח

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 לערפאת והם אמרו לאיראנים כי לאחר שתהיה תשובה מערפאת הם יודיעו
2 על כך לאיראנים. לטענתו, כשערפאת ראה את הנאשם נשאל לגבי רכישות
3 של סירות עבור פתחי ראזם ומסר כי ערפאת הורה לו בשנת 2000 להעביר
4 150,000 דולר לרכישת 2 סירות דייגים. הנאשם ציין כי כסף זה העביר עוד
5 לפני שהעביר לפתחי 125,00 דולר עבור הקארין A.
- 6 הנאשם סיפר על כספים שהעביר לצורך רכישת תחמושת בבית לחם וכן כי
7 מימן משכורות לאנשי מחמוד עביאת. לטענתו, חלק מהכספים שהעביר
8 שימשו למשכורות (500 ₪ לאדם) וחלק שימש לרכישת תחמושת.
- 9 2456. מסמך נוסף שאומץ על ידי בית המשפט הצבאי באזור יהודה במסגרת הכרעת הדין
10 הוא ת"5, אמרת הנאשם (שובכי) מיום 30.3.06, שאף הוא עוסק ברכישת אמל"ח
11 בסכומים משמעותיים. וכך נאמר בהכרעת הדין (עמוד 23; גם כאן הוסף קו מתחת
12 לשמו של ערפאת):
- 13 "הנאשם נשאל אודות היכרותו עם מחמוד זוהירי ומסר כי זה היה אחראי על
14 רכישת אמל"ח בגדה וכי הוא רכש 1,000 רובי קלצ'ניקוב. הנאשם ציין כי
15 הוא העביר למחמוד זוהירי את הכסף לרכישת בסך של כ-2 מיליון דולר.
- 16 הנאשם מסר כי שילם לגומעה אבו שכרי 570,000 דולר תמורת 7 טילי סאגר
17 ו-18 רובים מקולקלים אותם החזירו. לדבריו, את הטילים החזיק ב'דיוואן'
18 ליד ביתו בעזה ומאוחר יותר העבירם לע/ראזק מג'אידה. הנאשם הוסיף
19 ומסר פרטים אודות אנשים שונים אשר הביאו אמל"ח, וציין כי הוא היה
20 מעביר את הכסף, ואת הנשק היו מחזיקים במחסן בתוך המשרד שלו.
21 לטענתו, יאסר ערפאת היה נותן לו הוראה למי להעביר את האמל"ח, והוא
22 היה מורה לסגנו לתת נשקים בהתאם להוראותיו של ערפאת.
- 23 הנאשם מסר כי מחמוד אבו מרזוק ייצר מטענים לע/ראזק מג'אידה, והוא
24 העביר למג'אידה את הכסף על מנת שיועבר למחמוד אבו מרזוק. הנאשם
25 מסר מידע גם אודות עסקאות נשק נוספות.
- 26 לנאשם הוצג במהלך החקירה מסמך (ת/8) והוא ציין כי המדובר בנייר של
27 מחמוד אבו מרזוק עליו רשומות הצעות מחירים של נשקים, ובהתאם
28 למחירים שצוינו התחשבן איתו על הכסף."

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אמרה נוספת של שובכי (ת/9) היא מיום 2.4.06, ואף בה מצוי מידע חשוב על רכישת
2 אמל"ח, כולל פרשת הספינה קארין A, וכן מימון של אנשי מרואן ברגותי חללי גדודי
3 אלקצא, כאשר שובכי מאשר שערפאת נתן הוראה למשרד האוצר להעביר את הכסף
4 עבורם (עמ' 23-24 להכרעת הדין; הוסף קו תחת שמו של ערפאת):
- 5 "בראשית חקירתו הופנה הנאשם לאמרתו מיום 19.3.06, בה מסר שהבריח
6 נשקים בספינה, והוא אישר כי סיפר זאת. הנאשם נשאל על מעורבותם של
7 אחרים בהברחת הנשקים וסיפר על כך. בין היתר מסר הנאשם כי ביולי 2001
8 מסר לפתחי ראזם 50,000 דולר בהוראת ערפאת עבור הברחת פצצות ומטולי
9 אר. פי. ג'י. הנאשם ציין כי את הכסף העביר עבור הברחה ולא עבור
10 האמל"ח, שכן זה ניתן להם בחינם מהחיזבאללה.
- 11 הנאשם התבקש לספר שוב אודות קארין A ומסר כי פגש את פתחי ראזם
12 בירדן, שסיפר לו כי נפגש בלבנון עם נציגי חיזבאללה ואיראן. אלה הסכימו
13 להעביר להם 3 מיכלים עם אמל"ח במימון האיראנים, והם (הפלסטינים –
14 צ.ל) יצטרכו לשלם רק עבור הוצאות הספינה. הנאשם מסר כי הוצע להם
15 לקחת נשק מאחמד ג'יבריל אולם הם לא עשו זאת. כשנשאל למה, ענה 'כי
16 יש לנו נשק בינם מהחיזבאללה ומהאיראנים אז למה לקחת ממנו'. הוא מסר
17 כי התכנון היה להביא ספינות עם נשק לנמל עלי, והוא ופתחי שוחחו עם
18 ערפאת ואמרו לו שצריך 125,000 דולר. יאסר ערפאת אמר לנאשם לתת את
19 הכסף והנאשם אמר כי אין לו. יאסר ערפאת אמר לפתחי לכתוב נייר בקשה
20 הנאשם מסר כי בשנת 2001 הגיע אליו שליח ממרואן ברגותי עם שני ניירות-
21 באחד בקשה לקנות תחמושת לפעילי גדודי חללי אלקצא ב-25,000 דינר,
22 והנייר השני פירט את מספר הלוחמים בכל אזור על מנת שתועבר להם
23 משכורת חודשית. הנאשם העביר את הניירות ליאסר ערפאת שיחליט
24 בעניין, ויאסר ערפאת נתן לו הוראה לתת למרואן ברגותי את הכסף שביקש.
25 הנאשם הודיע כי אין לו כסף, ואז נתן ערפאת הוראה למשרד האוצר להעביר
26 את הכסף.
- 27 הנאשם מסר כי שהגיע לתימן, קיבל את פניו תייסיר עג'ינה, ומסר לו
28 שספינה של עאדל ופתחי הגיעה אליהם. לתייסיר אמר לנאשם כי הכינו

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 לעאדל מוגרבי דרכון והם רצו להכין דרכון גם לעומר עכאווי, הקפטן של
2 הספינה.
- 3 הנאשם הוסיף וסיפר כי העביר כסף לעלי מחסין, בכיר בצבא תימן, במסגרת
4 שותפות שמטרתה מכירת תחמושת של כדורים נותבים תמורת רווח, אולם
5 לבסוף לא התבצעה עסקה והוא קיבל את הכסף שלהם בחזרה. "
- 6 2458. האמרה האחרונה המופיעה בהכרעת הדין היא כ-12, אמרת הנאשם (שובכי) מיום
7 14.5.06, המזכירה את ערפאת ומרואן ברגותי (עמ' 25 להכרעת הדין; שמו של ערפאת
8 מסומן בקו):
- 9 "בפתח החקירה הוצג לנאשם מסמך, והנאשם מסר כי מסמך זה עוסק
10 בבקשה שקיבל לקנות מחרטה וסכינים. את המסמך הזה העביר מרואן
11 ברגותי, והנאשם שלח את המסמך לערפאת. המסמך לא חזר אליו עם הוראת
12 תשלום. הנאשם זכר כי צורפו למסמך זה שני ניירות נוספים, באחד מהם
13 בקשה לרכישת נשק, ובשני בקשה לתשלום משכורות לאנשי זה שני ניירות
14 נוספים, באחד מהם בקשה לרכישת נשק, ובשני בקשה לתשלום משכורות
15 לאנשי 'שוהדא אל אקצא', אולם שמותיהם לא הופיעו אצלו ברשימה ולכן
16 לא יכול היה לשלם להם.
- 17 הנאשם נשאל מה יש לו להוסיף לגבי טילי הסאגר שקנו, ואמר כי הגיעה
18 הוראה מערפאת לשלם עבור הטילים, כיוון שפחדו שאנשים יקנו אותם
19 וישתמשו בהם."
- 20 2459. בהכרעת הדין מובאות עדות הנאשם.
- 21 2460. בחקירה הראשית (עמ' 25-26) מאשר הנאשם בעדותו כי היה מנהל מחלקת הכספים
22 ברשות הפלסטינית, וסמכויותיו היו של פקיד שקיבל את הוראותיו מהראיס – יאסר
23 ערפאת – ומסגן הראיס, ע/ראזק מג'אידה. לדבריו, לא היו לא סמכויות לקבל החלטות
24 בעצמו, והוא פעל רק על פי הוראות כתובות. הוא אישר את הפגישה בשנת 2000 של
25 האחראים על גופי הביטחון, וציין כי אותם נוכחים בפגישה נוהגים להיפגש עם
26 מפקדים ישראלים. לדבריו כל מה שנאמר במפגש הוא יש לאסוף את כלי הנשק
27 הנמצאים בידי הציבור וצריך לשלם עליהם. לטענתו, תפקידו היה לברר מי הבעלים
28 של כלי הנשק, מה מחירם, ולקבל אישור מהראיס שיחתום על התשלום, ולאחר מכן

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 שיחרר הכסף לתשלום. הנאשם בחקירתו הראשית טען שמטרת איסוף הנשק הייתה
2 כדי שזה לא יישאר בידי גורמים כמו החמאס והג'יהאד האיסלמי, שכן הם אינם
3 מכירים בהסכמי אוסלו.
- 4 2461. בהמשך לדבריו בחקירה הראשית הנאשם אמר שלא נרכש נשק מחוץ לשטחי הרש"פ.
5 הוא אמר כי אומנם הגיע נשק למחסן בבניין של הביטחון הלאומי (שם היו משרדיו),
6 אולם הוא לא היה אחראי על המחסן. הוא אמר כי אינו יודע כמה נשק נרכש וכמה
7 כסף שולם עבורו, וכי כל הוצאה אושרה על ידי יאסר ערפאת. הוא הכחיש שהעביר
8 כלי נשק ואינו יודע אם הנשק הועבר לתנוים.
- 9 2462. הוא אישר שמכיר את האנשים המופיעים בפרט האישום הראשון, וידע את תפקידם
10 אך לא היה לו מחסן תחת אחריותו. הוא עבד לדבריו רק עם מסמכים והוא מפחד
11 מנשק ולא יודע כמה כסף שולם ואיזה נשק נרכש.
- 12 2463. הנאשם הכחיש תשלום לאנשי הפת"ח. כאשר ערפאת הורה לשלם 500 ₪ הוא לא ידע
13 על מה שילמו ואף אחד לא אמר לו כי אנשים אלו שייכים לגדודי חללי אל אקצא. הוא
14 הכחיש כי הגיע אליו שליח ממרוואן ברגותי והכחיש כי קיבל הוראה מערפאת לשלם
15 למרוואן ברגותי.
- 16 2464. בחקירה הראשית, הכחיש הנאשם כל קשר לספינת הנשק קארין A. הוא שמע עליה
17 לאחר שנעצר ביריחו. הוא אישר שהוא מכיר את פתחי ראזם, סגן מפקד חיל הים
18 הפלסטיני ואישר שהנ"ל העביר לו מסמך מיאסר ערפאת לשלם לו – לפתחי ראזם –
19 סך 125,000 דולר. לטענת הנאשם, הוא לא ידע עבור מה נדרש לשלם והוא סירב לשלם
20 כי לא היה בתקציב סכום כזה.
- 21 2465. הנאשם אישר שהיה בדובאי בקשר למטרות רכישה. לדבריו מדובר ברכישת כלי רכב
22 ולא נשק. הוא קיבל מכתב והעבירו לערפאת, ורק בדיעבד נודע לו שמדובר בהצעה של
23 האיראנים לסייע לרש"פ, אך לא ידע שמדובר בספינת נשק.
- 24 2466. בחקירה הנגדית (עמ' 27), השיב הנאשם לשאלה, האם הוא מכיר את גדודי חללי אל
25 אקצא, וטען שרק שמע עליהם בתקשורת. הוא עומת עם מסמכים, שאחד כולל בקשה
26 להקמת מחרטה, והשני – בקשה תשלום משכורות לגדודי חללי אל אקצא, והוא אמר
27 שהוא לא יודע על מה מדובר.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2467. לעניין הישיבה עם ערפאת בדבר רכישת כלי הנשק, הוא אישר שנכח במקום כאיש
2 כספים, אך חזר על הטענה כי מטרת הדיון הייתה איסוף נשק מידי האזרחים.
- 3 2468. לגבי פצצות אר. פי. גיי. שהגיעו בספינה ביוני 2001, הוא הסביר שקיבל הוראה לשלם
4 לדייגים שמצאו את הפצצות כפרס כספי. לדבריו לא ידע שמדובר בספינה שהגיעה
5 מטריפולי, וכאשר עומת עם הודאה במשטרה שאמר זאת הוא הכחיש את הדברים.
6 הוא ציין כי אינו יודע מה נכתב באמרותיו.
- 7 2469. לגבי העברת 20,000 דולר למחמוד אבו מרזוק, בהוראת ערפאת, הוא אישר את העברת
8 הכספים אך טען כי לא ידע מה הסיבה לכך. הסביר כי מה שאמר במשטרה, כי הדבר
9 נועד להקמת מפעל לייצור אמל"ח ורימוני יד, אינו נכון והוא אמר במשטרה לדבריו
10 כי הבית של מחמוד אבו מרזוק התפוצץ ולאחר מכן נודע לו כי השתמשו בו לייצור
11 מטענים.
- 12 2470. לגבי העברות הכספים לאחר שעומת עם דבריו במשטרה, אמר שאינו מכיר את
13 האנשים שערפאת הורה להעביר להם כספים.
- 14 2471. בחקירתו הנגדית, מסר כי הוא היה אחראי על כספים של מגווני הביטחון הפלסטיני,
15 וכי הוא אחראי לשלם בהתאם להוראות בכתב שניתנו על ידי יאסר ערפאת.
- 16 2472. וכן, נכתב בהכרעת הדין (עמ' 28) לגבי תשובות העד שובכי, לשאלות בית המשפט,
17 ביחס לעניינים הכספיים, עליהם היה אחראי:
- 18 "הנאשם נשאל על ידינו האם הוא הכיר את התקציב וסעיפיו, ואישר כי הכיר
19 אותו, וכי הוראת תשלום צריכה להיות מתאימה לסעיף המצוין בתקציב.
20 משום כך נהגו לשאול את מבקשי התשלום לצורך מה נדרש הכסף שהם
21 מבקשים. אם להוראת תשלום לא היה סעיף תקציבי מתאים, או אם סרבו
22 לומר מה מטרת התשלום – נהג הנאשם לסרב לשלם או מפנה את המבקש
23 ליאסר ערפאת. לטענתו, סעיף רכישת הנשק נקרא 'תשלום על הנשקים אשר
24 נאספים מידי האזרחים מתוך המדינה'. הנאשם מסר כי אם היה מקבל
25 הוראה חריגה לשלם, למשל, כסף לפעיל חמאס או לקנות ספרי לימוד לבית
26 ספר הוא לא היה מבצע את הפעולה. יתר על כן, הנאשם ציין כי היה לו
27 קשרים טובים עם ערפאת, וכי היו מקרים שבהם התווכח עם יאסר ערפאת
28 על הוצאות מסוימות, ובסופו של דבר אמר לו ערפאת כי הוא צודק. עוד ציין

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 כי הוא זכה לשבחים על דרכו בניהול הכספים. רק לאחר מכן ציין, כי אם לא
2 היה מבצע הוראת תשלום – היו מעמידים אותו לדין.
- 3 2473. בהמשך לקטע שצוטט לעיל, נכתב: "בחקירה החוזרת בידי הסנגור מסר הנאשם, כי
4 כל סכום שצריך היה להוציא מחשבון הרשות הפלסטינית חתימה של שלושת בעלי
5 זכות החתימה בחשבון, והוא לבדו לא יכול היה להוציא 'אפילו לא גרוש'."
- 6 2474. בית המשפט הצבאי, במסגרת הפרק "הערכת העדויות – מהימנות ומשקל", התייחס
7 תחילה אל "עדות הנאשם – מהימנות ומשקל", וקבע את הדברים הבאים (עמ' 28-29
8 להכרעת הדין; גם כאן סומן ערפאת בקו):
- 9 "עדות הנאשם לא עשתה עלינו רושם אמין. ניכר היה כי הוא דבק בגרסה
10 לפיה אין הוא קשור לספינת הנשק קארין A, אין הוא קשור למגעים עם
11 האיראנים שנגעו לתיאום אימונים ורכישת נשק על ידי הרשות הפלסטינית,
12 ובכל הנוגע לרכישת נשק הוא היה שותף לישיבה שמטרתה רכישת נשק
13 מאזרחים על מנת שלא ישמשו ארגונים כגון החמאס.
- 14 כאשר הנאשם עומת עם דברים שנרשמו או הוצגו לו בחקירה, ובכלל זה
15 מסמכים מהם עולה כי הכיר וידע למה בוצע תשלום כלשהו, באופן שאינו
16 תואם את גרסתו במשפט, טען כי לא אמר את מה שמיוחס לו בחקירה. אין
17 בידינו לקבל זאת. תמוה כי דברים הרשומים באמרותיו והתואמים את גרסתו
18 במשפט נאמרו על ידו במשטרה ונרשמו, ואילו דברים שאינם תואמים את
19 גרסתו במשפט לא נאמרו על ידו אלא נרשמו על ידי החוקרים ללא ידיעתו.
20 הסבר פשטני זה בדבר הרישום על ידי החוקרים אינו מעורר אמון כלשהו.
- 21 יתר על כן, חלק מטיעונו הינם חסרי אמינות על פניהם – כך למשל, טענתו
22 כי אינו מכיר ואינו יודע מהו ארגון גדודי חללי אלקצא, או למשל טענתו כי
23 אינו יודע מיהו עטאף עביאת, כשמיד לאחר מכן הוא ציין כי שולם לאותו אדם
24 כסף על ידי המשרד בבית לחם. כשהבין את טענתו זו, טען כי אינו מכיר את
25 עטאף עביאת באופן אישי.
- 26 כפי שכבר ציינו ביחס למשפט הזוטא, שוכנענו כי הדברים הרשומים
27 באמרתו של הנאשם במשטרה נרשמו מפיו והם משקפים דברים שהוא עצמו
28 אמר. לפיכך יש לקבוע כי טענתו שהדברים לא נאמרו על ידו – הינה שקרית.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 כמו כן, טענותיו של הנאשם כי רק מילא הוראות וכי לא ידע בגין מה הועברו
2 חלק מהכספים אינה תואמת את הדברים שמסר בסוף חקירתו, כי הוא תמיד
3 וידא שהתשלום תואם סעיף תקציבי, ופירושו של דבר כי ידע למה נועד
4 התשלום. גרסתו כי הוא רק ממלא הוראות, אינה מתיישבת עם דבריו, כי אם
5 היה מקבל הוראה חריגה או מוזרה לתשלום היה מסרב לבצע אותה, או עם
6 דבריו שלו בחקירה כי פעל (בכל הנוגע למפגש עם האיראנים) עוד לפני
7 שיאסר ערפאת אמר לו דבר בעניין, כיוון שהאחרון 'רוצה לראות תוצאות'."
- 8 2475. במסגרת הכרעת הדין, יש התייחסות לעד חיצוני, מחמוד עביאת (עמ' 29). בית המשפט
9 הצבאי אינו נותן בו אימון ועדותו נועדה להרחיק את האשמה מעל הנאשם. גם בעניינו
10 קבע בית המשפט הצבאי: "לפיכך, אנו מעדיפים את אמרותיו המשטריות של
11 מחמוד עביאת על פני עדותו בבית המשפט".
- 12 2476. בית המשפט הצבאי קובע בעמ' 29, תחת הכותרת "התשתית העובדתית – סיכום",
13 כי "מצאנו לנכון להעדיף את המצוי באמרותיו המשפטיות של הנאשם על פי עדותו
14 בפנינו. בכל מקום בו ישנה סתירה בין השניים, סברנו כי הדברים המופעים באמרות
15 המשטריות הינם עדיפים".
- 16 2477. בהמשך גם הוסבר כי יש צורך בתוספת ראייתית מסוג "דבר מה נוסף" (שם, בעמ' 29).
17 לאחר הבאת פסק דין של בית המשפט העליון בעניין התוספת הראייתית של דבר מה
18 נוסף (רע"פ 4142/04, מילשטיין נ' התובע הצבאי הראשי (2006); עמ' 29-30, מוסבר
19 מדוע יש בפני בית המשפט הצבאי חומר רב היכול לשמש דבר מה נוסף, וזאת כמפורט
20 בעמ' 30-31 להכרעת הדין כדלקמן:
- 21 "במקרה שלפנינו עניין לנו בהודאה של הנאשם המתפרשת על פני אמרות
22 רבות, הן במשטרה והן בשב"כ. הודאתו כוללת פרטי פרטים של עסקאות
23 נשק שונות, ובכלל זה שמות, כלי נשק ומחירים, כמו גם התייחסות מפורטת
24 למגעיו עם גורמים שונים של הרשות הפלסטינית ועם גורמים מחוצה לה
25 (כאיראנים). המשקל העצמי של אמרות אלה הינו גבוה מאוד. הן תוכנן והן
26 הדרך בה הדברים נאמרו למלמדים על המהימנות הגבוהה שיש להעניק להם
27 (השווה ע"פ 6613/99 סמירק נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 529, בפסקה 12
28 לפסק דינה של כב' השופטת (כתוארה דאז) ביניש).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אך לא רק מבחן הפרטים הרבים מלמד על האמינות שיש לייחס לאמרות
2 הנאשם, אלא כאמור לעיל, לאמרות אלה ישנן תוספות מאמתות חיצוניות
3 בדמות אמרתו של מחמוד עביאת ובדמות ת/8. לא כל שכן, שתפיסת ספינת
4 הנשק 'קארין A' תואמת אף היא את הדברים שמסר הנאשם. בל נשכח כי
5 הנאשם עצמו לא הכחיש בעדותו בפינו פרטים רבים מהמופיע באמרותיו,
6 ובכלל זה מפגש עם האיראנים.
- 7 כאמור, משקלן העצמי של האמרות הינו גבוה. הדבר מה הנוסף במקרה זה
8 מצביע על מערובתו של הנאשם לכל הפחות במקצת העבירות, ומאמת את
9 כלל אמרותיו של הנאשם. ודוק: הדברים המפורטים באמרותיו של הנאשם
10 כולם קשורים לתפקידו ומעמדו כאחראי על מחלקת הכספים של שירותי
11 הביטחון הפלסטינים. כאשר קיימת זיקה פנימית וקרבה עניינית בין
12 העבירות השונות, התוספת הראייתית הקיימת לעבירה אחת יכולה
13 להתפרש גם על עבירה אחרת (ראו ע"פ 241/87 כהן נ' מדינת ישראל, פ"ד
14 מב(1) 743, ע"פ 7754/04 אלקאדר נ' מדינת ישראל, תק-על 2007(3) 710,
15 ע"פ 378/03 פלוני נ' מדינת ישראל, תק-על 2005(2) 1128). לפיכך, במקרה
16 שלפנינו, הגם שקיימות תוספות ראייתיות אך למקצת הדברים שמסר
17 הנאשם, הרי לנוכח הקרבה העניינית של המעשים המתוארים בכתב
18 האישום והמפורטים באמרותיו, יש לראות את התוספות הראייתיות
19 כמאמתות את כלל הדברים שמסר הנאשם בחקירותיו. על כן, גם אם לפרט
20 אישום מסוים לא תמצא תוספת ראייתית חיצונית, הרי שלנוכח הזיקה בין
21 כלל האישומים במקרה זה, די יהיה באמרות הנאשם כדי לבסס את
22 ההרשעה, ככל שזו עולה מהאמרות.
- 23 כעת, ומשהבהרנו את התשתית הראייתית העומדת לפנינו נפנה לכל אחד
24 ואחד מפרטי האישום. "
- 25 2478. בית המשפט הצבאי התייחס לפרט האישום הראשון שעניינו רכישת הנשק, ודחה את
26 טענותיו העובדתיות והמשפטיות של הנאשם. הוא לא קיבל את דבריו כי מדובר
27 באיסוף נשק אלא ברכישת נשק.
- 28 2479. לגבי מעמדו של שובכי, התייחס בית המשפט את דבריו כאילו היו לו מחלוקות עם
29 הראיס שלבסוף אמר שהוא צודק, ואמר בית המשפט: "מדברים אלה, שנראה כי

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 נאמרו בגאווה רבה מצידו של הנאשם, עולה כי הנאשם לא היה חותמת גומי. כאשר
2 סבר שישנה בעיה עם הוראה כזו או אחרת של ערפאת הוא היה אומר לו זאת ואף
3 היה מתווכח איתו" (עמ' 33 להכרעת הדין).
- 4 2480. בכל מקרה, המסקנה של בית המשפט הצבאי, שהיא רלבנטית לענייננו, היא זו (עמ' 33
5 להכרעת הדין; גם כאן הוסף קו תחת השם ערפאת):
- 6 "במקרה שלפנינו, ובכל הנוגע למעשים המפורטים בכתב האישום, לא מצא
7 הנאשם לנכון להתווכח, אף שאנו יודעים כי לו היה חושב נכון לעשות כן היה
8 עושה זאת. המסקנה המתבקשת הינה כי לנאשם, הן מתוקף מעמדו, הן דה
9 פקטו ביחסיו מול יאסר ערפאת, הן לאור מעשיו שלו כעולה מחומר הראיות
10 בפנינו, היה שיקול דעת אם לאשר העברת כספים אם לאו. הנאשם ידע היטב
11 מה מטרת העברת הכספים, וידע היטב כי הנשק שנרכש באמצעות אותם
12 הכספים נועד לצורכי ארגון טרור – גדודי חללי אלאקצא".
- 13 2481. בית המשפט הצבאי התייחס גם לטענות הגנה משפטיות, שרלבנטיות בתחום המשפט
14 הפלילי, אך במסגרת דחיית טענות אלה, יש ממצאים חשובים ל-17 התיקים שבפניי.
15 וכך נכתב בהכרעת הדין, תחת הכותרת "סיכום", בעמ' 33 להכרעת הדין:
- 16 "לא הונחה מבחינה עובדתית כי תשתית המאפשרת לתמוך בטענת ההגנה
17 באשר להגנת הצידוק העומדת לנאשם או להגנת 'מעשה מדינה'. הוכח כי
18 הנאשם ידע היטב כי המדובר ברכישת נשק לצורכי העברתו לשימוש ארגון
19 טרור – גדודי חללי אלאקצא. לא דובר במקרה זה ברכש נשק שמטרתו הוצאת
20 נשק מתושבים והעברתו ל'ידיים אחראיות' כטענת ההגנה.
- 21 הרשות הפלסטינית אינה מדינה, ובכל מקרה, העברת נשק לצורכי טרור נגד
22 אזרחי ותושבי מדינת ישראל אינה יכולה לחסות תחת הגנת 'מעשה מדינה',
23 אף לו דובר במדינה.
- 24 שנית, גם בנוגע להגנת הצידוק, אף אם נלך לשיטתו של חברי סגן הנשיא,
25 אשר מוכן להכיר בהגנת הצידוק לגורמים של הרשות הפלסטינית בתנאים
26 מסויימים, אין המדובר במעשה לגיטימי מצידה של הרשות, ורכישת נשק
27 שנועד לצורכי ארגון טרור, הינה בבירור מעשה בלתי חוקי.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מאחר שהנאשם היה שותף לרכישת נשק כמפורט בפרט האישום הראשון,
2 **אנו מרשיעים אותו במיוחס לו בפרט אישום זה".**
- 3 2482. פרט האישום השני עוסק בהעברות משכורות לפעילי "גדודי חללי אל אקצה", וכן
4 בהעברת בקשה של מרוואן ברגותי לתשלום כסף עבור אמצעי לחימה.
- 5 2483. בית המשפט הצבאי דחה את טענות ההגנה של טענות הנאשם בעניינים אלה, והרשיע
6 אותו באותם עבירות. ראוי להביא את נימוקי בית המשפט במישור העובדתי (הטענות
7 במישור המשפטי לגבי השאלה האם מעשיו של הנאשם מהווים שירות לארגון טרור,
8 אינן רלבנטיות לעניין שבפנינו). וכך נכתב בהכרעת הדין (עמ' 34).
- 9 **"הבסיס לפרט זה מצוי באמרתיו של הנאשם, אך גם בדברים שמסר מחמוד
10 עביאת במשטרה הנאשם הודה למעשה בחקירתו כי העביר משכורות לאנשיו
11 של מחמוד עביאת, ואילו האחרון אישר עניין זה באמרתו. לפיכך, הרישא של
12 פרט אישום זה מבוססת על אמרות הנאשם וזוכה לתוספת ראייתית
13 משמעותית באמרתו של מחמוד עביאת. לפיכך, ולאור הניתוח העובדתי
14 דלעיל, יש בסיס מוצק להרשעת הנאשם ברישא של פרט האישום השני, שכן
15 המדובר בהעברת כספים לפעילי טרור.**
- 16 **הסיפא של פרט האישום השני – נושא האמצעים שביקש מרוואן ברגותי,
17 אף הוא מופיע באמרתיו של הנאשם ומפורט שם, והינו במהותו חלק מאותה
18 מסכת כללית המתוארת בפרט האישום הראשון, הנוגעת לחלקו של הנאשם
19 במימון אמצעי לחימה שונים של אנשי הרשות הפלסטינית ושל גדודי חללי
20 אלאקצא".**
- 21 2484. האישום השלישי עניינו חלקו של הנאשם ברכש ספינת קארין A. טענות ההגנה של
22 הנאשם לפיהן לא יזם את הבאת ספינת הנשק ואחריותו היא עקיפה, וכל מה שעשה
23 היה להעביר את המידע בדבר הספינה ליאסר ערפאת, כי חשב שמדובר במזימה לרצוח
24 אותו. טענות אלה נדחו ובית המשפט הרשיע את הנאשם ולא קיבל את ההסבר לקשר
25 בין קארין A לבין החשש ערפאת שמדובר במזימה אלא מדובר בסחר של נשק כמוסבר
26 בעמ' 35 של הכרעת הדין (הוסף קו תחת המילה ערפאת, כפי שנעשה בעבר):
- 27 **"במקרה שלפנינו, הנאשם נטל חלק במעשים הבאים: הוא קיבל את פנייתו
28 של פתחי ראזם למימון ספינת נשק שתגיע מהאיראנים; הובהר לנאשם כי**

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 הנשק שיהיה על הספינה יהיה במימון איראני ואילו על הרשות הפלסטינית
2 לממן רק את הספינה והוצאותיה; הנאשם טיפל בפניה, הוא העביר את
3 הדברים ליאסר ערפאת אשר אישר את הקשר והסכים לרכישה; הנאשם
4 הוא זה שהעביר את בקשת התשלום לערפאת, וזה אישר את העברת הכסף;
5 כאשר הנאשם הודיע כי אין למשרדו תקציב מתאים, הורה ערפאת כי
6 התשלום יבוצע ממשרדו של חרבי צרצר והנאשם העביר גם הוראה זו
7 באמצעות שליח ממשרדו; פתחי ראזם עמד בקשר עם הנאשם לצורך קבלת
8 הידיעה האם ניתנה ההוראה להעברת הכסף.

9 מעובדות אלה עולה כי הנאשם היה מעורב בתיווך ובמימון של עסקת הנשק.
10 גם אם משרדו לא שילם את הכסף באופן ישיר, הנאשם הוא זה שיצר את
11 הקשר עם ערפאת והעלה לשיקולו, לעיונו ולהכרעתו את נושא עסקת הנשק.
12 הנאשם היה הגורם המתווך בן פתחי ראזם, האיראנים ואחרים לבין יאסר
13 ערפאת. חלקו של הנאשם, לפיכך אינו מינורי אלא משמעותי. ניתן לומר כי
14 הנאשם היה גורם משמעותי בקיומה של העסקה, שכן קשריו עם ערפאת היו
15 בעלי חשיבות עליונה לצורך הוצאתה לפעול של העסקה.

16 גם אם משרדו של הנאשם לא מימן את העסקה מתקציבו השוטף, עדיין יש
17 לומר כי הנאשם היה מעורב בעסקה זו עד צוואר, והוא מהווה גורם אשר פעל
18 באופן מהותי וממשי לצורך השגת המימון לרכישת הספינה. לפיכך, יש
19 לראותו כמי שהיה מעורב בקניה של הנשק במגעים שניהל מלכתחילה עם
20 האיראנים, ברכישת האמצעי להובלת הנשק, ולכל הפחות במעשים המהווים
21 תיווך לרכישת הנשק.

22 גם במקרה זה, ברור כי לא חלות ההגנות של מעשה מדינה וצידוק. במקרה
23 זה הקשר הראשוני החל עוד בטרם ידע ערפאת על נושא ספינת הנשק, כך
24 שהנאשם ודאי אינו יכול לומר כי פעל מתוך מילוי הוראות בלבד."

25 2485. בית המשפט הרשיע את הנאשם בשלושת האישומים שפורטו לעיל (האישום הרביעי
26 שעניינו ניהול משא ומתן עם נציגים איראניים מחוץ לאזור אינו רלבנטי לעניין
27 שלפנינו, פרט לכך שגם שם מוזכר פעמים רבות כי הנאשם הוא כזה שמעמדו הוא
28 "אחראי על הכספים ברשות הפלסטינית ואדם המקורב לערפאת" (עמ' 36 להכרעת
29 הדין).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 לו.2.2 עדותו של שובכי בפניי
- 2 2486. במסגרת הראיות שהגישו התובעים, כולל הבאת המחבלים עצמם, מאחר וב"כ
3 התובעים סבר כי מן הראוי להביאם כעדים מטעמו, הובא כעד מטעם התובעים פואד
4 חיגיאזי מוחמד שובכי הנ"ל.
- 5 2487. הוא העיד בפניי בשתי ישיבות: 8.7.14 ו-27.4.15.
- 6 2488. בתחילת עדותו, ביום 8.7.14, עוד לפני שהוזהר כי עליו לומר את האמת, הוסבר לו על
7 ידי, – כפי שהסברתי לעדים רבים אחרים – כדלקמן (עמ' 798, שורות 9-21):
- 8 "תשאלני אותו האם הוא מבין שפה משפט אזרחי ולא פלילי. אדוני מוכן
9 לפתוח את העיניים ולהסתכל אלי?"
- 10 תודה רבה. שוקרן. תגידי לו שאני מכבד אותו, אני מבקש שהוא יכבד
11 אותי. ושיפתח את העיניים, יסתכל אלי. יופי.
- 12 עכשיו, תקשיב – אני לא דן בשאלה אם אתה אשם או לא אשם ואיזה
13 עונש לתת לך ואני לא אוסיף לך לעונש ולא אוריד לך מהעונש. אני רק
14 דן בשאלה אחת, האם יש פה תביעה של אדם שטוען שנגרם לו נזק
15 כספי והוא רוצה שהרשות הפלסטינאית תשלם לו כסף.
- 16 תגידי לו שהרשות הפלסטינאית נמצאת פה ויש להם ארבעה עורכי-דין.
17 וזה העורך-דין של האיש שתובע פיצויים מהרשות הפלסטינאית.
18 ואתה תעיד רק על מה שאתה יודע. שיהיה ברור לו שבסוף המשפט לא
19 יתווסף לו אפילו יום אחד מאסר.
- 20 **הבנת?"**
- 21 2489. לאחר שהוסברה לו גם זכות השתיקה הוא אמר כי הוא חולה (עמ' 798, שורות 23-25).
- 22 2490. במהלך עדותו הזכיר העד מספר פעמים כי הוא מבקש שעורך דינו, עו"ד אביגדור
23 פלדמן, יתייצב באולם בית המשפט. הוסבר לו כי אין מדובר בהליך פלילי אלא בהליך
24 אזרחי ועו"ד פלדמן מטפל רק בעניין הפלילי (עמ' 799).
- 25 2491. העד אמר כי הוא בן 75 (עמ' 800, שורה 2); במקום אחר ציין בעדותו מסר שהוא נולד
26 בעזה בשנת 1940 (עמ' 804, שורות 6-8).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2492. הוא אישר שמכיר את יאסר ערפאת במשך 30 שנה עוד בהיותם בירדן, ובלבנון והוא
2 הגיע לעזה בשנת 1995 (עמ' 803, שורות 17-25).
- 3 2493. במהלך העדות, חזר שובכי על טענות שהעלה בבית המשפט הצבאי כאילו לא חתם על
4 הודאות במשטרה או לא הבין אותם (טענות אלה, כמוסבר לעיל, בתת פרק לו.1.2,
5 נדחו על ידי בית המשפט הצבאי).
- 6 2494. כמו כן, ניסה שובכי להמעיט את תפקידו ומעמדו וטען כי בינו לבין ערפאת היו עוד
7 שני דרכי ביניים, שר האוצר ואדם נוסף וכי תפקידו שלו היה אחראי על המשכורות
8 בלבד (עמ' 800, שורות 12-14).
- 9 2495. לעניין הקשר בינו לבין יאסר ערפאת, אמר העד בעמ' 817, שורה 25 – עמ' 818, שורה
10 : 10
- 11 **" העד :** ... אצלנו, על כך שיאסר ערפאת הוא יושב-ראש של כל דבר. מתחתיו,
12 ישנה תקרה, מבחינתנו, הממונה עלינו, עבדל ראזק אל מג'אידה, מבחינה
13 צבאית ומבחינה כספית משרד האוצר.
- 14 **כב' השופט :** מצוין.
- 15 **העד :** הוראותיו,
- 16 **עו"ד כוכבי :** של מי?
- 17 **העד :** ההוראות של יושב-ראש הרשות,
- 18 **כב' השופט :** ערפאת?
- 19 **העד :** כן, ערפאת, מגיעות לשר האוצר ולעבדל ראזק אל מג'אידה.
- 20 **כב' השופט :** בסדר גמור.
- 21 **העד :** ואנחנו מבצעים את ההוראות הללו."
- 22 2496. בהמשך, נשאל העד קונקרטי על ידי עו"ד כוכבי, ב"כ התובעים, האם "פעלת ישירות
23 תחת ערפאת, בכפוף להוראותיו של ערפאת, אז זה נכון או לא נכון?" (עמ' 829, שורות
24 12-13). לאחר בליל דברים שלא הובנו, אמר העד : "לא, זה לא נכון. אני לא ישירות
25 מתחת לערפאת. לא. אני, יש, יש אנשים יותר גבוהים בדרגה ממני" (עמ' 829, שורות
26 18-19).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2497. במהלך העדות הוזכר כמה פעמים כי הודאותיו במשטרה של הנאשם הוגשו כראייה
2 בבית המשפט הצבאי. העד הכחיש את הדברים, אמר שאיננו זוכר, וטען שכך גם אמר
3 בבית המשפט הצבאי (ראה, למשל, עמ' 837-838; כזכור, בית המשפט הצבאי דחה
4 טענות דומות לאלה, במסגרת משפט עזות). ברוח זו ראה גם עמ' 841 ואילך.
- 5 2498. בישיבת בית המשפט השנייה שבה העיד שובכי, כעבור מספר חודשים, ביום 27.4.15
6 (עמ' 908 ואילך), התלונן על מצבו הבריאותי (עמ' 907, שורה 3), וסיפר על בתי הכלא
7 שבהם היה ביריחו וברמאללה (עמ' 907, לכל אורכו).
- 8 2499. גם בישיבה זו נשאל על מסמכים שחתם בפני השוטרים והכחיש את הדברים, הוא
9 ביקש שיביאו את עו"ד פלדמן שיגיד שזאת החתימה שלו (עמ' 908, שורה 11). בהמשך,
10 כאשר הוצגו בפניו חתימות ממקרים אחרים, ונשאל האם הוא אינו זוכר איך החתימה
11 שלו נראית (עמ' 908, שורה 31), השיב: **"אני נשבע באלוהים, לא יודע לא יודע"** (עמ'
12 909, שורה 1). כדי לקצר, שאל ב"כ התובעים האם לגבי כל מסמך ומסמך הוא יענה
13 אותו דבר הוא השיב כי יקבל אותה תשובה על כולם (עמ' 909, שורות 24-26).
- 14 2500. כאשר נשאל על מסמכים, שנמצאו במשרדו במוקטעא שברמאללה, והטענות שהוא
15 עסק במעורבות בקניית והברחת אמצעי לחימה (עמ' 910, שורות 6-8), הוא אמר
16 שהרבה אנשים נכנסים למשרד ויש למשרד הרבה אחראים וזה שייך לרשות (עמ' 910,
17 שורות 18-20). על עצמו אמר: **"נכון שאני אחראי לאוצר, בכספים, סליחה, גם אוצר,
18 אני רק, אני רק עובד במאזנים והעבודה שלי אין לה שום קשר לאש, אין לה שום
19 קשר בנשק, לא בקניית נשק ולא כלום. אנחנו אחראים על האוכל והשתייה, רכבים
20 ולטיפול רפואי והבגדים...אנחנו משלמים שכר לאנשים."** (עמ' 910, שורות 21-28).
21 כאשר נשאל לגבי איזה אנשים או רכבים מדובר (עמ' 910, שורה 29), סיפרו **"למערכות
22 של הרשות...למנגנונים של הרשות"** (עמ' 910, שורה 30 – עמ' 911, שורה 1).
- 23 2501. כאשר נשאל העד שובכי לגבי נושא שלגביו הורשע בבית המשפט הצבאי, דהיינו ביחס
24 למסמך של יאסר ערפאת בכתב ידו, שהורה לו, לשובכי, להקצות כסף לרכישה 250
25 רובי קלציניקוב, בשביל מוחמד דחלאן (עמ' 911, שורות 23-29), השיב העד: **"זה לא
26 נכון. לא זה לא נכון"** (עמ' 911, שורה 30). כאשר נשאל, מה לא נכון? האם לא נכון
27 שערפאת נתן (עמ' 911, שורה 31), הסביר העד ואמר את הדברים הבאים (עמ' 912,
28 שורות 1-20; גם כאן הוסף קו תחת המילה ערפאת):

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 "תרשה לי, תרשה לי, דבר ראשון, תרשה לי דבר ראשון ערפאת יכול לפנות
2 לכל בן אדם, אבל אני ההתמחות שלי, או האחריות שלי שאני הדבר הזה נגרם
3 לי בו עוול, מה שאתם מדברים עליו, אם ערפאת היה רושם לשובכי, שובכי
4 אין לו רשות להקים את ההוראה הזאת. הייתי מחזיר לו את זה. אין לי. העם
5 היה חוזרת לערפאת עם האחראי. לא מגיע אלינו. יש, יש גוף אחראי בדבר
6 הזה.

7 ש. אז ערפאת לו יודע את זה ?

8 ת. אם ערפאת.

9 סגן הנשיא, כב' השופט מ. דרורי: אדוני יגמור את זה.

10 עו"ד רועי כוכבי: אני כבר מסיים.

11 סגן הנשיא, כב' השופט מ. דרורי: אנחנו לא שומעים את התשובה שלו.

12 ת. אם ערפאת לא רוצה לתת לאיש הזה את הכמות הזאת, אז הוא מפנה
13 אותו למישהו אחר כדי לא לצאת בפועל לדבר הזה. בא למשל אליי, שולח את
14 האיש אליי שלא בסמכותי, וככה מתפתה, וזה ידוע על ערפאת שהוא נוהג
15 ככה, לשלוח איקס לוואי שלא קשור לעניין כדי להתחמק מלעשות את הדבר.

16 ש. זאת אומרת שאתה הפרת הוראות של ערפאת ?

17 ת. לא. הוא ערפאת יודע הדבר הזה לא מתקיים אצלי ואין לי מה לעשות
18 לדבר הזה.

19 ש. יש מישהו שכן קיים הוראות של ערפאת ?

20 ת. לא, אין אף אחד לא יכול לעשות את זה. מי, אם, מי שיעשה את מה
21 שנדרש על ידי ערפאת וזה לא בסמכותו יענש על כך."

22 2502. שובכי נשאל לגבי פגישות עם ערפאת בארבע עיניים (כפי שמסר עד תביעה אחר, רוני
23 שקד), והכחיש את הדברים ואמר שנכחו אנשים נוספים. הוא לא הצליח לפרט אנשים,
24 זולת שומר הראש שלו (עמ' 915, שורות 25-8).

25 2503. בשלב האחרון של חקירתו נשאל העד לגבי מסמכים שבהם אנשי גדודי חללי אל אקצא
26 ביקשו ממנו סיוע כספי לרכישת אמל"ח, והוא הכחיש את הדברים, ואמר שאינו יודע.
27 ראוי להביא את הדברים במלואם (עמ' 915, שורה 26 – עמ' 916, שורה 20):

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 "אוקי. תראה במשרד, באותו משרד ברמאללה, במוקטעא, אותם עדים
2 מעידים שנמצאו מסמכים שבהם אנשים של גדודי חללי אל אקצא,
3 מבקשים ממך סיוע כספי לרכישת אמצעי לחימה.
4 ת. אני אין לי שום קשר לזה. אני אין לי קשר לזה.
5 ש. אז למה זה נמצא במשרד ?
6 ת. אני אין לי קשר. זה לא המשרד שלי.
7 ש. אבל, אבל המסמכים ממוענים אליך, נשלחו לשובכי.
8 ת. אפילו אם הפנו את זה אליי.
9 ש. אבל למה שגדודי חללי אל אקצא יבקשו ממך, משובכי כסף לנשק, למה
10 הם לא מבקשים,.
11 ת. אני אין לי שום קשר לזה.
12 ש. אבל אני שואל שאלה, רק היגיון, אולי אתה יודע.
13 ת. אני אין לי שום קשר, לא יודע למה הפנו.
14 ש. אתה לא יודע למה פנו אליך ?
15 ת. אני אין לי שום קשר.
16 ש. אבל אני שואל שאלה אחרת.
17 ת. אני לא יודע כלום.
18 ש. אני רוצה, אני רוצה,.
19 ת. ולא ראיתי את זה.
20 ש. אני רוצה לסיים.
21 ת. אתה ראית את החתימה שלי על זה ?
22 ש. רגע, אני רוצה לסיים. אני עכשיו לא בחקירה. שניה. אני רוצה לסיים.
23 האם אתה יודע, אני עכשיו בשאלה אחרת, מדוע אנשים של גדודי חללי
24 אל אקצא, פנו אליך בבקשות לעזרה לרכישת אמצעי לחימה ? לא
25 חייבים, אפשר גם להגיד לו, זה גם בסדר.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 ת. אני לא יודע

2 ש. בסדר, זה הכל. "

3 לו.3.2 פרשת שובכי – דיון בטענות הצדדים

4 2504. טענת ב"כ התובעים, היא כי יש להתבסס על פסק הדין של בית המשפט הצבאי בפרשת

5 שובכי, כפי שנכתב בסעיפים 63-64 לסיכומי התובעים כפי שצוטטו לעיל בתת פרק כד.

6 2.2, ובנוסף לכך, כפי שכתב בסיכומיו בסעיף 209, 2, בעמוד 98, כדלקמן:

7 "שובכי היה יד ימינו של ערפאת, שהורשע בשרשרת מעשים חמורים ביותר.

8 הממצאים העולים מהמוצגים דלעיל, נסקרו לעיל בהרחבה בפרק ה' ובית

9 המשפט מופנה לעיל ואולם בקצירת האומר הם:

10 א. שובכי נכח בישיבה בה הורה יאסר ערפאת לו ולראשי מנגנוני

11 הביטחון לרכוש כל כמות נשק מכל מקום אפשרי. במהלך

12 התקופה רכש שובכי באישור ערפאת כ-1,000 טון של אמל"ח

13 תמורת 7-10 מיליון דולר. את אמצעי הלחימה שרכש דאג

14 שובכי להעביר (הכל באישור ערפאת) למנגנוני הביטחון

15 הפלסטיניים ביודעו כי חלק ניכר מאנשיהם הינם חברים

16 בזרוע הצבאית של ארגון הפת"ח (תנזים וגדודי חללי אל-

17 אקצא) שביצעו פיגועים רבים באותה עת.

18 ב. נשוב ונצטט את שציטטנו לעיל: 'בזכ"ד מיום 15.3.06 מסר

19 המערער כי יאסר ערפאת הורה על רכישת אמל"ח בהיקפים

20 גדולים על מנת שהוא לבדו יוכל לשלוט בעצמת

21 האינתיפאדה. בהמשך החקירה תיאר המערער כיצד כל

22 מנגנוני הביטחון עסקו ברכישת נשק בכמויות גדולות, אשר

23 הוא היה מאשר את התשלום בגינן, וכי גדודי חללי אל אקצא

24 עשו שימוש בנשק שסופק על ידי מנגנוני הביטחון'.

25 ג. וכך בהכרעת הדין: 'הנאשם מסר כי הקים ועדת רכש

26 שהקימה מחסן נשק בו שמו כל מה שהועדה קנתה. הנאשם

27 נשאל על הועדה המדעית ואמר כי פעילות ועדה זו הינה

28 העברת קורסים בייצור אמל"ח. תפקיד הוועדה בגדה היה

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 לבדוק שהנשק שנרכש היה תקין. הוצג לנאשם מסמך והוא
2 ציין כי המדובר במסמך של הועדה המדעית בו הם מבקשים
3 מכוונות הלחמה ומחרטות. הנאשם העביר את הבקשה
4 לערפאת והוא לא יודע מה נעשה איתה. הנאשם מסר כי
5 הועדה המדעית היא של הפת"ח, גדודי חללי אל אקצא הם
6 פעילי פת"ח, ויאסר ערפאת היה נותן לגדודי חללי אל אקצא
7 כסף לפעילות 'מתחת לשולחן'."
- 8 2505. לטענת הנתבעים, מבחינה דיונית אין מקום לקבל את פסק הדין בפרשת שובכי
9 כראייה, שכן הוא אינו נתבע באחד מן התיקים.
- 10 2506. לכך משיבים התובעים כי על פי סעיף 42א לפקודת הראיות פסק הדין הפלילי יהיה
11 קביל כנגד המורשע או חלפו או מי שאחריותו נובעת מאחריות המורשע ומכאן שאין
12 חובה שהמורשע עצמו יהיה נתבע (סעיף 111 לסיכומי הנתבעים ולסיכומי התשובה של
13 הנתבעים בתת פרק כו.7.2).
- 14 2507. במישור זה, מתקבלת טענת הנתבעים, כאשר לכך יש להוסיף כי שובכי הודה, למעשה,
15 בעובדות של מימון רכישת האמל"ח כולל קארין A מכספי הרש"פ. אך טען
16 להגנתו שפעל לפי הוראתו המפורשת של ערפאת וטענות אלו נדחו בבית המשפט
17 הצבאי במישור של המשפט הפלילי; אך לעניינו הממצא העובדתי לפיו ערפאת היה
18 מעורב במימון רכישת האמל"ח כולל הבאת קארין A, הוכחו כדבעי בפרשת שובכי
19 בבית המשפט הצבאי.
- 20 2508. טענה נוספת של ב"כ הנתבעים היא כי הנתבעים רכשו את הנשק כדי להגן על הרש"פ
21 מפני מתקפות ישראליות ומפני אירועים אלימים שהתרחשו באותה תקופה בתחומי
22 הרש"פ (תת פרק כה. 17.4), ובנוסף לכך, נאמר כי גם אם הרש"פ הפרה את הסכמי
23 אוסלו (דבר המוכחש, עדיין סבור ב"כ הנתבעת כי כוחות הביטחון הפלסטינים זכאיים
24 לרכוש אמל"ח, ובלשון ב"כ הנתבעת בסעיף 262 לסיכומיו (כפי שצוטט בתת פרק כה.
25 4.12.4): "האם נטען כי בידי כוחות הביטחון הפלסטינים לא היה אמל"ח? כיצד
26 אמורים כוחות ביטחון של רשות ריבונית כלשהי לתפקד ללא אמל"ח? מה נפקא
27 מינה בכך שהרשות רכשה אמל"ח, גם אם היה מדובר בכמות החורגת והכמות
28 המותרת בהסכמי אוסלו (דבר המוכחש)!"

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2509. טענות אלה יש לדחות מכל וכל. אם כי, יש בהן הודעה חלקית של ב"כ הנתבעת בכך
2 שהרש"פ הפרה את הסכמי אוסלו בכך שרכשה אמל"ח.
- 3 2510. כל המעיין בהסכמי אוסלו ימצא רשימה מדויקת של תחנות משטרה, וכן מספרים
4 מדויקים ומדודים של כלי נשק שאותם רשאית להחזיק המשטרה הפלסטינית.
- 5 2511. אין כל בסיס לא משפטי ולא אחר לכך שהרש"פ תרכוש אמל"ח ובמיוחד שאמל"ח זה
6 שימש לרצח יהודים וישראלים.
- 7 2512. למותר לציין כי היקף האמל"ח שנרכש במסגרת קארין A, עולה על כל צורך של
8 משטרה פנימית של הרש"פ, בכל מטרת האמל"ח היה לנהל מאבק מזוין נגד ישראל
9 ו/או ביצוע פיגועים שנועדו לרצח יהודים וישראלים.
- 10 2513. עצם פרשת שובכי והמידע העולה ממנה, מעיד כמאה עדים כי אין מדובר בכוונה לפעול
11 על פי הסכמי אוסלו ולהפעיל במסגרתם משטרה פנימית. שיטת ניהול הישיבות,
12 ההחלטה על רכישת האמל"ח, מימון האמל"ח בסכומי כסף אדירים, רכישת האמל"ח
13 והעברתו דרך קארין A, כל אלה מלמדים על כוונת הרש"פ ואש"פ, כמדיניות, לפגוע
14 ולהרוג יהודים וישראלים, כנטען בכתבי התביעה של התובעים.
- 15 2514. פרשת שובכי מסייעת לנו גם להבין את מעמדו של מרואן ברגותי וארגון התנזים שביצע
16 פיגועים של רצח יהודים וישראלים. כל הטענות של הנתבעים כאילו ערפאת לא ידע
17 מזה מתנפץ מול מכתבי ברגותי לערפאת לקבל מימון, והראיות בפרשת שובכי
18 המעידות כי אכן בוצעו העברות כאלה ובגינם הורשע שובכי בעבירות שיוחסו לו בכתב
19 האישום.
- 20 2515. מכאן, "נסגר המעגל", בכך שערפאת יזם – בהמשך למדיניות קודמת – את
21 האינתיפאדה, נענה לבקשות ברגותי ואחרים לצורך הספקת אמל"ח. הפעיל את איש
22 הכספים הנאמן שלו – שובכי – לתשלום לפעילי טרור ולרכישת אמל"ח, ששיאו הייתה
23 קארין A.
- 24 **לו.3 מרואן ברגותי והמימד הכספי**
- 25 2516. בהכרעת הדין בפרשת ברגותי, תחת הכותרת "3) אספקת כספים ואמל"ח לצורך
26 ביצוע פיגועי טרור" נכתב כדלקמן (בפסקה 67 להכרעת הדין בעניין ברגותי):

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 'בתחילת חקירתו בשב"כ טען הנאשם כי איננו עוסק בטרור, וכי מעולם לא
2 מסר לאף אדם נשק ולא ירה בנשק (זכ"ד ת/10 ס' 1, שהוגש ואושר על ידי
3 החוקר 'דני' בעמ' 90). ואולם בהמשך חקירתו הודה הנאשם כי היה אחראי
4 על מתן כספים ואמצעי לחימה לחוליות השטח של התנזים וגדודי חללי
5 אלאקצא, וכי ידע כי אלה משמשים לביצוע פיגועים כנגד ישראל.
- 6 כפי שאמר הנאשם: 'במסגרת תפקידי כמזכיר הפת"ח אני אחראי לכל
7 הנעשה כגון אספקת כספים לחוליות, רכישות נשק וביצוע פיגועים' (ראה
8 הציטוט מזכ"ד ת/29 בס' 61 לעיל, וכן ראה זכ"ד ת/59 ס' 7, שהוגש ואושר
9 על ידי החוקר 'ואדי' בעמ' 96).
- 10 הנאשם הסביר כי היה מעביר את בקשות הפעילים לרכישת אמל"ח ליאסר
11 ערפאת תחת הכותרת 'סיוע אישי', או 'סיוע כלכלי' (זכד"ים ת/22 ס' 6,
12 ו-ת/25 ס' 14 שהוגשו ואושרו על ידי החוקר 'מופז' בעמ' 58). הנאשם אף
13 הודה כי בכך שרכש נשק לחוליות, הוא השיג השפעה על פעילותן (ס' 61
14 לעיל). עוד הודה הנאשם כי סייע מבחינה כספית לאחמד ברגותי ולראיד
15 כרמי, ותמך בהם לצורך ביצוע פיגועים (ראה ס' 62 לעיל).
- 16 מסמך ת/5 (70-73) שנתפס במבצע 'חומת מגן', הוא מכתב של ראיד כרמי
17 אל הנאשם מיום 20.1.02, בו מבקש כרמי סיוע לרשימה של פעילים, ובהם
18 כאלו שהיו מעורבים בפיגועי טרור על פי הראיות שהובאו בתיק זה; הנאשם
19 הפנה את הבקשה ליאסר ערפאת בכתב ידו (לפי חוות דעת מז"פ ת/5). מכתב
20 נוסף שנתפס הוא ת/5(140), שבו פנה מבוקש בשם סאמח אבו חניש לנאשם
21 בבקשה להחזיר לו נשק שהוחרם; כתב ידו של הנאשם נמצא על המכתב
22 (חוות דעת מז"פ ת/5). במכתב ת/5(103) פנתה אל הנאשם קבוצת פעילים
23 בבקשה לרכישת כלי נשק, וציינו כי הם ביצעו התקפות רבות כנגד הצבא
24 ומתנחלים, והפכו למבוקשים; גם על מכתב זה מצוי כתב ידו של הנאשם (לפי
25 חוות דעת מז"פ ת/5).
- 26 2517. ובהמשך, בפסקה 68 להכרעת הדין בפרשת ברגותי, מובאות דוגמאות למעורבות
27 כספית לצורך רכישת נשק שבו בוצעו פיגועים (גם כאן הדגשתי את ערפאת):
- 28 "הנאשם הסביר בחקירתו כי הן החוליות, והן בודדים מן החוליות, היו פונים
29 אליו לקבלת כספים לשם מימון רכישת נשק ולמטרות אחרות, והוא היה

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 מעביר בקשות אלו ל**יאסר ערפאת** (זכ"ד ת/19 ס' 14, זכ"ד ת/22 ס' 6 וזכ"ד
2 ת/25 ס' 14, 19, שהוגשו ואושרו על ידי החוקר 'מופז' בעמ' 58; זכ"ד ת/70
3 ס' 10, שהוגש ואושר על ידי החוקר 'סטיב' בעמ' 53; תמלילי חקירתו של
4 הנאשם: ת/98 בעמ' 13-16, 20-21, ת/98יא עמ' 7, 17-18, 30, ות/98 עמ'
5 13-14). לדבריו הוא לא היה מציינ בפנייתו ל**ערפאת** כי הכסף מיועד לרכישת
6 נשק (זכ"ד ת/30 ס' 6, שהוגש ואושר על ידי החוקר 'אמיל' בעמ' 54).
7 במסגרת פעילות זו נרכשו כ- 15 כלי נשק ותחמושת בהם בוצעו פיגועים
8 (זכ"ד ת/29 ס' ה', שהוגש ואושר על ידי החוקר 'סמית' בעמ' 85, זכ"ד ת/60
9 ס' 5, שהוגש ואושר על ידי החוקר 'אמיל' בעמ' 54).

10 הנאשם הדגיש כי הפעילות הצבאית לא הייתה יכולה להתקיים בלא מימון
11 של **ערפאת** (ת/60 הנ"ל ס' 7). הוא אמר בעניין זה: "ש משהו שבא ואומר
12 לי אני רוצה אלף שקל, אולי הוא מקבל אלף שקל, אני לא שואל אותו, אולי
13 אחרי שבוע הוא ילך לירות, לא אכפת לי" (ת/98יא עמ' 30). הנאשם לא יכול
14 היה לזכור בחקירתו את פרטי הסיוע הכספי שהגיש לפעילי השטח של
15 הפת"ח, והסביר כי מאות פעילים היו פונים אליו בבקשת סיוע כספי לשם
16 מימון הפעילות הצבאית (זכ"ד ת/49 ס' 10, שהוגש ואושר על ידי החוקר
17 'אמיל' בעמ' 54)".

18 2518. לאחר התייחסות של הכרעת הדין למימון רכישת מרגמה בסך 1,500 דינר (פסקה 69
19 להכרעת הדין בעניינו של ברגותי), מופיע תת פרק ("4) סיוע למבוקשים ולמשפחות
20 העצורים והחללים") בו נכתב בפסקה 70 כדלקמן:

21 "הנאשם מימן בפעילותו לא רק את פעילי הטרור, אלא גם את בני
22 משפחותיהם. הוא הודה בחקירתו כי העביר ל**ערפאת** בקשות לסייע
23 למשפחות המתאבדים, ואף הצדיק זאת בכך שאין הבדל בין מתאבד לבין
24 אדם שנהרג; כולם בעיניו 'שהידים', קרי: מי שמת מות קדושים (זכ"ד ת/10
25 שהוגש ואושר על ידי החוקר 'דני' בעמ' 90; זכ"ד ת/54 ס' 5, שהוגש ואושר
26 על ידי החוקר 'ואדי' בעמ' 96; שיחת הנאשם עם המדובר 'פלוני 3' ת/124ג
27 עמ' 7, 22-23). כמו כן דאג הנאשם למימון משפחות העצורים והמבוקשים
28 מקרב פעילי הפת"ח (שיחת הנאשם עם 'פלוני 3' ת/124ג עמ' 22-23).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 בנושא זה נתפסו כמה וכמה מסמכים במבצע 'חומת מגן', אשר מהווים
2 בקשות סיוע שהפנו המבוקשים לנאשם לצורך רכישת אמל"ח, ועל מנת
3 להסיר מעליהם את עול הפרנסה (ראה: ת/5 (12-2) שהנאשם אישר בעת
4 חקירתו אשר תועדה בזכ"ד ת/47 שהוגש ואושר על ידי החוקר 'ואדי' בעמ'
5 96; ת/5 (64-65), ת/5 (87), ת/5 (105), ת/5 (117), ת/5 (118)). כמו כן דאג
6 הנאשם להסדיר מינויים או מקומות עבודה למבוקשים (ראה למשל
7 המכתבים ת/5 (78-79), שלפי חוות דעת מז"פ ת/5 סביר מאוד להניח כי
8 נכתבו על ידי הנאשם).

9 מסמך נוסף הוא ת/5 (133), הכולל פניה לנאשם לסייע לאנשים בתנועת
10 הפת"ח שביצעו פיגועים ונעצרו על ידי ישראל, ולמבוקשים אחרים; הנאשם
11 העיר על מסמך זה: 'יש עדיפות להכללתם בסיוע', ולפי חוות דעת מז"פ ת/5
12 הערה זו נכתבה, במידה שאינה מותירה ספק של ממש, בידי הנאשם.

13 עימאד אלשקיר הוא פעיל תנזים שרצח ישראלי בסלפית, וכאשר הפך להיות
14 מבוקש פנה לנאשם בבקשה לקבלת עזרה, ואף סיפר לו על מעשה הרצח
15 שביצע. הוא הסביר בעדותו כי פנה אל הנאשם, משום שהיה ידוע שהנאשם
16 מסייע במקרים שכאלו, אך תיאר את הנאשם 'כאיש פוליטי שלא משתתף
17 בדברים צבאיים' (עמ' 184-182).

18 2519. ובפרק הסיכום של הכרעת הדין, במסגרת פסקה 167, נכתב כדלקמן בס"ק ג (הדגשתי
19 את המילה ערפאת, וכן את הרלבנטיות לעניינים שבפנינו בפרק זה):

20 "לנאשם לא הייתה שליטה מוחלטת באנשי החוליות ומפקדיהם. אך הייתה
21 לו מידה רבה של השפעה עליהם, מכוח היותו מנהיגם, ובשל הסיוע שהגיש
22 להם, אשר התבטא באספקת כספים ואמצעי לחימה. השפעתו של הנאשם
23 על אנשי החוליות ומפקדיהם באה לידי ביטוי בכך שמידי פעם היה מורה
24 להם להפסיק את הפיגועים כנגד ישראל, ולאחר מכן היה קורא לחידוש
25 הפיגועים – בין היתר על פי הנחיות שקיבל מערפאת. יאסר ערפאת לא היה
26 נותן את הנחיותיו בצורה מפורשת, אך דאג שהכפופים לו יבינו היטב מתי
27 הוא מעוניין בהפסקת אש, ומתי הוא מעוניין בפיגועים כנגד ישראל. גם
28 ערפאת עצמו ראה בנאשם כמי ששולט באנשי השטח, ולכן היה נוזף בו כאשר
29 בוצע פיגוע שלא על דעתו של היו"ר".

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 4. לו. מסמכי השלל
- 2 2520. דוגמה בולטת למסמכי השלל הוא קא"ש/339.
- 3 2521. מסמך זה הוא תחת לוגו רשמי שבו נכתב בצד ימין בערבית ובצד שמאל באנגלית,
4 ובאמצע סמל הרשות הפלסטינאית, באופן הבא:
- 5 **"ארגון השחרור הפלסטיני**
- 6 **הרשות הלאומית הפלסטינית**
- 7 **לשכת הנשיא"**
- 8 2522. מסמך זה נושא תאריך 15/12/2001, והוא חתום על ידי שניים: ראש הביטחון המסכל
9 מחמד דחלאן ומפכ"ל המשטרה ע'אזי אלג'יבאלי (במקום רואים את החתימה), וזה
10 לשונו:
- 11 **"לכבוד הנשיא (יאסר ערפאת)**
- 12 **בברכת המולדת,**
- 13 יש עסקה של כלי נשק מסוג קלצ'ניקוב שמוצעים למכירה במקום סודי
14 באמצעות מתווכים. מדובר בכמות של 250 קלצ'ניקובים. המחיר המוצע לכל
15 הכמות הוא 2600 דינר ירדני (לכל רובה). מדובר במחיר המינימום. עד עתה
16 לא נקנה דבר. יש לציין, כי ה'חמא"ס' והארגונים (האחרים) רוצים לקנות
17 כל כמות במחיר של 4000 דינר לכלי נשק אחד.
- 18 נא הנחיותיכם לקנות את הכמות (המצוינת לעיל) עבור המשטרה והביטחון
19 המסכל".
- 20 2523. בתחתית המכתב בצד ימין כתב ערפאת לשובכי (ראש מנהלת הכספים של הביטחון
21 הכללי ויד ימינו של ערפאת; ראה במפורט לעיל בתת פרק): "יש אישור".
- 22 2524. לעיל (פרק לה.4) הובא מסמך קא"ש/241, שהוא מכתב של גדודי חללי אל אקצא
23 למרואן ברגותי, מיום 8.5.01, בהקשר של המימד האידיאולוגי. ככל שמדובר במימד
24 הכספי ראוי לצטט את הדברים הבאים מתוך המסמך (עמ' 2 של המסמך):
- 25 **"בו בזמן, עד כה אין [בידינו] תקציב לכל הפעילות הזו, אשר כרוכה בהוצאות**
26 **רבות, בין אם מדובר בתחמושת, אמצעי לחימה ודלק ובין אם מדובר בסיוע**

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 לאחים המבוקשים אשר עליהם לפרנס משפחות. כל הוצאות פעילות שולמו
2 מכיסם האישי [של אנשי 'גדודי חללי אל אקצא'].
- 3 אנו מקווים שתסייעו לנו ככל יכולתכם, במיוחד לאור העובדה שקיימים
4 חובות מצטברים של 'גדודי חללי אל אקצא' אשר מתקרבים לכדי עשרת
5 אלפים דולר. [יצוין, כי] מתקיימים מהלכים שונים של גורמים המתנגדים
6 לנו, [המוכנים] להשקיע את הכספים הללו".
- 7 2525. במסמך קא"ש/251 (מסמך שלל 688/0010), בולט הדבר במיוחד. המסמך המודפס הוא
8 מכתב מיום 9.7.2001 של הפת"ח סניף בית לחם, לכבוד "האח הנשיא ערפאת ישמרהו
9 האל", ובנוסח המודפס יש בקשה כדלקמן:
- 10 "נבקשכם להקצת סיוע כספי בסך של 2,000 דולר לכל אחד מהאחים
11 ששמותיהם מפורטים להלן, שכן אחים אלה הינם חברים בתנועה בנפה והם
12 זקוקים לסיוע".
- 13 2526. בהמשך המסמך מופיעים רשימה של 24 הפת"ח בית לחם, כאשר ב"כ התובעים מציין
14 בסעיף 200(1) לסיכומיו, כי המחבל עאטף עביאת, היה מעורב ברצח אברהם פיש ז"ל,
15 אהרן גורוב ז"ל ופציעתה של תמרה פיש (ראה פרק ח לעיל, בו מפורטים הפרטים של
16 תביעה ב-ת.א. 1247/03; מספר של תיק תל אביב; מספר תיק ירושלים – 7083/05).
- 17 2527. חשיבות המסמך היא בכך שעל גביו יש רישום בכתב ידו של ערפאת ובחתימתו. בשורה
18 הראשונה של המסמך שבו נאמר בבקשה כי מבוקש 2000 דולר לכל אחד מ-24
19 "האחים" יש מחיקה ומעליו כתוב בכתב ידו של ערפאת "300 דולר לכל אחד".
- 20 2528. בצד שמאל של המסמך על גביו כתוב בכתב ידו ובחתימתו של ערפאת את הדברים
21 הבאים:
- 22 "האחים
- 23 משרד האוצר/ראמאללה
- 24 להקצות (\$ 300 לכל אחד)
- 25 (חתימת ערפאת)
- 26 "12/8/2001".

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2529. ראוי לציין כי ביחס למסמך זה (ומסמכים אחרים שהם מסמכי השלל שהיו בדו"ח
2 נווה), נשאל עו"ד ארנון על ידי מספר פעמים האם יש טענות כי המסמך מזויף או האם
3 יש צורך בחוות דעת מז"פ או מומחה אחר לכתבי יד כדי לבדוק את האותנטיות של
4 החתימה. לא הייתה דרישה כזו של הנתבעת, ולכן אין מנוס מלקבוע כי המסמך הוא
5 אמיתי.
- 6 2530. למותר לציין כי ערפאת מת בשנת 2004, ורוב התיקים מבין 17 התיקים (ראה: פרקים
7 ג-יג) הוגשו לפני מותו, כך שהייתה לו האופציה להתנגד ולומר שמסמך זה מזויף הוא.
8 משלא נעשה הדבר, יש בכך הוכחה נוספת לאותנטיות של המסמך.
- 9 2531. לא זו אף זו, במסגרת טענות ההגנה של הנתבעים ועדי ההגנה, לא הוכחש כי ערפאת
10 הורה לתת כספים במתכונת האמורה במסמך זה. ההסבר היחידי שניתן הוא כי
11 ערפאת נתן את הכספים כחלק מ"סמכותו" כמי שעומד בראש העם הפלסטיני, והמניע
12 ליתן את הכספים הוא הומניטרי. למותר לציין כי טענה זו אין לה בסיס ואינה
13 מתיישבת עם המסמך כולו כאשר מדובר במפורש בחברים בתנועת הפתאח.
- 14 2532. ביתר שאת בולט הדבר ביחס למסמך הבא (קא"ש 252), שנשלח על ידי תנועת השחרור
15 הלאומי הפלסטיני פתאח סניף בית לחם, ביום 7.11.01, לכבוד "האח הנשיא המפקד
16 אבו עמאר ישמרהו האל":
17 **"בברכת אל-אקצא**
- 18 **אבקש את החלטת כבודכם בניין הקצאת סיוע דחוף בסך שלושת אלפים**
19 **(\$ 3,000) [לכל אחת] ממשפחת האחים, המפקדים החללים, בני התנועה,**
20 **אשר נפלו בקרב ההגנה על בית ג'אלא, בית לחם, אל-עזה ועאידה ולצורך**
21 **תשלום חלק מחובותיהם...**
- 22 [כאן מופיעה רשימה של תשעה מחבלים פעילי טרור]
23 **העניין (לטיפול) כבודכם.**
24 **ביחד כולנו עד ירושלים.**
25 **בנכם**
26 **כאמל חמיד**
27 **מזכ"ל הסניף."**

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 2533. גם כאן, בצד שמאל, בכתב ידו של ערפאת ובחתימתו נכתבו הדברים הבאים:

2 "משרד האוצר/רמאללה

3 יש להקצות 800 דולר לכל אחד מהם

4 "20/11/2001".

5 2534. כאן לא ניתן לטעון כי מדובר בעניין הומניטרי, שכן מדובר בבקשה המתייחסת באופן

6 פרטני, כאמור, למפקדים חללים בני התנועה שנפלו בקרב.

7 2535. מסמך באותו רוח הוא: קא"ש/254 – בקשה של המיניסטריון לענייני אסירים

8 ומשחררים, לכבוד האח הנשיא המפקד הכללי נשיא מדינת פלסטין למימון הבת של

9 אסירה משוחררת, רעייתו של אסיר המרצה מאסר עולם בכלא אשקלון, וזאת עבור

10 דמי שכירות שנתיים לדירת מגורים ושכר לימוד של הבת בבית הספר, בסך הכל 7,750

11 דינר, כאשר בכתב ידו ובחתימתו של ערפאת יש הוראה למשרד האוצר לשלם 5,000

12 דינר ירדני ביום 7.6.2001. מסמך נוסף של אישור דמי שכירות, שהופנה לערפאת על

13 ידי החזית לשחרור פלסטין בסך 6,520 דינר, אושר על ידו בחתימתו ביום 26.2.2001

14 (קא"ש/351).

15 2536. בולט יותר הוא מסמך קא"ש/256, הכתוב על מסמך לוגו, שבו באמצע יש סמל הנשר

16 ומצד ימין בערבית ומצד שמאל באנגלית, מצוי הכיתוב הבא:

17 "ארגון השחרור הפלסטיני

18 הרשות הלאומית הפלסטינית

19 לשכת הנשיא".

20 2537. וזה נוסח המסמך המתורגם בקא"ש/256 הנ"ל:

21 "לכבוד הנשיא הלוחם,

22 האח אבו עמאר ישמרהו האל,

23 שלום רב,

24 אבקשך להואיל בטובך להקצות סיוע כספי בסך \$2500 עבור האחים הבאים:

25

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1. **ראא'ד אל כרמי** [הערה: מפקד התנזים בטול-כרם].
2. **זיאד מחמד דעאס** [הערה: מפקד קבוצה בפת"ח/תנזים בטול-כרם שעמדה מאחורי תכנון פעולת ההרג בטקס בת-המצווה בחדרה].
3. **עמר קעדאן** [הערה: פעיל בכיר של ביטחון הנשיאות/ כוח 17 בראמאללה, מעורב בהתארגנות מבצעית של המנגנון].
- בתודה,
- בנד, חסין אלשיח'
- [הערה: בכיר פת"ח בגדה].
2538. אעיר כי אני מסכים לביקורתו של עו"ד יוסף ארנון בדבר השילוב של ההערות על מעמדם של המוזכרים באותו מסמך. אולם ברור כי אין זה חלק מן המסמך אלא הערות של העורך או המתרגם. לא שמעתי מעו"ד ארנון טענות כי ההערות אינן נכונות. נהפוך הוא, לעניין ראא'ד כרמי, למשל, חקר עו"ד ארנון את המומחים מטעם התובעים על כך שהריגתו של מחבל זה על ידי כוח צה"ל גרם לסבב פיגועים נוסף כחלק מרצון נקמה של חבריו. בכל מקרה, לא הכחיש עו"ד ארנון כי אכן ראא'ד כרמי היה מפקד התנזים בטול כרם.
2539. גם על מסמך זה (קא"ש/256) יש רישום בכתב ידו של יאסר ערפאת ובחתימתו:
- "משרד האוצר/רמאללה**
- יש להקצות \$ 600 לכל אחד מהם**
- יאסר ערפאת** [על פי חתימתו]."
2540. מסמכים דומים בדבר בקשות לתשלום בחתימת ערפאת על קישורים לתשלום למחבלים, הינם אלה: קא"ש/257 (הקצאת \$ 350 לכל אחד מפעילי טרור בגזרת טול כרם); קא"ש/260 (בקשת סיוע כספי מגדודי חללי אל אקצה לערפאת); תשלום סך 245,939 ₪ לפעיל חמאס המשרת בביטחון המסכל (קא"ש/264); העברת 10,000 ₪ ממשרד האוצר ברש"פ לפתאח וזאת מאגף המשכורות של משרד האוצר של הרש"פ לצורך תשלום משכורות לפעילי הפת"ח (קא"ש/266), וראה את נספח א שהוא השיק על הסכום האמור כאשר השיק נאמר שהוא ממשרד האוצר של הרש"פ;

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2541. בקא"ש/263 (מגיש בקשת הסיוע הוא תושב כפר אכסאל בנפת נצרת, והיא ממוענת
2 לנשיא יאסר ערפאת, עבור שני בניו שפרצו לבסיס צה"ל ביום 25.5.00 ולקחו נשק,
3 שאחד נהרג ואחד בכלא ובקשת הסיוע היא של \$ 10,000 עבור שכר טרחת עורך דין).
- 4 2542. בהמשך המסמך נמצאת הערה בכתב ידו של מוחמד דחלאן, שזה לשונה:
5 **"לכבוד הנשיא ערפאת ישמרהו האל**
6 **אנא אשר את תשלום הסכם למשפחתו של מחמד. יצוין שהם מפלסטיין**
7 **[שטחי] 48' [ישראל]"**.
- 8 2543. גם כאן יש רישום בכתב ידו של ערפאת לשלם למשרד האוצר 5000 [הדף נקטע וכנראה
9 הכוונה ל-\$ 5000] ביום 22.2.01.
- 10 2544. מסמך נוסף (קא"ש/287) הוא נכתב על ידי מרואן ברגותי, אל **"האח הנשיא יאסר**
11 **ערפאת נשיא מדינת פלסטיין"**, ובו בקשה להעניק סיוע כספי בסך \$ 2000 לכל אחד
12 מעשרה פעילי תנזים פת"ח. יאסר ערפאת בכתב ידו מאשר למשרד האוצר ברמאללה
13 לשלם \$ 500 לכל אחד. בהערה של עורכי המסמך נכתב כי יש פקודת תשלום חתומה
14 על ידי ערפאת מנובמבר 2001 לשלם להם \$ 500 לכל אחד.
- 15 2545. במסמך נוסף שנמצא בין מסמכי השלל כתב מרואן ברגותי לנשיא אבו עמאר בברכת
16 המולדת והשיבה: **"נא החלטתך לשלם 3,000 דולר כסיוע לכל אחד מן האנשים**
17 **הבאים, שכן הם מבוקשים ע"י שלטונות הכיבוד [הישראלי] וזכאים לסיוע"**. לפני
18 החתימה כותב מרואן ברגותי: **"הנושא לטיולך והייתם מנהיגים ומשענת למולדת**
19 **ולעם. ועדת התנועה העליונה"**. ראוי לציין כי מתוך רשימת 20 הפעילים הללו, נכתב
20 בין סוגריים מרובעות על ידי מתרגם המסמך כי מדובר בפעילי פת"ח המשרתים
21 בביטחון הכללי, חלק באזור שכס וחלק באזור רמאללה והאחרון ברשימה הוא פעיל
22 בכוח 17 (קא"ש/299).
- 23 2546. מסמך באותה רוח אף הוא ממרואן ברגותי לערפאת, הוא קא"ש/302, ואף בו בקשה
24 לתשלום 2,000 דולר לכל אחד מן האחים של בני התנועה הפלסטינית, וברשימה
25 כלולים 25 מחבלים שאחד מהם מעורב בניסיון להחדיר מתאבדים לישראל, אחד
26 השתתף ברצח שני המסעדנים בטול כרם, אחד פעיל בגינין וכמה פעילים בפת"ח
27 במקומות שונים.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מסמך נוסף מבין מסמכי השלל הוא קא"ש/249, מכתבו של מרואן ברגותי אל האח
2 הנשיא אבו עמאר הכולל בקשה לטפל בחשבונות הטיפול הרפואי של 28 מחבלים. גם
3 כאן מופיע אישור אש"פ רש"פ לשכת הנשיא על תשלום.
- 4 2548. בקשות לקבלת כספים מערפאת הוגשו לא רק על ידי מרואן ברגותי (כעולה
5 מהפסקאות הקודמות) אלא גם על ידי אחרים. כך, למשל, מפקד הביטחון המסכל
6 ברצועת עזה, רשיד אבו שבאכ, פנה ליאסר ערפאת, הנשיא והמפקד הכללי וביקש סיוע
7 לשני חללים, וערפאת אישר בחתימתו ובכתב ידו ביום 28.7.2002 לשלם לכל אחת
8 משתי המשפחות 2000 דולר (קא"ש/324). בעקבות זאת הוגשה בקשה לגורמים
9 המשלמים לשלם סכומים אלה בעקבות החלטת ערפאת (קא"ש/325 ו-326).
- 10 2549. כנגד הטענה כי יש הפרדה בין הרש"פ לבין החזית לשחרור פלסטין, מצוי בין מסמכי
11 השלל קא"ש/343 שממנו עולה כי הרש"פ מממנת בסך של 12,000 דולר כל חודש את
12 החזית לשחרור פלסטין (ראה עמ' 3 של המסמך האמור). בהמשך לקו זה, ראה גם
13 מסמך קא"ש/344 שממנו עולה כי ערפאת אישר מינויים של חברי הנהגת החזית
14 לשחרור פלסטין על חשבון תקני הרשות הפלסטינאית או אש"פ. אומנם מדובר
15 במסמך משנת 1996, אך יש לו השלכה או סיוע לקשר שבין הרש"פ לבין החזית
16 לשחרור פלסטין. דבר זה מתיישב עם קא"ש/347 שהוא אישור ערפאת לממן לחזית
17 לשחרור פלסטין את עלות החזקת המשרדים בבית לחם דהישה, טול כרם ורמאללה.
18 מדובר בסדר גודל של למעלה מ-10,000 דולר.
- 19 2550. הקשר בין ערפאת לבין החזית לשחרור פלסטין, בא לידי ביטוי גם בבקשתם לערפאת
20 כי ישלם 100 דולר לכל אחד מחמישים הפעילים שלהם וערפאת אישר את הדבר והורה
21 למשרד האוצר ברמאללה לשלם את הסכומים ביום 1.1.2002 (קא"ש/348). כמו כן
22 ראה את קא"ש/349 העוסק במענק ל-64 פעילים(מתוכם 26 פצועים ו-38 חברים
23 נאמנים של החזית לשחרור פלסטין), כאשר הבקשה לערפאת היא כי ישולם להם 100
24 דולר. ערפאת מאשר את הדברים בכתב ידו ביום 15.4.2001. כמו כן ראה אישור, שוב
25 בחתימת ידו של ערפאת, לשלם לפעילים של החזית לשחרור פלסטין, ביום 9.4.2001
26 (קא"ש/352-353).
- 27 2551. במקרה אחר מצויים מסמכים לפיהם הרש"פ שילמה 2000 דולר לאביו של הטרוריסט
28 המתאבד מהדולפינריום (קא"ש/362).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2552. הממד הכספי בא לידי ביטוי בולט בדו"ח של גדודי חללי אל אקצה בפלסטין מיום
2 16.9.2001, שזה נוסחו:
- 3 "דו"ח כספי
- 4 החובות שהצטברו אצלנו עד כה מוערכים ב 38,000 ₪.
- 5 להלן פירוט:
- 6 1. עלויות פוסטרים של חללים מגדודי "חללי אל-אקצא": עזאם
7 משזהר, אסאמה ג'ואברה, שאדי עפורי, יאסר בדאוי, עהאד פארס
8 2000 [₪] [לדפוס בלבד].
- 9 2. עלויות הודעות מודפסות, הזמנות וסוכות אבלים לחללים [תוספת
10 בכתב יד : 1250 ₪].
- 11 3. עלות הדבקת תמונות אישיות של החללים הללו על גבי לוחות עץ,
12 ובנוסף להם של החללים ת'אבת ת'אבת ומחמוד אל ג'מיל [תוספת
13 כתב יד 1000 ₪].
- 14 4. עלות אזכרות לחללים. נערכו אזכרות לחלל עזאם, [מזאר], לחלל
15 אסאמה [ג'ואברה] [תוספת בכתב יד : 6000 ₪].
- 16 5. עלויות מוצרי חשמל וחומרים כימיים שונים (ליצור מטענים
17 ופצצות). זוהי ההוצאה הגדולה ביותר (עלות מטען אחד מוכן [הינה]
18 700 שקלים לכל הפחות). אנו זקוקים מדי שבוע ל-5-9 מטענים
19 [לחוליות באיזורים השונים] [תוספת בכתב יד : 5000 ₪ לשבוע, $4 \times +$
20 20000 [₪ לחודש]].
- 21 6. עלות כדורים (עלותם של כדורי קלצ'ניקוב [הינה] 7-8 שקלים כל
22 כדור. עלות כדורי M-16 [הינה] 2-2.5 שקלים [כל כדור]). אנו זקוקים
23 [לכדורים] באופן יומיומי.
- 24 7. הערה: מצויים 3000 כדורי קלצ'ניקוב בחיר 2 שקלים לכדור. אנו
25 זקוקים שתעבירו לנו באופן מיידי סכום כסף כדי לקנותם [תוספת
26 כתב יד : 22,500 ₪] [עבור כדורי קלצ'ניקוב] ו-60000 [₪] [עבור כדורי
27 M-16]

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ולסיום, כל התהילה והגאווה לכל התחומים בהתנגדותנו האמיצה נגד
2 הכיבוש העושיק. ומהפיכה עד לנצחון.
3 'גדודי חללי אל-אקצא' בפלסטין".
- 4 2553. אשר לקשר בין הפת"ח לבין הרש"פ (בתגובה לטענת עו"ד ארנון כי מדובר בשני גופים
5 נפרדים), ראוי להזכיר כי ממסמך קא"ש/279 עולה כי הרש"פ, מנהל הכספים של
6 מחוזות הצפון מדור משכורות, מממן כספים המיועדים לפת"ח. כך גם עולה ממסמך
7 קא"ש/280 שבו נאמר במפורש על תשלום מסוים שהוא ניכוי פועלים ו-פת"ח.
8 קא"ש/282 הוא מסמך של ענף הכספים ברמאללה ואל-בירה של הביטחון הכללי בתוך
9 הרש"פ שבו משולמים תשלומים שכותרתם: "דמי חבר בפת"ח" לפי דרגות, החל
10 מהדרגה הבכירה עמיד [תא"ל] ועד לדרגת הטוראי ג'נדי ומקטוע מקבל משכורת
11 קבועה.
- 12 2554. ממסמך אחר מתאריך 21.2.2001 שנשלח על ידי הרש"פ הביטחון הכללי מפקדת מרחב
13 חברון ענף הארגון והמינהלה, אל מחלקת ארגון ומינהלה ברמאללה, מובאת רשימה
14 של 26 אנשים כאשר במסמך נאמר: "אנו שולחים לכם את רשימת שמות החיילים
15 ממצב כוחות הבטח"ל בחברון המסופחים ל'תנזים-פת"ח', תת סניף מחוזי חברון,
16 אשר אינם מתייצבים [חזרה] לשרות".
- 17 לו. 5. חוות דעת המומחים
- 18 2555. במסגרת חוות דעתו של יוסי קופרווסר שכבר הוזכרה לעיל מספר פעמים, הובאו קטעי
19 וידאו שתורגמו על ידי מכון המחקר ממר"י (סעיף 4 לחוות הדעת). חלק מאותם קטעי
20 וידאו הובאו בפרק שעניינו המימד האידיאולוגי (ראה תת-פרק לה. 3.5 לעיל).
- 21 2556. לענייננו, רלוונטית הקלטת שבה נערך ראיון עם סולטן אבו אלעינין, מזכ"ל הפת"ח,
22 ברשת הטלוויזיה "אלקודס" (לבנון) ביום 6.4.2009. לאחר שהסביר כיצד הצליחו
23 המתנגדים להביא 40,000 כלי נשק במסגרת הסכם אוסלו, וכי בנשק זה נעשו פעולות
24 שבעקבותיו מתו אנשים מות קדושים, הוא אמר את הדברים הבאים (הרלוונטיים
25 לעניין המימד הכספי, ועל כן הודגש הקטע הרלוונטי); הקטע מובא בסעיף 4.4 יב, עמ' 9
26 לחוות דעתו הנ"ל של יוסי קופרווסר:
- 27 "יאסר ערפאת היה אדם של ניגודים. הוא היה יכול להצהיר דבר אחד, לתת
28 הוראה סותרת, ולעשות את ההיפך, בה בעת... זה ייאמר לזכותו. יאסר

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ערפאת היה אדם בעל פנים רבות... יאסר ערפאת היה מגנה ומבקר פעולות
2 מות קדושים ["אסתשהאד", כלומר בעיקר פיגועי התאבדות; י.ק.]. הוא
3 נהג לגנות את הפעולות האלה במילים קשות, אך בה בעת השהיד יאסר
4 ערפאת נהג לממן את הפעולות הצבאיות הללו.
- 5 2557. אין כאן המקום להאריך ולהביא את יתר חוות הדעת העוסקות גם הן, בין היתר,
6 במימד הכספי, שכן, כאמור הבסיס להוכחות בדבר המעורבות במימד הכספי הן
7 מסמכי השלל (ראה: תת פרק לו.4), וכן מעמדו ותפקידו של שובכי והקשר שלו עם
8 ערפאת (ראה: תת פרק לו.2), וכן הקשר בין מרואן ברגותי לערפאת, גם במישור
9 המימון הכספי (ראה: תת פרק לו.3).
- 10 2558. גם כך התארך פסק דין זה, ולכן, לא ראיתי צורך בנקודה זו להוסיף ולצטט מחוות
11 דעת המומחים.
- 12 לו.6 פרשת מנטין
- 13 2559. וכך כתב השופט סולברג בפרשת מנטין, תחת הכותרת של פרק ב "המימד הכספי",
14 את הדברים הבאים (פסקאות 79-83; ההדגשות במקור):
- 15 "79. בגדרו של המימד הכספי העניקה הרש"פ סיוע כספי שוטף, החיוני
16 להפעלת תשתיות הטרור. מסמכים שנתפסו ברמאללה העידו כי
17 הרש"פ שילבה פעילים של פת"ח וארגוני טרור אחרים במעמד של
18 'מסופחים' ל'ביטחון הלאומי', כך שאלה קיבלו משכורות מאת
19 הרש"פ והיו שייכים לסגל כוח האדם של הרש"פ, למרות שבפועל
20 לא עבדו בה אלא הוצבו בסניפים מקומיים של ה'תנזים', 'גדודי חללי
21 אל-אקצא' וארגונים דומים אחרים (עמוד 3 למסמך אמ"ן מחקר
22 מספר 688/0032 (להלן: 'סקירה 688/0032'); דו"ח נווה, לעיל בעמוד
23 15). על-פי סקירת אמ"ן, המסמכים שנתפסו מוכיחים, כי 'אין
24 מדובר באנשי 'הרשות' שביצעו פעולות טרור באורח חריג, אלא
25 במדיניות שיטתית ועקבית של שילוב פעילים המעורבים בעימות עם
26 ישראל בתוך ה'ביטחון הלאומי'. זאת, גם כאשר ברור לדרגים
27 הבכירים ביותר, כולל ערפאת עצמו, שהם מבצעים פעולות טרור נגד
28 ישראל' (עמוד 7 לסקירה).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 בקיץ שנת 2001 שולבו 500-800 אנשי מיליציות של פת"ח ברשימת
2 מקבלי המשכורות של הרש"פ (עמוד 6 לסקירה 688/0032). בין
3 השאר, סופח נאצר עויץ, מפקד 'גדודי חללי אלאקצא' בשומרון ופעיל
4 בתנזים-פת"ח, ב'ביטחון הלאומי', ובתקופה שקיבל משכורת
5 מהרש"פ, הפעיל חוליות שביצעו מספר פיגועים, בהם נרצחו 17
6 ישראלים (עמוד 6 לסקירה). שני פעילי תנזים-פת"ח אחרים, אשר
7 היו מסופחים ל'ביטחון הלאומי' בסניף רמאללה, רצחו ב-17.1.2001
8 את הנער אופיר רחום ז"ל, לאחר שפיתו אותו בשיחות באינטרנט
9 להגיע לפגישה עם אישה פלסטינאית.
- 10 בדצמבר שנת 2001 פנתה הרש"פ אל ראשי התנזים והודיעה כי על
11 המסופחים לחזור ל'ביטחון הלאומי' ולסיים את תפקידם בתנזים,
12 אולם – 'ניסיון זה לא שינה את המצב, כפי שניתן ללמוד מהתנהלות
13 בשטח ומחקירות של עצורים שנתפסו במסגרת 'חומת מגן' (עמוד 5
14 לסקירה 688/0032)).
- 15 מסמכי השלל מצביעים עוד על כך שהרש"פ הקצתה מעת לעת סכומי
16 כסף שונים לטובת פעילי טרור, על-פי בקשת הארגונים. אחת
17 הדוגמאות לכך היא בקשתו של ראש תנועת פת"ח בטול-כרם, פאא'ק
18 כנעאן – 'להקצות סכום של 2000 דולר לכל אחד מהאחים הלוחמים
19 הבאים'. 6 מתוך 12 השמות המצויינים ברשימה, הם פעילי טרור,
20 שהיו מעורבים בפיגועים בגזרת טול-כרם, חלקם אף בפיגועים
21 קטלניים. על המכתב מופיעה הערה בכתב-ידו של ערפאת, נושאת
22 תאריך 5.4.2001, לפיה – 'ש להקצות סכום של 800 דולר לכל אחד
23 מהם' (דוח נווה, לעיל בעמוד 19).
- 24 נוסף על האמור, דאג ערפאת להעביר לארגוני טרור כלי נשק. כך,
25 בשנת 1995 ביקש ארגון 'חזית המאבק העממי' מאת הרש"פ 30 רובי
26 קלצ'ניקוב ו-15 אקדחים. על טופס הבקשה נכתב בכתב-ידו של
27 ערפאת – 'נא לאשר מן המשלוח החדש'. בהמשך המסמך נכתב
28 בכתב-יד אחר: 'הפריטים המבוקשים אינם בנמצא אצלנו כעת, ואנו
29 עודנו מחכים לקבלם מן הצד הישראלי'. על המסמך מופיעה הערה

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 נוספת בכתב-ידו של ערפאת, לידה מצויין התאריך 20.1.2001,
2 ולפיה: "יש לספק הכל מיידית".

3 **לז. המימד המעשי**

4 **לז.1 כללי**

5 2560. במסגרת המימד המעשי שהוא "קומה נוספת" מעל המימדים האידיאולוגיים
6 והכספיים כפי שתוארו לעיל (פרקים לה, לו), אביא ראיות המוכיחות את התזה של
7 התובעים כי הן אש"פ והן הרש"פ, ובמיוחד בתקופת ערפאת, פעלו בשיתוף פעולה עם
8 ארגוני המחבלים כדי לבצע פעולות חבלה, וזאת הן ביחס לתכנון בשיתוף פעולה עם
9 הגופים הללו לביצוע פיגועים עצמם, והן לאי מניעתם והן לאי מעצר המפגעים ואף
10 סיוע להם בבריחתם.

11 **לז.2 הכרעות דין פליליות**

12 **לז.2.1 כללי**

13 2561. מבין שלל המסמכים שהוגשו כראיות, ראיתי לנכון להביא, שלוש הכרעות דין בעניין
14 המימד המעשי, מבלי לגרוע מהכרעות הדין שהובאו לעיל בדבר המימד האידיאולוגי
15 והכספי.

16 2562. ראשית, אביא במפורט את הכרעת הדין בפרשת דמרה (תת פרק לז.2.2).

17 2563. שנית, אביא בתמצית את אשר נכתב וצוטט לעיל בפרשת מרואן ברגותי (תת פרק
18 לז.2.3).

19 2564. שלישית, אביא את הכרעת הדין בפרשת עווייס (תת פרק לז.2.4).

20 2565. לאחר מכן, אסכם, בתמצית, את העולה משלושת הכרעות הדין הללו (תת פרק לז.2.5).

21 **לז.2.2 פרשת דמרה**

22 2566. את ההליכים אשר התייחסו למחמוד עווד' תאופיק דמרה, שעניינו נידון בבית המשפט
23 הצבאי ביהודה בתיק 5997/06, בהרכב השופטים: סא"ל רונן עצמון; רס"ן אמיר דהאן
24 [כיום שופט בית המשפט השלום בירושלים]; רס"ן הילית בר-און-ביבר, כאשר הנאשם
25 יוצג לאורך כל הדיונים על ידי עו"ד אביגדור פלדמן ועו"ד חיים יצחקי.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2567. קא"ש/222 הוא כתב האישום, המייחס לנאשם עבירות רבות – 27 פרטי אישומים –
2 של פיגועים שבהם היה מעורב. כתב האישום תוקן ביום 27.2.2007 וצומצם ל-16 פרטי
3 אישום.
- 4 2568. קא"ש/223 כולל את הפרוטוקולים של הדיונים כולל חקירות העדים, וזאת החל מיום
5 4.11.2008 ועד 17.6.2010.
- 6 2569. בסופו של יום, לאחר שמיעת הראיות והסיכומים, ניתנה ביום 23.12.2010 הכרעת
7 הדין, שנכתבה בעיקרה על ידי רס"ן אמיר דהאן (עמודים 66-1), ובעקבותיו העיר אב"ד
8 סא"ל רונן עצמון (עמ' 68-66), והשופטת השלישית הסכימה להכרעת הדין של
9 השופטת דהאן ולהערות אב"ד, (עמ' 68). הכרעת הדין הינה קא"ש/224א, והיא,
10 למעשה, צילום של הכרעת הדין המצויה באתר "נבו" (להלן: "פרשת דמרה").
- 11 2570. בפועל, זוכה הנאשם מאישום 10 (זריקת פצה), אישום 12 (זריקת חפץ מבעיר),
12 ואישום 15 (ירי לעבר אדם).
- 13 2571. הנאשם הורשע פה אחד בעבירות אלה:
- 14 פרט אישום 1 – חברות ופעילות בהתאחדות בלתי מותרת.
- 15 פרט אישום 2 – נשיאת משרה בהתאחדות בלתי מותרת.
- 16 פרט אישום 3 – ניסיון לגרימת מוות בכוונה.
- 17 פרט אישום 4 – אנו מזכים את הנאשם מעבירה של ניסיון לגרימת מוות בכוונה,
18 ומרשיעים אותו בעבירה של שידול לירי לעבר אדם.
- 19 פרט אישום 5 – סחר בציוד מלחמתי.
- 20 פרט אישום 6 – שותפות לזריקת חפץ מבעיר.
- 21 פרט אישום 7 – החזקת פצה.
- 22 פרט אישום 8 – שידול לירי לעבר אדם.
- 23 פרט אישום 9 – סחר בציוד מלחמתי.
- 24 פרט אישום 11 – ייצור חפץ מבעיר.
- 25 פרטי אישום 13 – סחר בציוד מלחמתי.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 פרט אישום 16 – ירי לעבר אדם.
- 2 ברוב דעות, הורשע הנאשם בפרט אישום 14 – סחר בציוד מלחמתי.
- 3 2572. דמרה הנ"ל היה מפקד כוח 17 ברש"פ בדרגת אלוף.
- 4 2573. במסגרת הכרעת הדין יש חומר רב המתייחס לקשר שבין דמרה לבין ערפאת במסגרת
- 5 ביצוע הפיגועים. בעניין זה אביא מספר דוגמאות, (כפי שנהגתי בעבר, סימנתי בקו את
- 6 שמו של ערפאת ואבו-מאזן):
- 7 א. הנאשם הכחיש כל קשר לפיגוע ירי בגבעה הצרפתית. בעניין זה אמר, כי
- 8 הייתה הוראה מיאסר ערפאת לבצע פיגוע בתחומי ירושלים, אך הנאשם
- 9 סירב להורות על כך, ולבסוף הורה כי יבוצע פיגוע רק במקום שאין בו אנשים
- 10 (עמ' 50 למעלה).
- 11 ב. באמרה זו פירט הנאשם את מקומו בשרשרת הפיקוד. דרגתו שלו הייתה
- 12 "עמיד" (תת אלוף), אך מאז מעצרו עלה בדרגה. מפקדו היה פייסל אבו שרד;
- 13 דרגתו "ליווא" (אלוף), והוא מפקד "כוח 17" הכללי. באמרתו פירט כיצד
- 14 הורה לו מפקדו זה לקחת מאבו חסן, שהוא מלווהו של יאסר ערפאת ואחראי
- 15 על שמירת ראשו, מטולי RPG. ואכן, הנאשם לקח 6 מטולים עם 30 פצצות,
- 16 שאותן הביא קודם לכן יאסר ערפאת במסוקו הדיפלומטי, מאחד מביקוריו
- 17 בחו"ל. באותו מעמד נמסרו לו 12 לבנות חבלה ו-12 נפצים. (על פי התרגום,
- 18 ייתכן שמדובר בחומר נפץ פלסטי צבאי – א.ד.). המטולים והפצצות היו
- 19 בשליטתו של הנאשם, ושימשו אותו ואת אנשיו בירי על טנקי מרכבה של
- 20 צה"ל. מאוחר יותר, נפטר הנאשם מהנשק ומהתחמושת, בהוראתו של אבו
- 21 מאזן. את לבנות החבלה הוא השמיד, ואת הפצצות והמטולים שם בנשקייה
- 22 אצל מפקד הנשקייה, בדרגת סגן, בשם השאם עליאן (עמ' 50 באמצע).
- 23 ג. באמרתו, מתאר הנאשם כיצד בשנת 2001 ייצר מטעני חבלה לבקשת
- 24 ערפאת, ודאג לקניית החומרים עבורם. המטענים שיוצרו היו מטעני צינור,
- 25 שמולאו בחומר נפץ המכונה 'אום אל עבד'". (עמ' 50 למטה); וכך ראה בהקשר
- 26 זה גם את האמור בעמ' 70 להכרעת הדין כדלקמן: "ראייה מרכזית נמצאה
- 27 לבית המשפט באמרת הנאשם מיום 18/9/06 שעה 11:50, אשר נגבתה על ידי
- 28 השוטר יעקב ברזני ונרשמה בשפה העברית. באמרתו זו מתאר הנאשם, כיצד
- 29 בשנת 2001 ייצר מטענים לבקשת ערפאת. הוא גם דאג לקניית החומרים.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 המטענים שיוצרו היו מטעני צינור שמולאו בחומר נפץ המכונה 'אום אל
2 עבד'. הנאשם לא התכחש לאמרתו זו בעת עדותו בבית המשפט, ואף העיד כי
3 מטענים הוכנו על מנת להתנגד לפלישת כוחות צה"ל למוקט'עה.
- 4 הנאשם העיד, כיצד בשנת 2000 קיבל פקודה מיאסר ערפאת לבצע "תגובה"
5 כלשהי בירושלים כמענה לביקורו של אריאל שרון בהר הבית בשנת 1999 –
6 2000, אך היות ועמדתו הבסיסית הינה בלתי אלימה, התעלם ובחר
7 "למסמס" הוראה זו (עמ' 51).
- 8 "התמונה הכללית שנתקבלה מעדויות ואמרות הנאשם הביאה אותי אל
9 המסקנות הבאות:
- 10 • הנאשם ראה בלחימה ישירה נגד צה"ל מעשה בלתי הגיוני בשל יחסי
11 הכוחות הבלתי שווים. מנגד, הוא נטל חלק בהכנות לשימוש בנשק בלתי
12 חוקי, כלומר נשק שהוחזק שלא לפי ההסכמים עם ישראל, ושהובא
13 בחלקו מחו"ל על ידי ראש הרשות הפלסטינית – יאסר ערפאת.
  - 14 • הנאשם העביר הוראות לבצע פעולות נגד ישראל ונגד ישראלים, ואף
15 העביר לפקודיו אמצעי לחימה לשם ביצוע הוראות אלה.
  - 16 • הנאשם תפקד במשך חמש שנים בארגון, אשר מקצת חייליו לא צייתו לו
17 בעניין ביצוע פיגועים נגד ישראל, בין משום שהיו מאורגנים בארגונים
18 אחרים, חזקים יותר מהמשמר הנשיאותי, ובין משום שפעולות הלחימה
19 גרמו ליציאת הלוחמים משליטה ומשמעת.
  - 20 • מפירי המשמעת לא נענשו בחומרה, ורובם ככולם נותרו ב"כוח 17"
21 בתפקידיהם שלהם.
  - 22 • הנאשם חשש כי אם יסכל את כוונות הפגיעה בישראל או בישראלים
23 באופן גלוי, ייפגעו מעמדו הרם ומקום עבודתו, ולכך לא היה מוכן. (עמ'
24 (53-54)
- 25 יש בהכרעת הדין נושאים נוספים שאינם רלוונטיים לתיק שבפנינו (דחיית טענת דמרה
26 כי יש לו חסינות בכך שפעל במסגרת הרש"פ). מה שחשוב לתיקים שבפנינו הן

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 המסקנות שניתן להסיק מהכרעת הדין בפרשת דמרה כפי שנכתבו בסעיף 209(ח)
2 לסיכומי התובעים, המשקפים את העולה מהכרעת הדין בפרשת דמרה :
- 3 א. דמרה היה בדרגה בכירה ביותר (תא"ל) בכוח 17 של מנגנוני הרש"פ.
4 ב. דמרה היה כפוף ליאסר ערפאת והיה אתו בקשר יומיומי וערפאת הוא זה
5 שהורה לו לבצע פיגועים בתוך תחומי ישראל.
6 ג. דמרה ביצע בין בעצמו ובין באמצעות פקודיו פיגועים נגד מטרות ישראליות.
7 ד. דמרה אף קיבל מערפאת נשק ומטעני חבלה לביצוע פיגועים.
8 ה. דמרה לא עשה מאומה כדי למנוע את הפיגועים, לא לפנייהם ולא לאחריהם.
9 ו. דמרה טוען בפה מלא שהוא אינו אחראי לפיגועים, שכן זו הייתה הוראה של
10 הממונה עליו – יאסר ערפאת.
11 ז. דמרה המשיך לעלות בסולם הדרגות אל בין כתלי הכלא".
- 12 2575. הכרעת הדין בפרשת דמרה נותנת לנו תמונה נאמנה של מה שקרה בסביבת ערפאת.
13 דמרה, כאמור לעיל, היה בדרגת אלוף מפקד כוח 17, שהוא "הצבא הפרטי" של
14 ערפאת. הוא היה נפגש עם ערפאת באופן יומיומי. דבריו משקפים את אשר אירע בפועל
15 ב"זמן אמיתי".
- 16 2576. ביחס לעדים אחרים, הועלתה טענה כי בית המשפט הצבאי הרשיע נאשמים במסגרת
17 עסקאות טיעון או על בסיס הודעות למשטרה (שהן העתקה של הודעות בפני השב"כ),
18 ועל כן, לשיטת עו"ד יוסף ארנון, ב"כ הנתבעים, אין ראוי להתחשב בהכרעות דין אלה,
19 ולחילופין, משקלם של הכרעות דין אלה נמוך, אם בכלל.
- 20 2577. ברם, בפרשת דמרה, הוא יוצג על ידי אחד מבכירי עורכי הדין הפליליים בישראל (עו"ד
21 אביגדור פלדמן) וניתנה הזדמנות להבאת ראיות לאורך מספר שנים, והכרעת הדין
22 התייחסה באופן מפורט לכל טענה וטענה שהועלתה על ידי הסנגור.
- 23 2578. בנסיבות אלה, יש לתת משקל רב לממצאים ולמסקנות של הכרעת הדין בפרשת דמרה,
24 ואני רואה בהם אחת מן הראיות החשובות, במסגרת 17 התיקים שבפניי (יחד עם
25 פרשת שובכי שתפורט להלן), שכן מדובר בהליך פלילי לכל פרטיו ודקדוקיו, שלכל
26 הדעות שהובאו לעיל ביחס לפרשנות סעיף 42א לפקודת הראיות, ועל פי הרציונלים
27 של אותו סעיף, יש הצדקה מלאה לאמץ את הדברים בתיקי הנזיקין שבפניי.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 לז.2.3 פרשת מרואן ברגותי
- 2 2579. בפרקים הקודמים הובאו ציטוטים ארוכים מפרשת ברגותי כפי שנפסק על ידי בית
3 המשפט המחוזי בתל אביב.
- 4 2580. בנוסף לכל הדברים הללו, אביא, בהקשר זה, את הסיכום, כפי שכתב ב"כ התובעים
5 (בסעיף 209 3), בעמ' 103 לסיכומיו:
- 6 "המורם מכל האמור הוא שיש בפנינו עובדות חלוטות מפיו של לא אחר מיד
7 ימינו של ערפאת בפן המבצעי, והן:
- 8 א. ערפאת היה מעורה ובקי היטב בעובדה שברגותי עוסק בטרור מבוקר
9 עד ליל ו ערפאת תמך בכך.
- 10 ב. ערפאת היה מעביר כספים ונשק לאותם טרוריסטים.
- 11 ג. ערפאת היה מפקדו הישיר של ברגותי וברגותי היה כפוף ל ערפאת
12 על כל הנובע והמשתמע מכך.
- 13 ד. האנתפאדה לא הייתה מתקיימת ללא תמיכתו הבלתי מסויגת של
14 ערפאת.
- 15 ה. ערפאת לא עשה מאומה כדי למנוע את הפיגועים – ההפך הוא הנכון.
16 ערפאת נתן יד חופשית לביצוע פיגועים שכן זו הייתה המדיניות
17 המוצהרת שלו.
- 18 ו. הפת"ח, על סעיפיו, ענפיו וסניפיו, ביצע פיגועי טרור גם בתוך
19 ישראל, כדי שלא להשאיר את 'הבמה' רק לארגונים האסלאמיים".
- 20 2581. סיכום זה משקף, אל נכון, את העולה בפרשת ברגותי.
- 21 לז.2.4 פרשת עויס
- 22 2582. בבית המשפט המחוזי בת"א (השופט ש' טימן, אב"ד; השופטת נ' אחיטוב; השופטת
23 ע' צ'רניאק), דן בתיק פ"ח (ת"א) 1137/02 מדינת ישראל נ' נאסר מחמוד אחמד עויס,
24 אשר בו הועמד לדין הנאשם שתואר בכתב האישום במילים אלה: "מפקד אזור שכס
25 וצפון השומרון של ארגון תנזים – פת"ח, וכן מפקד ארגון 'כתאאב שהדאא אל אקצא'
26 (גדודי חללי אל אקצא) באזור זה".

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2583. המדינה טענה כי ארגונים אלה הם ארגוני טרור והנאשם מילא בהם תפקיד בכיר
2 כמתואר וכי הוא יזם, אירגן והפעיל מעשי פיגוע רצחניים כנגד מטרות ישראליות, הן
3 במדינת ישראל והן באזור יהודה ושומרון, ופעילותו כללה, בין היתר, גם רכישה ויצור
4 של אמצעי לחימה מסוגים שונים והעברתם, בין במישרין ובין בעקיפין לידי המחבלים
5 שביצעו בפועל את הפיגועים מטעם הארגון הטרוריסטי הנ"ל.
- 6 2584. כתוצאה ממעשים אלה יוחסו לנאשם את העבירות הבאות שבהן הוא הורשע (ראה
7 הכרעת דין מיום כ"ט בניסן תשס"ג (1.5.03) שניתנה על ידי כב' השופטת ע' סלומון-
8 צ'רניאק, בהסכמת השופטים האחרים בתיק):
- 9 א. חברות ופעילות בארגון טרוריסטי, בניגוד לסעיפים 2 ו-3 לפקודת מניעת
10 טרור, תש"ח-1948;
- 11 ב. קשר לביצוע פשע, בניגוד לסעיף 499 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן –
12 "החוק");
- 13 ג. רצח בכוונת תחילה, בניגוד לסעיף 300(א)(2) לחוק;
- 14 ד. ניסיון לרצח, בניגוד לסעיף 305(1) לחוק;
- 15 ה. ניסיון לגרימת חבלה חמורה, עבירה בניגוד לסעיפים 329 (1) ו-25 לחוק;
- 16 ו. נשיאת נשק שלא כדין, עבירה בניגוד לסעיף 144 לחוק.
- 17 2585. אין כאן המקום להאריך ביחס לכל פרטי הכרעת הדין, וחלקם אף יובאו להלן,
18 במסגרת ציטוט חלקים מגזר הדין, אך ראיתי לנכון לצורך העניין שלפנינו להתייחס
19 לאותם חלקים בהכרעת הדין אשר עוסקים במעמד תנזים וגדודי חללי אל אקצא,
20 כארגוני טרור, ובמיוחד ליחסים שבין שני ארגונים אלה, לבין ערפאת.
- 21 2586. באחת מהודעותיו במשטרה הוא נשאל על ההיררכיה והקשר בינו לבין ערפאת
22 וברגותי, והשיב כדלקמן (עמ' 17 להכרעת הדין שנכתבה על ידי כב' השופטת ע'
23 צ'רניאק, שלדבריה הסכימו השופטים האחרים; ראיתי לנכון כדי להבהיר את
24 התמונה, להדגיש את שמם של ערפאת ושל מרואן ברגותי):
- 25 **ש"ש. בשם מי היית מבצע את הפגועים שציינת לעיל?**
- 26 **ת. בשם כתאאב שוהדאא אלאקצה שהוא משתייך לפת"ח.**

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ש. מי אחראי על תנועת הפת"ח?
- 2 ת. יאסר ערפאת האחראי ויו"ר תנועת פת"ח.
- 3 ש. מי אחראי על תנזים פת"ח?
- 4 ת. מזכיר תנועת פת"ח בגדה המערבית מרואן ברגותי...
- 5 ש. למי משתייכים שוהדאא אל אקצא?
- 6 ת. שוהדאא אל אקצא משתייכים לתנועת פת"ח ולתנזים פת"ח.
- 7 ש. מה הקשר שלך למזכיר תנועת פת"ח בגדה המערבית מרואן ברגותי?
- 8 ת. הקשר שלי למרואן ברגותי מזכיר תנועת פת"ח התחיל בשנת 1992
- 9 כשהתגוררנו באותה שכונה באמאן בעת שגורשנו על ידי השלטונות
- 10 הישראלים ומרואן חזר לגדה בשנת 1994 לערך ואני חזרתי בשנת
- 11 1995 וכשחזרתי לגדה התחדשו הקשרים עם מרואן והייתי נפגש עם
- 12 מרואן במשרד תנזים בשכם. וכן הייתי נפגש עמו במשרד ברמאללה
- 13 ואחרי פרוץ האינתיפדה אלאקצה המשכתי להיות בקשר עם מרואן
- 14 ברגותי והיינו מארגנים הפגנות בשם תנזים פת"ח והכרוזים היינו
- 15 מפיצים בשם ועדת התיאום (הארגונית) (אלפסאלי) והאחראים
- 16 בועדה יוסף חרב מטעם פת"ח וג'מאל סלים מטעם חמאס ואחרי
- 17 מותו קיבל את התפקיד אדם אחר ויו"ר הועדה היה יוסף חרב ומרואן
- 18 ברגותי חבר בועדת התיאום העליונה ומהועדה העליונה היו מנחים
- 19 ועדת התיאום הארגונית (אלפסאלי)..."
- 20 2587. אשר למימון של פעולות טרור הללו, נכתב בעמ' 18 להכרעת הדין, בהמשך לציטוט של
- 21 דברי הנאשם בהודעותיו למשטרה:
- 22 "ש. מי היה מממן את הכסף לביצוע פיגועים נגד מטרות ישראליות?
- 23 ת. היה מממן אותי בכסף אנשים מתנזים פת"ח בגדה ובלבנון.
- 24 ש. מי הם האנשים שמימנו אותך בכסף לקניית נשק על מנת לבצע
- 25 פיגועים נגד מטרות ישראליות?

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 לקחתי ממאגד אלמיצרי 12,000 שקלים וכן לקחתי מעצאם אבו בכר
2 8000 שקלים כהוצאות וקבלתי ממוניר מקדח בלבנון קיבלתי 50,000
3 דולר.
- 4 במה עוסק מאג'ד אל מצרי?
5 קצין במשטרה הפלסטינאית בשכם וחבר בפת"ח.
- 6 במה עוסק עאצם אבו בכר?
7 אחראי תנועת פת"ח בשכם ומשתייך למרואן ברגותי.
- 8 במה עוסק מוניר מקדח?
9 אחראי פת"ח בלבנון ומשתייך ליאסר ערפאת.
- 10 האם היה קשר בינד לבין מרואן ברגותי?
11 הייתי בקשר עם מרואן ברגותי כל הזמן.
- 12 האם מרואן ברגותי היה יודע שאתה מבצע פיגועים נגד מטרות
13 ישראליות?
- 14 כן ידע ושמי אף פורסם בעתונות ובטלביזיה וברדיו והייתי משוחח
15 עימו מידי פעם. וכשהמצב הפוליטי היה מדרדר ורע לנו היה מבקש
16 שנמשיך בפיגועים. וכשנפגש שמעון פרס ועומרי שרון עם מנהיגים
17 ברשות, התקשר אליי מרואן ברגותי וביקש שנעצור את הפיגועים.
18 ואני השבתי לו שאעשה זאת. ובאותה תקופה היה זיני באיזור,
19 ומרואן אמר לי, שעדיין מאחר והגנרל זיני נפגש עם מנהיגים ברשות,
20 שלא נבצע פיגועים בשם שוהדאא אלאקצה, ויש לציין כשהתקדמו
21 בשיחות, לא בוצעו פיגועים.
- 22 מי היה מממן את עאצם אבו בכר, שהיה מממן אותך בכסף לקניית
23 נשק?
- 24 עאצם אבו בכר היה לוקח כסף מתנועת פת"ח מהתקציב שהיה מאשר
25 יו"ר תנועת פת"ח יאסר ערפאת.
- 26 מי היה מממן את מאג'ד אל מצרי שהיה מממן אותך לקניית נשק על
27 מנת לבצע פיגועים נגד מטרות ישראליות?

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מאג'ד אל מצרי סיפר לי שהוא לוקח כסף ממרואן ברגותי ומאג'ד היה
2 מודע לכך והשתתף עמי במספר פיגועי ירי נגד מטרות ישראליות...
- 3 ש. האם מרואן מממן אותך בכסף באופן ישיר ?
- 4 ת. כן, מממן אותי מרואן ברגותי פעמים באופן ישיר בפעם הראשונה
5 העביר לי באמצעות הפקדה בבנק 3,000 ₪ ובפעם השניה העביר לי
6 דרך הפקדה בבנק 5,000 ₪.
- 7 ש. האם מרואן ברגותי ידע שאתה מבצע פיגועים נגד מטרות ישראליות?
8 ת. כן ידע וכפי שצינתי לעיל שמי אף פורסם בעיתונות והשלטונות
9 הישראלים מסרו לרשות הפלסטינאית שאני מבוקש בגין פיגועים
10 ושמי גם פורסם בעיתונות העברית ובעיתונות המקומית בגדה
11 וברצועה.
- 12 ש. האם מרואן ברגותי סייע לך במימון כסף פרט למה שהזכרת לעיל?
13 ת. כן פעם קיבלתי ממנו שיק על סך 2,300 ₪ מאושר על ידי היו"ר
14 ערפאת...".
- 15 2588. מבט-על ביחס לפעולותיו של אותו נאשם, על רקע אירועי אינתיפאדה רבים, מצוי בגזר
16 הדין, שניתן על ידי ההרכב האמור, ביום 5.5.03, כאשר העונש שהוטל על הנאשם היה
17 זה: 14 מאסרי עולם מצטברים, בגין 14 מעשי הרצח שהורשע בביצועם, וכן עונש של
18 50 שנות מאסר בגין יתר העבירות, במצטבר.
- 19 2589. אצטט מספר סעיפים מגזר הדין (ההדגשות במקור ; גם כאן יודגשו שמותיהם של
20 מרואן ברגותי ויאסר ערפאת):
- 21 1" הנאשם שבפנינו, נאסר עוויס, יליד 1970 ממחנה בלאטה, שלייד
22 שכם, מילא – כך הוכח ונקבע על ידנו – תפקיד בכיר, בשני ארגונים
23 טרוריסטיים, כפי הגדרתם בפקודה למניעת טרור משנת 1948. הוא
24 היה המפקד של אזור שכם וצפון השומרון של הארגון הטרוריסטי
25 'תנזים' ושימש כמפקד ארגון 'כתאב שוהדא אלאקצא' (גדודי חללי
26 אלאקצה) באזור זה. עוויס היה כפוף ישירות למרואן ברגותי, ראש
27 ארגון 'התנזים' באיזור יהודה ושומרון, שהיה כפוף ליו"ר הרשות
28 הפלסטינאית, יאסר ערפאת.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

2. מאז פרוץ האירועים האלימים בחודש ספטמבר 2000, המכונים 'אינתיפאדת אל אקצא', שכוונו כנגד חיילים ואזרחים ישראלים, יזם הנאשם, תיכנן, ארגן, אישר, הפעיל ומימן פיגועים, כנגד מטרות ישראליות, בתוך מדינת ישראל ובאיזור יהודה ושומרון. לצורך זה רכש, השיג ודאג לייצור של אמצעי לחימה מסוגים שונים, לשימושם של מפגעים מתאבדים או מפגעים אחרים. הוא ראיין מפגעים שהופנו אליו; הדריך אותם; צייד אותם בכלי נשק ותחמושת ומטעני נפץ; הסדיר הובלתם למקומות הפיגוע; צילמם במצלמות וידאו ובמצלמות רגילות, לפני צאתם של המפגעים למשימתם, כשהם קוראים כרוז שחיבר בעצמו, ודאג להפיץ סרטים ותמונות אלה לאמצעי התקשורת, לאחר ביצועם של פיגועים. כל אלה עשה בעצמו, ובעזרת הכפופים לו בארגונים הטרוריסטיים וחברים אחרים בהם, שחלקם הופיעו בפנינו כעדים.
- במקרים לא מעטים, נטל הנאשם עצמו חלק בירי אל עבר מטרות צבאיות באזור שכס.
3. הנאשם הורשע בכל עובדות כתב האישום, המונה שמונה אישומים, שכל אחד מהם מתאר אירוע או שורת אירועי טרור, שהנאשם היה מעורב בהם:
- הראשון – פיגוע שבוצע במסעדת "סי פוד מרקט" בתל-אביב, ע"י מחבל בשם איברהים חסונה, שנשלח ע"י הנאשם, הוכן וצויד בנשק על ידו, והגיע למסעדה, בשעות הלילה, כשהיא מלאה בסועדים ובמהלך מופע מוסיקלי, כשהוא חמוש ברובה מסוג M-16, רימוני יד וסכין. המחבל החל לירות לכל עבר, הטיל את רימוני היד שלא התפוצצו, ודקר את כל מי שנקרה בדרכו. עד שנורה המחבל למוות ע"י כוחות הביטחון, הספיק לדקור למוות שני סועדים, ואת השוטר הראשון שהגיע למקום והסתער עליו, ופצע עשרות אנשים שחלקם נגרמו חבלות חמורות.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 השני – פיגוע שבוצע ע"י המחבל עבד אל סאלם חסונה, באולם
2 האירועים "ארמון דוד" בחדרה, בעת שהתקיימה שם מסיבת בת
3 מצווה, מרובת משתתפים, של הנערה נינה קרדשוב.
- 4 המחבל, שנשלח, תודרך וצויד בנשק ע"י הנאשם, הגיע לאולם
5 בשיאה של השמחה, כשברשותו רובה מסוג M-16, מחסניות ורימוני
6 יד, התפרץ פנימה וירה לכל עבר מספר צרורות, עד שכמה מבאי
7 המסיבה, הסתערו עליו, כשאינם חמושים, תוך חירוף נפש; השתלטו
8 עליו, וגררו אותו אל מחוץ לאולם, שם נורה למוות בידי כוחות
9 הביטחון שהגיעו למקום. עד להשתלטות עליו, הצליח המחבל לרצוח
10 ששה אנשים (בגילאים שבין 25 ועד 63) ולפצוע עשרות אחרים,
11 כשלחלק מהם נגרמו חבלות חמורות.
- 12 השלישי – פיגוע שבוצע בירושלים, ברח' יפו פינת לונץ, כשהמקום
13 הומה אנשים. המחבל, סעיד רמאדן, הגיע למקום, לאחר שרואיין,
14 צולם, צויד ברובה מסוג M-16 ומחסניות, ע"י הנאשם, שגם תיאם
15 הובלתו, התחיל לירות לכל עבר, במטרה לפגוע במספר רב ככל הניתן
16 של אנשים. כתוצאה מכך, נרצחו שתי נשים שעברו ברחוב, ונפצעו
17 עשרות, ובהם כאלה שנחבלו באופן חמור, עד ששוטרים שנזדמנו
18 והזעקו למקום ירו בו למוות, לאחר מרדף קצר.
- 19 הרביעי – פיגוע שבוצע באיזור בתי המלון בנתניה, שני מחבלים:
20 שהדי אל נג'מי וסעיד בטא, שנשלחו, צולמו, וצוידו ברובים מסוג
21 M-16 וברימוני רסס, ע"י הנאשם שהורה גם על הסעתם למקום
22 הפיגוע – הגיעו סמוך למלון 'ג'רמי' בנתניה, ופתחו בירי בצרורות,
23 והשלכת רימוני רסס, אל עבר אולם הכניסה, כשהם גורמים למותה
24 של תינוקת בת שנה, ולפציעתם של עשרות אנשים, שלחלקם נגרמו
25 חבלות חמורות.
- 26 המחבלים נסוגו מהמקום עם הגיע כוחות הביטחון, ובתום מרדף
27 הסתתרו בגומחה חשוכה, בבניין של מלון אחר, כשהם חוטפים
28 בדרכם ומחזיקים עמם, כבן ערובה, עובר אורח יהודי, שנורה למוות

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 במהלך ההשתלטות של כוחות הביטחון עליהם. גם שני המחבלים
2 נורו למוות באותה גומחה.
3 החמישי – פיגוע המוני שנמנע, כששני מחבלים חמושים ברובי
4 M-16 וברימוני יד, וכן בחומרי נפץ, עשו דרכם לישראל במכונית
5 גנובה, ונתקלו, בסמוך לבאקה אל גרביה בכוח של שוטרי מג"ב.
6 במהלך ההיתקלות ירו המחבלים לעבר השוטרים וזרקו רימון רסס
7 שהיה ברשותם. אחד מהם פוצץ מטען נפץ שהיה במכונית (או
8 שהמטען התפוצץ כתוצאה מירי השוטרים), ועד שנורו המחבלים
9 למוות בידי כוח נוסף, הספיקו לגרום למותו של שוטר מג"ב ולגרום
10 לחבלה חמורה לשוטר אחר.
11 המחבלים יצאו לישראל באישורו של הנאשם, שדאג – באמצעות
12 אנשיו – לציידם בחומר נפץ ובנשק, וגם העביר לאחד מפיקודיו כסף
13 לרכישת המכונית הגנובה, שעמה הגיעו המחבלים, במטרה לבצע
14 פיגוע ולגרום למותם של אנשים רבים.
15 השישי – מתאר פיגוע המוני שתוכנן להתבצע בירושלים, כששני
16 מחבלים, מצוידים ברובי קלצ'ניקוב ורימוני יד, נעצרו במחסום של
17 צה"ל, בדרכם לביצוע הפיגוע, שנמנע בדרך נס. המחבלים גויסו
18 בידיעתו של הנאשם; תודרכו וצוידו בנשק ע"י אנשיו של הנאשם
19 ועפ"י הוראותיו.
20 השביעי – עוסק גם הוא, בפיגוע המוני שתוכנן להתבצע בירושלים,
21 ונמנע כשהמחבל החמוש נעצר ע"י שוטרים ליד בית חנינה, נורה
22 ונהרג על ידם.
23 גם המחבל הזה גויס, תודרך וצויד בנשק ע"י אנשיו של הנאשם,
24 בידיעתו ובאישורו של הנאשם.
25 השמיני – מתאר פיגועי ירי שביצע הנאשם עצמו (עם חבריו לקשר –
26 להם סיפק כלי נשק): כמה וכמה פיגועי ירי לעבר עמדת צה"ל,
27 שמוקמה ליד קבר יוסף; כמה וכמה פיגועי ירי לעבר עמדות של צה"ל
28 בהר גריזים; לעבר מחנה עין-בית ולעבר סיוורים של צה"ל בסמוך
29 למחנה בלטה ומטרות צבאיות באיזור חווארה.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 כמו כן סיפק נשק לפעילים אחרים בארגון הטרוריסטי, לצורך פיגוע
2 ירי על התנחלות 'חומש'; הנחת מטען חבלה בכביש עוקף זועתה-
3 עצירה; פיגוע כנגד סיור צבאי בדיר שארם והנחת מטען.
- 4 בשל פעילותו המתוארת לעיל, הואשם והורשע על ידנו, בעבירות
5 הבאות:
- 6 - 14 עבירות של רצח בכוונה תחילה, לפי סעיף 300(א)(2) לחוק
7 העונשין תשל"ז-1977 (להלן: "החוק"), שהעונש עליה הוא
8 מאסר עולם, חובה.
- 9 - 8 עבירות של ניסיון לרצח לפי סעיף 305(1) לחוק, שהעונש
10 עליה הוא מאסר 20 שנה;
- 11 - 5 עבירות של גרימת חבלה בכוונה מחמירה, לפי סעיף 329(1)
12 לחוק, שהעונש עליה הוא מאסר 20 שנה;
- 13 - 2 עבירות של ניסיון לגרימת חבלה בכוונה מחמירה, לפי סעיף
14 329(1) ביחד עם סעיף 25 לחוק, שהעונש עליה 20 שנות
15 מאסר;
- 16 - 8 עבירות של קשירת קשר לביצוע פשע, לפי סעיף 499 לחוק,
17 שהעונש עליה הוא 7 שנות מאסר;
- 18 - 3 עבירות של נשיאת נשק שלא כדין, לפי סעיף 144(ב) לחוק,
19 שהעונש עליה 10 שנות מאסר;
- 20 - 8 עבירות של פעילות (מילוי תפקיד, על פי ההגדרות) בארגון
21 טרוריסטי, לפי סעיף 2 לפקודת מניעת טרור; שהעונש עליה
22 20 שנות מאסר;
- 23 - 8 עבירות של חברות בארגון טרוריסטי, לפי סעיף 3 לפקודת
24 מניעת טרור, שהעונש עליה 5 שנות מאסר.
- 25 5. ראוי להזכיר, כי אף שהנאשם לא נטל חלק במשפט, והורה לסניגורו
26 להימנע מכל התערבות במהלכו, הרי שהרשעתו מבוססת היטב על
27 הודאותיו המפורטות במשטרה, כפי שנכתבו בכתב-ידו, ועל הודאות
28 פיקודיו ושותפיו לקשר ולארגון הטרוריסטי, ביחד עם תיאורים של

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 עדי ראיה ושוטרים, שיצרו מארג אחיד ומוצק של ראיות, המוכיחות
2 אשמתו של הנאשם, בכל העבירות שיוחסו לו, מעבר לכל ספק סביר.
3 ...בהמשך ביקשה התובעת להדגיש את מקומו המרכזי של הנאשם .6
4 בהיררכיית הארגונים הטרוריסטיים, כשהוא מגייס, מרכז, מאשר,
5 מממן, מספק כלי נשק ותחמושת, ממונה על הקשר עם אמצעי
6 התקשורת, במטרה להאדיר ולפאר את מעשי הפיגוע, וההרג ואת
7 מבצעהם, ואפילו מבצע פיגועי ירי בעצמו.
8 הנאשם אחראי לרציחתם של 14 איש, ולפציעתם של עשרות אחרים
9 – מוסיפה התובעת – כשהוא מותיר אחריו משפחות שכולות,
10 משפחות מטופלות באנשים שנחבלו וכל חייהם נהרסו ונשתנו
11 באחת; הרס ופגיעה בהרגשת הביטחון של אזרחי הארץ הזאת.
12 כיוון שכך מבקשת מאתנו התובעת להטיל על הנאשם את עונש
13 החובה בגין כל אחד ממעשי הרצח – במצטבר לעונשי החובה על
14 מעשי הרצח האחרים; כפי הראוי וכפי שהורתה לנו הפסיקה של בית
15 המשפט העליון (ע"פ 399/89 בעניין זלום, פ"ד מו (2) 259, וע"פ
16 9742/91 בעניין עמי פופר, פ"ד נא(5) 259, שהלך באותה דרך), וכפי
17 שנוהגים גם בתי המשפט המחוזיים, במקרים דומים.
18 בנוסף על כך, עותרת התובעת להטיל על הנאשם עונשים מצטברים
19 על העבירות הנוספות
20 ...
21 וכך, אכן, נוהגים בתי המשפט המחוזיים, במקרים דומים, עד שאיננו .9
22 נדרשים לחריש ראשון. כך נוהגים במפגע בודד, ואין שום סיבה
23 נראית לעין שלא לנהוג כך ברב-מרצחים כמו הנאשם, שאת עונשו
24 אנו גוזרים היום.
25 ומכאן לשאלה הערכית:
26 שמענו סיפוריהם המרגשים והכואבים, של נפגעים ועדי ראיה
27 לפיגועים המיוחסים לנאשם. שמענו אנשים שאיבדו יקיריהם;

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 שחבריהם נרצחו לנגד עיניהם; שנותרו נכים; שחייהם השתנו
2 באחת.

3 היו אלה תזכורות חיות ומוחשיות, למראות-הזוועה שאנו חוזים בהם
4 כל העת; אך דומה שאף שריר לא זז בפניו של הנאשם, במהלך
5 עדותם.

6 הנאשם הקדיש ימיו ולילותיו – בשמה של מלחמת שחרור פוליטית
7 ואידיאולוגית, לתכנון וארגון פעולות טרור רצחניות המיועדות לפגוע
8 במספר גדול ככל האפשר של אזרחים תמימים: אנשים נשים וטף,
9 בכל מקום אפשרי- ללא אבחנה; ללא נקיפות מצפון, ללא הרהורי
10 חרטה, ללא תועלת ובניגוד לכל כלל מוסרי ואנושי, שיש בו כדי
11 להצדיק במשהו את המטרה הנטענת. הנאשם שילח את המפגעים
12 לדרכם כדי לזרוע מוות, שכול, סבל, הרס ופחד, ולשבש את שגרת
13 החיים של כולנו.

14 על מעשיו אלה, שהוא גאה בהם, חייבת החברה לומר את דברה
15 בענישה מכבידה, שתביע –ולו במקצת- את הערך שהיא מייחסת
16 לשלומם וביטחונם של אזרחיה".

17 לז. 5.2 סיכום

18 2590. ראינו לעיל שלושה הכרעות דין.

19 2591. השילוב שלהם מוכיח כי אכן הרש"פ ובראשו ערפאת, הפעיל גם את כוח 17 בפקודו
20 של דמרה וגם את מרואן ברגותי, ראש התנזים, וגם את החוליות שבראשן עמד עווייס
21 (מפקד אזור שכס וצפון שומרון של ארגון תנזים פתי"ח ומפקד גדודי חללי אל אקצא
22 באותו אזור), תמך בהם כלכלית, נתן להם יד חופשית לביצוע פיגועים וזאת בהתאם
23 למדיניות המוצהרת של אש"פ והרש"פ כמתואר בהרחבה בפרק לה, העוסק במימד
24 האידיאולוגי.

25 לז. 3. מסמכי השלל

26 2592. במסמך קא"ש/357, שהוא נכתב בנייר פירמה של הביטחון המסכל, נושא תאריך
27 31.10.2001, נכתב כדלקמן:

28

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 "הרשות הלאומית הפלסטינית
- 2 מפקדת הביטחון המסכל
- 3 המטה הכללי
- 4 לכבוד האח הנשיא אבו-עמאר [יאסר ערפאת] ישמרהו האל.
- 5 בברכת המולדת.
- 6 הנדון: מפלגות האופוזיציה פועלות במרץ למען הגברת הפעילות
- 7 המשותפת.
- 8 לפי המידע המצוי אצלנו עולה, כי נערכות בדמשק פגישות
- 9 אינטנסיביות בהן משתתפים מנהיגים מתנועת ה- 'חמאס',
- 10 ה'ג'האד האיסלאמי', ה'חזית העממית' וה'חיזבאללה' על מנת
- 11 להגביר את הפעילות המשותפת ב'פנים' בסיוע כספי מאיראן. זאת
- 12 לאחר שהועבר מסר איראני להנהגות ה- 'חמאס' וה'ג'האד
- 13 [האסלאמי] לפיו אין להתיר רגיעה [במצב] בתקופה הנוכחית.
- 14 הסיוע הכספי יועבר ע"י 'חיזבאללה' על מנת להסלים את המצב
- 15 בימים הקרובים. מה שנדרש כעת [ממפלגת האופוזיציה] הוא לבצע
- 16 פעולות התאבדות נגד מטרות ישראליות בעזה, בגדה ובתוך ישראל.
- 17 בברכת המהפכה
- 18 אחיכם
- 19 ג'בריל אל-רג'וב".
- 20 2593. בתחתית העמוד לאחר החתימה מופיעים הערות בכתב ידו של ערפאת:
- 21 בראש הדף:
- 22 אישי
- 23 רשימת תפוצה:
- 24 אל-מג'אידה
- 25 אל-חא'ג אסמאעיל

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אמין
- 2 אל-דחלאן
- 3 2594. על אף האמור במסמך זה, שנכתב ע"י ג'בריל רג'וב מפקד כוחות הביטחון המסכל, ושהגיע לידיעתו של ערפאת, הן הרש"פ והן אש"ף לא עשו דבר כדי למנוע פעילות זו של החמאס והג'יהאד האיסלאמי שהינה ביצוע פעולות התאבדות נגד מטרות ישראליות בעזה, בגדה ובתוך ישראל.
- 4
- 5
- 6
- 7 2595. ראוי לציין, בהקשר זה, פעם נוספת, כי התזה שפרופסור קליין כאילו ערפאת התנגד לפעולות של מחבלים בישראל, לעומת הסכמתו לביצוע פעולות מחבלים בעזה ובגדה, תזה זו לא נתמכת, לפחות בעניין זה, שכן המחדל של אש"ף והרש"פ לאי מניעת ביצוע הפיגועים ע"י החמאס והג'יהאד, הייתה הן ביחס לפיגועים בישראל והן ביחס לפיגועים בגדה המערבית וברצועת עזה.
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12 2596. ממסמך שלל אחר (688/0018) עולים נתונים חשובים על הידע שהיה בידי מנגנוני הרש"פ על ביצוע פיגועים, כיצד לא עשו דבר למונעם, ואף התריעו בפני מבצעי הפיגועים כי עליהם להיזהר ולא להיתפס.
- 13
- 14
- 15 2597. בתוך המסמך השלל הנ"ל, יש מוצג קא"ש/272, שבו, בעמוד 10, תחת הכותרת "מסמך מס' 3" נכתב כדלקמן (הנוסח הערבי המקורי נמצא בתוך קא"ש/272 הנ"ל):
- 16
- 17 "מסמך של 'המודיעין הכללי' במחוז טול כרם (21.5.2001) המופנה למנהל
- 18 'המודיעין הכללי' במחוז רמאללה, מפרט שמותיהם של 232 מבוקשים ע"י
- 19 ישראל (ליד שניים מהם מצוין בכתב יד "מודיעין", במשתמע – קשורים
- 20 למנגנוני המודיעין). במסמך מצוין בכתב יד 'נא להודיע לאחים ששם מוזכר
- 21 לעיל לנקוט באמצעי זהירות' (וזאת בנוסף לקיום תחקיר ביטחוני מלא
- 22 אודותם)".
- 23 2598. בתוך מסמך השלל הנ"ל יש מוצג קא"ש/273, שבו, בעמוד 11 תחת הכותרת "מסמך מס' 4", נכתב כדלקמן (גם פה הנוסח הערבי נמצא בתוך המסמך):
- 24
- 25 במסמך של "המודיעין הכללי" (23.2.2002), המופנה למנהל "המודיעין
- 26 הכללי" במחוז רמאללה, נמסר על צעיר שרצח את מעסיקו הישראלי העובד
- 27 עימו במפעל לקפה באזור התעשייה בעטרות [רצח גד רג'ואן ז"ל שבוצע
- 28 ב-27.2.2002; 'גדודי חללי אל אקצא' נטלו את האחריות למעשה]. הרוצח,

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 המשתייך ל-"פת"ח", נמלט לביתו שבמחנה הפליטים אמערי (ליד
2 רמאללה). אחראי ה"מודיעין הכללי" באזור רמאללה אל-בירה מסתפק
3 בהערה, כי ניתן לזמן את מבצע הרצח בכל רגע נתון, ואינו נוקט בשום פעולה
4 מעבר לכך.
- 5 2599. ממסמך נוסף השייך לקבוצת מסמכי השלל 688/018, שהוגש כמוצג קא"ש/ש 275 יש
6 התייחסות לאזהרות שנותנים אנשי הרש"פ למבצעי פיגועים, כאשר נמצאים מטוסים
7 של חיל אוויר הישראלי באוויר, שמא מטוסים אלה יפגעו באותם מחבלים. כך נאמר
8 במסמך מס' 6, כדלקמן:
- 9 "מחשב, שנראה שייך ל'מודיעין הכללי', נתפס במהלך השתלטות צה"ל על
10 מתחם ערפאת ברמאללה (ה'מקטאעה'). במחשב נמצא קובץ שכלל את
11 הכותרת: 'אנשים שיש להזהיר כשנמצאים מטוסים [באוויר]' בקובץ נמצאה
12 רשימת אנשים עם מספרי הטלפונים שלהם. ברשימה מופיעים מרואן אל-
13 ברע'ותי (ראש ה-'פת"ח'/'תנזים' ב-איו"ש, מאכוון תשתיות הטרור של
14 'פת"ח'/'תנזים') וט'אפר אל-רימאוי (פעיל מבצעי של 'פת"ח' באזור
15 רמאללה המעורב בפיגועי ירי, בהם פיגוע ירי סמוך לנווה צוף)".
- 16 2600. מסמך נוסף במסגרת מסמכי השלל הללו מסומן קא"ש/ש 276 ועוסק במידע של מנגנוני
17 הרש"פ וידיעתם על ביצוע פיגוע (מסמך מס' 7 עמוד 14; גם כאן נמצא המסמך הערבי
18 המקורי בתוך קא"ש/ש 276):
- 19 "ב-דו"ח של 'המודיעין הכללי' (3.2.2002) נמסר על הכנות של חוליה
20 מ'גדודי חללי אל אקצא' באזור טול כרם לפיגוע בתוך ישראל. לפי ה-דו"ח,
21 מדובר בחוליה שביצעה את פיגוע ההרג בטקס בת המצווה בחדרה. ב-ד"וח
22 מצוין, כי 'האיש העוזר להם, ואשר תפקידו הוא להכין את המתאבד, מקורב
23 אלינו ושימש בעבר כמקור'. בתכנון הפיגוע עוסקים שלושה אנשים: אחד
24 מהם הנו ע'אנם מה 'ביטחון הלאומי' (בכתב יד: מכח 17); השני הינו האני
25 אבו לימון אשר שימש מקור של 'המודיעין הכללי'. המקור של 'המודיעין
26 הכללי' ממשיך לעקוב אחר 'גלגול' הפעולה ולדווח על כך ל'מודיעין הכללי'
27 בפרוט (אשר אינו מנסה לסכל אותה).
- 28 2601. מהמסמך הבא עולה קשר בין אנשי הביטחון הלאומי לבין מבצעי פיגועים (קא"ש/ש 277,
29 מסמך מס' 8 מתוך מסמכי השלל 688/0018):

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 "דו"ח של ה'מודיעין הכללי' (ללא תאריך אך מצורף למסמך אחר
2 מ-4.2.2002) ממוען אל תופיק טיראוי. ב-דו"ח נמסר, כי 'גדודי השיבה'
3 (כינוי המתייחס להתארגנות "פת"ח והמודיעין הצבאי בשכם) מתכננים
4 בימים הקרובים פיגוע בישראל באמצעות ירי מנשק אוטומטי. במסמך נאמר
5 במפורש, כי האחראי על המודיעין הצבאי בשכם הוא זה המכוון והמסייע
6 בביצוע פעולה זאת. האחראי על המודיעין הצבאי בשכם אף פנה באמצעות
7 סוכניו לסוחרי נשק בקבאטיה, על מנת לרכוש רובה קלאצ'נקוב וה'אב
8 הרוחני' שלהם בשכם הוא אל"מ אבו חמדאן (המדובר ב- אל"מ אחמד אבו
9 חמדאן, בכיר במפקדת 'הביטחון הלאומי' בשכם ובכיר ב"תנזים" בשכם,
10 העומד בראש חוליות טרור)".
- 11 2602. ממסמך נוסף עולה כי כאשר ידעו אנשי מנגנוני הרש"פ כי פלוני מתכוון לבצע פיגוע נגד
12 ישראל הם החליטו לגייס אותו למודיעין המסכל. כך נאמר בקא"ש/278 (המסמך
13 בערבית הוא נייר לוגו של הרשות הפלסטינית, מנגנון הביטחון המסכל נפת טול כרם,
14 והוא מסמך מס' 9 מתוך קבוצת מסמכי השלל 688/0018):
- 15 "במסמך שנתפס במשרדי מנגנון 'הביטחון המסכל' בטול כרם (26.12.2001)
16 נמסר, כי מחבל בשם עבד אל-חפיז פריג', חבר 'החזית הדמוקרטית'
17 שהצטרף ל'ג'האד האיסלאמי', ניסה להטמין מטען בדרך שבה עוברים
18 טנקים ישראלים באזור שויכה (צפונית לטול כרם). הפעולה לא יצאה
19 לפועל. פריג נעצר ע"י 'הביטחון המסכל', נחקר על ידו (חקירה שטחית)
20 ושוחרר לאחר שהסכם להתגייס ל'מודיעין המסכל'.
- 21 2603. מעבר לכל הנ"ל, עולה ממסמכי השלל כי כבר בשנת 1999, עוד לפני האינתיפאדה
22 החזיק הש"פ באלמ"ח בהיקף העולה על המותר על פי הסכמי אוסלו כולל מטולי נ"ט,
23 פצצות לאותן מטולים ומקלע ג'רינוב שאסור לרש"פ להחזיקו (קא"ש/237 שהוא חלק
24 ממסמכי השלל 688/0005 הנכלל בדו"ח נווה).
- 25 2604. אינדיקציה נוספת לזיקה שבין הרש"פ לבין מבצעי פיגועים מטעם הג'האד האיסלאמי
26 נמצאת במסמך קא"ש/242, שהוא מכתב מיום 28.11.2001, של הביטחון המסכל
27 מנהלת ג'נין ושכותרתו "הפעילים החשובים והבולטים של הג'האד האיסלאמי
28 במחוז ג'נין", כאשר ליד כל אחד מהם מתואר תפקידו כגון: "השתתף בהכנת כמה
29 פעולות התאבדות"; "בעל תפקיד בולט בתחום הכנת חגורות נפץ ומטענים". המכתב

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מסתיים במילים אלה "הערכת מצב: כל השמות הנזכרים לעיל מהווים את ראש
2 הפירמידה בפעילות הג'האד האסלאמי בכל המישורים. הם מהווים [גם] עמודי תווך
3 של הסתה נגד הרשות הלאומית ומוסדותיה מפעם פעם". מכאן עולה כי על אף
4 שאותם פעילי ג'האד מסיתים נגד הרש"פ, בפועל, הרש"פ והביטחון המסכל לא עשו
5 דבר כדי לעוצרם או למנוע מהם לבצע פיגועים נוספים.
- 6 2605. גם ממסמך קא"ש/243, שהוא מכתב שנשלח ע"י כח 17, מוזכרת פעילות של מחבלים
7 כולל שמות של מי שיצא לפיגוע התאבדות. גם כאן לא עשתה הרש"פ דבר כדי לעצור
8 את האיש או למנוע ביצוע פיגועים בעתיד.
- 9 2606. מעורבותו של ערפאת כללה גם היענות לבקשותיו של מרוואן ברגותי להעסיק במנגנוני
10 הרש"פ פעילים של התנזים (קא"ש/247 וקא"ש/248, כאשר בין הפעילים שלושה
11 שייכים לכח 17 ואחד משתייך לגדודי חללי אל אקצא.
- 12 2607. מסמך נוסף שיכול לשפוך אור על אחריותו של ערפאת להעברת נשק לארגוני טרור הוא
13 קא"ש/297. המסמך המקורי הוא מסמך 14 מתוך מסמכי השלל 688/0032, עמ' 47,
14 והוא מכתב של מזכ"ל חזית המאבק העממית, ד"ר סמיר עיושה כדלקמן:
- 15 **"ארגון השחרור הפלסטיני**
16 **הרשות הלאומית הפלסטינית**
17 **לשכת הנשיא**
18 **לכבוד הנשיא, ישמרו האל**
19 **נא הנחה להעביר למשרדי חזית המאבק העממי הפלסטינית ברצועת כזה ובגדה**
20 **המערבית נשק אישי: 30 רובי קלצ'ניקוב ו-15 אקדחים.**
21 **לטיפולך,**
22 **מזכ"ל חזית המאבק העממית**
23 **ד"ר סמיר עיושה**
24 **(חתימה)".**
- 25 2608. וכך "התגלגל" המסמך, ודרכו ניתן לשפוך אור על מעורבותו של ערפאת ושל הרש"פ
26 באספקת אמל"ח לארגון הטרור חזית המאבק העממית.

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 2609. בשלב הראשון, ביום 30.12.1995, מופיע הערב בכתב ידו ובחתימתו של ערפאת על
2 המסמך בזו הלשון:

3 "אל [ראש מנהלת] החימוש

4 נא לאשר [את העברת האמל"ח] מן המשלוח החדש

5 (חתימה)

6 [יאסר ערפאת, עפ"י כתב ידו וחתימתו]

7 30 בדצמבר 1995."

8 2610. בהמשך המסמך מופיעים הדברים הבאים:

9 "לכבוד נשיא מדינת פלסטין

10 המפקד הכללי-אבו עמאר

11 אדוני הנשיא,

12 הפריטים המבוקשים אינם בנמצא אצלנו כעת, ואנו עודנו מחכים לקבלם מן
13 הצד הישראלי.

14 לעיונך.

15 עבד אלקאדר אליאת [כנראה עודיאת]

16 ראש מנהלת החימוש [של ה-בטכ"ל]

17 (חתימה)."

18 2611. בכך לא הסתיים המסמך. על גבי אותו מסמך, בשלב מאוחר יותר יש תרשומת בכתב
19 ידו ובחתימתו של יאסר ערפאת, בזו הלשון:

20 "יש לספק הכל מיידית."

21 2612. ניתן לסכם את משמעות מסמך זה, כפי שמופיע בעמ' 48 של מסמכי השלל הללו, תחת
22 הכותרת "הערות למסמך 14".

23 1. הבקשה הופנתה ע"י חמ"ע בסוף 1995, מייד לאחר חתימת הסכם

24 הביניים בין ישראל לרשות.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1   2.   ההערה לפיה מחכים לקבל את הנשק מהצד הישראלי, מלמדת על
2   כוונה להעביר אמל"ח שהועבר ל'רשות' לצורכי חימוש המשטרה
3   הפלסטינית, אל ארגון הפועל במסגרת אש"פ, וזאת בניגוד להסכמים
4   ישראל.
- 5   3.   בראשית 2001, במקביל לתהליך של מיסוד המיליציות המקומיות,
6   מאשר ערפאת את הקצאת הנשק ל'חזית המאבק העממי'."
- 7   **לז.4 חוות דעת המומחים**
- 8   2613.   תא"ל במיל' יוסי קופרווסר, במסגרת חוות דעתו, שהמימד האידיאולוגי שבה הוסבר
9   הרחבה בפרק לה. 3.5, הקדיש תת פרק (ב.3) שכותרתו "הכנות תשתיות-פיזיות".
- 10   2614.   במסגרת חוות הדעת מוסבר כי הסתה, הכשרת לבבות וחיזוק תודעת המאבק (שאותם
11   פירטתי לעיל בתת פרק לה. 3.5), הם תנאי הכרחי לאפשר לרש"פ ולאש"פ לעשות
12   שימוש אפקטיבי (בראייתם) בנשק הטרור, אך אין זה תנאי מספיק, שכן בנוסף להכנות
13   התשתיות התודעתיות יש לדאוג לתשתיות פיזיות כדי להוציא לפועל פיגועים
14   קטלניים ולנהל מתקפת טרור ממושכת ורחבת היקף (סעיף 80, עמ' 29-30 לחוות הדעת
15   של קופרווסר).
- 16   2615.   בהמשך מוסבר כי הקמת התשתיות הללו בעזה וביהודה ושומרון על ידי ראשי אש"פ
17   והרש"פ, היו בדרך של עידוד וסיוע פעיל למחבלים וכן באמצעות מתן חופש לגורמי
18   טרור שעסקו בהקמתם ובהפעלתם של תשתיות אלה (סעיף 82). תוך שנים בודדות מאז
19   הקמת הרש"פ, הצליחו הרש"פ ואש"פ להרחיב תשתיות אלה למימדים משמעותיים
20   ביותר (סעיף 83).
- 21   2616.   אין מדובר רק בתשתיות חדשות, אלא החלטת הרש"פ ואש"פ שלא לפרק את החמאס
22   והג'יהאד האסלמי הפלסטינאי, למרות בקשות חוזרות של ישראל ולמרות
23   התחייבויות קודמות של ראשי הרש"פ ואש"פ ולמרות שהיה בידי הרש"פ ואש"פ
24   אמצעים כדי לפרק תשתיות אלה, מוכיחים כי הרש"פ ואש"פ נקטו בפעולות המעשיות
25   לכך שתהיה תשתית לביצוע פיגועים הכוללים רצח יהודים וישראלים (סעיף 84 לחוות
26   הדעת של קופרווסר). ובהמשך מוסבר כי מדובר בכוונת מכוון, הן לגבי הותרת
27   המנגנונים של החמאס והג'יהאד על כנם, והן בהחלטה שלא להסגיר פעילי חמאס, שכן

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ערפאת ואנשיו ראו בחמאס שותף לדרך (ראה סעיפים 85-90 לחוות הדעת של
2 קופרווסר).
- 3 2617. קופרווסר מסביר כי ערפאת עצמו בחר להקים מספר מנגנוני ביטחון עצמאיים
4 ונפרדים כאשר הם נמצאים בתחרות זה עם זה והשולט עליהם הוא ערפאת. כך ראה
5 ערפאת גם את החמאס והג'יהאד האסלאמי. לא רק שערפאת עודד גופים אלא, אלא
6 גם נמנע מלאסוף אמל"ח בלתי חוקיים (סעיפים 92-99 לחוות הדעת של קופרווסר).
- 7 2618. בחוות הדעת מוסבר כי ערפאת דאג להקמת מערכי טרור בערים השונות ביהודה
8 ושומרון וברצועת עזה. דוגמאות לכך הם התנזים וגדודי חללי אל אקצה, כאשר היה
9 ברור לכולם שערפאת לא רק שלא נקף אצבע כדי לפרק את התנזים, אלא העביר מסר
10 זה: "היה ברור לפעילי התנזים לחלוטין שקיומו של התנזים ופעילותו רצויים בעיני
11 ערפאת ואף ממומנים באישורו האישי של ערפאת, שבכל התקופות הרלבנטיות
12 לחוות דעתי היה מי שעל פי יישק כל דבר בכל הנוגע להוצאות כספיות ברש"פ (אפילו
13 הוצאות כספיות פעוטות ביותר דרש את אישורו של ערפאת)" (סעיף 103 סיפא לחוות
14 הדעת).
- 15 2619. הניסיון לטעון כי התנזים הינו "גידול פרא לא רצוי כביכול שאיש לא יזם את הקמתו
16 וצמח בעצמו ויאסר ערפאת רצה כביכול בפירוקו" (סעיף 107 לחוות הדעת של
17 קופרווסר), אינו מקובל על כותב חוות הדעת. הוא מסביר כי כענין עובדתי התנזים
18 פעילו פעלו בעידודו ובאישורו של ערפאת.
- 19 2620. וכך מתייחס קופרווסר לטענות שלפיהן ערפאת לא תמך בפעולות התנזים, ולעיתים
20 גינה אותן (סעיפים 109-110 לחוות הדעת של קופרווסר):
- 21 "109. מצב זה, בו הרש"פ ואש"פ מסוגלים להבעיר את השטח תוך שהם
22 מנסים להעמיד פנים שהם אינם אחראים לתבערה (טענה שבעבר
23 נמצאו לא מעטים שהתפתו להאמין בה, או שלפחות הציגו עצמם כמי
24 שמאמינים בה) – אפשר לרש"פ ולאש"פ במשך שנים 'ליהנות מכל
25 העולמות'. קרי, לקדם את השגת מטרותיהם באמצעות הפעלת לחץ
26 על ישראל מחד גיסא, תוך שהם מנערים חוצנם כביכול מהאחראים
27 לתבערה ואינם משלמים את מחיר מעשיהם ומחדליהם במלואו,
28 מאידך גיסא (רציונל זה דומה לרציונל שבבסיס 'חלוקת העבודה' בין

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 הרש"פ ואש"פ לבין ארגוני טרור פלשתינים ובראשם ארגוני
2 האופוזיציה האסלאמיסטית...).
- 3 110. ואולם ככל שנחשפו פרטי מעורבותם של הרש"פ ואש"פ בפעילותו
4 של התנזים (ובפרט מעורבותו האישית של ערפאת במימון
5 התנזים/גדודי חללי אל אקצה' במהלך מתקפת הטרור על ישראל,
6 בין היתר במסמכי השלל שנתפסו ע"י צה"ל במתחם המוקאטעה
7 [אלמקאטעה], מתחם הנשיאות ברמאללה ובמקומות נוספים) – כך
8 הפכו טענותיהם של הרש"פ, אש"פ והמסנגרים עליהם לכאלה
9 ששום אדם בר דעת ואובייקטיבי אינו יכול לקבלן".
- 10 2621. הרש"פ ואש"פ העניקו מקלט בטוח למחבלים, בשטחים שבשליטת הרש"פ, וסירבו
11 להסגיר מחבלים אלה לישראל (סעיף 115, וכן סעיפים 126-130 לחוות דעת קופרווסר).
- 12 2622. ערפאת עצמו, "למרות תפקידו הבכיר הוא לא בחל אפילו בהברחת מחבלים מחו"ל
13 לשטחי הרש"פ תוך ניצול מעמדו וחסיונותו" (סעיף 116 לחוות דעת קופרווסר; וראה
14 הדוגמא, בהמשך הסעיף).
- 15 2623. בהמשך חוות הדעת, מסופר על הברחות אמלי"ח לרש"פ, תוך ניצול תעודות VIP של
16 בכירי הרשות (סעיף 118), ובשל כך הייתה זמינות של הרש"פ ואש"פ לבצע פיגועים
17 "איכותיים" (סעיף 119 לחוות דעת קופרווסר). כן מתוארת מערכת הקמת תשתית
18 לייצור אמלי"ח ומתקני נפץ, בתוככי מנגנוני הביטחון (סעיפים 120-123 לחוות דעת
19 קופרווסר), והדרכה צבאית לפעילי טרור על ידי מנגנוני הביטחון של הרש"פ (סעיפים
20 124-125 לחוות דעת קופרווסר).
- 21 2624. בפר ג של חוות הדעת, שכותרתה "הרש"פ ואש"פ עומדים מאחורי פיגועי הטרור וגלי
22 הטרור שקדמו ל'אינתיפאדת אל אקצא'", יש תיאור מפורט של אירועים רבים
23 התומכים בכותרת האמורה. מוסבר כי הנהגת הרש"פ והחמאס הגיעו להסכם, לפיו
24 רשאי החמאס לפעול באין מפריע בתחומי הרש"פ ולבצע פיגועים, על אף הבטחת
25 הרש"פ בהסכמי אוסלו כי תמנע זאת (סעיף 143 לחוות דעת קופרווסר). ראוי לאזכור
26 ריאיון שנתן ראש אמ"ן ואחר כך סגן הרמטכ"ל, בעת הריאיון, האלוף משה(בוגי)
27 יעלון, במבט מל"מ, מס' 28, שבט תשס"ב, ינואר 2002, עמ' 3-4, בו אמר כי "ארגוני
28 הטרור פועלים כסוכני משנה של הרשות הפלסטינאית", וכי בפועל הרש"פ לא עשה
29 דבר כנגד הטרור והרש"פ וערפאת משתמשים בחמאס, העת הצורך, כסוכן (כפי

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 שהסורים משתמשים בחיזבאללה). יעלון אמר כי ערפאת רואה בטרור מכשיר
2 ומשתמש בו ויש לו שליטה אסטרטגית, לא בהכרח טקטית, על כל אירוע. הראיון צורף
3 כנספח י"ק/10 לחוות הדעת וקופרווסר קובע כי הדברים נכונים ותואמים את הידוע
4 לו מידיעה אשית ומקצועית (סעיף 156 סיפא לחוות דעת קופרווסר).
- 5 2625. בתת פרק ג.4 של חוות הדעת, שכותרתה " **מערכת מנהרת אל אקצה' וגלי אלימות**
6 **וטרור נוספים**", מוסבר כי ערפאת ראה באירוע זה בסיס להמשך פעילות נגד צה"ל
7 וישאלים, והעדר תגובה ישראלית מתאימה עודד אותו עוד יותר, כאשר הפעולות נגד
8 צה"ל בוצעו על ידי מנגנוני הביטחון, הכפופים לערפאת, אשר ראה באירועים אלה
9 מודל לגלי טרור ואלימות בעתיד (סעיף 189 לחוות דעת קופרווסר), כאשר אירועי ירי
10 על צה"ל והפרות סדר בחודש מאי 2000, היו, כלשון קופרווסר, "**כמעין 'חזרה גנרלית'**
11 **לקראת האירועים שאפיינו את תחילת מתקפת הטרור הפשתינית בספטמבר 2000**
12 **(בהתאם לתפיסת ההפעלה המקורית של מתקפת הטרור)**" (סעיף 191 לחוות דעת
13 קופרווסר; ההדגשות – במקור).
- 14 2626. וכך מסתיים הפרק השלישי של חוות הדעת (סעיף 120 לחוות דעת קופרווסר):
- 15 "ניתן לקבוע בוודאות ומעבר לספק שהוא, כי הרש"פ, אש"פ וראשיהם עשו
16 שימוש מכוון ונשלט באלימות של הכפופים למרותם ושל ארגוני טרור אחרים
17 ויחידים בתחומי הרש"פ ובאזורים הנתונים להשפעתה, על מנת לקדם את
18 יעדיהם המדיניים – וזאת מעת הקמת הרש"פ ולאורך כל שנות ה-90, עד
19 תחילת מערכת הטרור הנרחבת והרצופה בה פתחו הם בספטמבר 2000."
- 20 2627. בהתייחסו לחלק המעשי של פרוץ האינתיפאדה, מסביר קופרווסר כי בנוסף לצד
21 האידאולוגי (עליו עמדתי לעיל בפרק לה.3.5), היה מימד מעשי חשוב של ערפאת,
22 הרש"פ ואש"ף במסגרת מתקפת הטרור של פרוץ האינתיפאדה, הכולל, בין היתר,
23 נושאים אלה: הובלה וניהול של מתקפת הטרור, באמצעות מנגנוני הביטחון, התנזים,
24 משרדי הממשלה של הרש"פ וכלי התקשורת של הרש"פ ואש"ף; ארגון ותיאום של
25 המשך מתקפת הטרור בדרך של החרפתה, באמצעות מימון ואספקת אמל"ח; אי
26 מניעת טרור; הימנעות מיישום מערכת סיכולית לטיפול בפעילי טרור ואירגוני טרור,
27 והכל בדרך של שליטה מלמעלה של ערפאת באמצעות מנגנוני הרש"פ (סעיף 239
28 לחוו"ד קופרווסר).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 ערפאת הפעיל מנגנוני ביטחון שונים של הרש"פ לביצוע פיגועים. גם כוח 17, שהוא
2 משמר הנשיאות האישי של ערפאת, שימש ככוח צבאי לביצוע פיגועים. ראינו לעיל
3 כי אחד מראשי המפגעים היה מחמוד דמרה (ראה: פרק 2.2), וקפרווסר בחו"ד
4 מספר כי דמרה הועלה בדרגה בהיותו במאסר, מדרגת "עקיד" (מקביל לאל"מ) לדרגת
5 "עמיד" (מקביל לתת אלוף), ופעם שניה לדרגת "לואא" (מקביל לאלוף) וכל זאת ע"י
6 אבו מאזן, כאשר דמרה בכלא הישראלי (סעיף 242 לחו"ד קופרווסר).

7 2629. דוגמאות נוספות לכך שראשי מנגנוני הביטחון של הרש"פ, עמדו למעשה בראש חבורת
8 טרור, מובאות ע"י קופרווסר בסעיף 243 לחו"ד: תאופיק טיראווי, שעמד בראש
9 מנגנון המודיעין הכללי; מוחמד דחלאן ורשיד אבו שבאכ, שנטלו חלק בפיגועים כאשר
10 המקרה הבולט הוא הפיגוע נגד אוטובוס הילדים סמוך לכפר דרום (בנושא זה ראה
11 הדיון בחלק הפרטני, בפרק המתאים העוסק בתביעה); והדוגמא הבולטת היא התנזים
12 וגדודי חללי אל אקצה אשר היו הזרוע הביצועית והכפופים לערפאת בביצוע פיגועים
13 ופעולות טרור נגד אזרחים ישראלים ונגד יהודים. לפי קופרווסר למעלה ממחצית
14 מכלל פיגועי הטרור בוצעו ע"י מנגנוני הביטחון, פת"ח תנזים וגדודי חללי אל אקצה.
15 יתר הפיגועים שבוצעו ע"י ארגוני הסרוב, חמאס, ג'יהאד איסלמי ואחרים – הם לפי
16 עמדתו המקצועית של קופרווסר פיגועים שרש"פ ואש"ף אחראים עליהם. (ראה:
17 סעיפים 244-247 לחו"ד קופרווסר וכן הדוגמאות והראיונות של אנשי החמאס
18 ואחרים המובאים בסעיפים 248-252 לחו"ד הנ"ל; קופרווסר מציין המאמר מוסגר
19 כי הצלחת החמאס בבחירות נבעה מהתחזקותו במהלך מתקפת הטרור על ישראל
20 כאשר הרש"פ ואש"ף העדיפו במודע לעצום עין שכן מבחינתם בעדיפות עליונה עמדו
21 ההמשך וההחרפה של מתקפת הטרור על אף שהיון מודעים למחיר הפוליטי ששילמו
22 בשל כך, שמעמד החמאס עלה בקרב בציבור הפלסטיני- סעיף 253, שם).

5. לז. התייחסות לטענות הנתבעים ולראיותיהם

24 2630. אחד מן הנושאים שבחר ב"כ הנתבעים, עו"ד יוסף ארנון, להדגיש הוא כי הרש"פ מנע
25 פיגועים, עצר את מבצעייהם, ולכן, אין להעלות על הדעת כי הרש"פ יזם פיגועים.

26 2631. לצורך כך הובאה חוות דעתו של פרופ' מנחם קליין וכן הובאו עדי הגנה, אנשי מנגנוני
27 הרש"פ שבתצהיריהם כתבו טענה זו.

28 2632. ברם, בחקירה הנגדית, התגלתה תמונה שונה.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשטינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2633. אביא, לעניין זה, קטעים מפרוטוקול הדיון, מיום 23.7.17, שבו נחקר פרופ' קליין,
2 חקירה נגדית על ידי ב"כ התובעים, עו"ד אבי סגל (עמ' 3144, שורה 23 – עמ' 3145,
3 שורה 6):
- 4 "ש. האם אתה ביקשת מהרשות הפלסטינית מסמכים, תיעוד, כדי
5 להראות, כדי לבדוק מה עשה ערפאת כדי למנוע את פיגועי הטרור?
6 האם ביקשת כזה תיעוד מהרשות הפלסטינית?
- 7 ת. לא. לא ביקשתי.
- 8 ש. לא ביקשת. האם ביקשת תיעוד מהרשות הפלסטינית מה עשה
9 ערפאת כדי לנטרל את החמאס והג'יהאד האסלאמי שלא יעשו
10 פיגועי טרור? לא ביקשת.
- 11 ת. כל, לא ביקשתי שום,
- 12 ש. האם ביקשת מהרשות הפלסטינית עובדות או מידע לגבי רכישות
13 הנשק בהיקפי ענק של הרשות הפלסטינית במהלך האינתיפאדה
14 השנייה?
- 15 ת. לא. אני לא עוסק בכלל ברכישת אמל"ח.
- 16 ש. לא ביקשת. האם ביקשת מהרשות הפלסטינית את רשימות
17 האסירים של החמאס ששוחזרו על ידי הרשות הפלסטינית ואחר כך
18 השתתפו בפיגועי טרור? האם ביקשת?
- 19 ת. לא ביקשתי. לא עוסק,
- 20 ש. לא ביקשת.
- 21 ת. לא עוסק בתחום הזה בכלל.
- 22 ש. האם בדקת על המעורבות של השוטרים הפלסטינים ואנשי מנגנוני
23 הביטחון הפלסטינים בפיגועי טרור? האם ביקשת מידע על זה?
- 24 ת. שוב. אני לא עוסק בתחום המבצעי".

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1   אם פרופ' קליין אינו מומחה בנושאים אלה, אולי ניתן לקבל את המידע מדברי ד"ר
2   אלמסרי, אחד מאנשי הרש"פ, שנשאל בחקירתו הנגדית על תפקידו ופעולותיו למניעת
3   הטרור (פרוטוקול הדיון מיום 17.9.17, עמ' 3146, שורה 26 – עמ' 3153, שורה 2):
- 4   "ש: אני רוצה, אני שואל אותך, האם אתה היית אחראי ברשות
5   הפלסטינית לביצוע פעולות של מניעת טרור פלסטיני. האם אתה
6   היית הגורם האחראי?
- 7   ת: כן, כן, נכון.
- 8   ש: אתה, זה, זה הייתה האחריות שלך? למנוע טרור פלסטיני?
- 9   ת: כן.
- 10   ש: איפה, איפה, איפה עשית את זה? איפה מנעת טרור פלסטיני? בעזה,
11   ברמאללה, איפה?
- 12   ת: זה לא המקום להעלות את הנתונים האלה.
- 13   כ.ה. דרורי: סליחה, תכף.
- 14   ת: לא בבית משפט, מה,
- 15   כ.ה. דרורי: סליחה, גברת היא. גברת היא. תגידי לו ככה: ברגע שאדם
16   בוחר להיות עד בבית משפט, הוא צריך לענות על כל שאלה ששואלים אותו.
17   (מדבר בערבית).
- 18   עו"ד ארנון: (לא ברור – מדברים יחד) הוא לא (לא ברור – מדברים יחד)
- 19   כ.ה. דרורי: רגע, תן לי, תן לי לגמור.
- 20   ש: זה לא התחום שלו.
- 21   כ.ה. דרורי: אני לא מפריע. אני מבקש שאף אחד לא יפריע לי. אם יש
22   שאלה שאין לו את הנתונים עכשיו, שיגידי, האם הוא יכול לאסוף את
23   הנתונים, ולהביא אותם לישיבה הבאה, או שאין לו אפשרות בכלל לאסוף את
24   הנתונים. אני אכבד, אני אכבד את שתי התשובות. רגע, סליחה. אמרת לו
25   שאני אכבד את שתי התשובות?
- 26   מתורגמנית: כן, אמרתי לו.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 כ. ה. דרורי: יפה מאוד. שיענה לנו תשובה. האם הוא יכול לאסוף את
2 הנתונים או לא?
- 3 ת: אפשר לתת לי לענות?
- 4 כ. ה. דרורי: כמובן.
- 5 ת: לפי החוק הפלסטינאי,
6 כ. ה. דרורי: כן?
- 7 ת: החוק של המודיעין הכללי של הרשות הפלסטינית אסור לכל מפקד
8 או אחראי צבאי שידבר או ידווח על דברים או על מעשים שנעשו בתוך
9 המנגנון. ואם הוא יעשה ככה ייחשף למשפט ברשות הפלסטינית.
10 ישפטו אותו. ומה שיש לי אינפורמציה זה, זה, זה באחריות או
11 שהבעלים של זה, הרשות הפלסטינית לא אני אישית.
- 12 כ. ה. דרורי: תודה רבה.
- 13 ת: אני לא בא לדבר על הזיכרונות שלי.
- 14 כ. ה. דרורי: תודה. תגידי לו ככה, שאם הוא צריך אישור מהרשות
15 הפלסטינאית, יש פה שני עורכי דין של הרשות הפלסטינית שהם יגידו לו
16 אם זה מותר או אסור. עו"ד ארנון, יש בעיה שהוא יביא אלינו את הנתונים?
17 עו"ד ארנון: איזה נתונים?
- 18 כ. ה. דרורי: זה השאלה שהוא נשאל.
- 19 עו"ד ארנון: על מה?
- 20 כ. ה. דרורי: עו"ד סגל יחזור על השאלה.
- 21 עו"ד סגל: הוא טוען שהרשות, הוא טוען, העד, ד"ר אל מסרי טוען
22 שהרשות הפלסטינית עשתה פעולות כדי למגר את הטרור הפלסטיני. ואני
23 ביקשתי ממנו,
- 24 כ. ה. דרורי: לא. והוא אמר במסגרת זה עצרנו הרבה אנשים,
25 עו"ד סגל: כן.
- 26 כ. ה. דרורי: ובתי הכלא היו מלאים ומפוצצים באנשים.

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 עו"ד סגל: נכון. ואני ביקשתי ממנו שיראה לנו איזה פעולות עשו ושיביא
2 לנו נתונים. הוא אומר שהכל במסמכים. הוא אומר שאנשים נשפטו.
- 3 עו"ד שרון: אתה ביקשת רשימת אסירים.
- 4 עו"ד סגל: לא, לא. לא ביקשתי רשימה. ביקשתי לדעת,
- 5 כ.ה. דרורי: מה, תשאל מה אתה מבקש והם יגידו לך אם אפשר להביא
6 את זה, כן או לא?
- 7 ש: הוא טוען שעשו,
- 8 כ.ה. דרורי: תתרגמי לו גברתי, אני באמת קשה לי ככה היא.
- 9 מתורגמנית: אני מה?
- 10 כ.ה. דרורי: תתרגמי לו שעכשיו,
- 11 מתורגמנית: אמר שאם אתם דנים אף פעם לא ביקשתם.
- 12 כ.ה. דרורי: לא דנים. הוא עכשיו, הוא מבקש עכשיו בקשה ושיבדוק,
13 ותגידי לו את הבקשה הזאת. שהוא יחשוב בראש אם הוא יכול לקיים.
14 והעורך דין יגיד לו אם הוא יכול לקיים מבחינת החוקים של הפלסטינאים.
15 טוב. עכשיו תגידי מה אתה מבקש בדיוק.
- 16 ש: כל הפעולות, אני אשאל אותו קודם.
- 17 ת: (מדבר בערבית).
- 18 כ.ה. דרורי: (מדבר בערבית).
- 19 ש: האם זה נכון שכל הפעולות שהוא טוען שהרשות הפלסטינית עשתה
20 כדי למגר טרור פלסטיני מתועדות במסמכים?
- 21 ת: אני עניתי שכן, יש. זה מתועד.
- 22 ש: יופי. אז אני רוצה את כל המסמכים האלה.
- 23 ת: אני, אני ממליץ, אני גם ממליץ, רק ממליץ לך.
- 24 כ.ה. דרורי: שמה?

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ת: תבקש שמי שיבוא לתת עדות, מישהו אחראי ברשות הפלסטינית
2 עכשיו.
- 3 ש: אתה לא אחראי.
- 4 ת: אני עכשיו לא אחראי.
- 5 כ. ה. דרורי: תקשיבי, הוא אמר משפט אחר.
- 6 ת: אני הייתי אחראי.
- 7 כ. ה. דרורי: הוא אמר שמבחינת החוקים הפלסטינאים אסור לו לתת את
8 האינפורמציה.
- 9 ת: אפילו אחרי שאתה פורש.
- 10 כ. ה. דרורי: הבנתי. תגידי לו,
11 ת: (מדבר בערבית).
- 12 כ. ה. דרורי: למה הוא מפסיק אותי כל פעם?
13 ת: עד 20 שנה.
- 14 כ. ה. דרורי: תגידי לו, שלא יפסיק אותי באמצע.
15 ת: זה המסמכים,
16 כ. ה. דרורי: שלא יפסיק אותי באמצע.
17 ת: הרשמיים.
- 18 כ. ה. דרורי: תגידי לו, תגידי לו אם עכשיו ייתן לו אישור היועץ המשפטי,
19 עו"ד ארנון, שיכול להביא את המסמכים, הוא יכול להביא את המסמכים תוך
20 עשרה ימים? תוך 20 יום? חודש?
- 21 ת: זה צריך להיות, זה, זה לא עורך דין. זה הפרקליט של הרשות
22 הפלסטינית הוא צריך.
- 23 כ. ה. דרורי: טוב.
- 24 ת: התובע הכללי של הרשות הפלסטינית.
- 25 כ. ה. דרורי: תודה. תודה.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 (לא ברור – מדברים יחד)
- 2 כ. ה. דרורי: עו"ד סגל, תודה, סיימנו.
- 3 ת: התובע הכללי,
- 4 כ. ה. דרורי: תודה, תודה.
- 5 ת: הכללי, צריך לקבל רשות מהמנגנון.
- 6 כ. ה. דרורי: תודה. עו"ד ארנון ואחרי זה עו"ד סגל. עו"ד ארנון להקשיב
- 7 טוב. הכללים הם ידועים.
- 8 עו"ד ארנון: כן.
- 9 כ. ה. דרורי: כל אינפורמציה שיש בידי צד והוא לא מביא אותה, זה בעיה
- 10 שלו. תחליטו שאתם רוצים להביא אותה,
- 11 עו"ד ארנון: אבל,
- 12 כ. ה. דרורי: תחליטו שאתם רוצים להביא אותה על ידי אדם שעובד היום,
- 13 תעשו מה שאתם רוצים. ולך מר סגל, אתה את המקסימום שעשית בחקירה
- 14 נגדית עשית. הוא כרגע אומר שהוא מנוע. הוא לא יכול להביא את זה מסיבה
- 15 פרוצדורלית או מסיבה משפטית.
- 16 עו"ד סגל: רק שאלתי.
- 17 עו"ד ארנון: ביטחונית.
- 18 כ. ה. דרורי: או מסיבה שהוא לא העד הנכון, או מסיבה שהידע לא אצלו
- 19 כי זה היה בעבר.
- 20 עו"ד ארנון: הביטחוני ואסור לו להביא.
- 21 כ. ה. דרורי: אמרתי, את כל הסיבה בעולם.
- 22 עו"ד ארנון: מסמכים של הרשות, הביטחוני,
- 23 כ. ה. דרורי: אין לי בעיה.
- 24 עו"ד ארנון: מזה, אסור להביא.
- 25 כ. ה. דרורי: עו"ד ארנון, אין לי בעיה.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 עו"ד ארנון: גם מהשב"כ אתה לא יכול להביא.
- 2 כ. ה. דרורי: אתה, תבוא בסיכומים.
- 3 ת: (מדבר בערבית)
- 4 כ. ה. דרורי: לא להפסיק אותי. תבוא בסיכומים ותטען לנו יש טענת הגנה
- 5 מצוינת. שאנחנו נלחמנו נגד הטרור, רק שהניירות האלה הם סודיים. אני לא
- 6 יכול להראות בפני כבוד השופט דרורי.
- 7 עו"ד ארנון: נכון.
- 8 כ. ה. דרורי: אז או שאני אקבל את זה, או שאני לא אקבל. זה הכל. כמה
- 9 פשוט.
- 10 עו"ד ארנון: בדיוק. ואגיב לך גם, באותה הזדמנות, שכאשר הם ביקשו
- 11 חומר מהשב"כ הישראלי, הם לא קיבלו.
- 12 כ. ה. דרורי: עד כמה שאני זוכר, היחידי שרצה שאנשי השב"כ הישראלי
- 13 יעידו פה בפניי, מי שהתנגד לעדות שלהם, עד לבית משפט עליון היה
- 14 המדינה יחד איתך.
- 15 עו"ד ארנון: כן.
- 16 כ. ה. דרורי: ואתם הלכתם לבית משפט עליון. ובית משפט עליון מנע ממני
- 17 לקבל את האינפורמציה.
- 18 עו"ד ארנון: נכון.
- 19 כ. ה. דרורי: נו, אתה חושב שזה בסדר? אני לא חושב שזה בסדר.
- 20 עו"ד ארנון: כן. אני בטוח שזה בסדר.
- 21 כ. ה. דרורי: אני לא ערכאת ערעור על בית משפט עליון וזה המצב.
- 22 ש: טוב,
- 23 כ. ה. דרורי: אמנם הכל מוקלט, אבל זה המצב. אני לא יכול להתווכח עם
- 24 בית משפט עליון.
- 25 עו"ד ארנון: נכון.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 כ.ה. דרורי: אני דן על פי, אני לא יכול להתווכח עם חוק פקודת הראיות
2 ואני לא יכול להתווכח עם חוק, עם החוק ליישום ההסכם הביניים. אני רק
3 במסגרת החוק דן. מה שנותנים לי, נותנים לי. לכן בית המשפט העליון
4 השופט אלון, פסק דין מאוד מפורסם בשם אלון נגד ממשלת ישראל, אמר
5 שבית המשפט לא נותן אמת עובדתית. הוא נותן אמת משפטית.
6 עו"ד ארנון: נכון.
7 כ.ה. דרורי: על פי האילוצים של דיני הראיות. אחד האילוצים של דיני
8 הראיות שבית משפט עליון לא מאפשר לי לשמוע את ראש השב"כ ואת ראש
9 אמ"ן ואתה לא מרשה לי לראות את הניירות האלה. זה הכל.
10 עו"ד ארנון: נכון.
11 כ.ה. דרורי: על פי זה אני אפסוק את הדין. זה הכל.
12 ש: עכשיו, אתה זוכר איזה פעולות עשו בשנת 97?
13 מתורגמנית: 97?
14 ש: 97.
15 ת: אני רוצה להגיד משהו.
16 ש: רק שאלתי אם הוא זוכר איזה פעולות.
17 כ.ה. דרורי: תן לו, תן לו, תן לו הוא צודק.
18 ת: תרשה לי, תרשה לי בבקשה. אני באתי לבית המשפט וכל שאלה
19 שאני כן יודע לענות עליה אני, אני לא רוצה להקשות את הנושא. כל מה, מה
20 שקשור בהליכי הביטחון ופוגע בביטחון של אנשים והמדינה וקבוצות, אם
21 אתה רוצה איזה שהיא אינפורמציה, אפילו מישראל, צריך לפנות לבית
22 משפט העליון כדי לבקש דבר כזה.
23 כ.ה. דרורי: אנחנו מודים לך. תודה רבה. (לא ברור – לא מדבר למיקרופון)
24 תודה. עו"ד ארנון מבין מה המשמעות המשפטית? עו"ד סגל מבין מה
25 המשמעות המשפטית? לעבור לפרק הבא של חקירה נגדית. זה הכל.
26 ש: טוב,

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 כ.ה. דרורי: כל אחד יבין מה הוא הצליח להשיג, מה המגבלות ומה
2 המשמעות. זה הכל. בסיכומים תטענו את כל הטענות שלכם. תסבירי לו
3 בערבית מה שאמרתי. שאין לי שום טענה כלפיו. זאת בעיה משפטית. כל
4 אחד מעורכי הדין ידע מה לעשות. הוא בתור עד עשה בדיוק מה שכתוב.
5 תגידי לו אם יש לו איסור 20 שנה לגלות, שישמור את החוק. אני, תגידי לו
6 שאני מכבד אזרחים שומרי חוק. תגידי לו ככה.

7 ת: אני מודה לך כבוד השופט.

8 עו"ד ארנון: אז אדוני לא מכבד אותי?

9 כ.ה. דרורי: לא, בטח, קל וחומר.

10 ש: יש לי, אני, אני רק רוצה לסכם את הנקודה הזאת ברשותך. אתה לא
11 יודע או לא רוצה להגיד לנו,

12 כ.ה. דרורי: לא, לא. אסור לו להגיד בגלל דיני הסודיות. כך הוא אמר.

13 ש: רגע, אדוני.

14 כ.ה. דרורי: טוב, תעשה מה שאתה רוצה.

15 ש: אתה,

16 כ.ה. דרורי: אז גברתי, את תתרגמי מילה, מילה מה שהוא שואל.

17 ש: אתה לא יודע או אסור לך להגיד בגלל שזה סודי, איזה פעולות עשתה
18 הרשות הפלסטינית למיגור הטרור הפלסטיני בין השנים 96 ל- 2004. זה
19 נכון?

20 ת: כן.

21 כ.ה. דרורי: מצוין. את זה צריך לעשות ב- 10:05 ואת השאלה הזאת ב-
22 10:10 והחקירה הנגדית הייתה מצטמצמת מאוד".

23 2635. האם המסמכים שבידי הרש"פ, אשר בהם נמצא התייעוד על מניעת הטרור ומעצר
24 טרוריסטים, הוגש לבית המשפט על ידי הרש"פ ועדיה?

25 2636. תשובה לכך מצויה בפרוטוקול הדין מיום 1.11.17 (עמ' 3306, שורה 9 – עמ' 3307,
26 שורה 3):

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשטינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 כב' הש' משה דרורי: כן. בבקשה. הדיון מתחיל בשעה 10:46 במקום 10:00
2 עקב תקלות של העד שנתקע במחסום. מה שם העד? מוחמד אל מסרי. כן.
3 האם הוא רוצה להוסיף או לתקן משהו מהישיבה הקודמת?
4 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: לא, כב' השופט. לא לתקן ולא להוסיף.

5 כב' הש' משה דרורי: מצוין. טוב.

6 "ע.ת.1, ד"ר מוחמד אל מסרי, לאחר שהוזהר כחוק משיב לשאלות עו"ד אבי
7 סגל בחקירה ראשית:

8 עו"ד אבי סגל: בדיון הקודם אני ביקשתי ממך להביא את כל המסמכים
9 שאתה טוען שקיימים בקשר עם הטענה שלך שהרשות הפלסטינית עשתה
10 פעולות כדי למנוע טרור. הבאת את המסמכים?

11 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני עניתי לך בדיון הקודם זה צריך שבית משפט
12 הנכבד יבקש ממשרד המשפטים או שר המשפטים של הרשות הפלסטינית
13 ושהם יוציאו את המסמכים שיש להם בלשכה הביטחונית או משרד
14 הביטחון. אני כרגע אני אדם אזרח, אני מחוץ לתפקיד שלי ואין לי שום
15 סמכות להביא איזה שהוא מסמך שקשור למוסד הזה או ללשכה הזו.

16 ש: אתה פנית למישהו מהרשות הפלסטינית מהעדות שלך הקודמת
17 להיום כדי לנסות לקבל את המסמכים?

18 ת: לא.

19 ש: בדיון הקודם אתה אמרת שמי שצריך לאשר את זה הם עורכי הדין
20 של הרשות הפלסטינית האם אתה פנית אליהם וביקשת לקבל את
21 הניירת?

22 ת: לא, אני לא ביקשתי מאף אחד. אין לי סמכות. אין לי.

23 2637. בהמשך פרוטוקול הדיון הנ"ל, מיום 1.11.17, נשאל ד"ר אל מסרי על פיגועים שבהם
24 נפגעו ישראלים או יהודים. אביא את שני עמודי הפרוטוקול, כדי להמחיש לקורא את
25 תשובות העד של הרש"פ (עמ' 3309, שורה 30 – עמ' 3311, שורה 32):

26 ש. האם אתה יודע שאנשי מנגנוני הביטחון של הרשות הפלסטינית
27 השתתפו בפיגועים נגד ישראל. האם אתה יודע?

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני מדבר על הפוליטיקה הכללית של הרשות
2 הפלסטינית.
- 3 כב' הש' משה דרורי: אני רואה שלא נתקדם. תני לי, תגידי לו ככה, הוא
4 עכשיו נמצא בחקירה נגדית, מותר לו לשאול אותו שאלות עובדתיות,
5 אם הוא יודע שיגייד שהוא יודע אם הוא יגייד שהוא לא יודע שיגייד
6 שהוא לא יודע.
- 7 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני שומע ואני עונה.
- 8 כב' הש' משה דרורי: לא, האם הוא יודע שהיו פיגועים שבהם, מה אתה
9 שאלת נהרגו ישראלים?
- 10 עו"ד אבי סגל: האם אתה יודע שאנשי הרשות הפלסטינית, מנגנוני הביטחון
11 של הרשות הפלסטינית ביצעו פיגועים כנגד אזרחים וחיילים
12 ישראלים.
- 13 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: יכול להיות שיהיו אנשים בודדים שלא במערכת
14 ולא במנגנון. אלה עבריינים. אתה לא יכול להפיל את זה על ההנהגה.
- 15 כב' הש' משה דרורי: טוב. רק רגע. תגידי לו שהתפקיד שלו כאן עכשיו הוא
16 לא להיות פרשן משפטי אלא לענות על העובדות, כך תגידי לו. הוא
17 נשאל שאלה עובדתית האם הוא יודע על מקרה אחד או כמה מקרים
18 שאנשים שהם היו עובדים של הרשות הפלסטינית זה לא חשוב
19 מאיזה יום או באיזה שעה הם עשו פיגוע שבו נהרגו ישראלים? זה
20 מה שהוא שאל אותנו.
- 21 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני עונה לכם לפי מספרים ולפי תאריכים. יש בן
22 אדם מסוים שעשה איזה פיגוע ונשפט בבית המשפט וגזרו את דינו
23 והוא קיבל מאסר לכל החיים שלו. יודעים יש מישהו מאנשי הרשות
24 עשה מעשה כזה הרשות שפטה אותו בבית המשפט צבאי. אין לנו אף
25 בן אדם שביקשו מאתנו לשפוט אותו ולא שפטנו אותו.
- 26 כב' הש' משה דרורי: תקשיבי, תגידי לו שישתכל אליי רק רגע. לא שאלו
27 אותו על לשפוט, לא שאלו אותו על איזה עונש נתנו, שאלו אותו רק

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשטינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 עובדה אחת האם הוא מכיר מקרים שאנשים של הרשות הפלסטינית
2 עשו פיגוע שבו נהרגו יהודים מכיר או לא מכיר זה הכל.
- 3 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני אמרתי שהיה בן אדם אחד ושפטו אותו.
- 4 כב' הש' משה דרורי: הבן אדם הזה מה שמו ומתי היה הפיגוע?
- 5 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: תנו לי בבקשה לבדוק בניירת אני אראה את השם
6 והעונש שהוטל עליו.
- 7 כב' הש' משה דרורי: לא צריך. האם חוץ מהמקרה הזה היחיד שהוא מכיר
8 היו עוד מקרים זה מה שהוא שאל אותו?
- 9 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: לא.
- 10 כב' הש' משה דרורי: זאת אומרת מאז שקמה הרשות הפלסטינית ב – 1995
11 ועד היום ב – 2017 רק איש אחד של הרשות הפלסטינית עשה פיגוע.
- 12 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני מאז 2011 אני מחוץ לתחום.
- 13 כב' הש' משה דרורי: אז עד 2011. זאת אומרת,
14 עו"ד אבי סגל: אדוני, זה לא נקלט לפרוטוקול.
- 15 כב' הש' משה דרורי: רק רגע. בואי. אני רואה שאנחנו לא מתקדמים. רק
16 רגע.
- 17 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני רוצה לשמוע,
- 18 כב' הש' משה דרורי: תשמע רק רגע. אני צריך לתווך בינו ובין עו"ד סגל.
19 האם אני הבנתי נכון את התשובה שלו מאז 1995 עד שנת 2011 שהיו
20 הרבה מאוד פיגועים שנהרגו ישראלים יהודים הוא מכיר רק מקרה
21 אחד שבו האיש שביצע את הפיגוע הוא היה עובד ברשות
22 הפלסטינית, זה נכון?
- 23 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: כן. בתקופה הזאת כן. רק במקרה הזה.
- 24 כב' הש' משה דרורי: בפעם השביעית, לא הזאת, מ – 1995 עד 2011.
- 25 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: כן. מ – 1995 עד 2011 המקרה הפלסטינאי שדיברו
26 ופרסמו עליו זה המקרה שאני דיברתי עליו.

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 כב' הש' משה דרורי: איך קוראים לו?
- 2 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: לא זכור לי.
- 3 עו"ד אבי סגל: אני אחכה עד שהוא ימצא.
- 4 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני אגיד לך איך קוראים לו.
- 5 כב' הש' משה דרורי: רק תגידי לי באיזה סעיף הוא קורא.
- 6 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: ב-29/9/2000 היה מישהו בשם מוחמד נאיל
- 7 איסמעיל הוא הואשם שהוא רצח חייל ישראלי.
- 8 כב' הש' משה דרורי: לא צריך, אני רוצה להבין האם הוא, רק רגע, למה
- 9 הוא לא מקשיב וקוטע אותי באמצע כל הזמן? האם הוא מקריא
- 10 מסעיף 10 לחוות הדעת שלו?
- 11 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: כן.
- 12 כב' הש' משה דרורי: זה הכל. אז תגידי לו שבמקרה הזה הוא אדם עסוק
- 13 מאוד ומספיק שהוא אומר אני מדבר על מקרה שמופיע בסעיף 10
- 14 לחוות הדעת שלי זה מספיק. תודה. עכשיו, חוץ מהמקרה הזה של
- 15 מוחמד סלימן יאסין.
- 16 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: התפקיד שלו היה סמל האיש הזה.
- 17 כב' הש' משה דרורי: אני רואה כתוב פה סמל נאיל מוחמד סלימן יאסין.
- 18 חוץ מהמקרה הזה של מר יאסין בסעיף 10 הוא לא מכיר אף מקרה
- 19 אחד במשך, כמה זה? מ – 1995 עד 2011? 16 שנה.
- 20 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני לא זוכר.
- 21 כב' הש' משה דרורי: הוא לא מכיר טוב.
- 22 עו"ד אבי סגל: אתה בדקת ?
- 23 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני לא יודע אם היו עוד מקרים.
- 24 כב' הש' משה דרורי: הוא לא יודע.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 בהמשך לדברים אלה עומת העד עם תואר תפקידו והיקף סמכויותיו, לדבריו, מול
2 העדר מידע מינימלי, או העדר רצון למוסרו על דוכן העדים (עמ' 3311, שורה 33 – עמ'
3 : 3314, שורה 16):

4 "עו"ד אבי סגל: האם אתה בדקת במסמכים של הרשות הפלסטינית על
5 מעורבות של אנשי המנגנון הפלסטיני,

6 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: לא היה דרוש ממני לבדוק את זה.

7 עו"ד אבי סגל: תן לו לסיים את השאלה. האם אתה,

8 כב' הש' משה דרורי: לא, רק רגע, סליחה, אתה אומר שאתה היית מנהל

9 המודיעין הכללי בעזה מ – 2006 עד 2007 לפני כן אתה היית סגן מנהל

10 הנשיא הכללי בכל התפקידים שלך, בכל תפקידי המודיעין שלו הוא

11 היה דובר מודיעין מ – '94 – '96 אף מקרה אחד לא ידוע לו חוץ

12 מהמקרה של יאסין? האיש שמופיע בסעיף 10.

13 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: לענות?

14 כב' הש' משה דרורי: כמובן.

15 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני בתקופה הזאת אני לא שמעתי על מקרים

16 אחרים וזה לא אומר שלא היה בן אדם כזה, אני לא ידעתי רק או אני

17 לא יודע על זה.

18 כב' הש' משה דרורי: סליחה, אני לא מבין, אני רואה שאני פשוט לא

19 מצליח להבין, האיש שמו ד"ר מוחמד מחמוד אל מסרי?

20 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: נכון.

21 כב' הש' משה דרורי: כתוב פה שהוא עבד במודיעין הכללי מ – '94 – '96

22 ואחרי זה הוא היה מנהל המודיעין הכללי בעזה מ – 2006 עד 2007.

23 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: כן.

24 כב' הש' משה דרורי: אחרי זה הוא היה מ- 2000 – 2006 אחראי על

25 המודיעין הפוליטי במודיעין הכללי.

26 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: כן.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 כב' הש' משה דרורי: כל התפקידים שפורטו פה, אז אדם בתפקיד כזה
2 בכיר לא שמע שהיו פיגועים שנהרגו יהודים?
- 3 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: השאלה פה שונה כב' השופט. אני שמעתי על
4 פיגועים,
5 כב' הש' משה דרורי: האם מכל הפיגועים שהוא שמע.
6 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני שמעתי על הרבה.
7 כב' הש' משה דרורי: מצוין, האם מכל הפיגועים שהוא שמע חוץ מהמקרה
8 של יאסין אף אחד לא עבד ברשות הפלסטינית. זה מה שאני רציתי
9 לדעת.
- 10 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: כב' השופט, אני לא הכחשתי שאני שמעתי, אני
11 שמעתי על הרבה מקרים, אבל אני אחראי על אגף המודיעין זאת
12 אומרת מי שעובד בשב"כ לא יודע מה שמתרחש בתוך הצבא או בתוך
13 המוסד. אני רוצה שאתה תבין את העמדה שלי.
- 14 כב' הש' משה דרורי: אני לא מבין את העברית שלו. תגידי לו שעכשיו ידבר
15 אוטוסטרדה, מה התפקיד שלו ומה הוא יודע ומה הוא לא יודע.
- 16 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני רק יודע כל מה שמתרחש במודיעין הכללי.
17 בתפקיד שלי במועצת הביטחון אני מקבל את כל ההנחיות וכל הפניות
18 התפקיד שלי למנוע אפילו בכוח כל מעשה של טרור. אני מדבר אתך
19 בכנות. אתה תחליט מה שאתה רואה לנכון.
- 20 כב' הש' משה דרורי: אני לא מבין מה שהוא אומר פשוט, אם התפקיד שלו
21 למנוע טרור והוא אומר שעשו פעולות טרור מי עשה את פעולות
22 הטרור האלה?
- 23 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: זה כשהביטחון לא עשה את המוטל עליו, אף אחד
24 לא יודע איך המעשים של טרוריסטים איך מתרחשים בכל העולם,
25 לא יודעים איך זה ומתי. השאלה אם אני תומך בטרור או לא.
- 26 כב' הש' משה דרורי: מי דיבר עליו? תגידי לו בפעם השביעית הוא לא מבין
27 בכלל למה הוא נמצא פה. אני לא שאלתי על דעתו האישית ואני לא
28 שאלתי אם הוא תומך בטרור.

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 עו"ד יוסף ארנון: לא, אדוני,
- 2 כב' הש' משה דרורי: אני מדבר עכשיו. אנחנו מבקשים ממנו אינפורמציה
- 3 זה הכל. אנחנו שואלים,
- 4 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני לא שמעתי על אף בן אדם שבמנגנון הביטחוני
- 5 של הרשות הפלסטינית שעשה מעשה של טרור זאת התשובה שלי.
- 6 חוץ מהמקרה.
- 7 כב' הש' משה דרורי: זאת אומרת כל הפיגועים, הרבה פיגועים שהיו הם
- 8 נעשו על ידי אנשים שלא קשורים לרשות הפלסטינית.
- 9 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: לא מהחלטה של הרשות הפלסטינית עצמה הם
- 10 נעשים יש הבדל בין זה ששלחו אותם או שעשו לבד.
- 11 כב' הש' משה דרורי: בפעם השביעית שאל אותו עו"ד סגל האם מבין אלה
- 12 שביצעו את הפיגועים היו אנשים שהם עבדו ברשות הפלסטינית,
- 13 קיבלו משכורת.
- 14 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: יכול להיות, אבל אני לא יודע אישית.
- 15 כב' הש' משה דרורי: אז מה התפקיד שלו?
- 16 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: יכול להיות, אבל אני לא זוכר. לא שאני לא יודע,
- 17 אני לא זוכר.
- 18 עו"ד אבי סגל: אתה אומר, בוא נעשה סדר,
- 19 כב' הש' משה דרורי: רק רגע, מר סגל, ברגע שיש פיגוע מה התפקיד שלו
- 20 לעשות?
- 21 עו"ד אבי סגל: זה הייתה השאלה הבאה שלי.
- 22 כב' הש' משה דרורי: אני רואה שאני לא אתקדם, גב' עיאה, תתרגמי, ברגע
- 23 שיש פיגוע מה התפקיד שלו לעשות, לחקור?
- 24 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: לא.
- 25 כב' הש' משה דרורי: אז מה התפקיד שלו?

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשטינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: התפקיד שלי זה להגיע לתוצאות ולהגיע להערכת
2 מצב.

3 כב' הש' משה דרורי: על פי הוא יודע את זה, על פי קריאה מעיתונים ?

4 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: המודיעין בכל העולם התפקיד שלה לאסוף
5 אינפורמציה להגיש להנהגה דיווח.

6 כב' הש' משה דרורי: אז אני שואל אותו אז באינפורמציה שהוא אסף האם
7 הוא מצא איזה שהם אנשים חוץ ממר יאסין שעשה פיגוע שהוא עובד
8 של הרשות הפלסטינית?

9 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: אני לא זוכר כרגע אבל בטוח שיש.

10 עו"ד אבי סגל: בטוח שיש. איפה אפשר למצוא את האינפורמציה הזאת,
11 אצל הרשות הפלסטינית?

12 עד, ד"ר מוחמד אל מסרי: תתאמו בין הביטחון,

13 ש: אני שאלתי אותך אם היום את המסמכים האלה שמצביעים על זה
14 שיש מעורבות של אנשי המנגנון הביטחון של הרשות הפלסטינית
15 בפיגועים כנגד ישראל יש לרשות הפלסטינית ? כל האינפורמציה הזו
16 מי עשה את הפיגועים, האם אלה אנשי הרשות הפלסטינית, האם
17 הם אנשי המנגנון הפלסטיני כל זה יש בידיים של הרשות
18 הפלסטינית?

19 ת: בטח יש להם את כל האינפורמציה.

20 ש: למי יש את האינפורמציה שם ?

21 ת: תחזור לביטחון הפלסטיני ותשאל אותם. "

22 2639. עו"ד ארנון טען, כי כפי שהשב"כ הישראלי אינו מוסר מידע בבית משפט, כך חלים
23 כללים אלה על המודיעין הפלסטיני.

24 2640. אינני מקבל אנלוגיה זו.

25 2641. ראשית, השב"כ הישראלי אינו זכאי שלא למסור מידע, כאשר איש שלו נמצא על דוכן
26 העדים. השב"כ יכול לפנות לראש הממשלה או לשר הביטחון, והם – לפי שיקול דעתם

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 – רשאים להוציא תעודת חיסיון, והכל, כאמור בסעיף 44 לפקודת הראיות [נוסח
2 חדש], תשל"א-1971, שזה לשונה:
- 3 "א) אין אדם חייב למסור, ובית המשפט לא יקבל, ראיה אם ראש הממשלה
4 או שר הביטחון הביע דעתו, בתעודה חתומה בידו, כי מסירתה עלולה
5 לפגוע בביטחון המדינה, או אם ראש הממשלה או שר החוץ הביע דעתו,
6 בתעודה חתומה בידו, כי מסירתה עלולה לפגוע ביחסי החוץ של
7 המדינה, אלא אם מצא שופט של בית המשפט העליון, על-פי עתירת
8 בעל-דין המבקש גילוי הראיה, כי הצורך לגלותה לשם עשיית צדק עדיף
9 מן העניין שיש לא לגלותה, ובהליך פלילי – כי הראיה עשויה להועיל
10 להגנת הנאשם ומידת התועלת שבה להגנה עולה על העניין שיש לא
11 לגלותה, או שהיא חיונית להגנת הנאשם.
- 12 (ב) הוגשה לבית המשפט תעודה כאמור בסעיף קטן (א), רשאי בית
13 המשפט, על פי בקשת בעל הדין המבקש גילוי הראיה, להפסיק את
14 המשפט לתקופה שיקבע כדי לאפשר הגשת העתירה לגילוי הראיה,
15 ואם ראה לנכון – גם עד להחלטה בעתירה".
- 16 2642. לא הוצג בפניי כל דבר חקיקה דומה החל על הרש"פ.
- 17 2643. מכל מקום, דיני הראיות, על פי המשפט הבינלאומי הפרטי, בתביעת נזיקין בישראל,
18 הם דין הפרוורום, קרי: דיני הראיות הישראלים (ראה: פרק ל.2 לעיל), שעל פיהם יש
19 חובה על כל עד להעיד אמת ולמסור כל מידע שיש בידו, אלא אם כן חלים דיני
20 החסיונות – ובהם סעיף 44 הנ"ל – ובהעדר חיסיון חוקי או פסיקתי, ממשכה לחול
21 על העד החובה למסור מידע או מסמכים.
- 22 2644. בכל מקרה, הרש"פ הייתה מודעת לצורך להביא ראיות, ומה היא המשמעות והתוצאה
23 המשפטית של הימנעות מהבאת ראיות, כפי שאמרתי בדיון שהפרוטוקול שלו צוטט
24 לעיל, וכפי שהסברתי בהרחבה בפרק ל.4.4 לעיל, והאסמכתאות הרבות המובאות שם;
25 וכן ראה את עמדת המשפט העברי, שם, ובתת פרק ל.5.4).
- 26 2645. אם אכן ד"ר אלמסרי היה פעיל רק חלק מן התקופה, מי מנע מן הרש"פ להביא עדים
27 מומחים יותר, כולל נתבעים שהם אנשי ביטחון פלסטינים?

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2646. התוצאה המשפטית היא ברורה: נותרת על כנה כמות הראיות של התובעים בדבר
2 מעורבות הרש"פ בפיגועים, והראיות כי הרש"פ לא מנעה פיגועים, אלא להיפך,
3 הזהירה פעילי טרור כי הם בסכנה כי ייתפסו על ידי ישראל או כי מטוסים ישראלים
4 יפגעו בהם. ראיות נגדיות של הרש"פ הטוענת לפעילותה למניעת טרור או למעצר של
5 פעילי טרור באופן אמיתי (לא בשיטת "הדלת המסתובבת") – אין.
- 6 2647. מכאן, שגם בנקודה זו הרימו התובעים את נטל הראיה, והתמודדו כדבעי מול טענת
7 ההגנה של הנתבעים.
- 8 **לז. 6. פרשת מנטין**
- 9 2648. גם בנושא זה ראיתי לנכון להביא את דבריו של כב' השופט סולברג בפרשת מנטין,
10 תחת הכותרת של פרק ג "המימד המעשי", שבו כתב את הדברים הבאים (פסקאות
11 84-91; ההדגשות במקור):
- 12 "84. המימד השלישי בו תמכה הרש"פ בארגוני הטרור הוא המימד
13 המעשי, בגדרו סייעו מנגנוני הביטחון וה'מודיעין הכללי' של הרש"פ
14 באופן ישיר ועקיף לתשתיות הטרור ולפעולות הטרור.
- 15 85. בכירים במנגנוני הביטחון של הרש"פ פעלו בשיתוף פעולה עם ארגוני
16 הטרור וסייעו בהוצאתם לפועל של פיגועים. במסמך מפורט מיום
17 4.4.2002 מאת 'המודיעין הכללי' של הרש"פ על אודות הנעשה בג'נין
18 צויין כי ג'מיל סויטאת, סגן ראש 'הביטחון המסכל' של הרש"פ
19 בג'נין, וקצין נוסף ב'ביטחון המסכל' רוכשים אמצעי לחימה עבור
20 הג'יהאד האיסלאמי והחמאס, והם המקור למרבית כלי הנשק
21 המצויים ברשות הארגונים הללו (עמוד 7 לסקירה 688/0018).
22 המסמך מוסיף ומתאר את שיתוף הפעולה המבצעי בין מנגנוני
23 המודיעין ברש"פ לבין הג'יהאד האיסלאמי, שהוביל לפיגוע ירי
24 שבוצע בעפולה ב-27.11.2001, כאשר אחד משני המחבלים שביצעו
25 את הפיגוע היה איש 'המודיעין הכללי' של הרש"פ, שגוייס על-ידי
26 סויטאת.
- 27 86. דו"ח של 'המודיעין הכללי' (שלא נשא תאריך, אך צורף למסמך אחר
28 מיום 4.2.2002), דיווח כי 'גדודי השיבה' מתכננים בימים הקרובים

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 פיגוע בישראל, וכי' האחראי על המודיעין הצבאי [של הרשות] בשכם
2 הוא זה שמכוון ומסייע לביצוע פעולה זו'. בהמשך מתואר כי הלה אף
3 פנה לסוחרי נשק בקבאטיה במטרה לרכוש רובה קלאצ'ניקוב לצורך
4 הפעולה (עמוד 15 לסקירה 688/0018).
- 5 87. מסמך של ה'ביטחון הכללי' מיום 27.3.2002 דיווח על אירוע בגדרו
6 עצר מחסום של צה"ל דרומית לרמאללה אמבולנס ובו מבוקש
7 ואמצעי לחימה. בדיווח צויין כי נהג האמבולנס הודה בחקירתו כי
8 אמצעי הלחימה הועברו לו על-ידי מחמוד טיטי, המשרת ב'ביטחון
9 המסכל' של הרש"פ, תוך העלאת הטענה שמדובר בפברוק ישראלי.
10 עם זאת, על המסמך צויינה הערה בכתב-יד, לפיה – 'המידע מצביע
11 על כך שמאחורי העניין עומד אל-טיטי מהביטחון המסכל' (עמוד 17
12 לסקירה 688/0018).
- 13 88. שיתוף הפעולה בין הרש"פ לבין ארגוני הטרור כלל גם אזהרת פעילי
14 טרור המבוקשים על-ידי ישראל. במסמך מפורט של 'המודיעין
15 הכללי' מיום 4.4.2002 על אודות הנעשה בג'נין נאמר כי סגן ראש
16 הביטחון המסכל בג'נין, ג'מאל סויטאת, נוהג לדווח לנציג מטעם
17 הג'יהאד האיסלאמי – 'אודות גלי המעצרים נגדם, מועדם ושמות
18 המבוקשים' (עמוד 8 לסקירה 688/0018). במכתב אחר של 'המודיעין
19 הכללי' ממחוז טול-כרם מיום 21.5.2001 המופנה למנהל 'המודיעין
20 הכללי' במחוז רמאללה, מפורטים שמותיהם של 232 מבוקשים על-
21 ידי ישראל, כאשר ליד שניים מהם צויין כי הם קשורים למנגנוני
22 המודיעין, ולגביהם נכתב בכתב-יד: 'נא להודיע לאחים ששם מוזכר
23 לעיל לנקוט באמצעי זהירות'. על מחשב שנתפס במהלך השתלטות
24 צה"ל על מתחם ה'מוקטאעה' ברמאללה נמצא קובץ שכתרתו:
25 'אנשים שיש להזהיר כשנמצאים מטוסים [באוויר] ובו רשימת
26 אנשים ומספרי הטלפון שלהם. ברשימה מופיעים, בין היתר, מרואן
27 אל-ברע'ותי וט'אפר אל-רימאוי, שניהם פעילי טרור (עמוד 13
28 לסקירה 688/0018).
- 29 89. זאת ועוד. הרש"פ נמנעה מלסכל פיגועים חבלניים גם במקרים בהם
30 ידעה על תכנונם. כך למשל, בדו"ח של 'המודיעין הכללי' מיום

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 **דיגודי** 3.2.2002 נאמר – 'הגיעו אלינו ידיעות מטול כרם אודות כך ש'גדודי
2 **חללי אל-אקצא', הזרוע הצבאית של ה-פת"ח, עוסקים בהכנות**
3 **לביצוע פיגוע בתוך ישראל... האיש שעוזר להם, ואשר תפקידו להכין**
4 **את המתאבד, מקורב אלינו ושימש בעבר כמקור...'. הרש"פ נמנעה**
5 **מלפעול לסיכול הפיגוע, ובסופו של דבר אכן בוצע הפיגוע במסגרת**
6 **בת המצווה בחדרה כנזכר לעיל (עמוד 14 לסקירה).**
- 7 **.90** בחזרה לענייננו. לדברי בית המשפט המחוזי – 'ממסמכי השלל עולה,
8 **כי אין ספק באשר לעיסוקה המתמיד של הרש"פ בהטמעת**
9 **האידיאולוגיה שעמדה מאחורי התפיסה האסטרטגית שלה, כי**
10 **הטרור הוא לגיטימי להשגת היעד הלאומי הפלשתיני, ואין ספק, כי**
11 **אידיאולוגיה זו חלחלה והוטמעה בקרב הצעירים, אשר ראו במימוש**
12 **האידיאולוגיה משום מעשה נאצל ורצוי, מה עוד שהרשות טרחה**
13 **להקנות להם את הידע המעשי בשימוש בנשק, כצעד ישיר מאותה**
14 **אידיאולוגיה' (פסקה 54 לפסק הדין). תמיכתה של הרש"פ בטרור**
15 **בתקופה שקדמה למחנות האימונים מחזקת אפוא את המסקנה כי**
16 **במחנות מטעמה שהתקיימו בשיאה של האינתיפאדה, הועברו**
17 **מסרים המעודדים טרור.**
- 18 **.91** בית המשפט המחוזי קבע, כי – 'הרש"פ לא עמדה בנטל המשני
19 **המוטל עליה לשמוט את הבסיס מתחת לראיות התובעים, ובמאזן**
20 **ההסתברות שוכנעתי כי גרסת התובעים 'מסתברת יותר ומתקבלת**
21 **יותר על הדעת מהגרסה שכנגד' (פסקה 57 לפסק הדין). העדויות,**
22 **המסמכים ושאר הראיות שהוגשו מטעם משפחת המנוח הטו כאמור**
23 **את כפות המאזניים לטובת גרסתם- שלהם בדבר אימונו של הנער**
24 **המחבל אצל הרש"פ לשם הריגת יהודים. בשלב זה עבר נטל הבאת**
25 **הראיות לכתפי הרש"פ, שבחרה שלא להגיש דבר בנוגע למחנות**
26 **האימונים והמסרים שהועברו במסגרתם. כיוון שכך, משלא עשתה**
27 **לאיזון כפות המאזניים או להטייתם לצדה, לא עמדה הרש"פ בנטל**
28 **הראיה המשני'.**
- 29

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 **לח. המימד התקשורתי – ההסתה לאלימות**
- 2 2649. המסרים המופיעים הן בתקשורת הפלסטינאית והן בספרי הלימוד הפלסטינאים,
3 הינם, לטענת התובעים, מסרים כאלה המעודדים את האינתיפאדה ואת הרצח של
4 יהודים וישראלים, ולשיטת התובעים, יש בהם עילה משפטית לחייב את הרש"פ
5 ואש"ף (האחראים או השולטים על התקשורת ועל ספרי הלימוד), בפיצוי נזיקין
6 לתובעים ב-17 התיקים שבפנינו.
- 7 2650. תת אלוף במילואים קופרווסר. בחוות דעתו, כאשר מתאר הוא את פרוץ האינתיפאדה
8 ביום 30/9/2000, כדי להוכיח כי אין מדובר בהתפרצות ספונטנית אלא בתכנון מראש
9 של ערפאת ואנשיו, כלל אנשי התנזים שטופחו ע"י הרש"פ ואש"ף, לאורך שנות ה-90,
10 מסביר כי אחת מהפעולות הראשונות שנעשו יום אחד לאחר תחילת מתקפת הטרור
11 הוא פרסום הכרוז הראשון של "הכוחות הלאומיים והאסלאמיים", וזאת ע"י משרד
12 ההסברה של הרש"פ. דבר זה נעשה בשליטתו ובראשותו של מרואן ברגותי הכפוף
13 לערפאת. שליטה זו של הרש"פ דרך משרד ההסברה ואמצעי התקשורת הפלסטינים,
14 היו במה למסרים של הסתה מפי אישים ברש"פ ובאש"ף כולל דרשנים במסגדים, אשר
15 מקבלים את שכרם מהרש"פ ודבריהם משודרים בכלי התקשורת של הרש"פ (סעיפים
16 231-232 לחוות דעתו של קופרווסר).
- 17 2651. אחד מן הקוראים להסלמה, באופן פומבי ובאמצעי התקשורת, היה מרואן ברגותי
18 ששימש כשופרם של מנהיגי הרש"פ ואש"ף, וכמי שמבטא את רצונם. הציבור
19 וההמונים, הבינו כי אותם מסרים של ברגותי המעודדים אלימות וטרור, משקפים את
20 עמדותיו ואת רצונותיו של ערפאת, יו"ר הרש"פ ואש"ף (סעיפים 233-235 לחוות דעתו
21 של קופרווסר; אחת הדוגמאות המובאות שם הוא הביטוי: "לירושלים צועדים המוני
22 שהידים")
- 23 2652. במסגרת המסמכים שהוגשו על ידי התובעים מצויים מסמכים לא מעטים התומכים
24 בגישה זו.
- 25 2653. כך, בקא"ש/364 מופיעה קריקטורה בעיתון "אלחיאת אלג'דידה" (בטאון הרשות
26 הפלסטינית) מיום 22.4.03, שבו מצויר אריק שרון טובל בדם, כאשר לטענת התובעים,
27 כמתואר במסמכי השלל, מדובר ב"דמוניזציה של אריאל שרון השב ומוצג כצמא דם

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 בתקשורת הפלסטינית. הקריקטוריסטית אמיה ג'וחה הינה בעלת דעות פוליטיות
2 קיצוניות ומסרי השנאה שלה זוכים לפופולריות רבה בציבור הפלסטיני והערבי".
- 3 2654. מסמך נוסף הוא מודעת אבל על מותם של מבצעי פעולות טרור נגד ישראל הזוכים
4 לתשבחות ולביטויי הערצה (קא"ש/365), שבה מתוארים המחבלים ההרוגים כ"גיבורי
5 פעולת התאבדות על אדמת בית שאן שבה נפלו מספר הרוגים ופצועים ציוניים",
6 ולאחר מכן נכתב: "מי יתן ושני החללים יחסו ברחמיו של הבורא, והוא ישכנם בגן
7 עדן יחד עם החברים והחללים" (וראה גם קא"ש/367 שאף היא כוללת מודעות אבל
8 על מחבלים שהרגו יהודים).
- 9 2655. בספרי הלימוד של הרש"פ, כעולה מהדוגמאות שהובאו בנספחים שהוגשו לבית
10 המשפט, ניתן למצוא מאפיינים אלה:
- 11 א. העם הפלסטיני מתואר כחלק מהאומה הערבית האסלאמית, ובמפה של
12 המזרח התיכון לא מופיעה מדינת ישראל אלא רק פלסטין עם חץ שבו מופיע
13 מסגד כיפת הסלע (קא"ש/369; ובהמשך מובאות שם מפות ודוגמאות נוספות,
14 כולם במסגרת מסמכי השלל 688/0029, כאשר באחת המפות אפילו תל אביב
15 אינה נכללת).
- 16 ב. במסגרת השיעור שבו המורה שואל את התלמידים כיצד יכולים לחגוג את חג
17 העצמאות השנה, תשובת התלמידים: "נזמין את משפחות השהדאא
18 והאסירים כדי לכבדם"; "נעלה את זכר השהדאא מעירנו בנטיעת עץ על שם
19 כל שהיד" (ספר אזרחות, כיתה ג, עמ' 7 – קא"ש 371).
- 20 ג. בשיעור ללשון, כתה ח, עמ' 35, הקטע ללימוד הוא זה: "דם השהדאא רקם
21 אותו (את הדגל), ידי הלוחמים הגנו עליו ורובי החיילים המאמינים בנצחיותו
22 הקיפו אותו, גופות נפלו כדי שיונף ונאמנים מתים למענו".
- 23 ד. הפרוטוקולים של זקני ציון מופיעים מטעם מנגנון ההכוונה המדינית של
24 הרש"פ שבראשו עומד לווא (אלוף) עותמאן אבו ערביה (קא"ש 372), כולל
25 התייחסות למסרים האנטישמיים לפיהם היהודים משתמשים בכל האמצעים
26 המכוערים כמו גניבה, רמיה, עושק, נוכלות, ולקיחת ריבית.
- 27 2656. טענות הנתבעים כי לא הייתה הסתה, בוססו על חומר דל, ללא תשתית מחקרית.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 גם טענות הנתבעים כי אמצעי התקשורת הם עצמאיים, ולכן, לא ניתן לייחס את
2 ההסתה לרש"פ, לא רק שלא הוכחו, אלא אף עדי הרש"פ אישרו כי אם היה מסר
3 באמצעי התקשורת שהיה מנוגד חזיתית למדיניות ערפאת, הוא היה מפטר את אותו
4 כתב, והיות והכתבים ידעו זאת, שליטת ערפאת באמצעי התקשורת הייתה כמעט
5 מוחלטת.
- 6 2657. אכן, העד מטעם הנתבעים הצביע על 3 מאמרים נגד מדיניות הרש"פ, וזאת לאורך 8
7 שנים (העד התבקש להביא דוגמאות נוספות, ולא מצא).
- 8 2659. ברם, אין בכך כדי לשנות את התמונה, לפיה ההסתה לרצח יהודים וישראלים באמצעי
9 התקשורת הייתה פרי החלטה פוזיטיבית של הרש"פ, כחלק מן המדיניות לעודד את
10 הטרור ולהעצימו.
- 11 2660. אולם, כאן עולה שאלה משפטית: האם ההסתה היא שהביאה לפיגועים. ובלשון דיני
12 הנזיקין והראיות: האם הוכח כי יש קשר סיבתי משפטי, לפיו מי שאחראי על ההסתה
13 הוא גם אחראי בנזיקין לפיגועים, כאשר אין הוכחה קונקרטית כי מגע פלוני עשה מה
14 שעשה רק בגלל ההסתה וכי ללא ההסתה לא היה מבצע את הפיגוע הקונקרטי של אחד
15 מ-15 התיקים שבפניי.
- 16 2661. שאלה זו אינה חדשה. נזקקתי לה בתיק בן שלום, שם כתבתי את הדברים הבאים
17 (פרק טז.4 להחלטת החבות, מיום כז אלול תשע"ד (22.9.14), שכותרתה "הסתה
18 לאלים בהתאם לפקודת הנזיקין":
- 19 "156. כידוע, העבירה של הסתה לאלים לובשת את צורתו של סעיף
20 12 לפקודת הנזיקין, העוסק ב"מפתה" או "משדל" לגרום נזק.
- 21 157. על כן, בכדי לבחון את טענותיהם של התובעים, ביחס לחובתם של
22 הנתבעים כלפיהם בגין ההסתה לאלים אשר גררה אחריה את
23 ביצוע הפיגוע הנדון, יש לבדוק את אותן אמירות המיוחסות
24 לנתבעים כהסתה, באספקלריה של סעיף 12 לפקודת הנזיקין.
- 25 לעניין פקודה זו, המשתף עצמו, מסייע, מיעץ, מפתה
26 למעשה או למחדל, שנעשו או שעומדים להיעשות על ידי
27 זולתו, או מצווה, מרשה או מאשרר אותם, יהיה חב עליהם'.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

158. בהתאם לחוות דעתו של איתמר מרכוס, עוסקים אנו בשתי אפשרויות להרחיב את מעגל האחראים כלפי הרשות, בהתאם לסעיף 12 לפקודת הנזיקין. האפשרות הראשונה היא להכלילה, בגין פרסומי ההסטה בגדר מסייע, מייעץ, מפתה למעשה או למחדל, ואילו האפשרות השניה היא להכניסה בגדרי הסעיף בגין פעולות המרשות או המאשררות פיגועי חבלה.

159. חלופות פעולה אלו (המשתף עצמו, המסייע, המייעץ, המפתה, המצווה, המרשה והמאשר) נבדלות זו מזו במידת התרומה ובמידת השתתפות שלהן במעשה העוולה שביצע המעוול העיקרי, וכן הן נבדלות זו מזו ככל שהדבר נוגע לנקודת הזמן שבה הן מתרחשות. מהבדלים אלו נגזרים גם הבדלים באשר ליסודות העובדתיים והמשפטיים הנדרשים על מנת לבסס אחריות נזיקית מכוח סעיף זה בכל אחת מאותן החלופות.

להלן אבחן את התנאים הנדרשים לשם החלה של כל אחת מן החלופות:

טז4. 1 החלופה הראשונה: "המשתף עצמו, מסייע, מייעץ, מפתה"

160. התנאים הנדרשים לצורך קביעת אחריות על פי סעיף 12 לפקודת הנזיקין, בכל הקשור לשידול או פיתוי טרם הביצוע של העבירה בפועל, הם:

א. כי תרומתו, או השתתפותו של המשדל תהיינה בביצוע מעשה של עוולה, ולא בביצוע בלתי נאות של מעשה מותר.

ב. יסוד נפשי של מודעות או של כוונה מצד המשדל, לכך שהמשדל יבצע עוולה, או יבצע מעשה שהעוולה היא תוצאה טבעית שלו.

ג. קיומו של קשר סיבתי בין פעולת השידול הסיוע והייעוץ לבין העוולה שבוצעה.

(ראה עא 3024/10 ג'ק ויינר נ' גבריאל מויאל, (2013))

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 טז4. 2 החלופה השניה: "...מרשה או מאשר אותם"
- 2 161. לגבי אישור בדיעבד של פיגוע. הרי, שהתנאים נראים כפשוטים
3 ובסיסיים יותר, זו דעתם של המלומדים ג. טדסקי, י. אנגלרד,
4 אהרן ברק ומישאל חשין, בספרם: דיני הנזיקין ותורת הנזיקין
5 הכללית, בעריכת טדסקי (הוצאת מגנס – האוניברסיטה העברית
6 (1976) (להלן- "דיני הנזיקין ותורת הנזיקין הכללית"), בעמ' 439.
7 שם הובהרה מהות אחריותו של מאשרר העוולה, וכך נאמר
8 (ההדגשה הוספה):
- 9 'המשדל אחראי בנזיקין למעשה המשדל – יהא משדל זה
10 עובד, קבלן עצמאי, שלוח או כל אדם אחר – אם אשרר את
11 מעשיו. דרכי האישורו משתנות בהתאם לנסיבות. יכול
12 האישורו שיעשה על-ידי אמירה או שתיקה, במפורש או
13 מכללא. תהא דרך האישורו אשר תהא, כדי שיהא תוקף
14 לאישורו צריך המעשה להוות עוולה, ושומה על המשדל
15 לדעת – בשעת האישורו- כי המעשה אותו הוא מאשרר,
16 מהווה עוולה, או שהוא נוטל את הסיכון והאחריות שהמעשה
17 הוא עוולה.'
- 18 162. משמעות הדברים היא כי אם מי ממנהיגי הרשות אשרר, ואפילו
19 בשתיקה שבהסכמה, את פעולותיהם של המפגעים, גם בדיעבד,
20 הרי שהוא קיבל, במעשה האשרור את האחריות לפיגוע על כתפיה
21 של הרשות.
- 22 163. אולם, התנאי הבסיסי ביותר לשם ייחוס האישור בדיעבד לרשות
23 הפלסטינית, ואף לשם ייחוס של המודעות, הוא הידיעה
24 המינימאלית כי אותו מפרסם אישור יהיה אכן הרשות
25 הפלסטינית (אי מי מטעמה).
- 26 164. בנקודה זו, אחד את הבחינה בדבר קיומם של התנאים לתחולת
27 הסעיף, הן כ "משתף או משדל" והן כ"מאשרר בדיעבד". זאת
28 מחמת שהתנאי המרכזי לתחולת הסעיף הוא זהותה של הרשות

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 הפלסטינית כמבצעת המעשים המיוחסים לה, זהה לגבי שתי
2 החלופות ("משתף או משדל" ו-"מאשרר בדיעבד").
3 אבהיר את דבריי.
- 4 165. בנודע ליסוד הנפשי של המשתף עצמו בעוולה, נאמרו הדברים
5 הבאים בע"א 6871/99 משה רינת נ' משה רום (2002) (פיסקה 9;
6 ההדגשה הוספה):
7 "אדם המשתף עצמו בהרפתקה, אשר הביאה בסופו של דבר
8 לנזק, יחוב כשותף למעשה הנזיקין, אם בהצטרפו למבצע
9 המעשה ידע לקראת מה הוא הולך".
- 10 וכן ראה גם ע"א 269/82 דוד כרמי נ' רחל הילמן, פ"ד מא(4) 1
11 (1987).
- 12 166. דהיינו, בכדי להוכיח מודעות של הרשות הפלסטינאית (לצורך
13 הוכחת החלופה הראשונה שבסעיף – משתף או משדל), לכך
14 שהיא מסיתה בדבריה לאלימות, יש להוכיח קודם כל כי זה אשר
15 פרסם את הכתבות המיוחסות לה, ואשר מסיתות לאלימות, היה
16 הרשות הפלסטינאית בעצמה. דהיינו, יש להוכיח את זהותה של
17 הרשות כמפרסמת אותם פרסומי הסתה.
- 18 167. בדומה לכך, גם לגבי אשרור של מעשה שכבר נעשה, יש להוכיח
19 כי הגורם המאשר הוא אכן הרשות הפלסטינאית בכבודה
20 ובעצמה.
- 21 168. דהיינו, הוכחת זהותה של הרשות הפלסטינאית כמפרסמת את
22 אותם פרסומי הסתה, או כמאשררת בדיעבר היא קריטית
23 בענייננו, אישור או הסתה לאלימות מטעם העיתונות יהלום את
24 ההגדרה של "אשרור בדיעבד" ו-"משדל", רק במידה והעיתונות
25 והרשות הפלסטינית, חד הם, באופן שהיא זו המכתיבה בפועל את
26 הכתבות המתפרסמות בעיתונות. האם זה היה המצב העובדתי,
27 בהתאם לראיות מאת הצדדים?

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

169. טרם בחינת המצב העובדתי, אוריד מעל הפרק את הטענה כי הרשות הודתה ביוזמתה בקיומה של מדיניות של הסתה, בהסכמים אותם חתמה מול מדינת ישראל; בהסכמים שבין ישראל והרשות ישנם סעיפים רבים העוסקים בהסתה ובחובה להימנע ממנה, כאשר ההתחייבויות מופנות לשני הצדדים; כך בהסכם קהיר משנת 1994, בהסכם טאבה משנת 1995, במזכר נהר ואיי משנת 1998 ובמזכר שארם א שיח משנת 1999 וכך גם בדו"ח מיטשל משנת 2001. על כן צודק המומחה מר יזהר באר כי לא ניתן להסיק מהן הודאה של צד זה או אחר בהסתה מכוונת מצידו.

170. בחינת חוות הדעת שהונחו בפניי בעניין זה, מעלות, כי העיתון היחיד לגביו נטען כי הוא הבטאון הרשמי של הרשות הוא העיתון אל-חיאאת אל-ג'דידה (ערבית: "החיים החדשים"), הוא עיתון יומי והעיתון הרשמי של הרשות הפלסטינית. התפוצה היומית של העיתון הנמוכה מבין שלושת העיתונים היומיים היוצאים לאור ברשות הפלסטינית. נתון זה משמעותי מבחינה זו, שעיתון זה, על אף תפוצתו הנמוכה, הוא המקיים יותר מהעיתונים האחרים את דרישת הזהות של הרשות הפלסטינאית כמפרסמת הכתבות בו.

כעת, אמשיך בבחינת חוות הדעת מן הצדדים, לגופן.

171. בפתיח לחוות דעתו, מבהיר איתמר מרכוס את השתייכותם של העיתונים אותם הוא מסקר. לגבי אמצעי התקשורת הוא מבהיר כי מדובר בשני אמצעי תקשורת בבעלות הרשות, אמצעי תקשורת אחד שהוקם על ידי מקורבים לרש"פ, ואמצעי תקשורת הפועל בתאום עם הרש"פ.

172. בפועל, הובהר כי אחד מאמצעי התקשורת הינו עיתון המצונזר על ידי גורמים ישראלים (ראה עמ' 371-371 לפרוטוקול מיום 22.11.12), והמשמעות המרכזית הנובעת לעובדה זו היא כי

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 העיתון בבירור אינו יכול להיחשב כ"קולה של הרשות
2 הפלסטינית" ולא משנה מה רמת התיאום בינו ובין הרשות.
- 3 173. נתונים אלו, מערערים את ההנחה כי העיתונות אשר נסקרה על
4 ידי המומחה מטעם התובעים, מהווים אינדיקציה לכך שהרשות
5 הפלסטינאית עצמה היא העומדת מאחורי הפרסומים הללו,
6 תהיה משמעותם אשר תהיה.
- 7 174. אמשיך ואבהיר כי היקפי עבודתו של המומחה מטעם הנתבעים,
8 התבהרו, כאשר ענה לשאלה הבאה (עמ' 361 לפרוטוקול הדיון
9 מיום 22.11.12; ההדגשה הוספה):
- 10 'כב' השופט: השאלה הייתה שאלה טכנית. האם אדוני זה
11 שאיננו שולט בערבית, איך זה משפיע על יכולת
12 אדוני לעסוק בנושא שהוא אמצעי התקשורת
13 הערביים. אני הבנתי, זה הבנתי את השאלה של
14 עו"ד ארנון. זאת הייתה השאלה. אמנם היא
15 נאמרה בסגנון קצת מתלהם, אבל בסגנון שלי הוא
16 אולי משקף את השאלה.
- 17 העד: הספרות, המומחיות שלי זה לא הספרות ולא
18 הלשון הערבית, אלא מה שאנחנו מסיקים מתוך,
19 מתוך התרגומים ומתוך החברה, מתוך מה שקורה
20 בטלוויזיה ואנחנו בצוות של המרכז, אנחנו
21 מתרגמים כל יום בין עשרה ל- 20 עמודים של
22 תקשורת. אנחנו רואים הרבה טלוויזיה,
23 מתרשמים גם מהאווירה של הטלוויזיה'.
- 24 175. ברור כי היקף העיתונות ברשות הפלסטינאית גדול הרבה יותר
25 מאשר 10 או 20 עמודים בכל יום, על כן, סקירה של עד 20 עמודים
26 ביום, בעיתונים נבחרים החוזרים על עצמם, אינה מהווה סקירה
27 ממצה.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

176. יתירה מכך, חוות הדעת חסרה בחינה של אמצעי תקשורת נוספים של הרשות. אמצעי תקשורת אשר לא בא זכרם בחוות דעתו של מר מרכוס, ולא הובהר לי מדוע. כך נאמרו הדברים בעמ' 365 לפרוטוקול מיום 22.11.12:
- כב' השופט: בתשובה על השאלה ששאל אותך קודם עו"ד ארנון, אני מבין ממך ברמה המקצועית, שכדי לקבל תמונה נכונה על אמצעי, איך הביטוי? הנוסח שלך, אני אקריא לך את המילים, איך הנוסח של חוות-הדעת שלך? אחריות, איך הביטוי שם? שליטת והשפעת הרשות הפלסטינאית על אמצעי התקשורת, אז אתה אומר שאמצעי התקשורת מספיק שאתה חוקר את ארבעת אלה?
- העד: בגלל שאלו של הרשות. אני דיברתי של הרשות הפלסטינאית, לא ברשות הפלסטינית.
- כב' השופט: של הרשות-?
- העד: של הרשות הפלסטינית. אלו העיתונים של הרשות.
- כב' השופט: מצוין.
- העד: הדברים הפרטיים זה לא, זה לא מה שמעניין אותנו.
- כב' השופט: תודה רבה. שאלה הבאה. עו"ד ארנון, השאלה הבאה.
- עו"ד יוסף ארנון: רדיו פלסטינאי, אתה לא חוקר? רדיו של הרשות הפלסטינאית, אתה לא חוקר אותו?
- העד: לעתים רחוקות.
- עו"ד יוסף ארנון: אבל הוא גם, הוא גם שייך לאותו קטגוריה שאמרת לנו?

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 העד: נכון. נכון.
- 2 ש: אז אתה לא חוקר אותו-?
- 3 ת: לא".
- 4 177. עמ' 377 לפרוטוקול מיום 22.11.12:
- 5 כב' השופט: אתה חושד בי שאני לא מבין למה אנחנו
- 6 חותרים? אני רוצה אבל שנגיע לנקודה הזאת, לא נלך לפריפריה.
- 7 עו"ד יוסף ארנון: יש סוכנות ידיעות רשמית של הרשות. נכון?
- 8 העד: כן.
- 9 ...
- 10 עו"ד יוסף ארנון: אותה, לא חקרתם. אתם לא חוקרים אותה
- 11 בכלל. את הסוכנות הידיעות הרשמית של הרשות. אתם לא
- 12 חוקרים אותה בכלל, אתה לא יודע מה כתוב שם. נכון?
- 13 ...
- 14 העד: אני מאשר שאנחנו לא, לא עוקבים אחרי
- 15 וופא, כן.
- 16 ...
- 17 כב' השופט: זה מקביל נגיד אצלנו ללשכת העיתונות
- 18 הממשלתית?
- 19 ...
- 20 העד: כן.
- 21 כב' השופט: אז למה אתם לא חוקרים את זה?
- 22 העד: שוב, זה עניין של,
- 23 כב' השופט: תקציב?
- 24

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 זה עניין של כמות החומר ולפי מה שאני **העד:**
2 חושב שהממצאים שאני הבאתי כאן מראים
3 שאנחנו מקבלים מספיק אמצעים, גם אנחנו
4 רוצים לראות איך ההנהגה פונה לעם, אנחנו
5 רואים את זה דרך הטלוויזיה בדרשות
6 ובתוכניות האירוח. בהודעות הרשמיות אנחנו
7 רואים בזה פחות חשוב, בגלל שזה דברים
8 רשמיים ולפעמים זה רק, ראינו גם שזה רק
9 למטרות, כדי שיהיה כזה הודעה רשמית...".
- 10 178. הודאת המומחה, כי הוא איננו חוקר את סוכנות הידיעות הרשמית
11 של הרשות, הורידה את משקלה הראייתי של עדותו באופן
12 משמעותי, שכן לטעמי, "דילוג" כמעט מוחלט על מקור מידע
13 רשמי של הרשות (בין אם מדובר בסוכנות ידיעות שהלגיטימיות
14 של מטרותיה נתונות בספק ובין אם לאו) והתמקדות בעיתונות
15 מסוימת, איננה מקצועית ברמה מספקת. מסקנות מחקר זה, אינו
16 מבוססות.
- 17 179. לו יצויר, תאורטית, כי באמצעי התקשורת האחרים מטיפה
18 הרשות לשלום ושלווה, ברור הרי שעמדתנו בנושא ההסתה, תהיה
19 שונה לחלוטין. במונח זה מסכים אני עם מר יזהר באר (סעיף 9
20 לחוות דעתו) וסובר כי משום המיקוד בחלק נבחר מסוים של
21 התקשורת הפלסטינית, וציטוט של קטעים נבחרים ממנה, לא
22 ניתן לייחס לחוות הדעת מטעם מר מרכוס תוקף מקצועי מספק.
- 23 180. בנוסף, מסכים אני גם לטענתו הנוספת של המומחה מטעם
24 הנתבעים, והיא, כי לא הוצגו כל קריטריונים המבהירים מה הוא
25 אופי הפרסומים שהתקבלו כראיה, ואילו מן הפרסומים נפסלו
26 מלהיכלל במחקרו. כך, נעלם מידיעתי גם הקריטריון הפשוט
27 המבהיר את זהותם של הכותבים והמפרסמים של אותם מאמרי
28 הסתה, האם מדובר במפרסמים מטעם הרשות, אשר משכורתם
29 משולמת מאתה, או האם מדובר בכתבים חיצוניים (כתבים

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 אורחים) אשר זהותם נתונה לבחירת עיתון מסוים. על כן, לא
2 הוצגה דרך מקצועית המאפשרת לקבוע את זהותה של הרשות
3 כמפרסמת, ואפילו לא לקבוע כי כתבות מסוימות התפרסמו
4 בוודאות על ידי הרשות. כמו כן, לא ניתן לקבוע מדיניות הסתה
5 המוכתבת על ידי הרשות או אף לקיחת אחריות על פיגועים
6 ספציפיים על ידי מי מהמוסמכים לכך ברשות.
- 7 181. אני סבור כי מתחם הבדיקה של המומחה מר איתמר מרכוס, לוקה
8 בשני כשלים מקצועיים:
- 9 האחד, צמצום יתר (כוונתי בעניין זה היא כי על המומחה מטעם
10 התובעים היה להרחיב את גבולות מחקרו, ולבחון גם כלי תקשורת
11 נוספים, בוודאי את סוכנות הידיעות הרשמית של הרשות).
- 12 ואילו השני הוא ציטוט סלקטיבי של תוצאות (כוונתי בעניין זה כי
13 היה על המומחה לבחון גם האם קיימים בכלי התקשורת
14 פרסומים הסותרים את הנחת היסוד שלו, ולהשוות אותם
15 לפרסומים המאששים את טענותיו).
- 16 182. אשר על כן, סבור אני כי לא ניתן להסיק מחוות דעתו של מר
17 מרכוס, מעבר לנכונותם של אותם פרסומים המצוטטים על ידו.
18 משמעות הדברים היא כי התקשורת הפלסטינית, ובתוכה גם
19 נושאי משרה בכירים ברש"פ התבטאו באופן מסית ומעורר שנאה
20 כלפי ישראל וכלפי יהודי. אולם, לא הוכח, כי הדברים נאמרו
21 במסגרת מדיניות שהוכתבה להם על ידי הרשות הפלסטינית.
22 ספק אם ניתן לראות בהתבטאויות אלו, את עמדתה הרשמית של
23 הרשות, על אף שברור בעיניי כי לבה של הרשות לא נחמץ למשמע
24 אותן התבטאויות, והיא לא עשתה כל פעולה כדי למנוע אותן.
- 25 183. לא ניתן להסיק שידול לאלימות (הסתה) או אשרור מעשי החבלה
26 והטרור (כמשמעם בסעיף 12 לפקודת הנזיקין) מפרסום או אי
27 פרסום של כתבה כזו או אחרת, ללא שיוכח כי מדובר בביטאון
28 רשמי של הרשות אשר איננו מאפשר לכתבים עצמאיים לכתוב בו
29 את אשר על לבם. טענת התובעים בעניין זה לא הוכחה בפניי (ראה

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 בעניין זה את פסק דינה של כב' השופטת דליה גנות בת.א
2 1321/03 עזבון פלוני ז"ל נ' אלעלול (2013)).
- 3 2662. מאחר וב"כ שני הצדדים היו ערים למה שכתבתי בפרשת בן שלום, בה דחיתי טענה זו
4 של התובעים דשם, התחלפו הצדדים: ב"כ התובעים דכאן, ניסה לשכנע אותי כי
5 הנתונים בתיקים שבפניי שונים מפרשת בן שלום, ולכן, כאן יש לקבל את הטענה (ראה
6 תמצית הטענות, כפי שהובאו לעיל, בתת פרק כד.18.2).
- 7 2663. במיוחד ראיתי לנכון להזכיר את דבריו בסעיף 422 לסיכומיו בו כתב כי "במובחן
8 מפרשת בן שלום כל הליקויים עליהם עמד בית המשפט הנכבד לא קיימים. בעיקר
9 מופיעים הדברים לליקויים אותם מנה בית המשפט הנכבד בחוות דעתו של מרכוס
10 שם".
- 11 2664. בהמשך, בסעיף 423 לסיכומיו ציין ב"כ התובעים, כי "הכשלים אותם מנה בית
12 המשפט בחוות דעתו של מרכוס (צמצום יתר וציטוט סלקטיבי) אינם קיימים
13 בענייננו. נטעים בעניין זה כי מומחה הנתבעים 1 ו-2 העד אשרף עג'רמי 'מצא'
14 בסה"כ 3 פרסומים סותרים על פני תקופה של קרוב לעשור!!!".
- 15 2665. בהמשך, טוען ב"כ התובעים כי הוכחו על ידו העובדות הבאות:
- 16 א. הפרסומים בכלי תקשורת, ספרי הלימוד וכיו"ב היו בהתאם
17 למדיניות של הנתבעים ובשליטתם המלאה.
- 18 ב. הוכח כי מדובר בכלי תקשורת ואמצעי פרסום נשלטים שליטה מלאה
19 על ידי הנתבעים 1 ו-2/או מי מהם (לרבות מפי עדי הנתבעים
20 עצמם).
- 21 ג. הוכח כי מדובר בעמדתם הרשמית של הנתבעים 1 ו-2 התואמת
22 להפליא את מדיניות הטרור המוצהרת של הנתבעים 1 ו-2 כפי שזו
23 באה מפיהם, מפי עדיהם ומומחיהם.
- 24 ד. הוכחה גם אפקטיביות מסע ההסרה (ור' לעיל ניתוח עדותו של פרופ'
25 קליין בהקשר זה).
- 26 ה. הוכח גם אשרור הנתבעים 1 ו-2 את הפרסומים (לרבות פרסומי
27 החמאס).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מאידך גיסא, ב"כ הנתבעים, עו"ד יוסף ארנון מבקש כי אאמץ את מה שפסקתי
2 בפרשת בן שלום, ולא אכיר בחבות של הרש"פ, בשל ההסתה (שאותה הוא מכחיש
3 לגופה), כמובא לעיל בתת פרק כה.19.4.
- 4 2667. לאחר ששקלתי את טענות הצדדים, הגעתי למסקנה, כי גם אם אקבל את התשתית
5 העובדתית של התובעים בדבר ההסתה, וכך אני קובע, לא הוכח הקשר הסיבתי בין
6 ההסתה לבין ביצוע הפיגועים על ידי המחבלים הספציפיים שביצעו את הפיגועים נשוא
7 16 התיקים שבפניי.
- 8 2668. לכאורה, בית המשפט העליון בפרשת מנטין, חייב את הרש"פ בפיצויים (ואף בפיצויים
9 עונשיים של 3 מיליון ₪, בתוספת למה שנפסק בבית במשפט המחוזי, כאמור בפיסקה
10 166 לחוות דעתו של השופט סולברג; וראה הדיון הנרחב בסוגיה זו, בפיסקאות 101-
11 164), כאשר הבסיס לכך הוא הסתה.
- 12 2669. אולם, עיון מדוקדק בפסק הדין מעלה כי שם מבצע הפיגוע היה במחנה, שהמפגע
13 הגדירו כך (מצוטט בפיסקה 66 של חוות דעתו של השופט סולברג, בפרשת מנטין):
14 "לפני חודשיים וחצי, הייתי בקורס אימוני גוף ואימונים על נשק ברשות הפלסטינית
15 ביריחו למשך 50 יום, ולפני 10 ימים בערך סיימתי את הקורס וחזרתי לדיר אל
16 בשא". ובהמשך, בפיסקה 149, נכתב: "הקשר הסיבתי בין 'אימוני גוף ונשק' שעבר
17 הנער המחבל במחנה האימונים מטעם הרש"פ ביריחו, לבין רציחתו של המנוח. 50
18 ימי אימון בנשק והסתה לטרור הביאו את המחבל בחלוף 10 ימים לרצוח את המנוח,
19 באשר הוא יהודי".
- 20 2670. הזיקה והקשר ההדוק בין ההסתה, מחנה האימונים, וביצוע הרצח בסמוך לאחר
21 סיום המחנה, מובא גם בסיכום חוות דעתו של השופט סולברג (פרשת מנטין, בפיסקה
22 165):
- 23 "עמית עמוס מנטין ז"ל, הגיע בימי אינתיפאדת אל-אקצא אל בקעה-אל-
24 גרביה, לעשות מלאכת תיקון במסגרת עבודתו כטכנאי 'בזק'. מחבל – קטין
25 כבן 15 וחצי – רצח אותו שם בירי מאקדח. אותו נער מחבל עשה את אשר
26 עשה 10 ימים לאחר שובו ממחנה 'אימוני גוף ונשק' מטעם הרשות
27 הפלסטינאית ביריחו, מחנה שנמשך 50 ימים, בו אומנו בני נוער וצעירים,
28 והרש"פ הנחילה להם את רזי השימוש בנשק, תוך העברת מסרים

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 המעודדים שימוש בידע ובהכשרה לצורך ביצוע פעולות טרור. הנער המחבל
2 יישם הלכה למעשה את אשר למד, וביצע את הרצח הנתעב".
- 3 2671. השופט עוזי פוגלמן, בחוות דעתו הקצרה, מגדיש את סמיכות הזמן שבין מחנה
4 האימונים לבין הרצח, תוך התייחסות לעול הראיה שהועבר לרש"פ (ההדגשות –
5 במקור):
- 6 "משפחת המנוח הצביעה על דבר קיומו של מחנה אימונים שבו אומן בירי
7 נער בן 15.5 שנים, אשר 10 ימים מיום הסתיימו ביצע רצח נפשע ונטל נפש.
8 בנסיבות העניין די בראיה מועטה זו – "ראיה כלשהי שיש בה כדי להוכיח
9 לכאורה" את העובדה הנטענת על ידי המשפחה (ע"א 368/64 בית זיוה בע"מ
10 נ' בנק דיסקונט לישראל בע"מ, פ"ד יח(4) 566, 561 (1964)) – כדי לבסס את
11 הקשר הסיבתי הנטען במקרה זה".
- 12 2672. גם הפיצוי העונשי הוסבר על ידי השופט פוגלמן בנימוק זה:
- 13 "בנתון לנסיבות הקונקרטיות של מקרה זה – שבו אימנה הרשות מחבל רוצח
14 בנשק, תוך שהיא מעבירה לו תכנים תומכי טרור.
15 הפיצוי העונשי חריג במשפטנו, אך גם מקרה זה חריג הוא בחומרתו".
- 16 2673. השופטת השלישית שישבה בהרכב, הנשיאה בדימוס מרים נאור, אף היא צמצמה את
17 פסק הדין בפרשת מנטין, לעובדותיו המיוחדות שך אותה פרשה, באומרה את הדברים
18 הבאים (פיסקה 2 להחלטתה; ההדגשה במקור):
- 19 המחלוקת העיקרית בערעורה של הרשות הפלסטינית היא מחלוקת
20 עובדתית, הנסבה על שאלת השתתפותו של הנער המחבל במחנה אימונים
21 מטעמה והתכנים שהועברו בו. בעניין זה, לבשה הגנתה של הרשות
22 הפלסטינית צורה של 'משחק מחבואים': חרף שליטתה של הרשות
23 הפלסטינית על המידע בעניין מחנות האימונים, התאפיינה אסטרטגיית
24 ההגנה בעמימות עובדתית. מסמכים רלוונטיים לא הוגשו, עדים מתאימים
25 לא הובאו ועיקר מאמציה של הרשות התמקד בניסיון להרחיק עצמה
26 מאימוניו של המחבל בנשק. שקילת התנהלות דיונית זו יחד עם מכלול
27 הראיות שהציגה התביעה, מובילה למסקנה כי בדין נקבע כי המחבל אומן
28 על-ידי הרשות הפלסטינית, וכי קיים קשר סיבתי בין אימונים אלה לבין

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 הרצח שביצע. בסופו של דבר, המסקנה המשפטית נגזרת מעובדותיו
2 הקונקרטיות של המקרה שלפנינו, בשים לב לדיני הראיות הרלוונטיים
3 שעליהם עמדו חבריי."
- 4 2674. הנה כי כן, לא ניתן ללמוד ולהסיק מפסק הדין בפרשת מנטין הנ"ל, כי די בהסתה כדי
5 ליצור חבות בנזיקין. רק אם זו מתלווה לאימוני ירי, ויש סמיכות מועדים של מספר
6 ימים, בין סיום מחנה אימוני הירי לבין ביצוע הפיגוע – ואין ראיה אחרת, נגדית,
7 מטעם הרש"פ – כי אז, ורק אז, ניתן להטיל על הרש"פ אחריות נזיקית, ואף לחייבה
8 בפיצויים עונשיים.
- 9 2675. לא כך המצב ב-15 התיקים שבפניי. שכן לא הובאו ראיות קונקרטיות, אפילו לא
10 ראשוניות, כמו בפרשת מנטין.
- 11 2676. לפיכך, נותרת על כנה מסקנתי המשפטית, כפי שהגעתי אליה בפרשת בן שלום, ועל כן,
12 ההסתה, לכשעצמה, אם הייתה בבדידותה, הייתה מביאה לתוצאה של דחיית
13 התביעה.
- 14 2677. אולם, כפי שהוסבר לעיל, הוכחו המימד האידאולוגי, הכספי והמעשי, והצהרות
15 מנהיגי אש"ף והרש"פ כי השהידים נשלחו על ידם והנתבעים רואים בהם כשלוחיהם
16 (גם אם בדיעבד), שמכוחם ניתן להגיע למסקנה, אותה טענו התובעים, כי יש לקבוע
17 את אחריות הנתבעים בנזיקין.
- 18 2678. לכך יש להוסיף, את אשר יפורט בפרק הבא: מימון האסירים ובני משפחותיהם
19 ומדיניות העידוד הכספי לשהידים, הן בתקופת כליאתם והן לאחר שחרורם מן הכלא.
- 20 **לט. מימון האסירים מבצעי הפיגועים ובני משפחותיהם, וכן משפחות**
21 **השאהידים**
- 22 **לט. 1. דברי חקיקה פלסטינאים**
- 23 2679. פרק זה מבוסס, בעיקרו, על דברי חקיקה ברורים שמבוצעים, הלכה למעשה, על ידי
24 אש"ף והרש"פ (ראה: פרק כד. 12.2 לעיל).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 כעולה מהחומר שהוגש לפניי וכפי שהוכח, הנתבעים 1 ו-2 משלמים למחבלים ולבני
2 משפחותיהם סכומי עתק מידי חודש בחודשו, כנראה שהסכום מתקרר למיליארד ₪
3 בשנה.
- 4 2681. המיתוס של החברה הפלסטינית (זו גם עמדתו של עו"ד ארנון, המלביש זאת בטענה
5 כי אני, כשופט ישראלי, אינו מסוגל להבין זאת; ראה: תת פרק כה. 22.4 לעיל), היא
6 האדרת השהידים, הנכנסים להגדרות משפטיות ברורות, בחוק מיוחד שנחקק על ידי
7 הרש"פ, הוא חוק האסירים והאסירים המשוחררים, לשנת 2004, כפי שהוצג כראיה,
8 ושבו נכתב בסעיף 1 כדלקמן:
- 9 **"האסיר – כל מי שיושב בבתי הסוהר של הכיבוש על רקע השתתפותו**
10 **במאבק נגד הכיבוש.**
- 11 **האסיר המשוחרר – כל אסיר ששוחרר מבתי הכלא של הכיבוש".**
- 12 2682. וכך נכתב בסעיף 2 לאותו חוק:
- 13 **"האסירים והאסירים המשוחררים הם נדבך לוחם, וחלק בלתי נפרד מרקמת**
14 **החברה הערבית הפלסטינית, וסעיפי חוק זה מבטיחים חיים בכבוד להם**
15 **ולמשפחותיהם".**
- 16 2683. אות ומופת כי מדובר בשהידים, מחבלים הפוגעים ביהודים, הוא סעיף סעיף 4
17 להחלטת הממשלה מס' 21 לשנת 2010, שזה לשונו: **"האסיר יאבד את זכויותיו**
18 **להקצבה חודשית עם יעבור מרצונו לקריטריון של אסירים פליליים".**
- 19 2684. נקודה חשובה נוספת לעניין תחולת החוק, היא זו: הוא חל על כל המחבלים, ללא קשר
20 לאיזה ארגון הם שייכים. כך, גם בשיא המתח בין הרש"פ וארגון הפת"ח, שערפאת
21 ואבו מאזן עמדו בראשם, לבין ארגון החמאס או הג'יהאד האסלאמי, החוק הנ"ל
22 הופעל ויושם, והתשלומים מכוחו ניתנו גם לחברי ארגונים אלה, אשר לטענת אש"ף
23 והרש"פ ביצעו את הפיגועים בניגוד לעמדת שני הנתבעים. בכך הודו העדים של
24 הנתבעים והסבירו זאת מתוך רצון לשמור אותם בתוך מחנה אש"ף והרש"פ, לכל
25 יפזלו לעבר איראן.
- 26 2685. מן הראיות עולה, כי משרדי האסירים המשלמים את הכספים לאסירים ולבני
27 משפחותיהם ממינים את האסירים, בין אלה "הביטחוניים" – הזכאים לאותם

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 כספים, הם ובני משפחותיהם – לבין האסירים "הפליליים", שאינם זכאים להטבות
2 אלה, על פי מבחן אחד: מה החליטו הרשויות הישראליות (בתי המשפט הפליליים
3 בישראל או בתי המשפט הצבאיים באזורי יהודה, שומרון או חבל עזה). וכך נעשה
4 הדבר: אם מפסק הדין עולה כי מדובר בעבירות פליליות גרידא, יסווג האסיר
5 כ"פלילי", ולא יקבל הטבות; לעומת זאת, אם האסיר הורשע בעבירות ביטחוניות –
6 על פי הסיווג הישראלי – ייחשב הוא בעיני משרד האסירים של רש"פ ואש"ף, כ"מי
7 שיושב בבתי הסוהר של הכיבוש על רקע השתתפותו במאבק נגד הכיבוש", כאמור
8 בהגדרת האסיר על פי החוק הנ"ל משנת 2004.
- 9 2686. ההטבות הכספיות לאסירים ולבני משפחותיהם – ניכרות המה.
- 10 2687. למי שנכנס לכלא כקצין צעיר, צפוי קידום אוטומטי כל כמה שנים, כך שבעת שחרורו
11 לאחר 15 או 20 שנה, יגיע לדרגת תת אלוף או אלוף, עם כל המשכורת הנלוות לכך.
- 12 2688. בנוסף לכל מתחייבת הרש"פ למצוא לו מקום תעסוקה, ואם זה לא יימצא, ימשיך
13 לקבל את שכרו הגבוהה, לאחר שחרורו מן הכלא, גם אם אינו עובד.
- 14 **לט. 2. חוות הדעת והראיות מטעם הרש"פ**
- 15 2689. גם העדים מטעם הרש"פ עצמם, כללו נתונים משמעותיים בתצהיריהם לעניין
16 התשלומים המשולמים לאסירים ולבני משפחותיהם, כולל הסברים וטעמים
17 רציונליים לתשלומים האמורים.
- 18 2690. אחד מעדי המפתח, אשר הרש"פ בחרה שיעיד מטעמה הוא ג'וואד עמאווי. על פי פרטי
19 נסיונו המקצועי, בשנים 2008-2014 עסק בדברים הבאים: הקמה וניהול המחלקה
20 המשפטית במשרד האסירים הפלסטיני, וחבר בוועדת החקיקה של הממשלה
21 הפלסטינית שמתפקדה לבחון את כל הצעות החוק והחקיקה, ובשנים 2009-2013
22 היה יו"ר תת הוועדה בעניין תקנות חוק האסירים.
- 23 2691. בחוות דעתו, שנוסחה כחוות דעת מומחה, מיום 19.7.17, הוא מסביר כי מתן הכסף
24 לאסירים נבע מהציפייה כי ענייני האסירים יוסדרו בהסכמי אוסלו, ומשלא היה כן,
25 החליטה הרש"פ כדלקמן (סעיף 7 לחוות דעתו; ההדגשה במקור):
- 26 **"עד שלב זה התנהלה הרשות הלאומית הפלסטינית מתוך אמונה כי בסיום**
27 **שלב הביניים ישוחררו האסירים כפי שהיה מצופה מהמתווה המוסכם. אלא**

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשטינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 שלאור כישלון המו"מ והמשך כליאת האסירים עלה הצורך להמשיך ולתמוך
2 במשפחותיהם. בתקופה שבין השנים 2000-2003, תקופת האינתיפאדה
3 השנייה, עמדו ההקצבות על 900 ₪ לחודש למשפחת אסיר רווק ו-1,300 ₪
4 לחודש למשפחת אסיר נשוי. זה היה הסכום הקובע לכל משפחה ללא תלות
5 במשך המאסר."
- 6 2692. לדבריו, חוק האסירים והמשוחררים נחקק ביום 27.12.04, ושוב כאשר ההסבר הוא
7 שזה מעשה חקיקה ראשון שהתמודד עם בעיית האסירים שלא שוחררו מבתי הכלא
8 כפי שהוסכם בהסכמי אוסלו (סעיף 8 רישא לחוות דעתו). הוא מספר על חקיקת החוק
9 כדלקמן (סעיף 8 סיפא לחוות דעתו): "החוק התקבל על ידי המועצה המחוקקת
10 הפלסטינית, אושרר על ידי הנשיא ופורסם בעיתון הרשמי. החוק לא הוצג בפני
11 הועדה הישראלית הפלסטינית המשותפת לחקיקה משום שהוועדה סיימה את
12 פעולתה עם סיום שלב המעבר בשנת 2001 ואילו החוק חוקק בשנת 2004".
- 13 2693. לטענת כותב חוות הדעת, בתקופה שבין 1.1.04 לבין 31.12.10, "לאחר שהאסירים לא
14 שוחררו בהתאם למתווה אוסלו ויוקר המחיה עלה, עודכנו סכומי התשלומים
15 בהחלטות מינהליות" (סעיף 11 רישא לחוות דעתו), כאשר המפתח הוא מספר שנות
16 המאסר של האסיר כדלקמן:

שנות מאסר	קצבה חודשית ב-₪
0-5	1,000
5-10	1,300
10-15	2,000
15-17	2,500
17-20	3,000
20-25	3,500
+25	4,000

- 17 2694. כותב חוות הדעת מוסיף ואומר, כי "ככל שהמאסר בפועל התמשך, עלה הסכום
18 בהדרגה" (סעיף 12 לחוות הדעת).

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2695. כמו כן ניתנו מענקי שחרור לאסירים משוחררים. גם כאן, כאשר הסכומים נעו בין 500
2 דולר לבין 10,000 דולר לאסיר, הדבר היה "בהתאם לשנות המאסר בפועל טרם
3 השחרור" (סעיף 13 לחוות הדעת).
- 4 2696. בשלב יותר מאוחר בשנת 2011, הועלו סכומי התשלומים החודשיים במשפחות
5 האסירים באופן משמעותי כדלקמן (סעיף 19 סיפא לחוות הדעת):

שנות מאסר בפועל	תשלום חודשי ב-₪
0-3	1,400
3-5	2,000
5-10	4,000
10-15	6,000
15-20	7,000
20-25	8,000
25-30	10,000
+30	12,000

- 6 2697. ההסבר למדרג מובא בסעיף 20 לחוות הדעת, כדלקמן:
- 7 "הסכומים משולמים על פי שנות כליאה בפועל. כלומר, בשנות המאסר
8 הראשונות משולמים סכומים קטנים וככל שהמאסר בפועל מתמשך והאסיר
9 אינו משתחרר, הסכומים המשולמים למשפחתו עולים בהדרגה".
- 10 2698. מדוע היה צורך להגדיל את הסכומים?
- 11 2699. ג'וואד עמאווי, המשפטן האמור, בסעיף 19 לחוות דעתו מונה ארבע סיבות אלה:
- 12 "א. עדכון הסכומים האחרון התרחש שבע שנים קודם לכן, בשנת 2004.
13 ב. הסכומים הקודמים לא הגיעו לרף התחתון של צרכי מחיה של משפחה ולא
14 אפשרו חיים בכבוד למשפחות האסירים, במיוחד אלו שמפרנסיהן שהו
15 ושוהים בכלא שנים ארוכות.
16 ג. הרשות הלאומית הפלסטינית ניסתה לבלום את הכעס העממי ולמנוע
17 מהפכת מחאה נגד מה שנתפס ככישלונה לשחרר את האסירים.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ד. התדרדרות המצב המדיני, הכלכלי והחברתי, והעדר כל אופק מדיני".
- 2 2700. התשלומים הללו משולמים לא רק לפלסטינים תושבי אזור יהודה ושומרון, אלא גם
- 3 לאזרחים זרים, מלבנון או מסוריה.
- 4 2701. לא זו אף זו, בעיני הרש"פ גם אזרחי ישראל, תושבי נצרת או אום אל פאחם, הינם
- 5 שהידים או אסירים, אשר כלשון סעיף 2 לחוק הנ"ל, הם "נדבך לוחם, וחלק בלתי
- 6 נפרד מרקמת החברה הערבית הפלסטינית", ולכן, "סעיפי חוק זה [חוק פלסטיני,
- 7 הממומן במסגרת התקציב של אזור יהודה ושומרון] מבטיחים חיים בכבוד להם
- 8 ולמשפחותיהם". בענין אחרון זה כותב ג'וואד עמאוווי בחוות דעת המומחה מטעמו כי
- 9 "משפחת אסיר ביטחוני המתגוררת בירושלים תקבל תוספת תשלום בגובה 300 ₪
- 10 בשל הפערים ביוקר המחיה. משפחת אסיר ביטחוני המתגוררת בשטח מדינת
- 11 ישראל תקבל תוספת של 500 ₪ בשל הפערים ביוקר המחיה" (סעיף 22 לחוות דעתו).
- 12 2702. אין כל הסבר בחוות הדעת מדוע הרשות הפלסטינאית המתיימרת לדאוג לרווחת
- 13 תושבי יהודה ושומרון, תומכת בשתי הקטגוריות הללו. גם אם ניתן למצוא הסבר
- 14 פוליטי לכך שהרש"פ אינה מכירה בהחלת המשפט והשיפוט המינהל הישראלי על
- 15 מזרח ירושלים, עדיין, לפי ההסבר כי התמיכה באסירים ובבני משפחותיהם היא
- 16 סוציאלית, כמו שישראל תומכת באסירים על פי חוק הביטוח הלאומי, הרי שלפי קו
- 17 חשיבה זה, מאחר וישראל תומכת באסירים ממזרח ירושלים דרך הביטוח הלאומי,
- 18 אין צורך שהרש"פ תתמוך באותם אסירים.
- 19 2703. יתרה מזו, לגבי אסירים תושבי מדינת ישראל מעבר לקו הירוק (כגון: תושבי נצרת
- 20 ואולם אל פאחם), אין כל הסבר סוציאלי או אחר לכך שהרש"פ מממנת אסירים אלה
- 21 ומשפחותיהם זולת קבלת טענת התובעים כי הרש"פ תומכת במבצעי פעולות טרור נגד
- 22 ישראלים ויהודים, ללא קשר למקום מגוריהם, דהיינו: הן תושבי יהודה ושומרון, הן
- 23 תושבי ירושלים המזרחית והן תושבי מדינת ישראל.
- 24 2704. בחוות הדעת של מר עמאוווי, תחת הכותרת "ב. הרציונל של בסיס החוק" מוסבר
- 25 בסעיף 25 כי "התשלומים למשפחות האסירים אינם ניתנים כתמיכה למעשיהם. הם
- 26 נובעים מסיבות היסטוריות, סוציולוגיות ופוליטיות, אשר מחייבות הבנה מעמיקה
- 27 של שורשי החברה והציבור הפלסטיני. סיבות אלו הן בעלות זכות קיום עצמאית גם
- 28 מבלי להתייחס להקשר של הרשות הלאומית הפלסטינית".

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2705. הטעם הראשון המובא בחוות הדעת הוא "דחיית מועד השחרור אחרי שנת 2000
2 והזעם שנוצר בעקבותיו". ההנחה העומדת ביסוד כלל זה היא כי "כלל האסירים
3 הביטחוניים היו אמורים להשתחרר ממאסר בשנת 2000 ולהשתלב במוסדות
4 המדינה הפלסטינית לכשתקום" (סעיף 26 לחוות הדעת). למותר לציין כי אין להנחה
5 זו כל בסיס; לא נאמר בשום מסמך משפטי כזה או אחר, כאילו יש התחייבות
6 ישראלית לשחרר ממאסר את כלל האסירים הביטחוניים בשנת 2000.
- 7 2706. בהמשך להנחה – שכאמור הינה בלתי מבוססת – כי האסירים היו צריכים להשתחרר
8 בשנת 2000, מוסבר בחוות הדעת כי התשלום לאסירים ולמשפחותיהם נובע מכך, על
9 פי ההסבר הבא (הבאתי את סעיף 28 לחוות הדעת במלואו כדי לעמוד על הנמקה
10 מדויקת זו):
- 11 "אי שחרור האסירים גרם לתסכול בקרב העם הפלסטיני ולזעם שהופנה
12 כלפי הרשות הלאומית הפלסטינית. הרשות הלאומית הפלסטינית, אשר
13 מעוניינת לשמור על מעמדה בקרב עמה, מחויבת לתמוך כלכלית במשפחות
14 האסירים כדי להתמודד עם הזעם מאי שחרורם בעקבות הסכם אוסלו ועם
15 התסכול מהעדר אופק מדיני. שלילת התמיכה ארוכת השנים ממשפחות
16 האסירים תפנה את הזעם, התסכול והייאוש ברחוב הפלסטיני כלפי הרשות
17 הלאומית הפלסטינית, דבר שעלול להביא להפיכה ולעליית גורמים קיצוניים
18 לשלטון גם בגדה".
- 19 2707. גם הנימוק השני שכותרתו "תמיכה כלכלית במשפחות במטרה למנוע חיבור לגורמים
20 קיצוניים", ממשיך בקו דומה. חוות הדעת נוקטת אפילו בלשון קיצונית באומרה כי
21 הרש"פ מאמינה שהדאגה למשפחת האסירים "מסייעת לרשות לא להפקיר את
22 בניהם של האסירים טרף לארגונים קיצוניים המעוניינים לגייסם תוך ניצול צרכיהם
23 הכלכליים". הדוגמה המובאת בהמשך אותו סעיף היא צמצום התלות של המשפחות
24 בחמאס, ולכן, לפי אותו קו, "מניעת תשלום לאלו [למשפחות האסירים] תפקיר את
25 הזירה לחמאס להמשך ההסתה נגד הרשות וגיוס דעת הקהל נגדה" (סעיף 30 לחוות
26 הדעת).
- 27 2708. בהמשך לאותו קו, יש התייחסות לתוכנית תמיכה לטיפול באסירים קטינים (סעיף 32
28 לחוות הדעת).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2709. נטען כי יש לעשות "הפרדה בין חובות לזכויות" (הכותרת של הפרק הבא בחוות
2 הדעת). נטען כי רוב האסירים ידם אינם מגואלות בדם (סעיף 33 לחוות הדעת), ובכל
3 מקרה חובת הרש"פ היא להתנהג בכך שגם מי שעובר על החוק ובא על עונשו, זכויותיו
4 החברתיות אינן נשללות. הנימוק לכך הוא: "אם לא נעשה כן ישלוט שלטון הג'ונגל"
5 (סעיף 34 לחוות הדעת), כאשר לטענת כותב חוות הדעת, "עיקרון זה הוא עיקרון
6 בינלאומי המיושם בכל מדינות העולם, כולל מדינת ישראל" (סעיף 34 סיפא).
- 7 2710. הטענה האחרונה בחוות הדעת היא כי הסכומים שניתנו אינם מהווים תמריץ, שכן
8 מדובר בתשלומים מזעריים, וכי "לא יעלה על הדעת שאדם יבחר להעביר את שנותיו
9 בכלא כדי לקבל 300 דולר בחודש" (סעיף 37 לחוות הדעת).
- 10 2711. בהמשך נטען כי הטענה לפיה אופן מתן התשלומים מעודד אנשים לבצע פיגועים
11 גדולים וראוותנים אינה מבוססת על עובדות, שכן בשנת 2004 הסכום המקסימלי היה
12 4,000 ₪ למאסר בפועל של 25 שנה, וגם לאחר העדכון בשנת 2011 עדיין מדובר
13 בסכומים נמוכים, שכן משכורת מינימלית בתחום הרש"פ היא 2,500 ₪ בחודש, בעוד
14 משפחת אסיר מקבלת 1,400 ₪ לשלושת השנים הראשונות (סעיפים 38-40 לחוות
15 הדעת).
- 16 2712. נתון נוסף הגלום בחוות הדעת הוא כי אותם אסירים היושבים שנים ארוכות בכלא
17 ומקבלים סכומים גבוהים אינו עולה על 10% מכלל האסירים בבתי הסוהר, וכי הם
18 נכלאו טרם פרוץ האינתיפאדה השנייה (סעיף 41 לחוות הדעת).
- 19 2713. נימוק נוסף בהקשר זה היא זו המופיעה בסעיף 42 לחוות הדעת (ההדגשה במקור):
20 **"שנית, הטענה לפיה העלאת גובה התשלומים מהווה הכרה באחריות**
21 **הרשות למעשיהם של האסירים מנותקת מהמציאות וחסרת כל היגיון,**
22 **משום שמי שמקבל את הסכומים הגדולים הם אסירים שנכלו בשנות ה-90,**
23 **הרבה לפני האינתיפאדה השנייה. אסירים שבשנת 2011, עת עודכנו**
24 **הסכומים, כבר ישבו בבתי הכלא 20 שנים. אלו אותם אנשים שהיו אמורים**
25 **להשתחרר במסגרת הסכמי אוסלו לכל המאוחר עד שנת 2000. כאמור, לו**
26 **היתה ישראל עומדת בתנאי הסכם אוסלו, לא היה צורך בחוק האסירים ולא**
27 **בתשלומים לבני משפחותיהם."**

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 החלק האחרון של חוות הדעת עוסק בתשלומים לקנטינה בסך 400 ₪ לחודש, כאשר
2 בענין זה נטען שהשב"ס משתף פעולה בענין זה ובכך מוכח כי ממשלת ישראל מסכימה
3 לסיוע שמעבירה הרש"פ לאסירים בני עמה, וכי לרש"פ יש אחריות חברתית לאזרחיה
4 ובני עמה, ללא תלות במעשיהם, בין אם סווגו כעבירות ביטחוניות ובין אם כפליליות.
- 5 2715. כפי שהובא בצורה מורכזת על ידי ב"כ התובעים (סעיף 317 (2), עמ' 159 לסיכומיו),
6 פרט לחוק האמור יש החלטות ממשלה, נספחים להחלטות ממשלה וקריטריונים
7 הנוגעים לקבוצה העליונה של האסירים המשוחררים, מהם עולה כי המשכורות
8 לאסירים עולות מידי פעם על פי העליה בדרגה הצבאית, וכי יש הטבות גם למי
9 שמסיים את ריצוי העונש. בנוסף לכך יש הטבות כספיות משמעותיות למשפחות
10 השאהידים (מחבלים שנהרגו במסגרת ביצוע פיגועים).
- 11 2716. ראוי לציין כי בעיני הנתבעים התשלום לאסירים ולמשפחות המחבלים ההרוגים הוא
12 עניין עקרוני. העד אשרף אל עג'רמי (שר האסירים לשעבר), מסביר בפרוטוקול הדיון
13 מיום 1.11.17 את שינוי מעמד משרד האסירים מחלק מהרש"פ לחלק מאש"ף, ומאשר
14 כי כל מי שנותן כסף למטרה זו כוונתו לתמוך במחבלים. וכך נאמר באותו עמוד
15 בפרוטוקול:
- 16 **ש" :** טוב. עכשיו, אני רוצה לעבור לעד [צ"ל: לעוד] דבר. משרד האסירים
17 הפלסטינים נסגר ב – 2014 נכון?
18 **ת :** לא. לא נסגר, הם הפכו אותו לרשות. לא משרד שייך לממשלה.
19 **ש :** הפכו אותו לאש"ף.
20 **ת :** כן.
21 **ש :** למה?
22 **ת :** בגלל המחאות הרבה מדינות לא רוצות שהרשות תשלם לאסירים או
23 למשפחות האסירים גם שאהידים.
24 **ש :** זאת אומרת משפחות, המדינות התורמות רואות,
25 **ת :** הם לא רוצים שהכסף שלהם ילך,
26 **ש :** ילך לתמיכה במחבלים, נכון?
27 **ת :** לא, תמיכה במשפחות. לא במחבלים.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ש: הן רואות בזה תמיכה במחבלים נכון?
- 2 ת: הן רואות. אוקי. כל אחד יראה מה שהוא רוצה.
- 3 ש: הרשות אמרה אני אעשה כאילו, אני אעביר את זה לאש"ף ואז
- 4 הרשות לא תומכת במחבלים.
- 5 ת: תשמע,
- 6 ש: זה נכון או זה לא נכון מה שאני אומר? קודם כל זה נכון או זה לא נכון
- 7 ?
- 8 ת: זה כן, אבל אני אסביר לך שזה חשוב שתדע, אין מנהיג פלסטיני
- 9 בעולם לא עכשיו ולא בעוד מאה שנים יכול להפסיק משכורות של
- 10 משפחות אסירים או משפחות שאהידים.
- 11 ש: לא, את זה שמענו, אבל אני אומר רק,
- 12 ת: זה חד משמעית. לכן הם רוצים לרצות את העולם ולשמור על
- 13 המשפחות ולשמור על נגיז השפעה בתוך החברה שלהם."
- 14 2717. אני חוזר ומצטט את המשפט של שר האסירים לשעבר, אותו אמר מיוזמתו, ואפילו
- 15 לא בתשובה לשאלה קונקרטי, דבר המבטא את עמדתו, וממילא את עמדת הרש"פ,
- 16 בהיותה עד מפתח מטעמה. אני שב ומביא את הדברים, באותיות מודגשות ומובלטות:
- 17 "אין מנהיג פלסטיני בעולם לא עכשיו ולא בעוד מאה שנים יכול להפסיק
- 18 משכורות של משפחות אסירים או משפחות שאהידים."
- 19 לט.3 עמדת הנתבעים, ההסברים שניתנו על ידם וההתייחסות לכך
- 20 לט.1.3 עמדת פרופ' קליין
- 21 2718. מדובר בתופעה קשה להסבר. פרופ' קליין, המומחה של הנתבעים, שאישר כי העברת
- 22 המשכורות והכספים ניתנת ללא קשר להשתייכות הארגונית, נתקל הקושי, שכן אחת
- 23 התזות של חוות דעתו הוא ההבחנה בין אש"ף והרש"פ, תומכי הסכמי אוסלו, אשר
- 24 לשיטתו, מקפידים על אי ביצוע פעולות טרור (בחקירה נגדית הודה ואישר כי
- 25 המדיניות של ערפאת, אבו מאזן ומרואן ברגותי הייתה כי מותר להרוג מתנחלים,
- 26 אנשים, נשים וטף וחיילים, בתחומי יהודה ושומרון וירושלים, וכי מדיניות אי ביצוע
- 27 הפיגועים הייתה רק ביחס לישראל בגבולות "הקו הירוק"; ראה על כל הנושא,

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 במפורט, בפרק ל.3.2 לעיל), לעומת החמאס, הגי'האד ויתר הארגונים "הסוררים",
2 אשר אש"ף והרש"פ מתנגדים לפיגועים שביצעו ארגונים אלה. אם כן, כיצד ממנים
3 אש"ף והרש"ף את האסירים של הארגונים הסוררים. ביושר אינטלקטואלי, אמר
4 פרופ' קליין כי התשלום לאסירים "מעורר קושי ודיסונס".

5 לט.2.3. ההסבר הסוציאלי והדברים שהתגלו בחקירה הנגדית

6 2719. הסבר אחר ניתן על ידי אנשי הרש"פ העוסקים בנושא התשלומים לאסירים. לא
7 הובאה להעיד שרת האסירים אלא מנהל משרדה, שניסה, לאורך חקירה נגדית לא
8 קצרה, להסביר כי מדובר בתשלום סוציאלי שמניעו הם מתחום הרווחה, כדי לאפשר
9 חיים הולמים למשפחות שהידיים.

10 2720. ברם, במהלך החקירה הנגדית, הוברר, מעל לכל ספק, כי התשלום אינו קשור כלל
11 ועיקר במצב סוציאלי או כלכלי, שכן האסיר או משפחתו אינם ממלאים טפסים ואינם
12 מוסרים כל מידע על מצבם הכלכלי, והתשלומים ניתנים לכל האסירים ובני
13 משפחותיהם ללא כל זיקה או קשר למצבם הכלכלי, לעושרם ולהכנסותיהם.

14 2721. עד ההגנה, מוחמד עבד אל חמיד ג'בריל, מעובדי הרש"פ, התחמק מלהמציא מסמכים
15 של רשימות האסירים שנשלחו לבנקים לצורך מעקב האם מדובר במחבלים (פרוטוקול
16 הדיון מיום 10.7.17, עמ' 3062, שורה 24 – עמ' 3065, שורה 13):

17 "עו"ד סגל: האם זה נכון שהמוסד לטיפול במשפחות החללים והפצועים
18 שלח רשימות של אנשים לבנק והבנק העביר את הכסף לאנשים. על
19 בסיס אותן רשימות.

20 מתורגמנית: אנחנו העברנו רשימות ויש גופים אחרים שהעבירו רשימות.
21 לא דרכנו. גם לבנקים. והרשימות האלו הבנקים דאג לשלם
22 למשפחות.

23 עו"ד סגל: טוב. עכשיו, איזה עוד גופים ברשות הפלסטינית העבירו
24 רשימות?

25 מתורגמנית: לא יודע מי הם.

26 עו"ד סגל: אז למה אתה אומר שיש עוד גופים?

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מתורגמנית: בגלל שהיו שמות שהייתה מגיעה אלינו רשימת שמות
2 שהייתה מגיעה אלינו מהבנק.
- 3 עו"ד סגל: לא, (לא ברור – מדברים ביחד)
- 4 מתורגמנית: ישירות.
- 5 עו"ד סגל: לא, אני לא מבין עכשיו כלום. אתם הייתם שולחים לבנק
6 רשימת שמות שיעביר כסף. עד כאן נכון?
- 7 מתורגמנית: סליחה?
- 8 עו"ד סגל: אתם, המוסד,
- 9 כ. ה. דרורי: כמו שביקש ממך עו"ד ארנון. שלב, שלב.
- 10 עו"ד סגל: המוסד לטיפול במשפחות חללים... והפצועים היה שולח
11 לבנק רשימות של אנשים שצריכים לקבל כסף. נכון?
- 12 מתורגמנית: לא אנחנו הגוף היחידי שהיינו שולחים לבנק.
- 13 עו"ד סגל: לא שאלתי. מר, מר ג'יברין, תראה. אנחנו לא נתקדם.
14 תקשיב. אני שאלתי האם המוסד לטיפול במשפחות החללים
15 והפצועים,
- 16 מתורגמנית: כן, אנחנו היינו מעבירים.
- 17 עו"ד סגל: מעבירים. אחרי זה,
18 ...
- 19 עו"ד סגל: עכשיו אמרת לנו שהבנק היה שולח אליכם רשימות של
20 אנשים שהוא העביר לכם כסף, להם כסף. זה נכון?
- 21 מתורגמנית: כן, נכון.
- 22 עו"ד סגל: נכון. יופי. הרשימות האלה שאתם שלחתם לבנק והבנק שלח
23 אליכם, יש לך אותם?
- 24 מתורגמנית: יש לנו את הרשימות ששלח אותם הבנקים.
- 25 עו"ד סגל: ואת הרשימות שאתה שלחת אין לך? שהמוסד שלח הכוונה.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מתורגמנית: לא, אין לי.
- 2 כ. ה. דרורי: איך יכול להיות? אני לא מצליח, לא, עכשיו אני לא מצליח
- 3 להבין. עו"ד ארנון אולי יעזור לי. אדוני אומר שאתם שלחתם כל
- 4 חודש לבנק רשימה של שמות?
- 5 מתורגמנית: אני יש לי את הרשימה של התשלומים של הבנק.
- 6 כ. ה. דרורי: אבל לפני כן הוא אמר שהוא שלח לבנק מראש את הרשימה
- 7 עם השמות. ככה הוא אמר.
- 8 מתורגמנית: אני שוב חוזר ואומר, אני עבדתי במוסד ב- 2006 אני עברתי
- 9 על הרשימה של לפני 2006. לפני 2006 מצאתי שהבנק היה
- 10 שולח לנו רשימה של שמות ואת הסכומים, סכומים של
- 11 הכסף.
- 12 כ. ה. דרורי: זה הבנתי. אבל הוא אמר לעו"ד סגל שלפני שהבנק שלח
- 13 לו את האנשים שקיבלו את הכסף, הוא לפני כן שלח להם
- 14 רשימה של אנשים שצריכים לקבל את הכסף. הבנתי? מר
- 15 סגל, הבנתי או לא?
- 16 מתורגמנית: אני שאלתי שאנחנו היינו מעבירים חלק מהשמות לבנק וחלק
- 17 היה מגיע אלינו מהבנק שאנחנו לא העברנו לו מראש.
- 18 כ. ה. דרורי: לא דיברתי על החלק השני. החלק הראשון. הם כן היו
- 19 מעבירים שמות לבנק?
- 20 מתורגמנית: אני, אני לא הייתי נוכח ואמרו לי שאנחנו כן היינו שולחים
- 21 חלק מהשמות, רשימה של השמות. והיינו מקבלים חלק אחר
- 22 מהבנק.
- 23 כ. ה. דרורי: טוב. הוא שאל אותנו מי זה החלק האחר. הוא לא יודע מי נתן
- 24 את החלק האחר. זה הוא אמר.
- 25 מתורגמנית: אני לא יודע.
- 26 כ. ה. דרורי: אז הוא שאל אותנו שאלה. האם החלק שהוא שלח לבנק, יש
- 27 לו העתקים מזה?

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מתורגמנית: אני רק יש לי את הרשימות של השמות שהיה שולח אותם
2 הבנק. זה כל מה,
3 כ. ה. דרורי: בפעם השביעית. אתה שלחת רשימות,
4 מתורגמנית: לא, אין לנו רשימות. שלנו,
5 כ. ה. דרורי: מה זה? זה נשרף באוויר? זה התאדה? מה קרה עם הרשימות
6 האלה?
7 מתורגמנית: שהייתה המתקפה על רמאללה ב- 2002.
8 כ. ה. דרורי: אוי, באמת.
9 מתורגמנית: הכל הלך לאיבוד. הלך לנו לאיבוד.
10 כ. ה. דרורי: לא, באמת.
11 עו"ד ארנון: אדוני, אדוני. זה נחמד שאתה צוחק,
12 עו"ד סגל: לא, יונתן (לא ברור – מדברים ביחד)
13 כ. ה. דרורי: בסדר, כבר קבעתי את מה שאני אמרתי. שאתם אומרים לי
14 דבר שהוא לא אמת. זה הכל.
15 עו"ד ארנון: בסדר.
16 כ. ה. דרורי: תמשיכו.
17 עו"ד ארנון: בסדר.
18 כ. ה. דרורי: תמשיכו בדרך שלכם.
19 עו"ד ארנון: בסדר. בשלב הסיכומים,
20 עו"ד סגל: בוא (לא ברור – מדברים ביחד)
21 עו"ד ארנון: בשלב הסיכומים נצביע לך על איפה נמצא הארכיון הזה. כי
22 זה כבר הובא בפני אדוני קטעים ממנו. שלמים".
23 2722. למותר לציין כי לא הובאו כל ראיות על ידי הנתבעים וגם אין פירוט בסיכומיהם היכן
24 היה הארכיון של התשלומים לאסירים ומה עלה בגורלו. גם לשיטת הנתבעים, אותן

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 פעולות שהיו במבצע דין וחשבון, הסתיימו בשנת 2004, ואילו העד העיד שהיה פעיל
2 בשנת 2006, שנתיים לאחר מכן, והיכן המסמכים!?
- 3 2723. עד זה התייחס גם לשאלת הבסיס והרציונל של התשלומים. האם מדובר בתשלום
4 סוציאלי, כפי שנטען על ידי הנתבעים, או שמדובר בתשלום לכל מחבל שביצע פיגוע
5 ללא קשר למצבו הכלכלי.
- 6 2724. וכך נכתב בפרוטוקול מיום 10.7.17, בעמ' 3083, שורה 15 – עמ' 3084, שורה 8:
- 7 "עו"ד סגל: תראה, אתה אמרת לנו, אתה מנסה להגיד לנו שהתמיכה
8 שאתם נותנים למחבלים היא תמיכה סוציאלית. ואני רוצה
9 שתראה לי בטופס הזה אלמנט סוציאלי אחד. אפילו אחד.
10 חוץ מזה שיש לו ילדים.
- 11 מתורגמנית: תסתכל על המשפחה. המשפחה של הבן אדם.
12 כ. ה. דרורי: חוץ מזה. הוא אמר חוץ מזה.
13 עו"ד ארנון: לא. הוא אמר אחד. אחר כך הוא סיג, עו"ד סגל:
14 אני, אני, אני אשאל אותך שוב פעם. תראה לי בטופס הזה
15 איפה כתוב כמה נכסים יש לבן אדם?
16 מתורגמנית: אין לו נכס.
17 עו"ד סגל: תראה לי בטופס הזה,
18 כ. ה. דרורי: אני רוצה להבין. תסתכל עליו אדוני. אחד שיש לו שתי
19 מכוניות מרצדס ושלוש וילות ואחד שגר בחושה, מקבלים אותו
20 סכום?
21 מתורגמנית: זה תלוי במקרה. כל מקרה,
22 כ. ה. דרורי: שני אנשים. תקשיב טוב. תסתכל אליי. שני אנשים עשו
23 פיגוע, פיגוע התאבדות. אחד בן 30 ועוד אחד בן 30.
24 מתורגמנית: והשני מה?
25 כ. ה. דרורי: גם בן 30. לזה יש ילד ולזה יש ילד. לזה יש שתי וילות ושלוש
26 מרצדסים וזה גר בחושה. מקבלים אותו דבר?

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 עו"ד עבאס: אולי הוא לא מבין,
- 2 מתורגמנית: איך?
- 3 עו"ד עבאס: אולי הוא לא מבין את המילה חושה.
- 4 כ.ה. דרורי: הוא גר בבית קטן של 30 מטר. הם מקבלים אותו דבר?
- 5 מתורגמנית: אם הוא יתום, כן, הוא יקבל אותו דבר.
- 6 כ.ה. דרורי: זהו, יופי, תודה. זאת אומרת הילד היתום שיש לו שני
- 7 מרצדסים ושתי וילות יקבל כמו זה שיש לו דירה של 30 מטר. זה
- 8 הכל. הוא הבין".
- 9 2725. ראיתי לנכון להביא כלשונו את הפרוטוקול שבו נחקר עו"ד עמאוי, שהציג תיזה לפיה
- 10 התשלומים לאסירים מבצעי הפיגועים הוא בשל מניע סוציאלי, אך מהחקירה
- 11 שתפורט להלן עולה כי אין הדברים נכונים. כל אסיר מקבל תשלום בהתאם לדרגתו
- 12 הצבאית ו"איכות" הפיגוע שבו השתתף, ללא קשר למצבו הכלכלי, כאשר בסוף
- 13 החקירה הוברר כי האסירים אפילו אינם ממלאים טופס שבו יש נתונים על המצב
- 14 הכלכלי של כל אחד מהם.
- 15 2726. כך נאמר בפרוטוקול מיום 29.10.17, עמ' 3238-3235:
- 16 "כ.ה. דרורי: אז תגידי לו שהיה עד אחד ששאלתי אותו שאלה. ואני רוצה
- 17 שיענה לי תשובה אותו דבר או הפוך. אני לא יודע מה. שני
- 18 אנשים עשו פיגוע, וקיבלו עשר שנים בבית סוהר. לכל אחד
- 19 יש אישה ושני ילדים. אחד, אחד גר עם אשתו ושני ילדים
- 20 בדירת חדר קטנה. ואחד גר ברמאללה בוילה עם שתי מכוניות
- 21 מרצדס. כמה זה יקבל מהחוק וכמה זה יקבל?
- 22 ת: על פי החוק שניהם צריכים לקבל אותו דבר. רק אני רוצה
- 23 להגיד לך כבוד השופט, יש הרבה אנשים שהילדים שלהם
- 24 נמצאים בכלא ולא מקבלים. לא מגישים, אם לא מגישים
- 25 ואומרים אנחנו, לא מקבלים את זה. יש הרבה מאוד אנשים
- 26 כאלו שלא מגישים ולא מקבלים.

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 **כ.ה. דרורי:** אבל אם היו מגישים שניהם את אותם טפסים, היו מקבלים
2 אותו דבר?
- 3 **ת:** כן. אם הגישו, יקבלו אותו דבר.
- 4 **כ.ה. דרורי:** עכשיו תשאלו אותנו. אם הסיבה היא סוציאלית לעזור
5 למשפחה, למה צריך לעזור למשפחה שיש להם וילה
6 ברמאללה עם שתי מכוניות מרצדס?
- 7 **ת:** יכול להיות שהוא היה הסיבה שיש להם את הווילה ואת
8 הרכבים ועכשיו הוא כבר הלך לכלא והוא שהביא את זה.
9 מאיפה יביאו, איפה הפרנסה שלהם.
- 10 **עו"ד סגל:** מאיפה יביאו דלק?
- 11 **כ.ה. דרורי:** אני משנה את העובדות. תגידי לו שאני משנה את העובדות.
12 יש (לא ברור – לא מדבר למיקרופון).
- 13 **כ.ה. דרורי:** יש לו בבנק עשרה מיליון שקל.
- 14 **עו"ד ארנון:** יש לי אמצעי התקשורת.
- 15 **כ.ה. דרורי:** אני לא, זה שאלות שלי. אתם רוצים, תבטלו, תגידי
16 בסיכומים שהשופט שואל שאלות מוזרות. תגידי לו שחוץ
17 מהווילה ושני מרצדס יש לו כסף בבנק, עשרה מיליון.
- 18 **ת:** מה זה בנק? מאיפה אני יודע שיש לו כסף בבנק?
- 19 **כ.ה. דרורי:** מצוין.
- 20 **ת:** אנחנו לא בודקים אם יש לו כסף,
21 מצוין. **עו"ד סגל:**
- 22 **כ.ה. דרורי:** זאת השאלה שרציתי לשאול. תגידי לו. זה בדיוק השאלה.
23 איך גוף שמטפל פתרון לעשות לבעיות סוציאליות למי שמצב
24 הכלכלי קשה, לא שואל כמה כסף יש בבנק? זה בדיוק מה
25 שרציתי לשאול. אתה רואה שלאט, לאט הכל מסתדר?
- 26 **ת:** השאלות של כבוד השופט,

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 **כ. ה. דרורי:** תגידי לו שהשאלות שאני שואל אותן הן לא סתם. אלא הם
2 בביטוח לאומי באים אנשים ששולחים בלשים לראות אם בן
3 אדם לקח כסף במרמה.
- 4 **עו"ד ארנון:** אבל אדוני, אתה לא יכול לשאול אותן,
5 **כ. ה. דרורי:** בסדר, זה מה שאני אומר.
- 6 **עו"ד ארנון:** (לא ברור – מדברים יחד) מה הוא.
7 **כ. ה. דרורי:** נכון.
- 8 **עו"ד סגל:** לא,
9 **כ. ה. דרורי:** אני, הוא יועץ משפטי.
- 10 **עו"ד ארנון:** הוא לא פרשן של החוק.
11 **כ. ה. דרורי:** הוא לא פרשן של החוק. אתה הבאת אותן פה כפרשן של
12 החוק.
- 13 **עו"ד סגל:** מה זה לא פרשן של החוק? מה אתה רוצה? אתה הבאת אותן.
14 **עו"ד ארנון:** (לא ברור – לא מדבר למיקרופון)
- 15 **עו"ד סגל:** זוהי חוות דעתו.
16 **כ. ה. דרורי:** בוא, מר ארנון, הוא כל כך גאה בעצמו, שהוא בטוח פרשן של
17 החוק. כן, תספר.
- 18 **ת:** המקור של החוק הזה למה ניסחו את החוק הזה,
19 **כ. ה. דרורי:** כן?
- 20 **ת:** בגלל שיש אלפי אנשים שנמצאים בבתי כלא. וניסחו את זה
21 בגלל שהאנשים היה להם תקווה שבשנת 2000 בתי הכלא
22 יהיו ריקים מאסירים. ובסופו של דבר זה דבר, הדבר הזה
23 היה משהו זמני. ואנחנו (לא ברור) על מדינה חדשה אין בה
24 מוסדות. אין לה, אין לה כל היסוד, יסוד לעשות את הדברים
25 האלו. או המקורות לעשות את הדברים האלו.
- 26 **כ. ה. דרורי:** כן.

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ת: אלא מדינה שרק, רק, הוקמה לאחרונה ואנחנו עד היום הזה
2 אנחנו רק עכשיו התחלנו לדבר על החוק של ביטוח לאומי.
- 3 כ.ה. דרורי: תודה. עכשיו,
- 4 ת: ובשנת 2000, 2016 התחלנו רק לדבר על זה. ואם זה היה נמצא
5 בפועל, לא היינו צריכים לעשות את מה שעשינו לגבי
6 המשכורות. השאלה של כבוד השופט אנחנו לא היינו
7 מדברים על מוסד שימשיך במשך של הזמן לאורך כל הזמן,
8 כולם היה להם, היו אופטימיים בשנת 2000 הכל ייגמר.
9 וייגמר כל הסכסוך או הקונפליקט. ויש סיבה נוספת אחרת.
10 שלא, שלא היה צורך לבדוק את העניינים איך שאתה מדבר
11 כבוד השופט בפרטי פרטים ככה. הרוב, הרוב של האנשים,
12 כ.ה. דרורי: כן?
- 13 ת: שנכנסים לבתי כלא הם מהאנשים שהמצב הכלכלי שלהם,
14 אנשים שאין להם כספים. אנשים עניים. אנשים שבאו
15 ממחנה הפליטים.
- 16 כ.ה. דרורי: את זה הבנתי.
- 17 ת: הוא לא (לא ברור).
- 18 כ.ה. דרורי: או קיי. האם זה נכון שבזמן שאדם מגיש בקשה לקבל את
19 ההקצבה לפי חוק האסירים הוא לא צריך לפרט כמה רכוש
20 יש לו וכמה כספים יש לו בבנק. זה הכל. נכון?
- 21 ת: כן, זה נכון.
- 22 כ.ה. דרורי: זה פשוט.
- 23 ש: עכשיו בוא נמשיך.
- 24 כ.ה. דרורי: זאת אומרת שאפילו אתם לא יודעים בכלל. כי אתם לא
25 בדקתם את האנשים האלה בטופס את הפרטים. נכון?
- 26 ת: כן, נכון.
- 27 כ.ה. דרורי: סימן שזה לא עניין סוציאלי. סימן שזה לא היה כללי.

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 עו"ד ארנון: (לא ברור – לא מדבר למיקרופון) מסקנה,
- 2 כ. ה. דרורי: זו מסקנה.
- 3 עו"ד ארנון: (לא ברור – לא מדבר למיקרופון).
- 4 ת: אם אתה אחרי שאני סיפרתי כל מה שסיפרתי זו הדעה שלך,
- 5 כ. ה. דרורי: לא, זו הדעה שלך. לא הדעה שלי.
- 6 ת: זו לא הדעה שלי. זה לא.
- 7 כ. ה. דרורי: בפעם השלישית.
- 8 ת: לא, זאת לא הדעה שלי. לא דעה שלי.
- 9 כ. ה. דרורי: תשאל אותנו, תשאל אותנו, גברת היא,
- 10 מתורגמנית: כן?
- 11 כ. ה. דרורי: תתרגמי לו מילה במילה.
- 12 מתורגמנית: כן, כבוד השופט.
- 13 כ. ה. דרורי: אתה עורך דין ואתה מבין משפטים. אם יש מישהו שמגיע לו
- 14 כסף ממטרה סוציאלית ואתה צריך לקבל החלטה אם מגיע
- 15 לו כסף למטרה סוציאלית. אתה צריך לדעת מה מצבו
- 16 הכלכלי. לדעת אם יש לו בעיה סוציאלית או לא. ואם אתה
- 17 בטופס לא דורש ממנו לתת לך מידע מה מצבו הכלכלי, וכמה
- 18 דירות יש לו וכמה מכוניות יש לו וכמה כספים בבנק יש לו,
- 19 סימן שהמטרה שאתה נותן לו את הכסף היא לא מטרה
- 20 סוציאלית. זה הכל.
- 21 מתורגמנית: אלא סיבה?
- 22 כ. ה. דרורי: סיבה אחרת. אני לא יודע. בכל אופן, לא מטרה סוציאלית.
- 23 איזה סיבה אחרת? אולי תגיד לנו סיבה אחרת אתה בעצמך.
- 24 דרך אגב, הסיבה כתובה בחוק.
- 25 ת: לא. הנושא שוב פעם, אני חוזר ואומר. המצב הזה היה
- 26 בעקבות המצב הנוכחי שאנחנו חיים בו. מאז שהגיעה הרשות

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 מ- 94 עד 98 ואז היו נותנים את המשכורות האלו ממשרד
2 הרווחה. היה להם מוסדות מקודם, בגלל שזה מוסד ישן או
3 קודם למוסד הזה. ואז היו נוהגים לעבוד על פי מה שאמרת
4 כבוד השופט, בדיקה ותצהיר מה יש לך.

5 כ.ה. דרורי: אז כן היה בדיקה כזאת? אני פעם ראשונה שומע את זה".

6 לט.3.3 הנימוק של הרצון לאחד את העם הפלסטיני

7 2727. נימוק אחר, המצדיק לשיטת הנתבעים, את התשלומים לאסירים ולבני משפחותיהם,
8 כבר הוזכר: רצון פוליטי לאחד את העם הפלסטיני, ולמנוע השפעה אירנית.

9 2728. לכך יש מענה אחד: אם, לשיטה זו, המלט המדביק יחד את בני העם הפלסטיני, הוא
10 הסולידריות כלפי רוצחי יהודים וישראלים, אין אלא להניד ראש על אתוס "לאומי"
11 כזה.

12 2729. בכל מקרה, בית משפט זה אינו דן בנימוקים פוליטיים או אחרים שבחר צד כלשהו
13 להסביר את עמדתו. מבחינת בית משפט זה, מה שרלבנטי הוא האם לפעולה כלשהי
14 או לנימוק כלשהו יש השלכות על סיכויי קבלת התביעה או דחייתה, במישור דיני
15 הנזיקין בלבד.

16 2730. על כל פנים, מבחינת דיני הנזיקין – נשוא פסק דין זה – אין לך אישור של מזיק על
17 ידי השולח, רש"פ ואש"ף, יותר גדול מזה.

18 לט.4.3.3 "המנטליות הפלסטינית"

19 2731. אשר לנימוק נוסף, המצייר את השופט הישראלי (כולל החתום מטה), כמי שאינו
20 מסוגל להבין את המנטליות הפלסטינית, אומר: אני יושב בדין במשפטים של אנשים
21 מלאומים שונים, מרקע שונה, ומחינוך אחר, ובכל התיקים מיישם אני את הדין, תוך
22 ניסיון להבין את הלך נפשם הסובייקטיבי של המידיינים שבפניי. כך אני עושה בתיק
23 זה. עם כל הרצון לנסות ולחדור לעולם הסובייקטיבי של ה"פלסטיני", אשר יש לו
24 מיתוס של האדרת רוצחי נשים ילדים וגברים, רק בגלל היותם יהודים או ישראלים,
25 וכי אותם רוצחים עושים זאת במסגרת המאבק "נגד הכיבוש", כלשון החוק הנ"ל –
26 לא אוכל בשל כך להתעלם מן הכללים הבסיים של עולם המשפט כי בכך יש אשרור
27 לרצח, המהווה גם עוולה נזיקית, המזכה את משחות הנרצחים, בפיצוי, שזה נשוא
28 התיקים שבפניי.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 **לט. 5.3. מניעת חיבור לארגונים קיצוניים**
- 2 2732. בחוות דעתו של ג'וואד עמאוו, מובא הסבר "פנים פלסטינאיי", לפיו הרש"פ רוצה
3 למנוע ממשפחות האסירים להתחבר לגורמים קיצוניים כמו החמאס.
- 4 2733. גם כאן, כפי שאמרתי לעיל, בית המשפט אינו מתערב בנימוקים פוליטיים או
5 סוציולוגיים שצד בוחר כדי לנקוט בצעד כזה או אחר.
- 6 2734. על כל פנים, אין כל בסיס הגיוני לנימוק זה, שכן הרש"פ תומכת גם באסירים שהם
7 אנשי פת"ח וגם באסירים שהם אנשי חמאס. אם כן כיצד ניתן לומר שמטרת התמיכה
8 באסירים היא למנוע זליגה של אנשי הפת"ח לכיוון החמאס?
- 9 2735. בכל מקרה, גם אם יש הצדקה – לשיטת כותב חוות הדעת או לשיטת הרש"פ – לממן
10 אסירים ובני משפחותיהם מטעם פוליטי כזה, עדיין מה שמחייב את בית המשפט הוא
11 הכללים של דיני הנזיקין, אשר מורים כי כאשר גורם מאשרר פעולת מזיק, ולית מאן
12 דפליג כי מימון המזיק ומשפחתו בכלא הוא בגדר אשרור, יש לראות באותו מאשרר
13 אחראי בנזיקין כמוסבר בהרחבה לעיל.
- 14 **לט. 6.3. התשלומים לאסירים, לשאהידים ולבני משפחותיהם אינם מהווים**
- 15 **תמריץ**
- 16 2736. גם זה אחד מהנימוקים הכלולים בחוות דעתו של מר עמאוו.
- 17 2737. הטענה כי לא יעלה על הדעת שתמיכה חודשית של 300 דולר לחודש תצדיק בחירה של
18 אדם להעביר שנותיו בכלא, לא הוכחה.
- 19 2738. דווקא בתקופה שבה רמת החיים היתה נמוכה יחסית והצרכים של בני המשפחה היו
20 גבוהים, גם סכום כזה יש בו כדי להסביר החלטה של אדם לבצע פיגוע, שבעקבותיו
21 משפחתו מקבלת "ביטחון כלכלי" למשך שנים רבות.
- 22 2739. אשר לקשר שבין שנות המאסר – המשקפים את חומרת הפיגוע – לבין גובה התשלום
23 לאסירים ולבני משפחותיהם, אין לך תמריץ גבוה מזה לביצוע "פיגועי איכות" (על פי
24 המינוח הפלסטינאי הפנימי שהוא כולל הריגה או פציעה קשה של יהודים וישראלים).
- 25 2740. במסגרת הנמקה זו נכללה טענה כאילו רוב האסירים נכלאו טרם פרוץ האינתיפאדה
26 השניה.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 2741. אין על כך כל מידע או רישום סטטיסטי על אף שכל החומר נמצא בידי הרש"פ, בכלל,
2 ומשרד האסירים, בפרט, וכבר הערתי פעמים רבות לאורך פסק הדין כי שיטת הרש"פ
3 למנוע מבית משפט זה נתונים, גוררת בעקבותיה את התוצאה על פי דיני הראיות, לפיה
4 יש לקבל את עמדת התובעים, ולא את עמדת הנתבעים (ראה לענין זה גם את האמור
5 בפרקים ל-לא לעיל).

לט.7.3 אי שחרור האסירים על ידי ישראל

7 2742. בחוות הדעת של עמאוי מופיעה ההנחה כאילו היה צריך לשחרר את כל האסירים עד
8 שנת 2000. בעקבות הנחה זו מופנית אצבע מאשימה למדינת ישראל שלא שיחררה את
9 האסירים עד המועד האמור, ולכן, התשלום לאסירים ולבני משפחותיהם אינו נובע,
10 כביכול, מהחלטת הרש"פ, אלא הדבר נגרם על ידי מדינת ישראל שלא שיחררה את
11 האסירים.

12 2743. טענה זו – מקוממת היא.

13 2744. אין כל ביסוס משפטי או התחייבותי של מדינת ישראל לשחרר אסיר פלוני או אסיר
14 אלמוני.

15 2745. מדינת ישראל שיחררה אסירים גם במסגרת עסקת חילופי שבויים וגם כמחוות
16 הומניטאריות, לקראת חגים מוסלמים.

17 2746. בכל מקרה, כאשר שוחררו אסירים ביטחוניים "עם דם על הידיים", לאחר שחרורם
18 הם חזרו לסורם, הן בפעילות של טרור והן בהסתה.

19 2747. על כל פנים, תמיכה כלכלית בכל האסירים ללא הבדל תאריך מעצרים, ללא הבדל
20 בעוצמת פעילותם הטרוריסטית, וללא הבדל של השתייכותם הארגונית, כל אלה
21 מוכיחים כי אין להטיל את הקולר על מדינת ישראל, כאשר הרש"פ ואש"ף מקדישים
22 סכומים כה ניכרים לתשלום לאסירים ולבני משפחותיהם, וכן למשפחות השאהידים
23 שמתו במהלך פיגועי התאבדות.

24 2748. על כורחך, מדובר בהחלטה מחושבת של אש"ף והרש"פ, וזאת בהמשך לאותו קו
25 שתואר לעיל בפרק העוסק במימד האידיאולוגי (פרק לה), לפיו המדיניות של הרש"פ
26 ושל אש"ף היא המשך רצח של יהודים וישראלים ופועל יוצא מכך הוא "הכרת הטוב"
27 של הרש"פ ואש"ף כלפי אותם מבצעי הפיגועים, שמימשו את המדיניות האמורה.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 לט.8.3 תשלומי הקנטינה
- 2 2749. נושא זה עלה בחוות הדעת של עמאוווי.
- 3 2750. אין טענה של התובעים כי סכום זה של 400 ₪ בחודש הוא זה שיוצר את החבות
4 בנוזיקין.
- 5 2751. ממילא אין מקום להרחיב את הדיבור על התשלומים לקנטינה.
- 6 לט.4 החקיקה הישראלית
- 7 2752. לכל הנימוקים המפורטים לעיל, יש להוסיף את הוראות החוק הישראלי בעניין קיזוז
8 הכספים על ידי ישראל, ותגובת הנתבעים על כך (ראה: תת פרק כה.23.4 לעיל).
- 9 2753. מדובר בחוק להקפאת כספים ששילמה הרשות הפלסטינית בזיקה לטרור מהכספים
10 המועברים אליה מממשלת ישראל, תשע"ח-2018. פרטיו של החוק הובאו בהרחבה
11 לעיל בתת פרק כו.16.2.
- 12 2754. עמדת התובעים היא כי בחוק הישראלי יש מסר שמחייב את בית המשפט על פי חוק
13 יסוד: השפיטה.
- 14 2755. עמדת הנתבעים היא, כי מדובר בחוק פוליטי שאינו רלבנטי ואינו מחייב.
- 15 2756. אינני מקבל, באופן עקרוני, את עמדת הנתבעים. ברגע שכנסת ישראל ברוב דעות
16 מכריע (על פי דברי הכנסת, ישיבה מס' 352, מיום 2.7.18, עמ' 181, החוק התקבל ברוב
17 משמעותי של 87 נגד 15, כאשר חלק ניכר מהמצביעים בעד הינם לא רק מהקואליציה
18 אלא גם מהאופוזיציה; ראה את דברי ח"כ אלעזר שטרן מסיעת יש עתיד, בעמ' 181-
19 182, שם), קיבלה חוק והוא נרשם בספר החוקים, והוא מחייב את הכל, כולל את בית
20 המשפט ואף את ב"כ הנתבעים, שאינו יכול לסווג חוק פלוני כפוליטי וחוק אלמוני
21 כמחייב.
- 22 2757. לפיכך, הגעתי למסקנה כי גם בהוראות חוק זה יש כדי לסייע לטענת התובעים.
- 23 2758. על כל פנים, כדי להבהיר, גם ללא החוק האמור, מסקנתי לפיה עידוד הטרור על ידי
24 הרש"פ ואש"ף בדרך של תשלום לאסירים, משפחותיהם ולמשפחות החללים, די בה
25 כדי להוות עילה לחיוב אש"ף והרש"פ בנוזיקין מכוח כללי האשרור המופיעים בפקודת
26 הנזיקין.

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 **מ. המסקנות העובדתיות העולות מחומרי הראיות ביחס לארבעת**
2 **המימדים הנ"ל ולמימון האסירים ומשפחותיהם**
- 3 2759. ניתן לסכם ולומר ברוח סעיף 201 לסיכומי התובעים (שרק את חלקו אני מקבל),
4 כדלקמן:
- 5 א. הנתבעים 1 ו-2 ובראשם יאסר ערפאת הכינו תשתית טרור מסועפת
6 ומאורגנת לביצוע פיגועים כנגד ישראל.
- 7 ב. האידיאולוגיה של הנתבעים 1 ו-2 הייתה אידיאולוגיית טרור.
- 8 ג. הנתבעים 1 ו-2, וכן זרועות שונות של הרש"פ ואש"ף, היללו את
9 ה"אינתפאדה המבורכת", השתמשו בביטוי האמור תוך הדגשת
10 המילה "מבורכת".
- 11 ד. בנוסף לכך, הרש"פ ואש"ף היללו ושיבחו את מבצעי פיגועי הטרור, הן
12 בעת ביצוע הפעולות, והן לאחריהן, כולל קריאת רחובות, כיכרות
13 וקבוצות כדורגל על שם מחבלים שהרגו יהודים וישראלים.
- 14 ה. הנתבעים 1 ו-2 ובראשם יאסר ערפאת הם אלו ששלחו את המפגעים
15 לביצוע מרבית הפיגועים.
- 16 ו. בכל מקרה, כאשר בוצעו פיגועים על ידי גורמים אחרים, שערפאת
17 והנתבעים 1-2 לא ידעו עליהם, הם אישרו בדיעבד את הפיגועים,
18 באופנים שונים:
- 19 (1) בנאומים פומביים אמרו כי כל אחד מהשאהידים נשלח על
20 ידם;
- 21 (2) הם הורו לתמוך כלכלית בשאהידים הנמצאים בבתי הכלא
22 ובבני משפחותיהם, וכן במשפחות שאהידים שמתו במהלך
23 ביצוע פיגועים;
- 24 (3) כפי שהעיד שר האסירים לשעבר, עג'ראמי, "אין מנהיג
25 פלסטיני בעולם לא עכשיו ולא בעוד מאה שנים יכול להפסיק
26 משכורות של משפחות אסירים או משפחות שאהידים".

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- ז. מדיניותם המוצהרת של הנתבעים 1 ו-2, ובראשם יאסר ערפאת, הייתה לביצוע פיגועים כנגד ישראל.
- ח. נוכח המדיניות המוצהרת של הנתבעים 1 ו-2, ובראשם יאסר ערפאת, הם לא עשו דבר כדי למנוע את הפיגועים; ההיפך הגמור הוא הנכון! מהראיות שהובאו לעיל עולה כי גורמים ברש"פ הזהירו מראש את המפגעים כדי שימלטו לבל ייעצרו על ידי כוחות הביטחון. אותם מחבלים אשר "נעצרו" על ידי הרש"פ והושמו בבתי כלא של הרש"פ, שוחררו כעבור זמן קצר, במסגרת מדיניות "הדלת המסתובבת"; כך, שוחררו על ידי הרש"פ ומנגנוניה, באופן מסיבי, פעילי חמאס וג'יהאד אסלאמי, למרות שאנשי הרש"פ ידעו כי חברי ארגונים אלה ביצעו פעולות טרור, ואם ישוחררו, יש סיכוי רב כי ימשיכו לבצע פיגועי טרור.
- ט. הנתבעים 1 ו-2 – ובראשם יאסר ערפאת – נתנו הוראה ישירה ומפורשת לרכישת אמל"ח לצורך ביצוע פיגועים ורכשו אמל"ח בהיקפי ענק, וזאת כעולה במיוחד מעדותו של האחראי על הרכש ועל הכספים, שובכי.
- י. הנתבעים 1 ו-2, ובראשם יאסר ערפאת, תמכו בביצוע פיגועים בכל שטחי מדינת ישראל, לרבות בגדה המערבית ובתוך ה'קו הירוק'. גם הניסיון של פרופ' קליין, המומחה מטעם הנתבעים, וכן של מרוואן ברגותי, להבדיל בין דם לדם, באופן שמבחינת מדיניות הרש"פ ואש"ף מותר להרוג מתנחלים (אנשים, נשים וטף) וכן אנשי צבא, אך אסור להרוג ישראלים בתוך גבולות הקו הירוק, מדיניות זו – על אף שהוצהרה כלפי חוץ – בפועל, כעולה מן הראיות, מרוואן ברגותי אישרר בדיעבד את אותם אנשי התנזים תחת פיקודו, שביצעו פיגועים בתוך תחומי מדינת ישראל. למותר לציין, בהקשר זה, כי המימון של האסירים ומשפחותיהם חל גם על אלה שביצעו פיגועים בתוך ישראל (ראינו גם כי על פי מדיניות הרש"פ ואש"ף הם מימנו גם מחבלים ישראלים, תושבי נצרת או המשולש הישראלי שביצעו פיגועים נגד ישראלים ויהודים, הנמצאים בבתי כלא בישראל וביהודה ושומרון).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 יא. הנתבעים 1 ו-2, ובראשם יאסר ערפאת, מימנו באופן ישיר את מבצעי
2 הפיגועים.
- 3 יב. הנתבעים 1 ו-2, ובראשם יאסר ערפאת, מימנו באופן ישיר את רכישת
4 האמל"ח בידיעה שזה משמש לפיגועים, כולל מימון רכישת אמל"ח
5 עבור ארגוני טרור "סרבניים", שלא היו במסגרת אש"ף כמו חזית
6 המאבק העממית.
- 7 יג. לנתבעים 1 ו-2, ובראשם יאסר ערפאת, הייתה מעורבות ישירה של
8 מנגנוני הביטחון של הרש"פ בביצוע פיגועים, מימון מבצעים ומסירת
9 האמל"ח לצורך ביצוע הפיגועים.
- 10 יד. הנתבעים 1 ו-2, ובראשם יאסר ערפאת, לא עשו מאומה כדי למנוע
11 מהחמאס והג'יהאד האסלאמי לבצע פיגועים, למרות שידעו היטב כי
12 ארגונים אלו וחבריהם מבצעים פיגועים, ואף ידעו מראש על כוונות
13 לביצוע פיגועים, אשר אותם לא סיכלו.
- 14 טו. הנתבעים 1 ו-2 שיתפו פעולה עם חמאס וג'יהאד אסלאמי; בכירים
15 במנגנוני הרשות סיפקו נשק ואמל"ח לארגונים אלו ואף היו מעורבים
16 בהכנת פיגועים.
- 17 טז. הנתבעים 1 ו-2, ובראשם יאסר ערפאת, העבירו מימון לארגונים
18 השונים לצורך ביצוע פיגועים, בידיעה שהם מבצעים פיגועים.
- 19 יז. הנתבעים 1 ו-2, ובראשם יאסר ערפאת, אישרו מראש ובדיעבד את
20 ביצוע הפיגועים וזאת, בין היתר, בדרכים הבאות:
- 21 (1) הנתבעים 1 ו-2 שילמו משכורות עתק לכל מבצעי הפיגועים
22 מכל פלג שהוא.
- 23 (2) הנתבעים 1 ו-2 מעבירים כספים למבצעי הפיגועים
24 ולתשתיותיהם.
- 25 יח. הנתבעים 1 ו-2, ובראשם יאסר ערפאת, 'השאילו' עובדים במנגנוני
26 הביטחון הפלסטינים ל'עבוד' בשורות פת"ח-תנזים, בודעם שאלו
27 מבצעים פיגועים כנגד מטרות ישראליות, זאת כאשר הנתבעים 1 ו-2
28 משלמים את משכורות אותם פעילי טרור.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 יט. הנתבעים 1 ו-2 תמכו בחזית השחרור הפלסטינית הן בתשתיות, הן
2 ב'השאלת' בכירים במנגנוני הביטחון לעבודה ב'חזית' והן בהעברה
3 מסיבית של כספים לארגון טרור זה.
- 4 כ. הקריטריונים ה'סוציאליים' של הנתבעים 1 ו-2 למתן התמיכה
5 במחבלים הם כמות היהודים והישראלים שנרצחו בפעולות הטרור.
- 6 כא. "פעילות" הנתבעים 1 ו-2 הייתה לכל אורך השנים הרלוונטיות
7 לתובענות ובעיקר לתקופה המכונה "אנתפאדת אל-אקצא".
- 8 כב. לשלימות התמונה אציין, כי לא קיבלתי את עמדת התובעים לעניין
9 האחריות של הרש"פ ואש"ף בשל פעולות הסתה והמימד התקשורתי,
10 וזאת על אף שעובדתית השתכנעתי כי אכן היו הסתות בהיקף גבוה
11 ומשמעותי, אך לא הוכח – גם ברמה הנדרשת במשפט האזרחי – כי יש
12 קשר סיבתי משפטי בין ההסתות לבין ביצוע פעולות טרור על ידי מי
13 מהנתבעים (להבדיל מהראיות שהיו בפרשת מנטין, שם נקבעה
14 אחריות הרש"פ לאור הזיקה בזמן – עשרה ימים – שבין האימונים
15 שעבר מבצע פעולות הטרור לבין הרצח).

מא. העוולות הנזיקיות

מא.1 כללי

- 16
17
18 2760. לאור המסקנות העובדתיות, כפי שפורטו בפרק הקודם (פרק מ), אעבור עתה לדון
19 בהיבטים המשפטיים של העוולות הנזיקיות.
- 20 2761. ב"כ התובעים ביסס את נימוקיו על דבריי בפרשת בן שלום (ראה פרק יח.2, הערה 191,
21 בעמ' 214 לסיכומיו).
- 22 2762. הוא גם הלך באותה דרך ניתוח שמופיעה בפרשת בן שלום הנ"ל.
- 23 2763. ב"כ הנתבעים – שהיה ער לדרך הניתוח שלי בפרשת בן שלום (שכן הוא, עו"ד יוסף
24 ארנון, ייצג את הרש"פ גם בתיק הנ"ל) – חלק על דרך הניתוח שלי, טען כי הנתונים
25 בפרשות שבפניי שונים מאלה שבפרשת בן שלום, וחזר והדגיש, פעם אחר פעם, כי הגיש
26 ערעור לבית המשפט העליון על קביעותיי בפרשת בן שלום. כפי שכבר הזכרתי לעיל,
27 כל עוד בית המשפט העליון לא קיבל את הערעור של הרש"פ על קביעותיי בפרשת בן

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 שלום, אין כל סיבה שאשנה את דעתי. לכן, בנושאים הרלבנטיים החלטתי לצטט
2 קטעים מפרשת בן שלום ואני מאמץ אותם ב-17 התיקים שבפניי.
- 3 **מא.2 אחריות מכח סעיף 12 לפקודת הנזיקין**
- 4 2764. וזה לשון סעיף 12 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש], שכותרת השוליים שלו היא "אחריות
5 של משתף ומשדל":
- 6 "לעניין פקודה זו, המשתף עצמו, מסייע, מייעץ או מפתה למעשה או
7 למחדל, שנעשו או שעומדים להיעשות על ידי זולתו, או מצווה, מרשה
8 או מאשרר אותם, יהא חב עליהם".
- 9 2765. וכך כתבתי בפרשת בן שלום, תחת הכותרת "אחריות מכח סעיף 12 לפקודת הנזיקין",
10 בפרק כב.1, פסקאות 380-389:
- 11 "379. אחריותו של המשדל אינה אחריות ישירה, וגם לא אחריות
12 שילוחית, "אלא היא אחריות מעורבת", אשר על פיה, פעולת
13 המשדל, יחד עם פעולותיו של האדם אליו מיוחסות אותן
14 הפעולות, יוצרות מעשה אסור. הדין מייחס במקרה כזה לאדם
15 (המשדל), את מעשיהם ומחדליהם של אנשים אחרים
16 (המשודלים). (ראה: ע"א 337/81 שלמה בוסקילה נ' מדינת
17 ישראל, פ"ד לח(3) 337 (1984).
- 18 380. סעיף 12 לפקודת הנזיקין מרחיב איפוא את היקף החייבים
19 באחריות הנזיקית. על אף שיישומו במשפט הישראלי הוא,
20 ככלל, מצומצם יחסית, ניתן לעשות בו שימוש זהיר ולהטיל
21 אחריות ישירה על המשדל במקרים המתאימים לכך (ע"א
22 407/89 צוק אור בע"מ נ' קאר סקיריטי בע"מ, תק-על 94(3)
23 2008, 2029; ע"א 313/08 עזמי נשאיבי נ' איהאב רינאווי, תק-
24 על 2010(3) 1563, (2010); ע"א 5977/07 האוניברסיטה העברית
25 בירושלים נ' בית שוקן להוצאת ספרים בע"מ (2011).
- 26 381. מרגע שהוכח כי הרשות העבירה במועדים שונים, קודם ואף
27 לאחר ביצוע הפיגועים, מימון לאותן חוליות טרור, במוזעות לכך
28 שאותן החוליות ישתמשו באמצעים אלו לביצוע פיגועי טרור,

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ובכך סייעה, באופן אקטיבי, לביצוע אותם הפיגועים, הרי
2 שהרשות חבה בגין נזקי הפיגועים, באותה המידה בה חבות
3 בגינם חוליות המפגעים עצמן. זאת, הן מכח חלקו הראשון של
4 סעיף 12 לפקודת הנזיקין – משתף ומשדל, והן מכח חלקו
5 האחרון של הסעיף – מאשרר בדיעבד.
- 6 די בממצא זה, כי הרשות העבירה מימון ונשק לארגוני הטרור, 382.
7 כדי להטיל על הרשות את חובת פיצוי הניזוקים, וזאת מכח
8 הוראת סעיף 12 לפקודת הנזיקין, הקובעת כי 'לעניין פקודה זו,
9 המשתף עצמו, מסייע, מייעץ או מפתה למעשה או למחדל,
10 שנעשו או שעומדים להיעשות על ידי זולתו, או מצווה, מרשה או
11 מאשרר אותם, יהא חב עליהם" (והשווה עם פסק דינה של כב'
12 השופטת דליה גנות בת.א 1321/03 עזבון פלוני ז"ל נ' מחמוד
13 אלעלול (2013) בעניין ייחוס האחריות הנזיקית לרשות על פי
14 סעיף 12 לפקודת הנזיקין).
- 15 ואולם, הדברים נכונים ביתר שאת לגבי פיגוע היירי הספציפי בו 383.
16 אנו דנים כעת. אזכיר את קביעותי העובדתיות הרלבנטיות לעניין
17 זה:
- 18 א. מרואן ברגותי היה אחראי לפעילותן של החוליות
19 שפעלו עם אחמד ברגותי ואבו סטחה והוא מימן את
20 פעילותם (פיסקה 190 לעיל).
- 21 ב. אחמד ברגותי מסר לידי מחמד מצלח תמ"ק MP-5
22 עם מחסנית מלאה בכדורים כדי לבצע באמצעותו
23 פיגוע יירי שבו ימותו ו/או ייפצעו אזרחים ישראלים
24 (פיסקה 367ב).
- 25 ג. מרואן ברגותי קיבל דיווח על ביצועו של הפיגוע הנדון
26 בענייננו (פיסקה 355 לעיל).

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ד. לא ניתן להניח כי מרואן ברגותי התנגד לביצוע
2 הפיגוע, אך לא עצר את התשלום שהועבר בגינו
3 (פיסקה 368 לעיל).
- 4 384. הוכח כי הנשק שבאמצעותו בוצע הפיגוע, ובנוסף מימון חוליית
5 המפגעים הספציפית, הגיע מהרשות הפלסטינאית, בתיווכו של
6 מרואן ברגותי. די בכך כדי להכניסם לגדרי סעיף 12 לפקודת
7 הנזיקין, ולחייבם כלפי התובעים.
- 8 385. אולם, בכדי לוודאי כי לא יצאה שגגה מתחת ידי, אבחן גם את
9 השאלה האם בהתנהגותו המתוארת לעיל אשרר מרואן ברגותי
10 את ביצוע הפיגוע בדיעבד, לפי דרישת סעיף 12 לפקודת הנזיקין.
- 11 386. שאלה זו תיבחן על פי דעתם של המלומדים ג. טדסקי, י.
12 אנגלרד, אהרן ברק ומישאל חשין, בספרם: "דיני הנזיקין –
13 תורת הנזיקין הכללית", בעמ' 439, אשר הוזכר לעל בפרק
14 ההסתה (פיסקה 161). שם נאמר (ההדגשה הוספה):
- 15 "המשדל אחראי בנזיקין למעשה המשודל – יהא משודל זה
16 עובד, קבלן עצמאי, שלוח או כל אדם אחר – אם אשרר את
17 מעשיו. דרכי האישור משתנות בהתאם לנסיבות. יכול
18 האישור שיעשה על-ידי אמירה או שתיקה, במפורש או
19 מכללא. תהא דרך האישור אשר תהא, כדי שיהא תוקף
20 לאישור צריך המעשה להוות עוולה, ושומה על המשדל
21 לדעת – בשעת האישור – כי המעשה אותו הוא מאשרר,
22 מהווה עוולה, או שהוא נוטל את הסיכון והאחריות שהמעשה
23 הוא עוולה".
- 24 387. תגובתו של מרואן ברגותי כאשר שמע אודות הפיגוע, היה מתן
25 תגמול עבור המעשה. אין ספק כי במתן תגמול זה יש משום
26 אישור אקטיבי למעשה. עוד אציין כי גם אם תרומתו של מרואן
27 ברגותי הייתה רק בקביעת אותו מנגנון תשלום כללי עבור ביצוע
28 פיגועים, הרי שגם פיגוע ספציפי זה נכנס תחת מסכת
29 האישורים המשתמעים שסיפק אותו מנגנון.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 במקרה הטוב יותר, הייתה תגובתו של מרואן ברגותי למשמע 388.
2 הפיגוע, לכל הפחות, שתיקה. שתיקה זו מהווה הסכמה מכללא
3 לביצועו של הפיגוע, בוודאי לאור כך שמשמעות השתיקה הייתה
4 אי עצירה של כספי התגמול שהועברו למרצחים, כ"פרס" על
5 השתתפותם בביצוע הפיגוע.
- 6 מעשיו של מרואן ברגותי, כנציגה של הרשות, מהווים אישור
7 בדיעבד של פיגוע היירי בו נהרגו המנוחים, אישור זה נכלל
8 במסגרת סעיף 12 לפקודת הנזיקין.
9 על כן, אני מכריע כי הרשות הפלסטינאית חבה בנזיקין כלפי
10 התובעים".
- 11 2766. ב"כ הנתבעים טוענים כי אין מקום לקבל את מה שפסקתי בפרשת בן שלום. לשיטתם
12 (סעיף 939 לסיכומיהם), "רעיון האחריות השילוחית הוא חריג לעקרון היסוד בדיני
13 הנזיקין, לפיו בדרך כלל אחראי אדם לעוללתו שלו בלבד, ואין הוא אחראי לעוולות
14 הזולת. בהיותו חריג, הרי שיש לפרשו בצמצום ולהחילו רק מקום שהוכחו מעבר לכל
15 ספק היסודות שנקבעו בפסיקה". בהקשר זה, חוזר ב"כ הנתבעים על טענתו כי אין
16 מקום להשוואה למשל, מנהלי בית החולים, במיוחד כאשר לטענת הנתבעים לא הוכח
17 קשר או יחסי שליחות בין הנתבעים לבין המפגעים הספציפיים (סעיף 940 לסיכומי
18 הנתבעים).
- 19 2767. לאחר ששקלתי את טענות הצדדים, הגעתי למסקנה, כי אין מקום לקבל את הגישה
20 המשפטית הגורפת של ב"כ הנתבעים, כאילו אחריות שילוחית היא חריג. קשה להבין
21 את עולם הנזיקין היום, ללא אחריות שילוחית. ברוב רובם של המקרים, הנתבעים הם
22 בתי החולים, המפעלים, החברות הגדולות ובעיקר המוסדות השייכים לתחום המשפט
23 הציבורי (המדינה או הרשויות המקומיות). לא אחת, מסכימים ב"כ הצדדים לתביעות
24 נזיקין, למחוק את שם המזיקים (רופאים, מהנדסים וכד'), וזאת לאחר הצהרת ב"כ
25 הנתבעים כי הוא מכיר באחריות שילוחית.
- 26 2768. בפרשות שבפנינו, אין להבין כלל את הפיגועים שבוצעו לאורך האינתיפאדה ובמהלכה
27 נהרגו (ויש שיאמרו, כפי שהקפיד ב"כ התובעים לציין לאורך סיכומיו – "נרצחו"),
28 ללא התחשבות בכך כי מדובר ב"מאבק לאומי", או כפי שהוכח בפניי, מעשים מכוונים

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 של אש"ף ושל הרש"פ והכל כמוסבר בפרק לה ("המימד האידיאולוגי"), ושפע הראיות
2 המובאות שם על בסיס הכרעות דין, מסמכי שלל וחוות דעת מומחים.

3 2769. לפיכך, יש מקום ליישום ולהחלה של סעיף 12 לפקודת הנזיקין, כפי שצוטט לעיל, וכפי
4 שקבעתי בפרשת בן שלום.

5 2770. לפיכך, בנקודה זו של מקור משפטי לחיוב הנתבעים, הרש"פ ואש"ף, אני קובע כי אחד
6 מהמקורות המשפטיים לכך הוא סעיף 12 לפקודת הנזיקין, וזאת בהמשך לקביעותיי
7 בפרשת בן שלום.

8 מא.3 אחריות מכח דיני הרשלנות

9 2771. גם בעניין זה, התבסס ב"כ התובעים, עו"ד סגל, על מה כתבתי בפרשת בן שלום כאשר
10 לכך אוסיף גם מראה מקום וציטוטים מספרו של פרופ' ישראל גלעד, דיני הנזיקין –
11 גבולות האחריות (המכון למחקרי חקיקה ולמשפט השוואתי ע"ש הרי ומיכאל סאקר,
12 הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים, 2012), בעמ' 643 ואילך, 686
13 ו-691.

14 2772. אני נזקקתי לנושא האמור, בפרק כב.2 להחלטת החבות שנתתי בפרשת בן שלום, תחת
15 הכותרת "אחריות מכוח עוולת הרשלנות – סעיף 35 לפקודת הנזיקין" (פסקאות 392-
16 413):

17 "כב.1.2 כללי

18 391. אבחן את טענותיהם של הצדדים ביחס להטלת אחריות לפיגוע
19 היירי נשוא תיק זה, גם מכוחו של סעיף 35 לפקודת הנזיקין,
20 העוסק בעוולת הרשלנות.

21 לצורך כך, אעמיד לנגד עיניי את נוסח הסעיף:

22 35'. רשלנות

23 **עשה אדם מעשה שאדם סביר ונבון לא היה עושה באותן**
24 **נסיבות או לא עשה מעשה שאדם סביר ונבון היה עושה**
25 **באותן נסיבות, או שבמשלח-יד פלוני לא השתמש במיומנות,**
26 **או לא נקט מידת זהירות, שאדם סביר ונבון וכשיר לפעול**
27 **באותו משלח-יד היה משתמש או נוקט באותן נסיבות – הרי**

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 זו התרשלות; ואם התרשל כאמור ביחס לאדם אחר, שלגביו
2 יש לו באותן נסיבות חובה שלא לנהוג כפי שנהג, הרי זו
3 רשלנות, והגורם ברשלנותו נזק לזולתו עושה עוולה'.

4 סעיף 36 לפקודת הנזיקין קובע כדלקמן:

5 'החובה האמורה בסעיף 35 מוטלת כלפי כל אדם וכלפי בעל
6 כל נכס, כל אימת שאדם סביר צריך היה באותן נסיבות
7 לראות מראש שהם עלולים במהלכם הרגיל של דברים
8 להיפגע ממעשה או ממחדל המפורשים באותו סעיף'.

9 392. השאלה העומדת בפניי הינה האם נתקיימו יסודותיה של עוולת
10 הרשלנות הקבועה בסעיף 35 לפקודה, כשהוא נקרא עם סעיף 36
11 לפקודה (המגדיר את חובת הזהירות במקרה פרטני, כנגזרת
12 מיכולתו של אדם לצפות כי בהתנהגותו עלול הוא להביא לנזק
13 שנגרם).

14 כב.2.2 חובת הזהירות המושגית של הרשות

15 393. קיומה של חובת זהירות הינה תנאי בלעדיו אין, לכל הנחה בדבר
16 קיומה של רשלנות מידו של הנתבע בתביעת נזיקין.
17 כידוע, חובת הזהירות, נחלקת לשני היבטים:

18 ההיבט הראשון, הוא ההיבט העקרוני, ובו ניתנת תשובה לשאלה,
19 האם מן הראוי הוא להחיל את דיני הרשלנות ביחסים בין סוג
20 מסוים של מזיקים לבין סוג מסוים של ניזוקים לעניין סוג מסוים
21 של נזקים (ע"א 2061/90 אילנה מרצלי נ' מדינת ישראל, מפי
22 השופט חשין).

23 ההיבט השני, הוא ההיבט הספציפי, ובו ניתנת תשובה לשאלה,
24 אם ביחס לניזוק פלוני, בנסיבותיו של אירוע אלמוני, קיימת חובת
25 זהירות (חובת הזהירות הקונקרטי) (ע"פ 186/80 זין יערי נ'
26 מדינת ישראל, פ"ד לה(1)769(1980)).

27 394. לשם בחינת הסוגיה, יש לעמוד, תחילה, על משמעותה של חובת
28 הזהירות הכללית שהייתה מוטלת על הנתבעים, כאשר בחינתה

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 של חובת הזהירות הקונקרטיית, תעשה כפועל יוצא מהגדרתה של
2 החובה המדויקת לזהירות, המוטלת על הנתבעת.
- 3 395. חובת הזהירות המוטלת על הנתבעים, נובעת קודם כל מן
4 ההסכמים עליהם היא חתומה; ראה לעניין זה כדוגמא את סעיף
5 XV שכותרתו "מניעת פעולות עוינות", להסכם הביניים
6 הישראלי פלסטיני בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה, מיום 28
7 בספטמבר 1995, כשהוא נקרא עם סעיף II לנספח 1, שכותרתו
8 "מדיניות ביטחון למניעת טרור ואלימות" הקובע את חובתיה של
9 הרשות הפלסטינית, כדלקמן:
- 10 "א. ...
- 11 ב. המשטרה הפלסטינית תפעל בשיטתיות נגד כל ביטוי
12 של אלימות וטרור.
- 13 ג. המועצה תנפיק אישורים על מנת להכשיר באופן
14 חוקי החזקת נשק ונשיאתו בידי אזרחים. כל נשק
15 בלתי-חוקי יוחרם על ידי המשטרה הפלסטינית.
- 16 ד. המשטרה הפלסטינית תעצור ותעמיד לדין החשודים
17 בביצוע מעשי אלימות וטרור".
- 18 396. לגבי סוגיית הסתמכותו של אזרח פרטי על הסכמים שנחתמו בין
19 גופים שלטוניים, אבהיר כי הסכם זה הוחל אל המשפט הישראלי
20 באמצעות חוק יישום הסכם הביניים בדבר הגדה המערבית
21 ורצועת עזה (סמכויות שיפוט והוראות אחרות) (תיקוני חקיקה),
22 תשנ"ו-1996.
- 23 397. אולם, השאלה העומדת בפניי כעת, לקוחה מדיני הנזיקין
24 הכלליים, בקשר לחובת הזהירות הכללית או המושגית, והיא: אם
25 צריך אדם לנקוט אמצעי זהירות בנכסים המצויים בשליטתו,
26 בכדי למנוע את פעולתיהם של עבריינים באמצעותו?

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1   398. בנקודה זו אזכיר מושכלות יסוד, ובהן דברי כב' השופט – כתוארו
2   אז – ד"ר יואל זוסמן, בפסקה 6 לע"א 358/56 זאב דגני נ' סולל
3   בונה בע"מ, פ"ד יא, 871 (1957): 'חובת הזהירות אינה קמה אלא
4   מקום שיכול אתה לחזות מראש שניים אלה: ראשית: כי המעשה
5   או אפס המעשה עשוי להזיק. ושנית: כי אדם פלוני עלול להיפגע
6   ולסבול נזק בעטיו'.
- 7   399. משכך, ועל פי ההגדרה לעיל של חובת הזהירות, משעה שיכולה
8   הייתה הרשות לחזות כי מתן כספים או אמצעי לחימה יצרו סיכון
9   לגבי הנפגעים מפעולות הטרור, הרי שקמה לה חובת זהירות
10   מושגית. על פי הגדרות אלו, פעולת הצד השלישי, המתערב, הינה
11   פעולה אשר מיקומה הגאומטרי הינו בנוגע לקשר הסיבתי.
- 12   400. אבחן את הדברים מזווית נוספת, המוזכרת אף היא בע"א 500/82
13   עציוני נ' עזקר בע"מ (שנה) (להלן – "עניין עציוני"), שם הובהרו
14   התנאים להכרה בחובת זהירות מושגית, בנסיבות בהן השליטה
15   על מקור הסיכון (כזכור בענייננו מדובר על כלי הנשק או על מימון
16   הטרור) הינה בידי אדם אחד מאשר הניזוק עצמו ואילו הגורם
17   שהזיק בפועל, הינו אדם אחר.
- 18   401. בפסק דין זה הובהר, כי כאשר בעל השליטה על מקור הסיכון,
19   יכול לצפות את מעשיו של המזיק האחר, קמה לו החובה לנקוט
20   אמצעי זהירות בנכסים המצויים בשליטתו. כך תוארו הדברים
21   לגבי משכיר נכס, ביחס לנכסי השוכר בעניין עציוני (פיסקה 11
22   לפסק הדין):
- 23   "בפרשה שלפנינו ניזוק המערער-השוכר ברכוש הנתון
24   להחזקתו כתוצאה מפעולותיהם של צדדים שלישיים – הם
25   הפורצים והגנבים – אשר הצליחו לחדור דרך שער הכניסה –
26   אשר מטרתו להבטיח את ביטחון הנכס כולו – שבשליטת
27   המשיבה-המשכירה. האם חבה המשיבה חובת זהירות
28   למערער למנוע ממנו נזק זה? האם 'צריך' משכיר לנקוט
29   אמצעי זהירות בנכסים המצויים בשליטתו ואשר מכוונים

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 לשמור על ביטחון הנכס, כדי למנוע נזק לרכוש השוכר
2 מפעולותיהם של עבריינים? לדעתי, התשובה על שאלה זו
3 היא בחיוב, ובלבד שהפעילות העבריינית היא צפויה.
4 השליטה על 'מקור הסיכון' היא בידי המשכיר. בידי לנקוט
5 אמצעים סבירים כדי למנוע את הסיכונים. העובדה, שהנזק
6 נגרם לא רק בשל מחדליו של המשכיר אלא גם בשל מעשיהם
7 המכוונים של צדדים שלישיים, אינה מעלה ואינה מורידה,
8 ובלבד שהתנהגותו של הצד השלישי היא צפויה. כאשר עלינו
9 לאזן בין האינטרס של המשכיר לבין האינטרס של השוכר,
10 נראה לי, כי כפות המאזניים נוטות לכיוון הכרה בחובת
11 זהירות מושגית בנסיבות אלה. כאמור, השליטה על מקור
12 הסיכון היא בידי המשכיר, בידי האמצעים למנוע הנזק,
13 ובכוחו לבטח את הסיכון".

14 402. משמעות הדברים היא כי על הרשות הפלסטינאית קיימת חובה
15 לנקוט אמצעי זהירות בנכסים המצויים בשליטתה, בין אם מדובר
16 בכספים המועברים לגורמי טרור, וקל וחומר אם מדובר באמצעי
17 לחימה המועברים לאותו הגורם, אם היה עליה לצפות שבסופו של
18 דבר, ייגרם נזק באמצעות אותם נכסים.
19 השאלה האם בפועל היה עליה לצפות נזק זה, תיבחן להלן בפרק
20 על חובת הזהירות הקונקרטיית.

21 כב.3.2 חובת הזהירות הקונקרטיית של הרש"פ

22 403. חובת הזהירות הקונקרטיית, דורשת צפיות "נורמטיבית". ציפיות
23 נורמטיבית היא ה"מסננת" המפרידה בין סיכונים טבעיים
24 ורגילים לפעילות האנוש המקובלת, ובגינם נקבע, כעניין של
25 מדיניות משפטית, כי חובת זהירות קונקרטיית אינה מתגבשת,
26 לבין אותם סיכונים בלתי סבירים, הצריכים צפייה, אשר בגינם
27 מוטלת אחריות.

28 404. הסיכון הבלתי סביר, שבגינו מוטלת חובת זהירות קונקרטיית,
29 הוא אותו סיכון, "אשר החברה רואה אותו במידת חומרה יתירה,

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 באופן שהיא דורשת כי יינקטו אמצעי זהירות סבירים כדי למנעו"
2 (פיסקה 8 לפסק דינו של השופט – כתוארו אז – פרופ' אהרון ברק
3 בע"א 145/80 שלמה ועקנין נ' המועצה המקומית בית שמש, פד"י
4 לז(1) 113 (1982)).
- 5 דומני כי במקרה הנדון אין צורך להכביר מילים בעניין חומרתו
6 היתירה של הסיכון למותם של חפים מפשע.
- 7 405. משמע, שהשאלה המרכזית שנתרה להכרעה בנוגע להטלתה של
8 חובת הזהירות הקונקרטית, היא, כאמור, האם היה על הנתבע
9 לצפות את ההתנהגות המזיקה, אשר תתבצע בסיוע של נכס שהוא
10 אחראי עליו?
- 11 406. כזכור, שאלה בנושא דומה נידונה למעלה, והוכרע כי הרשות
12 הפלסטינית העבירה כספים לארגוני הטרור, במודעות לגבי אופי
13 השימוש שייעשה בכספים. אולם, עלי לבחון לגופה גם את
14 השאלה הנוכחית.
- 15 407. בע"א 3510/99 ראובן ולעס נ' אגד – אגודה שיתופית לתחבורה
16 בישראל, פ"ד (נה) 826 (2001), נוסחו שאלות מספר, המיועדות
17 להשיב על השאלה המרכזית והיא, מסוגלותו של הנתבע לצפות
18 את האירוע העברייני, ואלו הן:
- 19 האם, בהתחשב במהות היחסים בין בעלי-הדין, היה התובע יכול
20 להסתמך באופן סביר על כך שהנתבע ינקוט אמצעי זהירות
21 סבירים לשמירת ביטחונו מפני עבריינים;
- 22 א. האם היה הנתבע מודע להתרחשות הקרבה של המעשה
23 העברייני (בהקשר זה יש לבחון לא רק את הספונטניות
24 והפתאומיות של המעשה העברייני עצמו, אלא גם את
25 התנהגותו של העברייני עובר למעשה);
- 26 ב. האם התרחשו בעבר במקום האירוע אירועים דומים;

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ג. האם שכיחים באותה סביבה מעשים פליליים: האם
2 המעשה העברייני שאירע הינו מעשה שיגרתי או שמא
3 היה חריג באופיו;
- 4 ד. האם היה הנתבע בעל השליטה והפיקוח על העברייני או
5 על מקום הביצוע.
- 6 408. כבר קבעתי, כי בהתחשב במערכת היחסים שבין התובעים ובין
7 הרשות הפלסטינית, הסתמכותם של התובעים על אמצעי
8 הזהירות שינקטו מבחינתם של הנתבעים, כדי לשמור על
9 ביטחונם, הינה הסתמכות ראויה ולגיטימית (ראה פסקה 396 וכן
10 פסקה 402 לעיל).
- 11 בכך נענתה בחיוב השאלה הראשונה שהוזכרה.
- 12 409. יתר השאלות הינן שאלות עזר, המיועדות לקבוע את מסוגלותו של
13 הנתבע לצפות את האירוע העברייני מצידו של גורם שלישי.
14 כזכור, כבר קבעתי למעלה (פסקה 231ב לעיל) כי הכספים
15 שהועברו על ידי הרשות לחוליות הטרור, הועברו במודעות לגבי
16 אופי השימוש שייעשה בהם אם לא ניתן לייחס לרשות מודעות
17 לגבי הפרטים המלאים של הפיגוע הספציפי אותו תבצענה חוליות
18 הטרור. ברם, כפי שהדבר הוזכר בעניין המשל של אחריות בית
19 החולים. די בכך שמנהל בית החולים קבע כי חומר החיטוי בפתח
20 חדר הניתוח לא יהיה יעיל כנגד מגוון סוגי החידקים
21 הפוטנציאליים, כדי שהנהלת בית החולים תישא באחריות
22 בנזיקין לניתוח שהזדהם מסיבה זו, אפילו אם מנהל בית החולים
23 לא ידע אודות אותו ניתוח ספציפי אשר הסתבך בעקבות הנחייתו
24 האמורה.
- 25 410. משמעות הדברים היא, כי השאלות בדבר התרחשות של אירועים
26 דומים והשכיחות של מעשים פליליים באותו המקום, כמו גם
27 לגבי השגרה שבמעשה העברייני, נענות בחיוב. הנתבעת (הרשות
28 הפלסטינאית) היא בעלת השליטה והפיקוח על העברייני או על
29 מקום הביצוע, גם אם לחוליות הטרור היה חופש פעולה יחסי לגבי

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 בחירת היעדים לפיגוע (פעמים שהוטלו עליהם הגבלות מסוימות
2 ביחס לביצוע פיגועים בתוך תחומי הקו הירוק).
- 3 411. בשקלול הנתונים, נראה, שוב, כי אין ספק בכך שלרשות
4 הפלסטינאית הייתה, או צריכה הייתה להיות, מודעות ביחס
5 לאופן השימוש שייעשה באמצעי הלחימה ובמימון שניתן
6 לחוליות הטרור.
- 7 אשר על כן, אני קובע, כי התקיימה במקרה הנדון חובת הזהירות
8 הקונקרטיית בין הרשות ובין הנתבעים. חובת זהירות קונקרטיית
9 זו לובשת אופי של מאמץ למניעת הנזק שבכוונתו של הגורם
10 השלישי העברייני, לגרום.
- 11 412. אוכל לקבוע, כי הרשות הפרה את חובת הזהירות שהוטלה עליה
12 כאשר נמנעה מלשמור על האמצעים המסוכנים שהיו ברשותה,
13 בין אם מדובר בכספים שעברו למימון טרור, ואם מדובר באמצעי
14 לחימה שהועברו לשימושם של גורמי טרור."
- 15 2773. טענת הנתבעים, בנושא זה היא כי אין אחראים על פי עוולת הרשלנות, שכן נימוקים
16 של שיקולי מדיניות משפטית מחייבים אי הטלת חובת זהירות לא כללית ולא מוסדית
17 על הרש"פ (ראה במפורט פרק כה.2.33.4 לעיל, וכן פרק כה.3.33.4 לעיל).
- 18 2774. אומנם מוזכרת כאסמכתא ספרו של פרופ' ישראל גלעד הנ"ל, אך הטענה של הרש"פ
19 מקוממת ביותר.
- 20 2775. לשיטת ב"כ הנתבעים, אין חובת זהירות של הנתבעים כלפי התובעים.
- 21 2776. לשיטת עו"ד ארנון, הנתבעים הם "ריבון בשטחים מחוץ לשטחי מדינת ישראל
22 שנמסרו לשליטתה המלאה על פי הסכמי אוסלו", ולכן לפי קו חשיבה זה, "מדובר
23 על גוף זר לישראל, שלא יכולה להיות מחלוקת כי לא חלים עליו החוק הישראלי או
24 נורמות התנהגות הישראליות" (סעיף 896 לסיכומי הנתבעים, כמצוטט בתת פרק
25 כה.2.33.4).
- 26 2777. קשה "לבלוע" טענה כזו. גלומה בטענה, כי אש"ף והרש"פ, רשאים לרצוח כל יהודי או
27 ישראלי, שכן אין להם חובת זהירות כלפיהם.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2778. ההנחה, כאילו הרש"פ היא ריבון בשטחים מחוץ לשטחי מדינת ישראל והם נמסרו
2 בשליטתה, אינה נכונה, שכן הסכמי אוסלו הגבילו את סמכויות הרש"פ.
- 3 2779. על כל פנים, דווקא לשיטת עו"ד ארנון, אם אכן אש"ף והרש"פ הם גוף ריבוני או מעין
4 מדינה, הרי שאלף בית, של כל גוף שלטוני, הוא שמירת הסדר הציבורי ומניעת רצח
5 או הריגה.
- 6 2780. לפיכך, חובת הזהירות המושגית מוטלת על הרש"פ, ונדחית בזה טענת הנתבעים.
- 7 2781. לא פחות מקוממת היא הטענה המובאת בסעיף 897 לסיכומי הנתבעים, כאילו "לא
8 מתקיימים בינה לבין אזרחי מדינת ישראל יחסי קירבה או שכנות שקיומם נחוץ על
9 מנת שתוטל חובת זהירות".
- 10 2782. האם משמעות הדבר היא שכאשר הוקמה הרש"פ גלומה בהקמתה הכרזה כי דם יהודי
11 או דם ישראלי הוא הפקר?!
- 12 2783. איך אפשר להעלות על הדעת לטעון, כאילו אין יחסי "קירבה או שכנות", שהן יסוד
13 לעולת הרשלנות, כאשר מדובר ביהודי או ישראלי הנמצא במדינת ישראל ואנשי
14 הרש"פ או אנשיה החליטו לרוצחו?!
- 15 2784. לא כל שכן, שאין להעלות על הדעת שהרש"פ או אש"ף רשאים לרצוח יהודים או
16 ישראלים בתחומי הרש"פ בטענה שאין "קירבה או שכנות" כלפיהם. גם אם, לשיטת
17 הנתבעים, לא היה מקום להקים התנחלויות בשטחי יהודה ושומרון וחבל עזה (ואינני
18 דן בשאלה פוליטית זו, בתיק נזיקין זה), משנמצאים המתנחלים בתחום שהוא
19 בשליטת הרש"פ, לא יעלה על הדעת ששיטת משפט כלשהי, תקבע שאין לרש"פ כל
20 חובת זהירות כלפיהם וכי אין יחסי "קירבה או שכנות" ביניהם.
- 21 2785. גם הטענה השלישית של הרש"פ באותו כיון (סעיף 898 לסיכומי התשובה), כאילו חובת
22 הזהירות נקבעת על פי מעטפת נורמות זרה, מניחה כאילו שיטת המשפט של הרש"פ,
23 שהיא כלשון ב"כ הנתבעים "ישות מדינית זרה", היא שיטת משפט שבה מותר רצח
24 יהודי וישראלי, וכי אותה מעטפת נורמות זרה אינה כוללת בתוכה חובת זהירות
25 בסיסית כלפי כל בן אנוש כדי שלא יירצח.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2786. אכן, התובעים בתיק זה הם אזרחי ישראל. מה יהיה הדין, לשיטת הנתבעים, אם
2 בפיגוע כלשהו, הנפגעים היו תיירים, אזרחים זרים; האם גם אז הייתה הרשי"פ טוענת
3 שאין מקום לחובת זהירות?!
- 4 2787. מה היה קורה אם בפיגוע באוטובוס או במקום הומה אחר, הנפגעים הם יהודים,
5 ישראל, תיירים, תושבי יו"ש הערביים ותושבי יו"ש הישראליים; האם לשיטת עו"ד
6 ארנון יש חובת זהירות של הרשי"פ רק כלפי תושבי יו"ש ערביים ולא כלפי יתר
7 הנתבעים באותו פיגוע?!
- 8 2788. טענה רביעית שהועלתה ע"י ב"כ הנתבעים, היא במישור אחר. לשיטתו, מאחר ומדובר
9 בשיקולים ציבוריים, אם תוטל אחריות על הרשי"פ, תהיה התוצאה, כלשון ב"כ
10 הנתבעים (סעיף 899 לסיכומיו) כזו: "שיקולים ציבוריים מחייבים כי בית המשפט
11 יימנע מקביעות שיש בהן אספקט מדיני ושעשויה להיות להן השלכה על היחסים
12 בין הנתבעת ומדינת ישראל. שכן, אם למשל תוטל על הנתבעת אחריות גורפת למשי
13 האלימות שארעו במהלך האינתיפאדה – תתלווה לכך בהכרח אמירה מדינית
14 המיוחסת למדינת ישראל, לאמירה זו תהא מצידה השלכה ישירה ומידית על עתידו
15 של תהליך מדיני בפרט ועל היחסים בין העמים ככלל".
- 16 2789. אין להעלות על הדעת, כי ערכאה שיפוטית בכל מדינה שהיא, ולא כל שכן במדינת
17 ישראל, תסכים לטיעון כזה, שמשמעותו היא שהרשי"פ ואש"ף אחראים, אחריות
18 שילוחית, על פי דיני הרשלנות, לרצח יהודים וישראלים, אך לא תוטל עליהם אחריות
19 משפטית, בגלל נימוקי הרשי"פ שהדבר ישליך על התהליך המדיני בין ישראל לבין
20 אש"ף או על היחסים בין העמים בכלל.
- 21 2790. זכות כל תובע שנפצע בפיגוע וזכות כל יורשים ותלויים של אדם שנרצח בפיגוע, להגיש
22 תביעותיהם לבית המשפט בישראל, הן כלפי המבצעים הפיזיים של הפיגוע והן כלפי
23 הרשי"פ ואש"ף, אם יצליחו להוכיח כי אכן הדין קובע שאותם שני נתבעים אחראים
24 לביצוע אותו פיגוע.
- 25 2791. מאחר ועובדתית הוכח, כי אש"ף והרשי"פ אחראים לפיגועים (ראה פרק מ; וזאת על
26 פי המימד האידיאולוגי (פרק לה); המימד הכספי (פרק לו) והמימד המעשי (פרק לז)),
27 שיקולי המדיניות הנטענים על ידי ב"כ הרשי"פ ואש"ף (שלא הוכחו לגופם), אין בכוחם
28 כדי למנוע מתובע את זכותו לקבל פיצוי בנזיקין.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 גם הטענה האחרונה של ב"כ הנתבעים בהקשר זה, כי לא התקיימו מבחני הצפיות, 2792
2 דהיינו: האם הרש"פ הייתה צריכה לצפות את הנזק (סעיף 901 לסיכומיו) – נדחית,
3 שכן, כאמור, הרש"פ לא רק שהייתה צריכה לצפות את הנזק, אלא כפי שהוכח לעיל,
4 היא זו שעמדה מאחורי ביצוע הנזק, יזמה את הנזק, תמכה בו, מימנה אותו, ולא
5 טרחה למצוא את המפגעים, כאשר אלה היו מארגונים "סוררים", ובכל מקרה,
6 כמפורט בפרק לט, אישרו הרש"פ ואש"ף את הפעילות הטרוריסטית הנ"ל, בכך
7 שהצהירו, כי המפגעים פעלו בשליחותם, ומימנו וממנים את האסירים, בני
8 משפחותיהם והשהאדים.
- 9 ב"כ הנתבעים, ער לקביעותיי בעניין פרשת בן שלום, החולק על הטענה העובדתית 2793
10 בעניין חובת הזהירות, שכן לשיטתו, "הנתבעים לא העבירו ביודעין כספים או אמצעי
11 לחימה לאנשים המעורבים בטרור" (סעיף 902 לסיכומיו).
- 12 מאחר וטענה עובדתית זו של הנתבעים אינה מקובלת עליי, וכפי שפורט בהרחבה בפרק 2794
13 לו לעיל, המימון של אמצעי הלחימה ושל המחבלים היה מכספי הרש"פ ואש"ף, כפי
14 שהדבר עולה מעדותו של שובאחי, מפסק דין בפרשת ברגותי, וממסמכי השלל
15 הכוללים אישור בכתב ידו, ובחתימתו האישית של ערפאת בדבר מימון מחבלים
16 ואמל"ח, הרי גם לשיטת ב"כ הנתבעים, אם אכן הרש"פ ואש"ף העבירו ביודעין כספים
17 או אמל"ח לאנשים המעורבים בטרור, כי אז יש להטיל עליהם אחריות בנוזיקין.
- 18 לאור הדברים דלעיל, גם טענת הנתבעים, בדבר היעדר חובת זהירות קונקרטי (ראה 2795
19 הטיעונים המופיעים בתמצית, בפרק כה.3.3.4) – נדחית.
- 20 טענת הנתבעים, לפיה לא הוכח כי הרש"פ צפתה או יכלה לצפות באופן קונקרטי, את 2796
21 הפיגועים נשוא התביעות, ולא הוכח קשר סיבתי בין הפיגועים לבין הרש"פ, ולכן,
22 לטענת הרש"פ אין עליה חובת זהירות קונקרטית, טענה זו נדחית לאור הקביעות
23 העובדתיות כי הרש"פ לא רק שצפתה או יכלה לצפות את הפיגועים, אלא שהוכח קשר
24 סיבתי בין הפיגועים לבין הרש"פ.
- 25 הטענה האחרונה של הנתבעים כאילו מדיניות משפטית מצדיקה שיקולים של שלילת 2797
26 חובת הזהירות או צמצומה, חרף יכולת הצפייה הפיזית (סעיף 906 לסיכומי הנתבעים)
27 – גם היא נדחית. כבר הוסבר לעיל מספר פעמים, כי לא ניתן לקבל טענה כאילו יש
28 מדיניות משפטית כלשהי, התומכת בעמדה לפיה גופים כמו הרש"פ או אש"ף חסינים

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ולא חלה עליהם חובת זהירות קונקרטיית כלפי ישראלים או יהודים שנרצחו, על לא
2 עוול בכפם.
- 3 2798. בהנחה שיש חובת זהירות – מושגית וקונקרטיית – כפי שהסברתי לעיל, נותר לדון
4 בטענות הנתבעים בדבר קיומם או אי קיומם של דיוני ההתרשלות, דהיינו: הפרת
5 חובת הזהירות (ראה פרק כה.4.33.4) וסוגיית הקשר הסיבתי (ראה פרק כה.5.33.4).
- 6 2799. לטענת הנתבעים לא הובאו ראיות כדי להוכיח את היסוד השני של עוולת הרשלנות,
7 שהוא הפרת חובת הזהירות (התרשלות). הנתבעים סבורים שעידוד הסתה, אי מניעה
8 והעברת כספים ומימון אינם ביצוע פיגועים ממש ולכן לא ניתן להטיל עליהם אחריות.
- 9 2800. גם בעניין זה אין לקבל את טענת הנתבעים. התייחסותם לפרשת מנטין, היא כי מדובר
10 טעמיו של השופט סולברג, הם דעת מיעוט.
- 11 2801. אינני סבור כי זה הפירוש הנכון של פסק הדין בפרשת מנטין. נכון ששני השופטים
12 האחרים (השופט פוגלמן והנשיאה בדימוס נאור) סברו שדי בעובדות המקרה כדי
13 לקבוע אחריות על סמך השתתפות המפגע במחנה אימונים שבו למד כיצד לירות ואכן
14 ירה ורצח את מנטין ז"ל 10 ימים לאחר מכן. אולם, הקביעות הנורמטיביות של השופט
15 סולברג לא נדחו על ידי חבריו, ולכן לא ניתן לומר כי חוות דעתו של השופט סולברג
16 הינה דעת מיעוט.
- 17 2802. דבריו של השופט סולברג קובעים נורמות חשובות בתחום הרשלנות, ובתחום חובת
18 הזהירות, ככל שמדובר בפיגועים שבוצעו על ידי מפגעים ואחריות הרש"פ לפיגועים
19 אלה.
- 20 2803. השופט סולברג מתבסס על אמרתו של בית המשפט העליון עוד לפני מחצית יובל שנים,
21 בפסק דין אותו הוא מזכיר בפסקה 60 לחוות דעתו: "**חובת זהירות כללית קיימת**
22 **תמיד... כל אדם חייב שלא לסכן חייו של אחר**" (ע"א 915/91 מדינת ישראל נ' יצחק
23 לונ, פ"ד מח(3), 45, בעמ' 67, בין האותיות ג-ד (1994)). בפסק הדין האמור שניתן על
24 ידי הנשיא כב' השופט מאיר שמגר (שלדבריו הסכים השופטים תיאודור אור ואליהו
25 מצא – שלימים היו, כל אחד בזמנו, למשנה לנשיא בית המשפט העליון), נפרסה יריעה
26 רחבה של חובת הזהירות והדברים שנכתבו בקטע שצוטט לעיל הינם תחת הכותרת
27 "**שיקולים מתחום דיני הנזיקין – דרישת 'השכנות'**", שתחילתם בעמוד 66 הם
28 מבוססים על פסיקה רבה מן הארץ ומחו"ל. נקודת המוצא היא תמיד יש חובת זהירות

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 כי כל אדם חייב שלא לסכן חייו של אחר, כפי שצוטט לעיל, ובעקבות זאת, נכתב, שם,
2 בעמוד 67 מול האותיות ד-ה: " ניתן לומר אפוא, שבית המשפט אינו עוסק בקביעה
3 אם קיימת חובת זהירות, אלא שהשאלה היא, בדרך כלל, מהו היקפה של חובת
4 הזהירות באותו מקרה: האם היא כוללת פעולות מסוימות? האם היא כוללת נזקים
5 מסוימים? האם היא מתייחסת לניזוקים הספציפיים?"
- 6 2804. וכך כותב השופט סולברג בפסקה 60 של חוות דעתו:
- 7 "הרש"פ טענה מספר טענות מקדמיות אשר גם אם אינן מקימות חסינות,
8 הרי שהיה בכוחן לכאורה להצדיק קביעה לפיה לא קיימת חובת זהירות.
9 טענות אלו נדונו לעיל, ונדחו. אציין עוד, כי בית משפט זה דחה בעבר בקשת
10 רשות ערעור על החלטה שבה נדחתה טענה זו מצד הרש"פ, וקבע בקיצור כי
11 בדין נדחתה (ראו עניין אזוז, פסקאות 4, 7). מעבר לכך, חובתו של אדם שלא
12 לפגוע במכוון ובזדון בגופו ובנפשו של אדם אחר, היא מן המפורסמות שאינן
13 צריכות ראיה:
- 14 'חובת זהירות כללית קיימת תמיד... כל אדם חייב שלא לסכן חייו
15 של אחר' (ע"א 915/91 מדינת ישראל נ' לוי, פ"ד מח(3), 45, 67
16 ((1994)).
- 17 חובה זו מושתתת על ההיגיון, על המוסר הטבעי ועל השכל הישר. היא
18 מעוגנת בדין הפלילי ביחס לכל פרט בחברה, ובדין הבינלאומי המנהגי ביחס
19 למדינות. גם ההסכמים הבינלאומיים עליהם חתומה הרש"פ, קובעים
20 מפורשות כי הצדדים מחויבים למנוע מעשי טרור ופעולות עוינות אהדדי.
21 בהקשר זה (וכפי שנראה בהמשך כשנדון בסוגיית הפיצויים העונשיים),
22 משמשים דיני הנזיקין כ"תנא דמסייע" לדיני העונשין במאמצם ליצירת
23 הרתעה יעילה נגד מעשי טרור שכל מטרתם הרג, חורבן ואובדן, נזק לאזרחים
24 תמימים, וזריעת פחד ובהלה בקרב הציבור כולו. זהו אחד מתפקידיה
25 הבסיסיים של מערכת המשפט, כפי שכבר קבעו חכמינו זכרונם לברכה, כי
26 אלמלא מוראה של מלכות – "איש את רעהו חיים בלעו" (משנה, אבות ג, ב).
27 הנה כי כן, ברי כי צדק בית המשפט המחוזי בקובעו בעניין שעל הפרק כי
28 קמה חובת זהירות מצדה של הרש"פ.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 2805. ברור אם כן, כי לאור פרשת מנטין והפסיקה שקדמה לה אין מקום לקבל את טענות
2 הנתבעים כאילו לא התקיימו תנאי היסוד של ההתרשלות.
- 3 2806. אשר לקשר הסיבתי, טוענים הנתבעים כי בית המשפט העליון בפרשת אר-אל קבע
4 שלא הוכח הקשר הסיבתי, וכך יש לעשות גם במקרה שלנו.
- 5 2807. אולם, אין להשוות את המקרה שם שבו לא הובאו ראיות מספיקות, לבין 17 התיקים
6 שבפניי, שם הובאו שפע ראיות בסוגים שונים (הכרעות דין פליליות, מסמכי שלל,
7 חוות דעת מומחים ועדים), וכפי שכתבתי בפרק מ, הוכחו כל האלמנטים של הממדים
8 הבאים: האידיאולוגי, הכספי, והמעשי, שכולם הובילו לכך שאש"ף והרש"פ אחראים
9 בנזיקין לפיגועים, כפי שפורט בפרק מ ובפרקים שקדמו לו.

10 מא.4 הפרת חובה חקוקה

- 11 2808. גם בנקודה זו, מתבססים התובעים על הדברים שנקבעו על ידי בפרשת בן שלום.
- 12 2809. אביא את הדברים במלואם (פרק כ, פסקאות 317-327):

13 "כ. הפרת חובה חקוקה

- 14 316. התובעים טוענים כי הנתבעים עברו על הוראותיה של הפקודה
15 למניעת טרור, תש"ח-1948 (להלן – הפקודה למניעת טרור)
16 באשר מפקד העליון של הנתבעת 1 היה יאסר ערפאת אשר הוא
17 נחשב, בהתאם לפקודה הנ"ל "אדם הממלא תפקיד בהנהלה או
18 בהדרכה של ארגון טרוריסטי" (סעיף 430 לסיכומים מטעמם).
- 19 317. טענתם הנוספת של התובעים היא, כי לאור מכלול התמיכה,
20 הסיוע והעידוד שהרעיפה הרשות הפלסטינאית על "גדודי חללי
21 אל אקצא", לא יכול להיות ספק בכך שהרשות עברה על הוראות
22 הפקודה למניעת טרור.
- 23 318. הנתבעים, מצידם, מתגוננים ואומרים, כי טענה זו של התובעים
24 לא פורשה, ובוודאי שלא הוכחו יסודותיה. מעבר לכך הרשות
25 הפלסטינית מעולם לא הוכרזה על ידי מדינת ישראל כ"ארגון
26 טרור" כמשמעו בפקודה הנ"ל ולכן לא ניתן לייחס לעומד בראשה,

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 יאסר ערפאת עבירה של "אדם הממלא תפקיד בהנהלה של ארגון
2 טרוריסטי".
- 3 319. לטעמי, דווקא סיכומיהם של הנתבעים חסרים בנקודה זו; כל
4 אשר אמרו הנתבעים הוא כי "התובעים הסתפקו בציטוט
5 הפקודה... אולם לא הוכיחו את היסודות הנדרשים להוכחתה ודי
6 בכך על מנת לדחות את טענתם". בנוסף, טענו הנתבעים כי לא
7 הרש"פ הוכרזה על ידי מדינת ישראל כארגון טרור, ואף כי לא
8 הוכח קשר סיבתי בין מבצעי הפיגוע נשוא כתב התביעה לבין
9 הרשות הפלסטינית" (סעיף 634 לסיכומים מטעמם). הא ותו לא.
- 10 320. התובעים תמכו טענותיהם בדבר התקיימותם של התנאים
11 הנקובים הסעיף 4 לפקודה למניעת טרור;
- 12 321. על פי דרישות הסעיף האמור אין כל צורך בהכרזה על הרשות
13 הפלסטינאית בעצמה כארגון טרור, או אף בהוכחת קשר סיבתי
14 בין מבצעי הפיגוע לבין הרשות הפלסטינאית.
- 15 322. הגדרת "ארגון טרוריסטי" בהתאם לסעיף 1 לפקודה, הינה:
16 "חבר אנשים המשתמש בפעולותיו במעשי אלימות העלולים
17 לגרום למותו של אדם או לחבלתו, או באיומים במעשי אלימות
18 כאלה". אין ספק בליבי כי ביטוי זה כולל את הקבוצה המתקראת
19 "גדודי חללי אל אקצא".
- 20 אשר על כן, תמיכה בקבוצת פעילים זו, הינה תמיכה בארגון
21 טרוריסטי. פרשנות אחרת – תחטא לכוונתו של הסעיף.
- 22 323. כל שנתר הוא לבחון האם פעולותיה של הרשות אכן נכללות בין
23 הפעולות האסורות על פי הסעיף. אעמיד לנגד עיניי את הסעיף
24 הרלבנטי:
- 25 4. אדם -
26 (א) (בוטל);

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 (ב) המפרסם, בכתב או בעל פה, דברי שבח, אהדה או
2 קריאה לעזרה או תמיכה בארגון טרוריסטי; או
- 3 (ג) המחזיק לטובת ארגון טרוריסטי בחומר תעמולה; או
- 4 (ד) הנותן כסף או שווה כסף לטובת ארגון טרוריסטי; או
- 5 (ה) המעמיד לרשות מישהו מקום כדי שמקום זה ישמש
6 לארגון טרוריסטי או לחבריו, בקביעות או בהזדמנות
7 מסויימת, מקום של פעולה, פגישה, תעמולה או
8 מחסן; או
- 9 (ו) המעמיד לרשות מישהו חפץ כדי שחפץ זה ישמש
10 לארגון טרוריסטי או לחבר בארגון טרוריסטי בביצוע
11 פעולה מטעם הארגון הטרוריסטי;
- 12 (ז) או העושה מעשה שיש בו גילוי של הזדהות עם ארגון
13 טרוריסטי או אהדה אליו, בהנפת דגל, בהצגת סמל
14 או סיסמה או בהשמעת המנון או סיסמה, או כל
15 מעשה גלוי דומה המגלה בבירור הזדהות או אהדה
16 כאמור, והכל במקום ציבורי או באופן שאנשים
17 הנמצאים במקום ציבורי יכולים לראות או לשמוע
18 גילוי כזה של הזדהות או אהדה;
- 19 (ח) (בוטלה);
- 20 ייאשם בעבירה, ובצאתו חייב בדין, יהא צפוי לעונש מאסר
21 עד שלוש שנים או לקנס עד 1000 לירות או לשני העונשים גם
22 יחד".

- 23 324. חלופות (ד) ו-(ו) לסעיף, קובעות בשפה ברורה ופשוטה כי הנותן
24 כסף או שווה כסף לטובת ארגון טרוריסטי, ייאשם בעבירה לפי
25 סעיף זה, או כי המעמיד לרשות מישהו חפץ כדי שחפץ זה ישמש
26 לארגון טרוריסטי או לחבר בארגון טרוריסטי בביצוע פעולה
27 מטעם הארגון הטרוריסטי, ייאשם אף הוא בעבירה לפי סעיף זה.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 325. לא ניתן לייחס פרשנות אחרת, למסירת כלי נשק ולהעברת מימון,
2 לחולייה המבקשת לבצע פיגועים כנגד אזרחים ישראלים, מלבד
3 זו שבסעיף 4 לפקודת מניעת טרור. פעולותיה של הרשות, אם כן,
4 מהוות עבירה על הפקודה.
- 5 היות והסעיף לא דורש יסוד נפשי (על אף שכבר נקבע כי לרשות
6 היה, לפחות, יסוד נפשי של מודעות למעשיה ולשימושים שייעשו
7 בכלי נשקה או בכספה), הרי שניתן לקבוע כי בענייננו, הוא חל על
8 הרשות הפלסטינית.
- 9 326. בהנחה שהופרו הוראות סעיף 4 לפקודה למניעת טרור, הרי
10 שהופרה חובתה החקוקה של הרשות. זאת לפי הגדרת סעיף 63
11 לפקודת הנזיקין, הקובע כדלקמן:
- 12 *'מפר חובה חקוקה הוא מי שאינו מקיים חובה המוטלת עליו*
13 *על פי כל חיקוק – למעט פקודה זו – והחיקוק, לפי פירוש*
14 *הנכון, נועד לטובתו או להגנתו של אדם אחר, וההפרה גרמה*
15 *לאותו אדם נזק מסוגו או מטבעו של הנזק שאליו נתכוון*
16 *החיקוק'.*
- 17 2810. לטענת הנתבעים אין מקום לתחולת דיני הפרת חובה חקוקה (ראה תמצית טענותיהם
18 בתת פרק כה.4.37), שכן לא הוכח שהנתבעים תמכו בארגון טרור ולא הוכח שהנתבעים
19 נתנו כסף לארגון טרור או העבירו לו כסף או נשק, מתוך ידיעה כי ישמש לפעולות
20 טרור, וזאת לעומת פרשת בן שלום שם היו ראיות ספציפיות.
- 21 2811. התשובה לכך ברורה. ב – 17 התיקים שלפניי לגבי אספקת הנשק והכסף עולה לאין
22 שיעור על זאת שהייתה בפרשת בן שלום, שלא להזכיר כי בחלק מהתיקים ביצוע
23 פעולות הטרור היו על ידי אותה חוליה שהופעלה על ידי מרוואן ברגותי, שהוא זה
24 שהפעיל את חוליית המחבלים בפרשת בן שלום.
- 25 2812. ראוי להזכיר כי בפרשת מנטין הוזכרה עילה זו של הפרת חובה חקוקה, בהקשר אחר
26 של הסכם הביניים, ולכן נדחתה העילה. כאן העילה היא מכוח פקודה למניעת טרור
27 וכן הוראות חוק העונשין האוסרים רצח, פציעה וכדומה, ולכן בתיקים שבפניי אני

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

1 מכיר בחבות ובאחריות של הנתבעים (רש"פ ואש"ף), גם מכוח עילת הפרת חובה
2 חקוקה.

3 **מא.5 תורת האורגנים**

4 2813. גם כאן מתבסס בא כוח התובעים על מה שכתבתי בפרשת בן שלום (ראה תת פרק
5 כד.20.2).

6 2814. אביא, אפוא את דבריי בפרשת בן שלום (פרק כא.2, פסקאות 371-378):

7 "370. התובעים הרחיבו רבות בסיכומיהם (סעיפים 321-327) את
8 האפשרות לחייב את הנתבעות 1 ו-2 מכוחה של תורת האורגנים.
9 עיקר טענותיהם הוא כי ניתן לייחס את מעשיהם של עובדיה של
10 הרשות, ושל העומדים בראשה, לרשות הפלסטינית עצמה, וזאת
11 בדומה לייחוס מעשים של אורגני התאגיד אל התאגיד עצמו.
12 כתמיכה לדבריהם, מצטטים התובעים את דבריו של פרופ' אהרון
13 ברק בספרו דיני הנזיקין ותורת הנזיקין הכללית, בעמ' 373, שם
14 נאמר: "פעולותיו של כל תאגיד מנוהלות על ידי בן אדם (או על ידי
15 בני – אדם) אשר את רצונם מחשבתם ופעולותיהם רואים כרצונו
16 מחשבתו ופעולותיו של התאגיד".

17 371. מנגד, טוענים הנתבעים כי אין בנמצא פסקי דין שהטילו על גוף
18 שאיננו תאגיד, אחריות ישירה מכח תורת האורגנים. לגבי
19 הרשות, לא רק שהיא איננה תאגיד, שניתן להחיל עליו את תורת
20 האורגנים, אלא שלא ניתן לזהות את הגורמים הפועלים
21 (הפונקציונרים) כאורגנים של התאגיד, משום שלא ניתן לראות
22 את פעולותיהם כפעולותיה של הרשות עצמה (סעיפים 726-728
23 לסיכומי הנתבעים).

24 372. אינני סבור כי עלי להכריע בשאלה האם ניתן להחיל את עקרונות
25 תורת האורגנים על יישות ציבורית, כגון: הרשות הפלסטינית,
26 מבחינה פורמלית או מהותית, משום שאני סבור כי המחלוקת בין
27 הצדדית תתיישב באופן שונה.

28 אסביר את דברי.

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 373. נקודה אחת הוסכמה על הצדדים, והיא התשובה לשאלה מי נחשב
2 כאורגן של החברה. ובאנלוגיה לענייננו: מי ייחשב כעושה דברה,
3 או כאורגן של הרשות הפלסטינית.
- 4 374. כך הוגדר בענייננו "אורגן" מטעם הרשות:
5 "גם נושא משרה שאינו בכיר עשוי להיחשב כאורגן של
6 תאגיד, אם על פי מסמכי התאגיד או על פי מקור נורמטיבי
7 אחר רואים את פעולתו ומחשבתו כפעולת התאגיד עצמו...".
- 8 (סעיף 325 לסיכומים מטעם התובעים, וסעיף 728 לסיכומים
9 מטעם הנתבעים).
- 10 375. הגדרה זו, דומה במהותה להגדרה לפיה יחוב שולח בגין מעשיו
11 של שלוח, על פי סעיף 14 לפקודת הנזיקין, וגם משמעותה היא,
12 כי אם אדם עושה פעולה מכח הרשאה שקיבל מראש או בדיעבד
13 מגורם אחר, פעולתו תחייב גם את הגורם המאשר את הפעולה.
- 14 376. סיכום התנאים הנדרשים לשם קביעת חבות זו, הוזכרו על ידי
15 התובעים בסעיף 227 לסיכומים מטעמם, וכך אמרו:
16 'במסגרת יישום 'תורת האורגנים' יש לבחון האם המעשים
17 נשוא התביעה (או כתב האישום) נעשו במסגרת הפעילות
18 השגרתית של התאגיד, ואם הם נעשו למען התאגיד (דברי
19 כבוד השופט ד. חשין בת"פ (י-ם) 417/97 מדינת ישראל נ'
20 הפניקס חברה לביטוח בע"מ ... נקודת המוצא היא, כאמור,
21 שהתאגיד אחראי לכל עבירה פלילית שביצע אורגן שפעל
22 מטעמו, שכן יש לייחס את מעשיו וידיעתו של אותו אורגן
23 לתאגיד. החריג לכך הוא מקרה בו האורגן פעל עבור עצמו,
24 ולא עבור החברה'.
- 25 377. משמעות הדברים היא כי בבסיסה של קביעת האחריות, לפי
26 סעיף 14 לפקודת הנזיקין, עומדים עקרונות דומים לעקרונות
27 תורת האורגנים, אותה הזכירו התובעים בסיכומיהם. ומשחייבתי
28 את הנתבעות 1 ו-2 מכוחו של סעיף 14 לפקודת הנזיקין, בשל

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 מעשיו של מרואן ברגותי (או אף אחמד ברגותי, אשר פעל בידיעתו
2 המלאה של מרואן ברגותי), נתתי מענה גם לטענות התובעים
3 המתבססות על תורת האורגנים".
- 4 2815. את טענת התובעים כאילו תורת האורגנים מיועדת לדיני חברות בלבד (ראה תמצית
5 טענת בפרק כה.4.36), נכונה מבחינה היסטורית ומבחינת המקור הראשוני של פיתוח
6 הדוקטרינה.
- 7 2816. אולם, מבחינה משפטית אין הבדל בין חברה או תאגיד מצד אחד, לבין אש"ף או
8 הרש"פ.
- 9 2817. גם אם צודק בא כוח התובעים כי לא מצא פסק דין שהטיל על גוף שאיננו תאגיד
10 אחריות ישירה מכוח תורת האורגנים (סעיף 981 לסיכומיו), עדיין רשאית שיטת
11 המשפט לפתח דוקטרינות משפטיות באנלוגיה, ואם תורת האורגנים כוחה יפה
12 לתאגידים כלכליים, אין כל מניעה שהיא תכול על הרש"פ ואש"ף.
- 13 2818. בכל מקרה הבכירים הניצבים בראש אש"ף והרש"פ, דהיינו: ערפאת ואבו מאזן ביצעו
14 את הפעולות שתוארו לעיל במישור האידיאולוגי הכספי והמעשי, ולבטח אשררו את
15 הפיגועים בהכריזם כי הם אלה ששלחו את השהידים (לרבות כאלה ששייכים
16 לארגונים "הסוררים" חמאס והג'יהאד האסלאמי). לכך יש להוסיף את האשרור של
17 תשלום הכספים לאסירים, בני משפחותיהם ובני משפחות השהידים, דבר שנעשה
18 מידי חודש בחודשו.
- 19 **מא.6 תקיפה וכליאת שווא**
- 20 2819. ביחס לת.א. 4307/02, החטיפה והעינויים של המשת"פ (ראה פרק ו לעיל) עילות
21 התביעה מבוססות הן על כליאת שווא, בכך שהתובע נעצר על ידי הרש"פ שלא כדין,
22 והן על עוולה של תקיפה, ככל שהדבר נוגע לעינויים.
- 23 2820. בעניין זה אתיחס גם במסגרת הפרק הפרטני השייך לתיק הנ"ל.
- 24 2821. בכל מקרה, ההיבט המשפטי של אותן שתי עילות נותחו על ידי בהרחבה בהחלטתי
25 בת.א. 5074/03 ע.ג ואחרים נ' הרשות הפלסטינית (2017), כאשר קדם לכך הדיון
26 והניתוח בת.א. 4071/02 פלוני נ' הרשות הפלסטינית (2015), שבו נקבעה אחריות,

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

08 יולי 2019

ת"א 2538-00 נורז'ץ ליטבק ואח' נ' הרשות הפלשתינית ("המועצה הפלסטינית") ואח'

- 1 ומאידך גיסא – ת.א. 44762-02-11 מוחמד טינה נ' הרשות/המועצה הפלסטינית
- 2 (2014), שבו לא נקבעה אחריות הרש"פ.
- 3 **מא.7 סיכום**
- 4 2822. על בסיס העובדות שהוכחו כפי שתוארו בפרק מ, בדבר המעשים שבוצעו על ידי הרש"פ
- 5 ואש"ף במישורים האידיאולוגי, הכספי והמעשי, וההכרזות של ראשי ארגונים אלה כי
- 6 מבצעי הפיגועים נשלחו על ידם, וכן לאור התמיכה הכספית העקבית והנרחבת של
- 7 רש"פ ואש"ף במבצעי הפיגועים, משפחותיהם ובמשפחות השהידים, הוסבר בפרק זה
- 8 מה הם העולות הנזיקיות, והדוקטרינות המשפטיות, שעל פיהן יש לקבוע כי התובעים
- 9 הוכיחו את תביעותיהם – במישור הכללי – הן בהיבט העובדתי והן בהיבט המשפטי.
- 10 2823. עתה סלולה הדרך לעבור ולנתח את הראיות הפרטניות ביחס לכל אחד מ-17 התיקים
- 11 המאוחדים במסגרת מסמך זה.